

Centuria difficultatum medicarum tam jucundarum quam utilium; ex veterum & recentiorum medicorum libris erutarum, in quaestiones redactarum, & more scholastico breviter discussarum / [Johannes Matthaeus].

Contributors

Matthaeus, Johannes, 1563-1621

Publication/Creation

Herbornae Nassoviorum : Ex officina typographica Christophori Corvini, 1616.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/xahy6ehn>

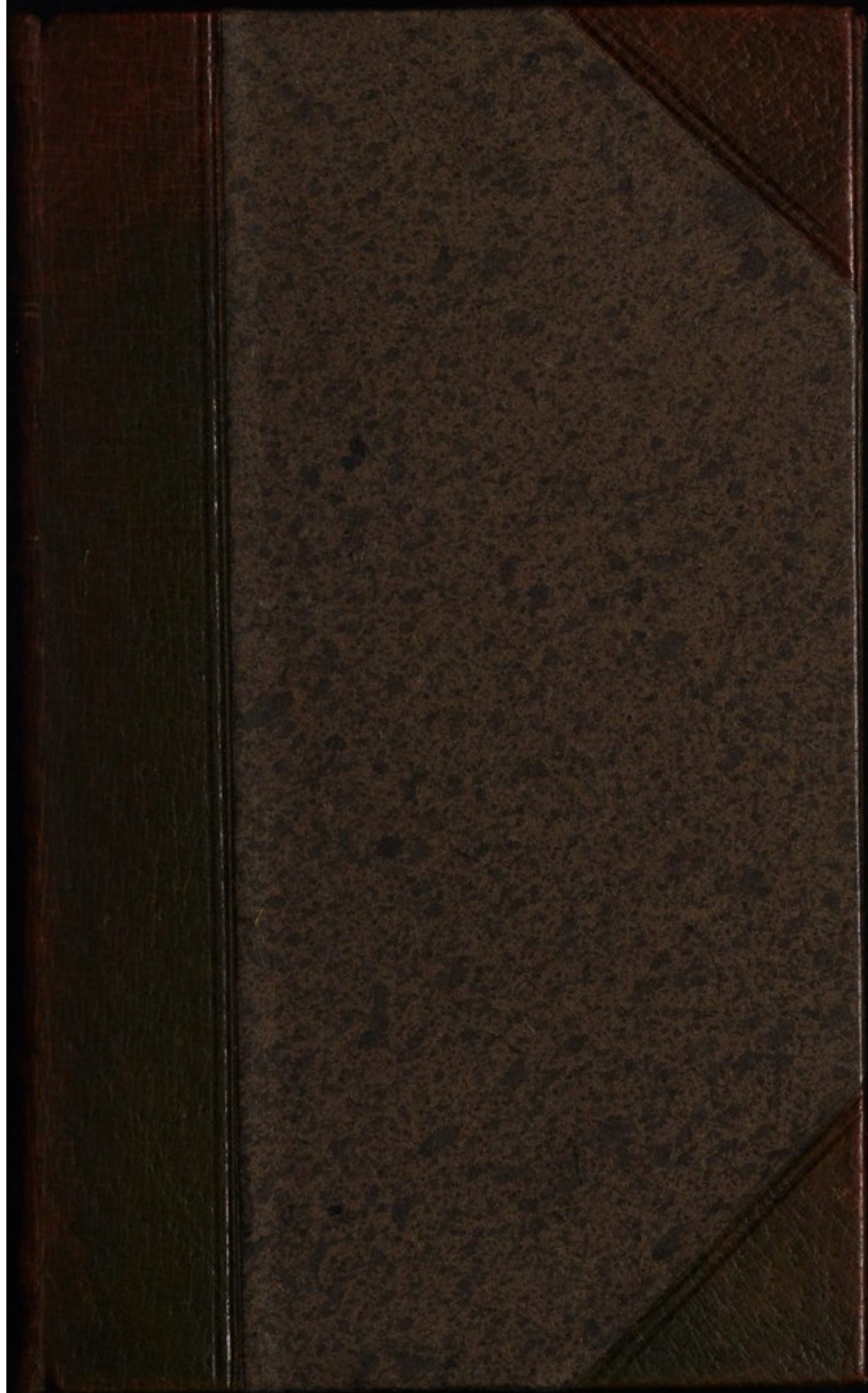
License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

MATTHAEU
—
CENTURIA
DIFFICUL
TATUM

1616

52.

The Library of the
Wellcome Institute for
the History of Medicine

**MEDICAL SOCIETY
OF LONDON**

Accession Number

Press Mark

MATTHAEUS, J.

65577/A

V₂

DI

TU

ju

Ex

ru

Jon

az

De

Cor

H &

Ex

CENTURIA
DIFFICULTA-
TUM MEDICARUM TAM
JUCUNDARUM QUAM UTILIUM;

*Ex veterum & recentiorum Medicorum libris
erutarum, in quaestiones redactarum, &
more scholastico breviter dis-
cussarum,*

PER

JOHANNEM MATTHÆUM, MEDICI-
nae Doctorem, Illustrum & Generosissimorum
Comitum Nassoviorum Cattimelibocen-
sium Medicum, & Professore
Herbornensem.

HERBORNÆ NASSOVIORUM,
Ex officina typographica Christophori Corvini.

clō lōc XVI

SOCIETY OF LONDON MEDICAL

ILL

GEN

bus et

VICO,

LUDO

Nass

mini d

utilior

cinâ. Q

machin

set, si ve

laborat

pore far

vos inte

xum ha

ganam

ILLUSTRIBUS AC
GENEROSISSIMIS COMITI-
bus ac Dominis, Domino JOHANNI-LUDO-
VICO, Domino GUILHELMO, ac Domino
LUDOVICO-HENRICO, Comitibus in
Nassau Cattenelnbogen, Vianden &
Dietz, Dominis in Beilstein,
dominis meis clemen-
tissimis.

SI affectibus animi sepositis, de
artium utilitate & necessitate
candidè & syncerè judicare
velimus, Illustres & Genero-
sissimi Domini Comites, Do-
mini clementissimi, sine dubio nulla est
utilior, nulla magis necessaria, ipsâ Medi-
cinâ. Quid enim in universa hac mundi
machina nos oblectare vel reficere pos-
set, si vel mens, vel corpus, vel utrumque
laboraret? At verò ut mens sana sit in cor-
pore sano, Medicus omn̄s artis suæ ner-
vos intendit, & hunc sit . scopum præfi-
xum habet, ut mentis & intelligentiæ or-
gana in naturali temperie & dispositione
):(z

P R Æ F A T I O.

conserventur, vel si luxurient aut defle-
 ctant, in naturalem statum & conditio-
 nem reponantur. Tollite animæ rationa-
 lis organa, & ipsam sustuleritis animam:
 restitutis organis, restituitur & illa. Res
 clara est & perspicua in hominibus me-
 lancholicis de salute animarum cum pri-
 mis dubitantibus. Res verò mira etiam &
 stupenda, quod, cùm illi latissimum &
 quasi infinitum campum habeant, falsa
 quæque imaginandi, hoc tamen in primis
 sibi persuadent, se ab omni gratia Dei esse
 exclusos. Dum verò hujus rei causam di-
 ligentiùs mecû perpêdo, video omnium
 melancholicorum proprium esse, ut de-
 terrima quæque suspicentur sibiq; imagi-
 nando imprimant. Jam verò cùm nihil sit
 deterius quàm à gratia Dei esse exclu-
 sum, mirum non est si melancholici tale
 quid sibi persuasum habeant. Cùm igitur
 plurimi melancholici, divinâ affulgent
 gratiâ per artem medicam restituantur
 constat, medicos nō solùm circa corpus
 sed etiam circa animum hominis versari
 ac proinde nihil præstantius, nihil utilius
 nihil homine dignius præstari posse, quàm
 si Medicina ritè & secundùm artis fun-
 damenta in vero usu excolatur exercea-
 turque. Verùm bone Deus quid in un-

ver

verso m
 quod in
 dicant
 mus: Ex
 princip
 titutio
 caveri
 medici
 diligen
 petram
 minur
 artem
 funeste
 tempe
 dem e
 dicinæ
 cis rati
 raliu
 excep
 licet a
 bus ac
 bium
 fusio p
 pferit,
 vibus
 obliga
 enim l
 nifices
 facere

P R Æ F A T I O.

verso mundo dici vel excogitari potest, quod in tantum rapiatur abusus, ac medicinam, nullo contradicente, rapi videamus? Etsi enim præclarè laudatissimorum principum & Rerump. saluberrimis constitutionibus, & benè constitutis politiis caveri solet, ut omnis confusio vitetur, & medicina non nisi ab iis, qui illam facendi licentiam, suis laboribus & studiis impetrarunt, exerceatur: nullus tamen hominum ordo, nullus sexus, nulla ætas ab arte medica, cum tot millium hominum funesto interitu vitæque periculo sibi temperat. In Germania quidem jam pridem eò res devenit, ut præstâtissima medicinæ pars, chirurgia nimirum, à medicis rationalibus, ad homines rerum naturalium omnino imperitos, paucissimos exceperim, sit devoluta. Hæc verò ipsa licet ab imperitis, ab honestis tamen civibus ad carnifices nunc devolvitur, ut dubium nullū sit, quin, si hūc in modū confusio perrexerit, viresque, ut cæpit, sumperit, nostrâ etiam ætate ex honestis civibus vix sit futurus qui vulnus aliquod obligare, ne dicam curare discat. Quis enim huic arti operam daret, quam carnifices ad se pertrahere & sui quasi juris facere conantur? Quod si Æsculapius re-

P R Æ F A T I O.

vivisceret, vel Podalyrius aut Machaon qui in exercitu Agamemnonis vulnerum curatores fuerunt, & ob præclarain arte chirurgica specimina facta, in numerum deorum gentilium relati sunt, quid dicturos putabimus, si artis suæ collegas nunc viderēt lixas, coquos, tonsores, carnifices? Quid Hippocrates, quid Galenus, quid Ægineta, quid dogmatici & rationales medici omnes, qui tot exantlatis laboribus, totam medicinā in certa præcepta, veris & firmissimis principiis suis consentientia, redegerunt, si in vitam revocari aut reduci possent, dicturi essent, si agyras, vespillones, pollinctores, Judeos, monachos aliosque, qui ne primoribus quidem, quod ajunt, labris medicam artem degustarunt, tantā audaciā & licentiā medicinam exercere viderent? Galenus in simplicium medicamentorum facultatibus cognoscēdis & constituendis, tantam adhibuit præstititque operam, ut singula non solū ad certas qualitatū classes, sed certos quoq; gradus, mirabili studio & industriā redegerit. Qui verò hodie rem herbariam & simplicium cognitionem sibi arrogant, de veris qualitatū investigandarum fontibus, minimè sunt solliciti, sed anilibus fabulis, vanissi-

mi

P R Æ F A T I O.

mis operationum persuasionibus & experimentis, evidentissimis rationibus repugnantibus, & turpissimis contradictionibus libros commaculāt, ut solidi nihil, rerum autem absurdissimarum farraginem contineant. Atq; hoc ipsum ii cum primis faciunt qui servi & ministri Dei haberi volunt, & laudatissimas magistratum constitutiones; pleno quidem ore è suggestu ad populum prædicant, ipsi tamen omnium minimè eas observāt: imò qui cum Paulo quidem *πράσσειν τὰ ἴδια* res suas agere, & vitare *πολυπραγμοσύνην* jubent 1. Thes. 4. v. 11. Ipsi verò ab observatione præcepti sunt alienissimi.

Hisce accedunt Chymicorum famuli, qui simulac oleum vel spiritum aliquem destillando præparare didicerunt, statim absq; ullâ artis medicæ cognitione quicquid destillarunt, contra omnis generis morbos sibi planè incognitos, miris verborum præconiis, non sine manifesto vitæ discrimine distrahunt & divendunt. Equidem is non sum, qui chymiam vituperare velim, quam per annos 26. quibus medicinam facio, in honore & usu haud mediocri habui: sed eos quî commendare possum aut debeo, qui absq; ulla artis medicæ cognitione & fundamento, chy-

P R Æ F A T I O.

mica, vehementissimæ operationis me-
 dicamenta, imperitissimè administrant?
 Eos quin imò reprehendendos & notan-
 dos censeo, qui sibi persuasum habent,
 chymica sua consistere nō posse, nisi Ga-
 lenica fastuoso supercilio, sine ulla tamen
 ratione despiciant & contemnant. Qui,
 cū Quercetanium, virum præclarè do-
 ctum miris encomiis ornant, Galenum
 verò contumeliosè tractant, sive irâ sive
 odio excæcati, haud observant, quàm ho-
 norificè Quercetanus ipse, cū alibi pas-
 sim, tū maximè in pharmacopœa do-
 gmatica, Galeni mentionē faciat, quàm
 reverenter illius doctrinam exosculetur
 & imitandum autorem, per totum istum
 librum proponat. Quàm egregium quo-
 que iudicium, celeberrimus chymicus
 Theod. Zwingerus Helveticæ gentis
 decus eximium, de Galeno tulerit, non
 solum Basileæ ex ipsiusmet ore toties au-
 divi, sed illius quoque scripta testatum fa-
 ciunt. Inter alia autem ad Paulum Hef-
 sum Med. An. 1581. hæc scripsit: Maximi
 facio ministram medicinæ chymiam, eā-
 dem si dominæ suæ sese antepone-
 re audeat, flagris etiam dignam censeo. Theo-
 phrasto multum tribuo, eundem verò ar-
 cem medicinæ invadentem, non æquiore
 ani-

P R Æ F A T I O.

animo sustineo, quàm tyrannidem affectantem Cylonem, Athenienses. Atque ut illi tanquam empirico & medicinæ elegantioris imperito, quando dogmata artis tot seculorum consensu confirmata, convellere nititur, mentem meliorem precor: ita nostris quoque hominibus, qui inepto methodi studio, nova damnât omnia, sensum accuratiorem opto.

Si igitur Galeni fundamenta à sanioribus omnibus in pretio habentur, quomodo figmenta ista consistere poterunt: unum & idem pharmacum chymicum, contra omnes morbos, etiam hætenus nondum visos, sed aliquando venturos, valere? imitari mihi hac in parte videntur Pontificis indulgentias, quæ non solum peccata præterita, sed futura quoque, interventu pecuniæ, expiare creduntur. Sed transeant absurditates istæ. Quid verò de impietate Ulstadii, in cælo philosophorum, & aliorum, censendum, quando per quintam essentiam, terminum vitæ prolongari posse jactitant? Impiæ huic sententiæ longissimè præfero Hippocratis, licet ethnici, judicium, Medicamentis, inquit is, utimur, non ut propositum vitæ terminum vitemus, sed ut illum ipsum feliciter expectemus.

P R Æ F A T I O.

Sed quorsum hæc omnia, Illustres & Generosissimi domini Comites, Domini clementissimi? nimirum ut ostenderem, Medicinam artem omnium præstantissimam à pristino nitore plurimum defecisse, & temerario quorundam imperitiosorum hominum ausu, magis magisque obscurari, dum vel pro remediis nugas tradunt, vel si sint remedia, non satis tamè ipsis cognita nec perspecta, unde cum iudicio & discretione, pro diversa ægrorum, morborum & temporum conditione, usurpare illa nesciunt. Hoc ipsum verò in hoc libello enodationem difficultatum quarundam medicarum continente, luce meridianâ clarius apparebit. Què libellum sub vestri nominis auspicio in lucem edere volui, quia persuasum mihi habeo, III. GGG. VVV. finitis nunc longissimis peregrinationibus, quas per Galliam, Italiam, Angliam & Belgium, aliquot annis continuarunt, bellicis quoque motibus quodammodo sopitis, honestæ quieti sese tradituras, & quantum quidem publica negotia permittent, librorum lectionibus oblectaturas. Putavi igitur me libellum hunc nulli commodius dedicare posse quàm III. GGG. VVV. quæ præter singulare pietatis studium & armorum

P R Æ F A T I O.

rum usum, singulari etiam animi propensione, ad evolvendos omnis generis libros natæ & educatæ videntur. Clementer ergo, quod debitæ subjectionis & observantiæ causâ humilimè offero, suscipite, artemque medicam contra omnis generis fraudes & imposturas defendite.

III. GGG. VVV.

Humiliter subjectus

Johannes Matthæus
Med.D.

E L E N C H U S
CENTURIAE DIFFICILIIUM
quæstionum medicarum.

1. *An ars medica sit incerta? N.* pag. 1
2. *An ars medica sit facilis? N.* 3
3. *An medicus præter artis scientiam, aliquâ felicitate indigeat? A.* 7
4. *An medici in aliqua dignitate sint constituti? A.* 14
5. *An hominis vita sine respiratione consistat? A.* 18
6. *An homo sine cibo & potu, ultra septem dies consistat? A.* 24
7. *An homo, ut bestia, pinguescere possit? N.* 26
8. *An hominis epar supra diaphragma sit positum? N.* 28
9. *An epatis frustula per alvum excerni possint? N.* 29
10. *An cor in sinistro latere sit positum? N.* 33
11. *An purulenta thoracis materia, per sinistrum cordis sinum, ad vias urine derivari possit? N.* 38
12. *An lien frustra sit conditus? N.* 45
13. *An lien per vias urine purgari possit? A.* 49
14. *An mamillæ virginum lac habeant? N.* 51
15. *An lac asininum sit tenue? N.* 54
16. *An mores nutricum cum lacte ingenerentur? N.* 56
17. *An mores per disciplinam corrigantur? N.* 59
18. *An intestina superiora chylicent? N.* 60
19. *An* 19. An

19. *An intestina intus obducta sint pinguedine?* N. 66
20. *An intestina malè affecta, per dolorem discerni possint?* N. 67
21. *An intestina sauciata coalescant?* A. 69
22. *An uterus muliebris septem habeat cellulas?* N. 71
23. *An profluentibus menstruis, foetus sanus esse possit?* A. 72
24. *An uterus muliebris in corpore oberret?* N. 73
25. *An testes ad formationem vocis conferant?* A. 74
26. *An facies sit animi index?* N. 76
27. *An vulnera per se non lethalia, ab influxu stellarum lethalia fiant?* N. 78
28. *An percussâ cervice, oculi perfusio, ut habet textus juris, fieri possit?* A. 84
29. *An unguentum armorum, ad curanda vulnera nec visa nec tractata, aliquid conferat?* N. 88
30. *An potiones vulnerariae quid conferant?* N. 108
31. *An incantationis sit aliqua efficacia naturalis?* N. 112
32. *An persona amata ad redamandum, per philtrea impelli possit?* N. 118
33. *An terra venena producat in hominis perniciem?* N. 121
34. *An omnia animalia venenata sint frigidae naturae?* N. 123. Item, *An venenatum animal alio veneno nutritum, exitius evadat?* A. 125
35. *An animalia veneno pasta à nobis innoxie edantur?* A. 127
36. *An in animalibus venenatis vermes gignantur?* N. 128
37. *An venenum preparari possit, ut certo tempore interimat?* N. 130
38. *An venenum ita concinnari possit, ut secundum lunæ motum in corpus se viat?* N. 132

39. *An medicamentorum alia cephalica, alia epatica, alia splenetica, &c. rectè nominentur? A.*

136

40. *An medicamenta electivè purgantia in ventriculo concoquantur? N.*

141

41. *An diversarum operationum medicamenta invicem sint permiscenda? N.*

144

42. *An febricitanti aqua frigida sit exhibenda? A.*

149

43. *An in peste vena sit secanda? N.*

157

44. *An per vomitum, sicuti per alvum, purgatio instituti possit? N.*

165

45. *An Dysenteria ab esu fructuum autumnalium principaliter generetur? N.*

169

46. *An in Dysenteria purgandum? A.*

172

47. *An in Dysenteria ad styptica deveniendum? A.*

174

48. *An in Dysenteria aquæ frigidae potus conferat? A.*

177

49. *An in melancholia hypochondriaca frequenter sit purgandum? N.*

178

50. *An alvi fluxus in pleuritide & peripneumonia sit signum lethale? N.*

181

51. *An pica sit affectus ventriculi? N.*

183

52. *An in porrigine cuticula in squamulas abeat? N.*

185

53. *An in morbis minùs periclitentur, quorum morbi congeneres sunt ætati, temperamento, &c. N.*

187

54. *An cotonea mala urinam potenter moveant? N.*

189

55. *An allium flatus gignat? N.*

193

56. *An allium vermes gignat? N.*

194

57. *An*

57. *An mel & sacharum vermes gignant? N.* 195
58. *An Absinthium in primogradu sit calidum? N.*

197

59. *An Althea calculum frangat? N.* 199
60. *An cicuta sit venenum? N.* 201
61. *An nerium intra corpus sumendum? N.* 204
62. *An mespila calculum frangat? N.* 205
63. *An lentes in variolis sint usurpandæ? A.* 206
64. *An petroselinum sit verum apium? A.* 207
65. *An arum nostrum sit arum veterum? A.* 208
66. *An Tabernemontanus calamum aromaticum rectè descripserit? N.* 209
67. *An crocus crapulam arceat? N.* 211
68. *An Tabernemontanus Esulam cognoverit? N.*

212

69. *An Oxyacantha sit Berberis? A.* 214
70. *An Sanguisorba sit pimpinella? N.* 215
71. *An pisum & cicer facultatibus differant? A.* 216
72. *An polygonum minus urinam moveat? N.* 218
73. *An Lactuca lac nutricis augeat? N.* 219
74. *An Ricinus inflammationes arceat? N.* 221
75. *An salix adstringat? N.* 222
76. *An melilotus epaticis conveniat? N.* 223
77. *An vinum mitiget furorem bilis flavæ? N.*

224

78. *An vinum conferat senibus? A.* 227
79. *An vina dulcia minus inebrient? A.* 230
80. *An vinum rubrum refrigeret? N.* 231
81. *An aqua pluvialis sit saluberrima? N.* 234
82. *An acetum calefaciat? N.* 238
83. *An omnia amara sint calida? A.* 243
84. *An omnia narcotica sint frigida? N.* 245
85. *An externæ plantarum signaturæ, internas earum facultates prodant? N.* 248

86. *An imago corpus alterare possit? A.* 253
87. *An partum vel genituram ejicere liceat? N.*
258
88. *An certum sit pariendi tempus? N.* 260
89. *An in partu ossa pubis & ilium distrahantur?*
A. 265
90. *An renes sint generationis organa? A.* 270
91. *An Scythæ steriles fuerint? N.* 273
92. *An bona memoria arte parari possit? A.* 277
93. *An animalia aliquam habeant rationem? A.*
286
94. *An corporis exercitia cibum precedere debe-*
ant? A. 288
95. *An corpora cibo refecta, sint leviora? A.* 291
96. *An à cibo sumpto, somno indulgendum? A.* 293
97. *An facilius sit somnum conciliare, quàm dor-*
mientem excitare? N. 294
98. *An lætitia potius quàm tristitia somnum pro-*
moveat? A. 295
99. *An tempus vernale sit saluberrimum? N.* 298
100. *An tempus vernale ad secandam venam sit*
aptum? A. 301

ENODA-

ENODATIO
 DIFFICILIUM
 QUÆSTIONUM ME-
 DICARUM.

QUÆSTIO I.

An ars medica sit incerta? N.

INCERTAM & dubiam esse Medici-
 nam, ac proinde, rem periculo ple-
 nam, Medicinæ sese committere,
 multi nec infimæ sortis homines cla-
 mitant, eamque sententiam ex eo
 probare conantur quòd Medicina nudis innita-
 tur conjecturis, quæ cum plerumque fallant, nul-
 lam in Medicina certitudinem expectandam esse
 censent. At verò quàm jejuna sit & infirma hæc
 assertio, evidenter apparet, eò quòd arti imputa-
 tur, quod artifici potius imputandam erat. Medi-
 cina siquidem firmissimis & indubitatis constat
 præceptionibus, principiis suis consentientibus
 ut Galenus docet de opt. sect. cap. 1. Medicus verò
 etsi in actionibus suis quandoq; conjecturis uti-
 tur, nec propositum sanationis & curationis fi-
 nem pari felicitate semper assequitur, eò quòd
 vel circumstantiæ variæ & diversæ, quandoq; etiam

planè contrariæ se offerunt, ut docet Galenus lib. 1. de com. med. cap. 2. vel medicus ab iis, qui ægro ministrant, decipitur, ut est lib. 1. de præcog. puls. cap. 1. vel facultas nulla datur ipsum ægrum videnti & alloquendi, quod quantum ad curationem feliciter absolvendam conferat, testatur Gal. in cons. de puero Epilept.

Quandoque ægrotantis viscera inæqualem, quandoque contrariam temperaturam habent, ut quemadmodum ex sententia Aristotelis difficillimū est, virtutem inter duo extrema vitia positam consequi, sic non minùs arduum sit atq; difficile ægrorum viscera contrario modo intemperata corrigere. Sæpe quoque accidit, ut ægri vel ætatis vel infirmitatis causâ, sui conditionem explicare, imò ne proloqui quidem possint, quantum verò in eo positū sit, patet ex Gal. com. 2. in 6. Epid. Interdum patientes sunt impatientes & immorigeri, quandoque vires infirmæ medicamenta non admittunt, sæpè ægrotantium status est desperatus, vel rerum necessariorum inopia, aliâve accidentia Medicum impediunt, ut minùs feliciter operari possit: ipsi tamen arti inde nihil detrahitur, quippe quæ in se considerata, certis & immotis fundamentis nititur. Deinde ambiguitas est in vocabulo conjectura. Hæc enim si nuda est & simplex, nihil indicat: sin verò demonstrationem adjunctam habeat, jã non conjectura, sed signum demonstrativum appellari meretur. Distinguendum igitur est inter nudam conjecturam & signum quod à Medicis pariter & oratoribus τεκμήριον appellatur, id quod veteres signum syllogisticum

QUÆSTIONUM MEDICARUM. 3

sticum, recentiores verò indicationem nominare consueverunt, eò quòd indicat quid faciendum, quid omittendum. Nudæ conjecturæ nullam inferunt necessitatem sed probabilitatem: nec perpetuò sed ut plurimum rem eandem indicant, ac proinde potius ad Empiricos, quàm rationales Medicos pertinent. Τεμπήτεια verò seu indicationes unam eandemq; rem ex sua natura perpetuò necessarioque citra aliquam ambiguitatem demonstrant, nec fortuitis observationibus, sed firmâ ratione logicâ constant, quæ consequens ex veris causis & effectibus rectè cognitis colligunt. Simili modo in publicis judiciis præsumptiones, quas videntur à documentis differre videntur. Illæ siquidem fallere possunt: hæc verò judicem ad cognitionem facti sine errore deducunt. Quapropter cùm tanta sit horum signorum vis & necessitas, perperam agunt, qui Medicinam incertitudinis arguunt.

QUÆSTIO II.

An ars Medica sit facilis?

Conclusio negativa.

Theffalus, ut videre est apud Gal. lib. i. Meth. c. i. tantam artis medicæ facilitatem somniavit, quæ trium mensium spatio addisci possit. Hanc assertionem ut ignorantibus persuaderet, omnes morbos, & per consequens omnia remedia ad duos redegit ordines, ut morborum

alii laxi sint, alii adstricti, & proinde remedia vel relaxandi, vel adstringendi facultatem habeant. Quàm verò monstrosa & absurda sit hæc sententia, maxima rerum naturalium & non naturalium testatur amplitudo, in qua, velut in vasto aliquo mari, Medicum versari oportet. Etsi autem naturalia facilioris sint cognitionis, quòd uno semper & eodem modo se habeant, contrà verò non naturalia varia sint, dissimilia, & multiplici errore involuta: non tamen omnia, quæ naturalia sunt, ad laxandi vel adstringendi ordinem reduci possunt. Sunt enim multa, ut de primis naturalium rerum qualitatibus loquar, quæ citra relaxationem aut adstrictionem calefaciunt vel refrigerant, vel humectant vel siccant. Similiter in secundarum qualitatum ordine occurrunt attenuantia, aperientia, exasperantia, lenientia, incrassantia, dissolventia & similia, quæ ad laxantium & adstringentium ordinem nullo modo reduci possunt. Omnium verò minimè tertiæ rerum naturalium qualitates ad duplicem illum à Thessalo propositum ordinem, referri queunt. Quòd si consideremus, quæ naturalia non sunt, longè maximam varietatem & dissimilitudinem inveniemus. Ut verò de multis aliquid saltem attingam, morbi totius substantiæ, nec non, qui in intemperie positi sunt, ad prædictam duplicem morborum classẽ referri nequeunt. Quapropter summus Medicinæ parens Hippocrates artis Medicæ difficultatem ingentemque vastitatem cernens, in lib. de loc. in homine inquit: impossibile est Medicinam citò addiscere, imò primo
stati m

statim aphorismo exclamat, artem esse longam, vitam brevem, iudicium difficile: quasi dicat, universam hominis vitam non sufficere ad perfectam artis Medicæ perceptionem. Tam latè siquidem Medicina patet, ut, si cum vitæ humanæ cursu comparatur, vita brevior sit, nec ad artis Medicæ amplitudinem intelligendam sufficiens. Et difficultatem artis Medicæ Hipp. probat, quia ad discendam & exercendam Medicinam tria sunt necessaria, occasio scil. experientia & iudicium.

Occasio, quæ momentanea, lubrica & præceps est, in omnibus actionibus, ac proinde etiam in Medicina, id quod intellexit Plut. in vita Luculli, inquiens, temporis occasionem maximum vitæ mortisque momentum obtinere. Unde non malè poëta:

Temporibus Medicina valet, data tempore profunt;

Et data non apto tempore vina nocent.

Quemadmodum igitur plurima sunt occasionis commoda, sic ejusdem neglectæ plurima eaq; gravissima incommoda; quæ passim ab Hippoc. cum primis verò lib. 1. de morb. & à Galen. com. 1. in 6. epid. & lib. 1. ad Glauc. copiosè explicantur. Sic experientia, quæ fallax est & proinde periculosa, omnem difficultatem auget, unde patet, quàm miserè & turpiter experimentatores ratione & iudicio destituti, tempus opportunum negligentes, temperaturam imò occultam temperaturæ proprietatem investigare nescientes, & arcanas medicamentorum vires ignorantes, in facien-

da Medicina fallant & fallantur. Accedit iudicium, quod Hipp. difficile nominat. Quemadmodum enim in captanda occasione; ita in metienda quantitate & qualitate, & in reliquarum indicationum contemplatione, summâ iudicii dexteritate opus est. Ideoque Galen. lib. 3. meth. inquit: Qui temperamentorum qualitates exactè novit, *Æsculapi* esse potest, quasi dicat, hoc opus, hic labor est. Iudicii difficultatem auget doctrina de pulsibus, quæ tam lata est & intricata, ut perfectius cognitio, totum quasi hominem requirere videatur. De hac Galen. ipse in lib. de puls. profitetur, se in doctrina pulsuum multis annis diligentissimum fuisse, magnâq; alacritate veterum libros de pulsuum doctrina editos evolvisse, ad perfectam verò cognitionem non pervenisse. Si hoc Gal. accidit, quid nobis accidere posse putabimus? si tantum temporis & laboris in una Medicinæ parte insumpsit, quantum ad universam artem perdiscendam nobis insumendum erit? nec verò illud silentio involvendum quod Averrhoes lib. 6. collig. asserere non dubitat, se unicum perfectum Medicum novisse, Avenzoarem nimirum, qui patrem habuerit Medicum, sub cuius disciplina 40. ann. ipse artem exercuerit, id quod paucis contingere potest. Denique Gal. lib. 1. loc. affect. cap. 1. præter artis peritiam, magnam etiam prudentiam & experientiam rectæ rationi conjunctam in Medico desiderat, quam exiguo temporis spatio nemo acquirere poterit. Gravissimè igitur errant, qui tantam artis Medicæ facilitatem somniant, ut si unum atque alterum medicamentum

tum chymico forsan more præparare norunt, sine omnifundamento haud aliter ad faciendam Medicinam maectandosque homines profiliunt, quàm lanii ad maectanda pecora pretio conducuntur.

QUÆSTIO III.

An Medicus, præter artis scientiam, peculiari felicitate egeat?

Conclusio affirmativa.

MT. Cicero Orat. 3. Philip. inquit, magnam vim magnumque numen esse, quando multi unum & idem sentiunt: innuens proculdubio, veritatis evidentiam in multitudine unum & idem sentientium potissimum consistere. Cum igitur plerique omnes existiment, præter artis Medicæ peritiam, etiam peculiarem aliquam felicitatem Medico practico necessariam esse, & quotidiana observatio idem attesteretur, non inconueniens esse puto, paulò accuratius inquirere, an res ita se habeat, quænam illa ipsa felicitas sit, & qua in re consistat. Communis Medicinam exercentium observatio testatur, felicitatem hinc multum posse. Multos enim videas summâ doctrinâ & amplissimâ eorum, quæ ad artem pertinent, cognitione instructos, cum ad artem se convertunt, ridiculè falli & aberrare. Alios rursus experimur, qui cum excellentibus naturæ dotibus & naturali ad artem aptitudine, doctrinam usumque artis conjunxerunt, alios longissimè superare. Coclitem chiromantem celeberrimum rogatum, ut artem, quâ linearum notas, collocationes & commix-

tiones, & ceteros figurarum characteres expendebat, & ad usum accommodabat, literis descriptam posteritati relinqueret, respondisse ferunt: se optare, ut aliquis integram artē chiromantice perspicuis regulis complectatur, velle se, quātum consecutus esset, optimā fide literis committere, attamen futuro chiromanti præter artis præcepta, peculiari fortunā opus esse, quam qui ad artem non afferat, eum frustra in sola doctrina omnem operam collocare. Sed ad artem Medicam revertamur, de qua Cornel. Celsus. lib. 3. c. 1. disertis verbis scripsit, felicitatem, quam fortunam vocat, in ipsis morbis non minùs ipsā arte valere. Huc respexit poëta:

Tu nihil invitâ dices faciēsve Minervâ.

Denique sacra scriptura hanc ipsam inclinationem seu felicitatem donum vocat, quæ non omnibus sed quibusdam divinitus detur. Unicuique, inquit Paulus, Corint. 12. datur manifestatio spiritus ad utilitatem. Alii datur sermo sapientiæ, alteri scientia, alteri fides, alteri gratia sanandi, aliis interpretatio linguarum, &c. 1. Corinth. 12. Minime igitur dubitandum, quin, ut in aliis rebus omnibus, sic in Medicina maximè, felicitas quædam requiratur. At verò non minore investigatione opus est, qua in re felicitas illa, quam alii fortunam vocant, consistat. Virgilius quidem fortunam in ausu quodam temerario reponere videtur, quando inquit:

Audentes fortuna juvat, timidosq; repellit.

Sed temerariam hanc fortunam Medico nihil prodesse, sed obesse potiùs, satis intellexit Hipp. 6. Epid,

Epid. sect. 2. text. 18. In operationibus, inquit, nihil temerè. Hanc ipsam temeritatem reprehendit Gal. lib. 2. de temperam. c. ult. & lib. 2. de motu musc. c. 5. potissimum verò c. 6. & 7. lib. de Anim. fac. ubi ex professo temerariorum & audacissimorum Medicorū actiones & errores redarguit. Sed videtur adhuc alia superesse fortuna, quæ à cæco quodam numine vel influxu provenire putatur, de qua Ovid.

*Passibus ambiguis fortuna volubilis errat,
Et manet in nullo certa tenaxq; loco.*

Verum nec ista momentanea & æstuararia fortuna quidquam Medico confert, quod præter Gal. lib. 11. de usu partium, c. 7. ratio & experientia confirmant. Cæterum Avic. 6. natural. scriptum reliquit, illum & plures & feliciter curare, cui plures fidunt: quasi omnis, quam quærimus, fortuna in ea, quam egri in Medico collocant, fiducia consistat. Verissimum autem esse quod Avic. scripsit, præter quotidianam observationem ratio etiam evidens convincit. Fiducia siquidem magnam restitutionis spem in animis ægrorum excitat: spes lætitiā parit: lætitiā omnium medicamentorū operationes felicissimè promovet. Contrà verò, si æger à Medico abhorret, non nisi infauſta medicamentorum operatio expectanda. Quapropter quicunq; juxta artis peritiā ægrorum fiduciam sibi conciliare potest, ei de felici curatione minimè dubitandum esse arbitror. At verò fiduciam Medicus consequitur partim ex sua natura, partim aliorum hominū adminiculo. Ex sua natura Medicus consequitur fiduciam æ-

grorum, quando non minùs prudentiæ quàm arti
studet. Qui enim solius artis præcepta rigidè sine
ullo respectu observat, timidos, reluctantes, & a-
versantes egros reddit. Et sic omnia infelicè forti-
untur exitum. Timidos a. infeliciter curari, præter
infinita alia, vel unicum secundæ venæ exemplum
docet. Quoties n. æger vel chirurgum, vel ipsam
sectionem extimescit, sanguis quasi ad interiora
recurrat, minùsq; feliciter extrahitur. Et contrà
quicumque læti cum fiducia bonæ operationis se-
ctionem admittunt, sanguinem feliciter fundunt.
Sic reluctantes assumpta pharmaca vel vomitione
rejiciunt, vel in corpore detenta, nihil ut pluri-
mum operari sentiunt.

Quicumq; igitur prudenter circa ægros versa-
tur, & quantum omnino fieri potest, non solum
in victu, sed pharmacis etiam ægris gratificatur,
istum omnes mirè amant, diligenter audiunt, ei
obtemperant, in omnibus operationib. fidunt, ac
proinde eventus feliciores consequuntur. Uber-
rimum hunc prudentiæ fructum intellexit Cic. 5. de
finib. In omnibus artibus, inquit, communis re-
quiritur prudentia, sine qua nihil memorabile vel
laude dignum effici potest. Hoc Ciceronis dictum,
ut in omnibus artibus locum habet, sic maximè in
Medicina, quæ factiva est. Præcipuam enim ejus
partem omnes esse judicant, considerare, non so-
lum quid per se optimum sit, sed etiam, quid pro
temporum aliarumq; circumstantiarum ratione
obtineri possit. Atqui solius prudentis est, consilia
& actiones præ nata immutare. Consequens ergo
est, prudentiam, ad comparandam ægrorum fidu-
ciam,

QUÆSTIONUM MEDICARUM. II

ciam, ac proinde ad felicitatem in operibus im-
 petrandam, utilem esse & necessariam. Magnam
 quoque hujus prudentiæ vim Hippocrates passim
 agnovit, adeò ut non rarò prudentiâ usus sit, ipsâ
 arte quasi neglectâ, quando nimirum insuavem
 & insalubrem victum suaviori & salubriori præ-
 tulit, Aphorif. 38. sect. 2. Simili prudentiâ non
 infeliciter aliqui utuntur, qui vel prægnantibus
 res inedules permittunt, ne abortum faciant, vel
 febricitantibus in victu minùs idoneo, vehe-
 menter tamen petito gratificantur, ut nimirum
 ventriculus ad vomendum incitetur, qui vomitus
 ad tollendam febrem quandoque sufficit. Cornel.
 Celsus lib. 1. c. 1. prudenter potius quàm artificiosè
 consulit, homini sano, nullam in cibo & potu le-
 gem servandam esse, ne, si negotiis vel itineribus
 impeditus eandem victus rationem continuare
 non possit, in gravem morbû incidat. Consuetu-
 do enim, ut Hippoc. ait, altera natura est, quæ si
 de repente immutetur, non potest non periculosa
 esse. Quinimò Hipp. lib. 1. progn. plixè docet, quâ
 prudentiâ Medicus circa morbos uti debeat, ne in
 aliquam incurrat infamiam vel odium ægrorum,
 adeò, ut in lib. de Medic. vestitum etiam cultumq;
 corporis ad gratiam ægrorum accõmodare jubeat.
 Gal. etiam comment. 4. in 6. Epid. text. 9. caven-
 dum esse præcipit, ne ægros sermonib. nostris offen-
 damus: id quod minùs prudenter observavit, qui
 cuidâ magno dolore exclamâti: Morior, respõdisse
 fertur: Moriaris, cùm etiâ Patroclus te longè præ-
 stantior mortuus sit. Simile imprudentis Medici
 exemplum fugiendum proponit idem Gal. loco

cit. de Quinto Medico Romano, qui, cum potentem agrum inviseret, viniq̃ue odorem spiraret, ab agro, ut paulisper recederet, admonitus fuit: Quintus verò sat imprudenter respondit: vini odorem feras oportet, cum ego longè deteriore tuâ causâ perferam. Hic medicus, etsi omnes alios Romæ tum tēporis medicinam exercentes, ipsâ artis peritiâ antecellebat, suâ tamen rigiditate effecit, ut urbe pelleretur. Verum enim verò, cum Socrates omnes alias virtutes prudentiæ includat, laborandum erit Medico, ut omnibus virtutibus præditus sit & exornatus, cum primis verò pietate, humanitate, taciturnitate, & temperantia. Pietas quidem ad omnia utilis est, inquit sacra Scriptura, & plus sæpissimè efficit, quàm admiranda multorum scientia. Nec moveri me patior, quòd major hominum numerus, hac præsertim ætate, impiis potiùs & superstitiosis pharmacis, quàm veris & à Deo nobis concessis mediis delectatur, utpote sanguine, vel cranio humano, characteribus, Evangelio S. Joannis, medicinis vel medicando cōparatis, vel à tergo vel impari numero collectis, auro vel argento erutis, dextrâ vel sinistrâ manu decerptis, casu denique fortuito, vel sub pedis sinistri planta, milleq̃ue modis aliis superstitiosè inventis. Etsi igitur nonnulli hisce diabolicis artibus magnum sibi nomen pariunt, verorū tamen Medicorum nomen minimè merentur. Pietati affinis est humanitas, quæ Medicum summoperè commendat. Hanc ex veteribus Medicis Scribonius Larg⁹ necessariò in Medico requirit. Danda verò omnis opera, dum humani & moderati ha-

beri

veri volumus, ut ubique decorum observemus, ne in turpissimam incidamus adulationem, quod nonet Gal. in com. 4. in 6. Epid. Quanta etiam prudentia sit linguam continere, optimè novit Hipp. qui sub juramento tacenda præcepit, quæcunque arcana circa ægros audiuntur & videntur: hanc ipsam taciturnitatem præter Gal. com. 5. 6. Epid. text. 1. nobis etiam commendat Horatius:

————— *Commissa tacere* —————
Qui nequit, hic niger est, hunc tu Romane caveo.

Nec verò sola taciturnitas Medicum commendat, sed etiam sermo moderatus. Loquacitas enim in odium & contemptum Medicum adducit, cum multi egri mori malint, quàm nugacissimum hominum genus tolerare. De garrulitate ista loquitur Hipp. in lib. de orn. Med. Medicus, inquit, multum ne fabuletur. Medicina enim, ut Gal. de præcogn. scripsit, non verbis & garrulitate, sed operibus exercenda. Celsus quoq; non verbis, sed herbis morbos superari asserit. Deniq; in vulgare abiit proverbium: loquacem Medicum egrotanti alterum esse morbum. Prudentia denique sine temperantia consistere nequit. Quæ enim prudentia esset ista, si Medicus ægris suis temperantiam præciperet, ipse interim heluaretur, dies noctesque dissolutè viveret? Etsi autem artis peritia & prudentia in omnibus operationibus adhibita pro consequenda felicitate Medico sufficere videri poterat: facit tamen quorundã iniquitas, cui etiam prudentissimi quiq; subjiciuntur, ut favor popularis, hoc potissimum seculo, quo nihil ab iniquis censuris, cavillationib. detrectationibus,

maledictis aliisque nocendi generibus tutum esse potest, tanquam externum consequendæ felicitatis adminiculum requiratur. Quapropter primum & principale consequendæ felicitatis instrumentum est ipsius artis peritia cum prudentia conjuncta, cui si accedat favor popularis, quæ statuo esse instrumentum secundarium, mihi dubium non est, quin Medicus ita instructus, & plures & felicius sit curaturus.

QUÆSTIO IV.

An Medici in aliqua sint constituendæ dignitate? A.

IN vitus non semel audiui Jureconsultos irrisiones, nescio quo Juris textu exagitant Medicos, quod pretio sexaginta solidorum æstimentur: eodem scilicet quo obstetrix, & minore quam Eunuchus artifex, qui æstimetur solidis septuaginta: unde argumentabantur, non posse Medicos ad ullos honores aspirare, nec esse aliquem ipsorum statum aut dignitatem. Nam qui pretio æstimatur, servus sit necesse est: liberum enim corpus æstimationem nullam admittit. Servorum autem status nullus est, nulla dignitas. Ergo. Atque hinc factum dicunt, quod Romam olim expulsi Medici, nec 300 annis recepti fuerint. Verum si egregia ista argumentandi ratio valere debet, videant viri isti boni, quoniam pretio & ipsi Jureconsulti à Laur. Valla, Rodolpho Agricola & aliis digni habeantur, quibusve depingantur coloribus. Cum verò

agrè

QUÆSTIONUM MEDICARUM. 15

agrè & indignè ferant, quòd ita rigidè excipiuntur & tractantur: cur, quod sibi fieri nolunt, contra naturæ legem, aliis faciunt? Esto igitur, Imperatorem aliquem, Medicum sexaginta solidis æstimasse: non tamen quæritur quid factum sit, sed quid fieri debuërit. Quamvis saniores Jureconfulti, Imperatorem de servis, minimè verò de liberis, æstimationē fecisse, dicant. Utut verò illud sit, nec seculum nostrum ullam servitutem agnoscit, nec obscurum, sed luce meridianā clarius est, in eminenti dignitatis gradu constitutos, omni tempore medicinam fecisse. Chiron, opinor, servus non fuit, sed Saturni filius, qui & medicinam fecit & Æsculapium docuit, teste Plin. cap. 3. lib. 25. Æsculapius Apollinis filius, quamplurimis desperatè ægrotantibus, sanitatem restituit. An non Strabo lib. 15. scribit, in India post Brachmanas, Medicos in summo dignitatis gradu constitutos fuisse? Menecrates Syracusanus Medicus, nullam, ut Suidas & Cælius lib. 6. c. 38. referunt, ab agris mercedem accipiebat, sed contentus erat, si à morbo liberati faterentur, se Medici sui servos esse. Quid dicam de Hippocrate, qui non solùm genus suum ab Hercule deduxit, teste Eusebio, sed in tanta etiam dignitate ab Atheniensibus fuit habitus, ut statua ei posita fuerit? Huic quin etiam tota Græcia, non minores quàm Herculi honores exhibuit. In Macedonia regi Perdiccæ fuit familiarissimus & charissimus: nullis verò precibus, nullis munerib. nullisque blanditiis ab Artaxerxe Persarum rege, Græcorum hoste, permoveri potuit, ut operam suam, servorum more, ei locaret. Nec silentio

prætereundus Cleombrotus, qui propter serva-
 tum Antiochū, à Ptolomæo Megalensibus sacris,
 & centum talentis fuit dotatus, ut refert Plin. lib. 7.
 c. 37. Strabo etiam lib. 13. & Diod. lib. 2. c. 9. prodi-
 derunt, Ctesiam medicum Xerxi Persarum regi
 fuisse conjunctissimum. In quanta etiam digni-
 tate Galenus, apud Marcum, Cōmodum & Pertin-
 nacem, Imperatores, fuerit, clarè demonstravit
 Gesnerus in vita Galeni. Quantum præterea glo-
 riæ & laudis Oribasius apud Barbaros reges, & An-
 tonius Musa apud Augustum Cæs. obtinuerit, id
 prolixè Eunapius & Plinius testantur. Quis igno-
 rat, Evacem & regem & Medicum Arabiæ fuisse?
 Quis nobilissimam Avicennæ originem nescit?
 Tribunus Palæstinus tantus in arte Medica fuit, ut
 Cosroës, factis cum Justiniano Imp. induciis, in
 annum duntaxat illum sibi concedi, egrè, ut refert
 Suidas, impetrarit. Volaterranus autor est, Me-
 suæum medicum genus suum in Abdelam regem
 Damasci referre. Et ut paucos nobili stemmate
 ortos ex recentioribus addam, primū occurrit
 Sylvaticus, nobilis Mantuanus, qui opus Med.
 Simp. Roberto Siciliæ regi inscripsit. Occurrit
 Savonarola Patavinus, eques Hierosolymitanus &
 practicus Medicus insignis. Taceo Harfeliū Lau-
 dunensem, qui Carolū VI. Gal. reg. teste Fros-
 fardo, ab insania curavit. Omitto Michaëlem Sco-
 tum, Cratonē, Thaddæum, Hageciū, Cocterium,
 cui rex Galliæ Lud. XI. ut notat Cominæus lib. 9.
 hist. menstruum stipendium decem aureorum
 millia numerare solebat. Missum facio Mercuria-
 lem Comitem, cum innumeris aliis, tam genere,
 quàm

quàm doctrinâ & virtute excellentissimis viris. Romanos quod attinet, qui Medicos urbe expulerunt, respondetur, eos vel servos duntaxat, vel Græcos, tyrannidem & crudelitatem, secando & urendo, in Romanos exercentes, autore Catone, expulisse, minimè verò Latinos & liberos. Quamquam & hîc responderi potest, non respiciendum esse, quid unus aut alter vindictæ cupiditate abreptus, fecerit, sed quid fieri debuerit. Sed Jureconsultos suomet gladio jugulo. An non olim infames etiam procuratorio munere fungi potuerunt? Ergo procuratorium munus vile est & infame. Quia si officiû esset honorificum, infamibus non pateret, utpote quibus portæ dignitatum sunt occlusæ. Nunc ergo quæserim uter dignior sit, probusne servus aliquis, vel infamis aliquis procurator? Sed heus Jurisconsulte, qui servos vel Græcos Medicos, à quib. tamen Medicinæ fontes promanârunt, ferre nequis, cur jura tua ferunt lupanaria, meretricias conjunctiones, cōcubinatus, circumventiones in pretio, usuras & sexcæta talia, cum lege naturæ & honestate pugnantia? I nunc garrule, & maculas istas aliasq; sordes repurga, deinde Medicos servos sine ulla dignitate vixisse, solidiorib. argumentis proba. Quis n. eos inglorios vixisse putaret, quorum operâ nulli Imperatores, Reges, Principes, nulla hominû ætas, nullus sexus carere potuit? Imò ipsi etiâ Jureconsulti, non dico valetudinis, sed juris dicundi causâ Medicorum sensa requirunt. Quam enim sententiâ, quod judiciû, in casu homicidii, partus, septimo, decimo & undecimo mense editi, abortus, impotentia

maritalis, & plurium similium ferant, ni Hippocrates, ni Medici vacillantibus succurrant. Hæc in nullius jus & equitatem profitentis odium & contemptum, cum & patre natus sim J. U. Doctore, & fratres atq; sororios ejusdem facultatis doctores habuerim, & Dei gratiâ etiamnum habeam, sed in garrulos & obrectatores adjicere, meus me impulit affectus, quod à puero ad studium Medicum abreptus fui, nec non indignitas, quâ Medicina Dei Opt. Max. maximum donum contumeliosè quandoq; excipitur.

QUÆSTIO V.

An hominis vita sine respiratione consistere possit?

Conclusio affirmativa.

STupenda esse videtur historia, quæ Coloniae Sin vestibulo templi tabellæ inscripta legitur, quosdam scil. maleferiatos & sceleratos homines, defunctam & sepultam non infimæ sortis foeminam, mediâ nocte, ut aureis annulis & armillis illâ spoliarent, effodisse, cumq; manus illi injicerent, foeminam revixisse. Quo viso, deterritos sepulchri violatores aufugisse, foeminam verò ædes suas repetiisse. Cum verò nulli sit dubium, dictam foeminam potius sine respiratione ingenti animi deliquio detentam, quàm verè extinctam fuisse, omnibus siquidem semel moriendum, speculandi datur occasio; An, sublata omni respiratione, vita superesse possit. Ex una parte est Gal. sententia lib. 6.

loc.

loc. affect. c. 5. ubi inquit, respirantem non vivere, & viventem non respirare, impossibile. Item lib. 5. loc. affect. c. 1. sublatâ respiratione tollitur vita. Et si autem mente captus videbitur, quicumque hanc Gal. sententiam impugnaverit: attamen si respirationis causam & necessitatem diligenter consideraverimus, deprehendemus, respirationem esse actionem à vita separabilem. De causa verò respirationis non est una eademque omnium philosophorum sententia. Ex antiquioribus enim nonnulli, ut videre est apud Gal. lib. 6. de usu part. cap. ult. respirationem ad explendas arterias, alii ad spiritus vitalis generationem necessariam esse statuerunt. Verum utraque sententia caret omni ratione, eò quòd arteriæ solo spiritu vitali, minimeque aëre extrinsecus attracto explentur. Cui rationi & hæc annumeranda, quòd arteriæ semel spiritu expletæ, tantâ celeritate & frequentia non inaniuntur, quanta aër per respirationem attrahitur. Quod ad alteram sententiam attinet, etsi aër extrinsecus attractus successivis alterationibus & præparationibus in asperæ arteriæ ramulis, ipsisque pulmonibus factis, ad vitalis spiritus generationem conferat: crebrior tamen est respiratio, quam defectus materiæ ad restaurationem spiritus vitalis necessariæ exigit. Gal. verò tum alibi passim, tum maximè in lib. de utilitate respirationis cap. 3. & 4. variis, iisque firmissimis adductis rationibus nec non argumentis ab experientia & communi sensu desumptis, docet, cordis calorem causam esse respirationis. Cum enim cor, teste Aristotele de sensib. 2. adeò sit calidum, ut

digitus in sinistrum cordis sinum animalis recent-
ter mactati insertus fervorem vix ferat, necessariò
pro sui conservatione, externo refrigerio aëris
scilicet frigidi crebrâ respiratione indiget. At,
inquis, in balneis aliisque locis æstuosis, ubi non
nisi calidum inspiramus aërem, æquè vivimus ac
si frigidum aërem duceremus. Ad hanc obje-
ctionem respondeo: Licet vivamus in balneis, mi-
nimè tamen pari tolerantia & facilitate nos vi-
vere. Quin imò ipsa testatur experientia, multos
in balneis propter privationem frigidi aëris a-
nimo deficere & suffocari. Quapropter cor o-
mnium viscerum calidissimum non tam substan-
tiam externi aëris, quàm ipsam aëris qualitatem
frigidâ pro sui conservatione requirit, ut disertis
verbis docet Gal. c. 6. de natura arteriarum. Con-
cesso igitur, respirationem ad ventilandum & re-
frigerandum cordis calorem necessariam esse,
consequitur, quotiescunq; cor nimis est refrige-
ratum, vel calor cordis ex causis morbosis oppres-
sus, nullam respirationem necessariam esse. Sub-
latâ enim causâ tollitur effectus. Hinc videmus li-
maces, muscas, lacertas, aliaque plura animalcula
hyberno tempore veluti demortua sine ulla respi-
ratione latitare, eò quòd calor cordis oppressus
sit, & veluti extinctus, ulteriori refrigerio non in-
digens. Idem non rarò mulierib. uteri suffocatio-
nem patientibus usuvenit, quando cordis calor à
maligna uteri exhalatione ita opprimitur, ut
nec respirèt, nec respiratione opus habeant. Hinc
non solum rudis & ignara plebecula, hystericas
mulieres bis vel ter mori posse, sed etiam Valerius
Maximus

Maximus lib. I. de miraculis c. 8. exemplo Acilii & aliorum docet, eos, qui verè mortui sunt, in vitam redire, & secundâ vice mori posse. Nos verò ex S. Scriptura aliud edocti, in eam sententiam non sine ratione in operibus naturæ fundata, inclinamus, scēminam illam Coloniensem non verè mortuam, sed ex uteri vitio, cordis calorem ita afflictum & oppressum fuisse, ut nullâ respiratione indiguerit. Hoc pulchrè exemplo Acilii demonstratur, cū enim rigidus & frigidus sine ulla esset respiratione, adeoque pro gentis illius more in rogam exportaretur simul ac externus ille ignis accensus, internum calorem sopitum resuscitaret, statim, frustra tamen, cū ignis jam undique accensus, vires obtinisset, se vivere acclamavit. Simile quid de Pamphilio ibidem Valerius recenset. Sin recentia desideras exempla, unum atque alterum accipe. Primum accidit Madritii in Hispania, ubi, si historiis fides est habenda, nobilis quædam matrona ex familia Don. Francisci Lasso oriunda, postquam per triduum in agone decubisset, putantibus cognatis eam mortuam esse, deportata fuit ad locum subterraneum sepulturæ destinatum. Post aliquot autem menses ostio sepulchri iterum recluso, repertum fuit cadaver priore in loco adhuc repositum, in dextro brachio infantem mortuum tenens. Unde apparet, dictam matronam, cū sepulta fuit, verè non obiisse, sed infelicem infantem adhuc peperisse. Simile quid Weissenburgi accidit. Uxor enim Simonis Kreuteri in nonum mensem gravida, supervenientibus pariendi

doloribus expiravit: cūque adstantes putarent, fœtum quoque expirasse in utero, mortuam, illorum quidem iudicio, matrem, more solito in terram posuerunt, linteisque contactam reliquerunt. At verò post aliquot horas vagitum audiunt, accurrentes matrem quidem mortuam, filiolum verò optimè valentem ad pedes matris devolutam reperiunt. Credibile certè est, matrem tum demum verè expirasse, quando partus in lucem prodiit, alioqui à mortuâ matre excludi haud potuisset. Filia illa Elisabeth dicta adhuc in vivis est, Wessingæ degens in Marchionatu Badensi. Licet autem nonnulli existiment, levem & insensibilem quasi respirationem in prædictis casibus restare, ex sequentibus tamen rationibus convincitur, omnem omnino respirationem vitâ remanente, posse tolli. Prima ratio: si prædictæ fœminæ externum aërem insensibiliter attraxissent, proculdubio ab aëre in sepulchro undique incluso statim extinctæ fuissent. Addo alia ad probandum institutum duo clarissima exempla, quorum alterum ante annos 26 Basileæ; alterum Baccharaci ante duodecim accidit. Utrobique fœminæ ob malefacta in Rhenum fuerunt coniectæ, cumque sub flumine ad terminum suffocandis præfixum pervenissent, vivæ fuerunt extractæ. Hujus conservationis causa nulla alia esse potest, quàm quòd calor ex nimia consternatione extremisque supervenientibus animi deliquiis suppressus, nullâ, neque per os, neque per nares, respiratione opus habuit. Alioquin
ratione

ratione maximæ illius distantia à loco nimirum, ubi injectæ fuerunt, ad locum, ubi extractæ, nullo modo servari potuissent. Quinimò quod Baccharaci observatum fuit, nec venter tumentior quàm antea, conspectus fuit: quod indubitatam fidem facit, foeminam non respirasse. Huc refero segetes nive undique contextas, quæ si hyberno tempore respiratione indigerent, non minùs suffocarentur, quàm si æstatis tempore contextæ pereunt. Cæterum Galenum quod attinet, notandum, ipsum in locis suprà citatis includere transpirationem, quæ fit per universæ cutis poros: quasi dicat Galenus: impossibile esse, vitam subsistere posse, sublatâ omni respiratione & transpiratione. Quemadmodum enim respiratio magno cordis calore existente à vita separari nequit: sic transpiratio, calore imminuto & oppresso ad sustentationem vitæ sufficit. Tantum siquidem aëris per poros cutis ingreditur, quantum afflicti caloris conditio requirit. Porro aërem per transpirationem corporibus communicari, nec parum vitæ conservandæ conferre, vel inde apparet, quòd pori cutanei à summo rerum opifice frustra facti non sunt. Quinimò sub humido cæli statu experimur, universum corporis habitum madore suffundi. Cùm ergo humiditas per poros cutis ingrediatur, multò magis aër, qui tenuior est, ingredi poterit. Denique experimur, corpora crassa & pingua apoplexiæ, aliisque suffocationibus maximè

obnoxia esse, eò quòd pori cutanei multâ pinguedine obstructi, liberam transpirationem impediunt: unde calor suffocatur & extinguitur. Quapropter cum tantam vim unica transpiratio corpori suppeditet, minimè dubitandum, quin oppresso cordis calore, vita hominis solâ transpiratione consistere, & ad tempus conservari possit.

QUÆSTIO VI.

An homo sine cibo & potu ultra septem dies vivere possit?

Conclusio affirmativa.

Hippocrates in lib. de carnibus memorię prodidit, hominis vitâ sine cibo & potu septem dierum esse, quasi dixerit, hominē ultra septimum diem in ediam ferre, & ab omni potu & cibo sine vitæ discrimine abstinere non posse. Cum hac Hippoc. sententia cōsentit exitus Jugurthę, quem Plutarchus in vita C. Marii in sextum usq; diem absque cibo & potu in carcere superstitem, & vitæ desiderio adhuc suspensum, dignas suis crudelitatibus pœnas dedisse refert. At verò Savonarola tract. 6. c. 13. mentionem facit cujusdam Almerici, qui quatuor mensibus integris neque bibit neq; comedit. Tragus etiam in cap. de pane meminit cujusdā Margaretę Rhodię, quę ab omni potu & cibo ultra sedecim menses vitâ produxit. Accedit Simon Portius Medicus, qui libellum edidit de quadam virgine Germanię, quę duobus annis
sine

sine cibo & potu vixit. Præterea in territorio Tul-
lensi puella 12. annorum primùm à pane, deinde
ab omnibus cibis & potu abstinuit, & per trienni-
um jejunavit: extat hæc historia in libello rerum à
Carolo Magno gestarum; Coloniae apud Birck-
mannum impresso.

Denique notabile exemplum nostrâ ætate ac-
cidit in pago Schmidweiler/Electorali Palatina-
tus, ditionis Lautreae, ubi virgo quædam nubilis à
nuptiis domum rediens, primùm calidos cibos,
deinde omnes alios fastidire cœpit, & in septimum
annum neque comedit, neque bibit quidquam,
corpus verò usque adeò fuit extenuatum, ut sce-
letum potius quàm humanum & carnosum cor-
pus videretur. Cùm hæc res magistratui esset su-
specta, & clanculum aliquid devorare putaretur,
custodes fuerunt adhibiti, à quibus dies atque no-
ctes observaretur, nec tamen dolus aliquis anim-
adversus fuit. Memorabilem hunc casum non
miraculosè, sed ex causis naturalibus contigisse, in
publica doctorum promotione eruditissimè à D.
Theophilo Madero demonstratum fuit. Deniq;
memorabilem novem annorum in ediam cujus-
dam Apolloniae in ditione Bernensium, superio-
ribus annis, typis excusam reliquit Paulus Lentu-
lus, de qua compertum non habeo, an ad se redie-
rit, an è vivis excesserit. Plura exempla qui cogno-
scere cupit, inspiciat Coel. Rhodig. lib. 13. Antiq.
lect. cap. 24. & Forestum lib. 10. obs. 40. Quapro-
pter pro Hippocrate unicum hoc respondisse suf-
ficiat, homines integrè sanos ultra septem dies je-
junare non posse, exempla verò in medium addu-

eta, in corporibus morboſis plurimùm afflicto calore nativo, & ventriculo crudis & viſcoſis humoribus planè occupato, ubi nullus ſuctionis vel appetentiæ ſenſus ſe exerere potuit, accidiffe palàm eſt.

QUÆSTIO VII.

*An homo ſicut beſtiæ pingueſcere poſſit,
ſi ſufficienti cibo alatur?*

Concluſio negativa.

IN animantium genere ita comparatum eſſe videmus, ut omnia ſaginentur, & pingueſcant, ſi idoneo & ſufficienti pabulo nutriantur, homines verò optimis etiam exhibitis alimentis non ſimili modo omnes pingueſcunt. Eſſi verò, quantum ad homines attinet, potiſſima pinguedinis cauſa ipſi temperamento imputatur (videmus enim corpora phlegmatica omnium maximè pingueſcere, cholericæ verò gracilia & macilenta permanere) dubium tamen non eſt, animantia bruta citra diverſorum temperamentorum reſpectum, ſi modò integrè ſana habentur, indifferenter pingueſcere. Quapropter huius diverſitatis rationem explorantibus, tres potiſſimùm cauſæ ſuccurrunt, quæ obefitati in hominum genere reſiſtunt. Prima cauſa eſt ciborum maxima varietas & diſſimilitudo. Sunt enim homines voraciſſimi & multiplices potiùs quàm ſimplici victu delectantur. Cùm igitur dulcia, auſtera, acerba, acida, omniumque ſaporum ali-

alimenta indifferenter ingerant, variisq; vini aliarumq; potionum generibus utantur, fit, ut commodè nutrirī nequeant. Contrà verò animantia bruta simplici alimento contenta maximè nutriuntur & pinguescunt. Huc pertinet etiā, quòd nonnulli ad pastum certum tempus non observant: unde inæquales fiunt concoctiones, quæ nutritionem maximè impediunt. At inquis: Cornelius Celsus lib. I. c. I. nec certum pascendi tempus observandum, nec ullum cibi genus, quocumque populus utitur, intermittendum vel fugiendum esse præcipit. Ad hanc objectionem respondetur. Non esse Celsi scopum aut intentionem præscribere modum optimè nutriendi, vel pinguefaciendi corpora, sed tantum quomodo naturæ & consuetudini sit indulgendum. Altera causa est immoderata venus, vel ipsæ etiā venereæ cogitationes. Cum enim animantia bruta ferè omnia solius naturæ ductu certum ac definitum habeant coeundi tempus, solus verò homo certum tempus non observet, sed pro libera voluntate frequentiori venere utatur, fit ut homines mirificè extenuentur & gracilescant, contrà verò animalia pinguescant. Hujus rei manifestum habemus in castratis animalibus exemplum, quæ, cum Veneri indulgere non possint, omnium maximè pinguescunt. Tertiam & potissimam causam in curas animique sollicitudines conferendam existimo. Cum enim solus homo variis & diversis curis animique affectibus mirificè afficiatur, curæ verò, ut sacra scriptura Prov. 17. v. 22. loquitur, ipsa etiā ossa exsiccant, mirum non est,

omnia animantia, curis soluta pinguescere, hominem verò curis obnoxium contabescere. Hoc etiam apparet in monachis, canonicis aliisque huius conditionis hominibus, aliorum labore & sudore, in otio, sine rei familiaris & œconomix curis, victum quærentibus, qui ut plurimum præpingues sunt & ventricosi.

QUÆSTIO VIII.

An hominis epar supra diaphragma sit positum?

Conclusio negativa.

Quanquam Matthias Ortelius Antuerpiensis sine epate, factâ post obitum illius dissectione, inventus, epar etiâ quandoque in sinistro latere interdum inusitatae magnitudinis, interdum fibrosum, hirsutum, visum fuerit, ut quidem Camerarius, Sylvius, Palma, Aquapendens, & alii in obs. testatum reliquerunt, nunquam tamen, quod norim, epar supra diaphragma visum fuit: & si maximè visum fuisset, prodigiosum tamen & monstrosum potius quàm naturale fuerit, naturaliter siquidem sub diaphragmate in latere dextro collocatur. Ex philosophis tamen summus Aristoteles lib. i. histor. animal. cap. 17. inquit, *ὡς δὲ τὸ διάφραγμα ἐν μὲν τοῖς δεξιόις κεῖται τὸ ἥπαρ*, hoc est, supra septum, in dextro quidem latere positum est epar. Cum igitur hæc Aristotelis sententia omnibus Anatomicis, & oculari demonstrationi manifestè adversetur, nec tamen cogitare liceat, summum philosophum & rerum naturalium

ralium scrutatorem in re tam aperta hallucina-
tum esse, commoda verborum Aristotelis inter-
pretatio laudem merebitur. Hanc ego laudem fi-
delissimo Aristotelis interpreti & defensori acer-
rimo, D. Zabarellæ in Gymnasio Patavino Pro-
fessori celeberrimo, deberi existimo, quem ali-
quando pro lectione dicere memini, Græcam vo-
cem *ὑπὲρ* non semper significare super, vel supra,
sed ultra. Dixerit igitur Aristoteles, Hepar posi-
tum esse ultra septum transversum. Cùm enim
unus & idem dissecandi corpora processus non
observetur, sed quandoque initium à pedibus, in-
terdum ab imo ventre, vel à pectore fiat, sine du-
bio Aristoteles initium ab ipso capite fecit, deor-
sum procedendo ad pectus, quod septo transver-
so terminatur. In pectoris verò dissectione vel
contemplatione dicere licuit, Hepar positum esse
ultra septum. Hæc interpretatio nisi admittatur,
sine dubio gravissimè erravit Aristoteles.

QUÆSTIO IX.

*An epatis frustula per alvum ex-
cerni possint?*

Conclusio negativa.

INCIDI ante semestre in literas cujusdam, qui
medicinam exercendi licentiam sibi sumpserat,
in quibus concionatori cuidam mihi probè & fa-
miliariter noto, consilium communicans, inter
alia sic erat scriptum: *Pulmonem & epar vitiatum
esse non dubito; pulmo enim bile flavâ & phlegmate*

oneratur:epar verò frustulatim jam excernitur, bono tamen sis animo, hac enim vice non morieris.

Audaciam spectata, inscitiae haud minori conjunctam. Si enim epatis, nobilissimi visceris frustula excernuntur, quænam audacia major excogitari posset, quàm securitatem polliceri, quod nec ipse fecisset Æsculapius. Tantâ etiâ facilitate, inspecto forsan solo lotio, causam ægritudinis in pulmonem & epar conjecit, quasi tantus sit horum viscerum consensus mutuus, ut vix unum sine alterius vitio, integrum esse possit. Equidem imperitissimis quibusque medicastis nîl tam in ore frequens, quàm clamitare, epar & pulmonem laborare, quibus responsis, consulentes rerû ignari, sibi abunde satisfactum esse arbitrantur, modò habeant quod suis renuntient, nescientes interim ubi vel epar vel pulmo locum habeat, vel quis consensus inter partes istas interveniat. Millies tales audias responsiones & prædictiones, cum tamen sæpissimè neutrum viscus, multò minùs utrumque laboret. Sed transeant ista cum reliquis erroribus. Cum verò in literis expressum haud fuerit, quorsum ista epatis frustula, per alvumne vel per vesicam excreta fuerint, & alioquin non parva sit inter Medicos disputatio, an epar frustulatim excerni possit, ideò tria investigare placuit. Primum, an epatis substantia quocunq; modo dissolvi & frustulatim excerni possit? Secundum, per quasnam vias talis excretio fiat? Tertium, an epate frustulatim excreto, æger pristinam, eamque integram valetudinem recuperare possit?

Ad primum respondemus, epar quidem dissol-

vi, &

vi, & computrescere posse, moti ratione & auctoritate celeberrimorum Medicorum. Cum enim constet, pulmonem, renes, ipsum etiam cor variis abscessibus & putrefactionibus tentari, cur idem epari non accideret? Accedit autoritas Herculis Saxonie in obs. Capiuaccii lib. 3. pract. cap. 23. Camerarii in obs. Fernelii lib. 6. path. cap. 4. Hollerii obs. 30. Jacotii in com. Coac. Hipp. Erasmi de febribus putr. Bauhini in obs. Reusneri de scorobuto exerc. 4. Garneri in obs. Trincavellæ lib. 3. de comp. med. cap. 27. Rondeletii lib. cur. morb. c. 44. Omnium tamen maximè notabilis est casus, quem refert Mermannus, se in dissectione quadam vidisse epatis substantiam totam putrefactam veluti in sacco conclusam, urinam non multum à naturali recedente. An verò epar quocunq; modo frustulatim excerni possit, dictum est perdifficile. Quanquam enim Gradus in com. ad lib. 9. Rhafis cap. 7. affirmet, se curasse quendam, de cujus epate frustula quædam exierint per alvum, tamen multi judicant, illa frustula non de substantia epatis, sed sanguinis congelati particulas fuisse. Julius quoque Alexandr. in Annot. ad c. 6. lib. 8. Galen. de comp. med. Hoc, inquit, testari possum, visas esse à nobis particulas epatis per alvum ejectas. Sic Hofmannus lib. 5. Epist. Cratonis. Epar ex usu vitriolorum medicamentorum dissolutum & frustulatim excretum vidit.

Ad secundam quæstionem respondet Savonarola Tract. 6. c. 14. Rub. 7. Si epar in sima sui parte suppuratur, per alvum fit egestio, eò quòd manifesta via per venas mesaraicas datur: sin in parte gibba,

per urinam, auxiliante scilicet venâ cavâ & emulgentibus. Hinc forsan inferri possit, frustula epatis per easdem vias efferri posse, per quas etiam suppuratio. Si dixerimus venas illas angustiores esse, quàm ut frustulis epatis transitum concedant, respondebunt alii, per venas capillares mesaraicas longè angustiores excerni contenta urinæ petaloydalia, furfuracia, crinoydalia, ergo & frustula epatis per mesaraicas excerni possunt. Sed hisce respondemus, maximam esse dissimilitudinem inter prædicta urinarum contenta mollia & liquida, & frustula epatis. Illa enim arctari possunt, hæc nunquam. Ex hisce igitur liquet, quid ad tertiam quæstionem sit respondendum, impossibile scilicet esse epar membrum nobilitate & usu minimè postremum, ipsius sanguificationis organum primum, frustulatim excerni posse egro pristinam valetudinem recuperante.

Quapropter cum Gordonio cap. 14. part. 5. de pass. intest. Et Savonar. Tr. 6. cap. 14. rub. 7. concludimus, ægrum, quocunq; modo epar destruat vel frustulatim excernatur, superstitem manere nullo modo posse. Ab hac sententia non est alienus Reusnerus cap. 19. prob. urin. inquiens, non quæritur hîc, an epar citra animalis interitum frustulatim excerni, sed an citra animantis interitum cum urina reddi possit, quasi dicat, suppurari & cum urina reddi potest, non tamen citra vitæ discrimen.

Apparet ergo, quibus nugis & mendaciis consilium præfato pastori præscriptum vel confectum fuerit, quippe qui intra mensis spatium à morbo

morbo, qualiscunq; is fuerit, naturâ potiùs quàm artis beneficio liberatus, integrâ valetudine Dei Opt. Max. gratiâ adhuc vivit, & hominis vanissimi nugas deridet.

QUÆSTIO X.

An cor in sinistro latere sit positum?

Conclusio negativa.

DE corde non sine causa quæritur, an in sinistro thoracis latere positum sit, quod nonnullos, qui in Anatomicis etiam exercitati haberi volunt, sentire video. Communis quidem vulgi opinio, & pulsatio sub sinistra mamilla apparens, cor in sinistro latere collocare videntur. Cum verò contrarium ocularis inspectio testetur, in qua meritò acquiescendum esset: sensibilibus enim rerum alius iudex esse nequit, quàm est sensus, ut inquit Galenus lib. 2. de temper. c. 2. Attamen cum præclara sit Ciceronis sententia, Orat. 3. Philip. magnum numen esse, magnamque vim habere, si plures unum & idem sentiant, ideò liceat mihi præter ocularem inspectionem, quæ fidem non fallit, veterum & recentiorum clarissimorum Anatomicorum unanimem consensum de corde in mediâ thoracis parte collocato, in medium adducere. Galenus lib. 2. de placit. Hippoc. & Plat. c. 4. Cor collocatum est in medio pectore. Gal. lib. 7. de administ. Anatom. c. 7. cor intra utraq; pectoris latera medium occupat: ex motu tamen apparet, quasi in sinistra potiùs parte collocatum sit,

sed hoc fit propter spiritus conceptaculum. Basis autem cordis intra lævam dextramque regionem exactè media est, sicuti mucro sinistrum latus respicit. Galen. ibidem cap. 7. Pericardium cordis basin coronæ modo ambit, & vertex turbinis modo juxta cordis verticem situs, infernæ regioni ossis pectoris cohærescit. Galen. comment. 2. in 6. Epid. text. 44. Cor in medio pectore positum esse, & non in sinistro latere, sæpe vidistis. Galen. 6. de usu part. cap. 2. Natura collocavit cor in medio pectoris spatio, loco, scilicet, ad firmitudinem aptissimo, & ad æqualem refrigerationem commodissimo. Galen. ibidem. cap. 7. Non fuit à naturâ alienum, ut cor maximum esset, & medium in pectore locum obtineret. Aretæus lib. 2. In medio pulmone cor residet. Oribasius lib. 24. cap. 15. Cor in media pectoris capacitate collocatum est, pulmones illud ambiunt. Ruffus lib. 1. cap. 11. Στήθον (os pectoris) sub quo cor collocatur. Fernellius lib. 1. Physiolog. capit. 8. Sub pectoris osse cor residet. Fuchsius lib. 1. sect. 5. Cor in homine suâ basi, quæ nobilissima ipsius pars est, dextræ sinistræque sedis medium exactè obtinet. Fallopius in historia cordis, Cor collocatur in medio pectoris centro. Montaltus lib. 1. de homine sano c. 7. Dextra manus validior & agilior est ad operandum, non autem (ut malè nonnulli asserunt) propter cordis situm. Cor enim omnino in medio pectore est, ut ipsa docet Anatome, quamvis propter pulsum vehementiorem caloris & spirituum vitalium ratione in læva parte magis sentiatur.

tiatur. Savonarola tract. 6. cap. 11. sicut rex in regno, sic cor in medio pectore residet. Dryander in chirurg. Cor in medio pectore collocatur, extremitas verò cordis parum in sinistrum latus inclinat. Varolius lib. 2. cap. 9. In medio pectoris cor ipsum est. Vesalius lib. 6. cap. 9. Cor in quadrupedibus non solum secundum basin, sed etiam secundum mucronem in medio pectore situm est, in hominibus verò in medio quidem positum est, mucro tamen in sinistrum latus vergit. Laurentius text. 27. Cor in media pectoris sede locatur, sicut rex in regia. Idem text. 489. mucro pericardii cartilaginibus sterni inseritur. Cum igitur sternum in medio sit, & pericardium cor involvat, utique & ipsum cor in medio erit. Idem text. 495. Cor situm est in media pectoris parte, quantum enim basis distat à jugulo, tantum etiam à diaphragmate; quantumque removeatur ab osse pectoris, tantum etiam à vertebrarum corporibus. Denique à dextris & sinistris costis æqualiter abscedit, Paræus lib. 3. Anatom. cap. 11. Cor in medio pectoris situm est, putant tamen nonnulli illud magis deflectere in sinistrum latus, quia illic ejus agitatio percipitur, quamvis hoc fiat propter sinistrum cordis sinum, in quo sunt spiritus vitales, itemque propter arterias pulsatiles, quæ ibidem oriuntur. Bauhinus cap. 20. lib. 2. Theatr. Anat. Situm est cor in medio thoracis sinu, nobiliori loco, tanquam princeps quidam, & illarum partium modo, quæ, cum unicæ sint, medium occupant, tum ob securitatem, tum ut corpus in æquilibrio

fit, ad quintam costam à pulmonis lobis, tanquam digitis in orbem complexum, ut æqualiter ex toto pulmone per arteriam venosam, spiritum attrahat, & per venam arteriosam sanguinem largiatur, & per arteriam magnam, vitam caloremque æqualiter in omnia extrema diffundat, capsulaque propriâ custoditur, ita tamen, ut basis quoad dextram & sinistram, superiorem & inferiorem partem, exactè mediam obtineat. Cæterum præter hæc luculentissima clarissimorum Anatomicorum testimonia, non desunt rationes, quibus omnia ista confirmari possunt, omissis tamen omnibus aliis, unica nobis sufficiat. Pulmones cordis gratiâ factos esse, & illud circum circa ambire, nemo unquam negavit, ut nimirum calorem ipsius attracto aëre frigido contemperent & fuligines expellant. Jam verò si cor in sinistrum latus coniectum esset, sequeretur, vel maiorem pulmonum partem dextrum cordis latus occupare, vel si pulmones æqualiter cor ambiunt, ut certè faciunt, non posse partes pulmonis sinistrum latus occupantes liberè & æqualiter moveri & extendi, proinde sive hoc sive illud statuatur, necessariò sequitur, sinistram cordis partem, quæ tamen omnium Philosophorum & Medicorum sententia, dextrâ parte longè est calidior, minus convenienter refrigerari & contemperari posse, id quod inter alios Galen. loco cit. 6. de usu partium c. 7. observavit.

Erravit igitur natura, quòd parti minùs calidæ plura dedit refrigerandi instrumenta, quàm parti calidissimæ: sin utriq̃ue parti æquales folles (ut
sic

fic loquar) impertivit, malè fecit quòd inæquale ad extensionem & attractionem aëris frigidi spatium concessit. Verùm in hoc negotio tria paulò accuratiùs consideranda supersunt. Primum est, quòd vocabula ista (extremitas cordis in sinistrum latus vergit, tendit, inclinat, exporrigitur, deflectit, respicit, &c.) minimè hoc volunt, quasi in sinistrum latus omnino perveniat: nam si eo usque perveniret, nimis magna, inusitata & monstruosa cordis substantia esset. Hinc patet, Medicos quosdam durioribus, alios convenientioribus vocabulis usos esse. Durior certè & impropria locutio, cordis extremitas in sinistrum latus exporrigitur; mitior & convenientior est, extremitas cordis sinistrum latus respicit. Sed neque dura ista locutio quidquam huic sententiæ adversatur: quemadmodum enim non sequitur, Petrus consistit in monte & manum exporrigit in vallem: Ergo manus Petri est in valle: Sic minimè sequitur, Cor situm est in medio pectore, extremitas verò cordis in sinistrum latus exporrigitur: ergo cor in sinistro latere consistit.

Alterum, licet cor suâ extremitate sinistrum latus respiciat, major tamen respectus haberi debet ad cordis basin, quæ, ut rectè monet Fuchsius, nobilissima ipsius pars est, quàm ad mucronem, quem Galen. 6. de usu part. cap. 7. abjectissimum & ignobilissimum vocat. Hinc etiam Laurentius loco cit. inquit, meliùs basi tanquam nobiliori quàm mucroni à natura prospectum esse.

Tertium, quòd pulsatio, quæ sub sinistra ma-

millā percipitur, minimè est ab ipso corde immediatè, (hac enim in parte plurimos decipi certum est) sed potiùs ab arteriis è sinistro cordis sinu emergentibus, & hinc inde in corporis habitum, partesque cutaneas dispersis. Cùm enim cor in medio sit, & capsula ipsius, quam pericardium vocant, beneficio mediastini satis à cordis substantia divellatur, vix fieri potest, ut anteriorem capsulae partem suā pulsatione (de naturali & sedata loquor) attingat: Ergo multò minùs interna pectoris latera contingit, nisi extra propriam capsulam, quæ extremitate sua medio pectoris ossi annexa est, efferatur, & pulmones, quos cordi circum circa obductos diximus, validè & molestè comprimat.

QUÆSTIO XI.

An purulenta materia in thorace contenta per sinistrum cordis sinum, ad vias urinæ transferri possit?

Conclusio negativa.

INter alios thoracis morbos, empyema seu supurationem in thorace collectam, felici cum successu per renes & vesicam urinariam quandoque evacuari, non pauci sunt experti. Primus omnium videtur esse Hipp. qui lib. 3. de Int. Aff. text. 21. inquit, pleuritici tertiā aut quartā die saniem mingunt subcruentam, &c. Idem in coac. præn. Pleuriticis urina cruenta, subsidentia varia

indis-

indiscreta, &c. In eodem lib. in doloribus pleuriticorum bonum est, inquit, urinam commodè procedere. Ex recentioribus occurrit Benivenius de Abdit. c. 43. inquiens: oritur sæpè in laterib. morbus, què pleuritidem vocant, huic tussis accedit, & excreatur cum pituita sanguis, grave profectò & intolerabile malum. Hoc cum affligeretur Antonius quidam, & morbus ad maturitatem perveniret, evacuato per urinam pure, quod rarò contingere solet, penitus sanatus est æger. Idem testatur Alex. Bened. lib. 3. c. 9. Anat. Culmannus in Epist. ad Schenck. Dodonæus in scholio ad cap. Benivenii. Langius in epist. 4. tom. 2. Hollerius in com. ad Aph. 66. lib. 3. Jul. Alexand. in com. ad cap. 4. Gal. lib. 5. loc. Affect. & Aquapendens lib. 2. chirurg. c. 22. De via autem per quæ suppuratio ista ex thorace ad vias urinæ deferatur, magna est difficultas. Laurentius cap. 10. operis Anat. quæst. 13. omnibus ingenii viribus ex Hipp. & Gal. evincere conatur, purulentam thoracis materiam à pulmonibus excipi, & ab iis per arteriam venosam in sinistrum cordis sinum deferri, ex quo ulteriùs in arteriam magnam, & porro in arterias emulgentes viasque urinæ deferatur. In hujus sententiæ confirmationem adducit duos casus. Primum desumpsit ex Hollerii com. ad coac. Hipp. & ex cap. de ardore urinæ. Mulieri cuidã, inquit Hollerius, purulenta urina cum cruciatu magno profluebat: mortua post quartum mensem & dissecta, duo calculi in in corde inventi sunt, cum multis parvis abscessibus: renibus eorumq; viis illæsis. Alterum casum adducit ex propria observatione; Honestissimus,

inquit, civis Monspeliensis per triennium melancholiâ laboraverat, quæ tandem, acutâ febre superveniente, hominem è vivis sustulit. Ante obitum tamen per mensem, bis in die animi deliquio corripiebatur, & cum modico urinandi ardore, incredibili verò mejendi desiderio: profusâ autem prætenui & fœtidâ urinâ, statim ad se redibat. Dissecto corpore, totam thoracis cavitatem, rubro eoque tenui & fœdissimo humore oppletam invenimus, nec non cordis sinistrum sinum eodem humore plenum. Ex hisce casibus Laurentius demonstrari posse arbitratur, pus thoracis in sinistrum cordis sinum assumi, & inde per arterias ad renes deferri, cum tamen altum sit in utraque historia silentium de pure in arteriis viso. Demus enim, in corde visum esse abscessum putridum; demus etiam, per urinam tale quid redditum, nondum tamen manifestè probatum, tale pus per arterias fluxisse. Nec sanè propter indefinentem & perpetuum arteriarum motum ex systole & diastole constantem per arterias profluere potuit, quantum enim per dilatatas & extensas arterias illaberetur, tantum etiam per constrictionem è vestigio insequentem, repelleretur & extruderetur, quod non obscurè docet Galen. lib. 5. loc. Aff. c. 3. quòd verò idem Galen. lib. 2. meth. cap. 5. aliter sentit, & pus thoracis per arterias ad renes ad vias urinæ transire asserit, minimè recipiendum existimo. Primùm, quia Galeni inconstantia ex locis sibi contrariis elucescit. Deinde, quia gravissimi peritissimiq; anatomici aliud docent. Tertiò, quia talis puris trans-

itus

itus per sinistrum cordis sinum, indeque diffusas arterias ab omni ratione abhorret. Inter alios verò percelebres Anatomicos non est postremus Fallopius, qui pus thoracis per venam *α-ζυγοι* sine pari dictam cum vena emulgente con-
gredientem ad urinæ vias derivari, non solum docuit, sed in duabus Anatomis adeò clarè demonstravit, ut Archangelo aliisque spectatoribus nullus dubitandi locus relictus fuerit. Hanc ipsam sententiam tuetur Matthiolus lib. 1. Epist. contra Galenum, & inventorem hujus viæ seu venæ sine pari profert Nicolaum Novocomensem, Venetorum Medicum peritissimum. Aquapendens quoque hanc sententiã amplectitur lib. 2. cap. 22. chirurg. Denique Bauhinus libr. 2. Theatr. Anat. c. 18. elegantissimè demonstrat, quomodo vena sine pari sub diaphragmate cum venis emulgentibus unia-
tur, & pus thoracis ad urinæ vias deferat.

Rationes quod attinet, quanquam illa de perpetuo arteriarum motu allata, pro multis aliis sufficeret, addamus tamen & hanc, quam arteriarum ministerium suppeditat. Constat enim, factas esse arterias, ut purissimum & lucidissimum spiritum vitalem per universum corpus deferant, & fuligines quasque, à quibus isti spiritus purissimi offenderentur, excludant. Cùm ergo hoc sit arteriarum officium, & spiritus vitalis, ne fuligines quidem ferre possit, quis nisi mente captus credat, saniem in empyemate aliisque thoracis suppurationibus per sinistrum cordis sinum, spiritus vitalis officinã & arterias, criticè, ut inquit Laur. evacuari? An duobus & quidem diversissimis ministeriis ar-

teriarum sufficiunt? Hic verò aliquis multis argumentorum telis ex Gal. lib. 3. de fac. natural. c. 13. armatus, insurgat. An non venę mesaraicę, inquiens, chylum ex ventriculo ad epar exportant, iterumq; sanguinem ab epate ad ventriculum aliasque vicinas partes alendas reportant? an non reliquę venę sanguinem ad alendum totum corpus deferunt, simulque exhibito pharmaco purgante, supervacanea corporis revehunt? An non gula cibum in ventriculum transmittit, in nausea verò & vomitu vitiosa quęque per eundem expellit? An non uteri cervix semen prolificum attrahit, & vicissim fœtum per eandem expellit? Verum ad hæc & similia plura, quę ex loc. cit. adduci possunt, respondetur, Galenū de ejusmodi ministeriis agere, quę quandoque suspendi, quandoque perfici, & diverso omnino tempore diversimodè agere possunt: eo namque tempore, quo chylus ad epar deferitur, cessat sanguinis ab epate transmissio, quam nonnulli sunt, qui quasdam venas mesaraicas chylo importando, quasdam sanguini revehendo destinatas esse putant. Sic eo tempore, quo cibus per gulam ingeritur, nulla fit vomitio, & quando vomitur, nulla fit cibi ingestio. Imò quando vomitus vel sola nausea instat, nec mentionem quidem cibi assumendi sustinere, multò minùs cibum ingerere possumus. Idem ad reliqua argumenta responderi potest. At verò arteriarum longè alia est conditio, quippe quę indefinenter spiritum vitalem vel trahunt, vel fuligines expellunt. Si dixeris tempore quietis, quę inter systolen & diastolen media est, talem saniei influxum fieri,

tum

argu-
ar-
ens,
amq;
vici-
a ve-
defe-
e, su-
la ci-
rò &
? An
& vi-
hac
, re-
gere,
ci, &
pos-
de-
uan-
aicas
ndo
ibus
ando
vo-
qui-
s ci-
argu-
lon-
spi-
unt.
en &
fieri
cuna

tum prius illud repetimus, nimirum in sequen-
tem arteriarum motum, quicquid saniei ad prin-
cipium forsan magnæ arteriæ devenit, iterum
repellere, minimèque fœdam istam colluviem ad-
mittere. Si quis instet, & indefinentem quoque
pulmonum motum objiciat, in quos tamen crassa
sæpè phlegmata influunt. Respondetur, amplis-
simum esse pulmonum corpus, pluresque influ-
endi & illabendi aditus, eoque potissimum tem-
pore illabendi occasionem dari, quando in otio
vivitur, & pulmones quasi quiescunt. Arteriæ
verò unicum duntaxat aditum habent, qui nun-
quam quiescit vel feriatur. Præterea si maximè
concederetur, sanie in sinistrum cordis sinum,
& arterias quandoque influere, nunquam tamen
absque præsentissimo vitæ periculo fiet, id quod
non solum historia ex Hollerio adducta com-
probat, sed experientia quoque cum Avicenna
testatur, cor ab omni fœtore graviter affligi, ut
planè impossibile sit, purulentam materiam
innoxiè & criticè, ut inquit Laurentius, per cor
& arterias ad vias urinæ derivari. An non spi-
rituum vitalium officina, eorumque ductus
fœdissimè à pure inquinarentur? Singularis
profectò & admirabilis Dei creatoris nostri sa-
pientia & majestas, ut in omnibus aliis o-
peribus, sic etiam in uteri muliebris structura
apparet. Cum enim fœtus in utero conclusus,
sanguine materno alendus esset, duo venarum
genera facta sunt, unum quod in uteri fun-
dum, alterum quod in ejusdem cervicem dis-
seminatur, per illud fœtus nutritur, per

hoc verò sanguis menstruus periodicè evacuatur, ne, si foetus per easdem venas alimentum capefceret, per quas menstruus sanguis quandoq; excernitur, aliquod foetui periculum ex defœdato alimento immineret. Quotò magis spiritui vitali prospectum putabimus, ne à sordibus purulentæ materiæ inquinetur? Ita profectò est in corpore nostro comparatum, ut partes nobiliores excrementa sua & quascunque injurias vel ipso Gal. autore loc. cit. ad ignobiliores, & fortiores ad imbecilliores propellant. Quomodo igitur possibile est, thoracis latera, vel pulmonem corde ignobiliorem & infirmiore, excrementa sua in cor nobilissimum effundere? Huc referamus casum Domini de Abbenbrouck regis Hisp. æconomi, cujus pulmones, autore Foresto, obs. 51. lib. 16. in universum putridi, in membranula pulmones succingente veluti in sacculo deprehensi fuerunt, in quo certè casu, si Laurentii sententia valeret, pus sine ulla difficultate per arteriam venosam in sinistrum cordis sinum subiisset, cum tamen nihil tale deprehensum fuerit. Sed quid multa? Si universam corporis humani structuram consideremus, apparebit, Deum partes quascunq; ignobiliores, utpote intestina, excrementorum foetorem nunquam non exspirantia, longè à corde removisse, ne spiritus vitalis ullo foetore inquinaretur. Hinc est quod Fernelius lib. 5. path. c. 10. prodidit, quendam, cui particula puris in cordis arcem penetraverat, derepentè exspirasse, impossibile siquidè est, cor foetorem sustinere. Unde & illud est, quod facundissimus Mercurialis, quæstionem movens,

cur

ut putredo quotidie in intestinis gignatur, febres
amen putridæ non gignantur, dicebat, intestina
convolvi, & diaphragma inter cor & intestina in-
erjectum esse, ne putredinis & foetoris particeps
reddatur. Cum igitur Deus non uno, sed multis
modis cordi prospexerit, ne tetro aliquo vapore
offenderetur, à philosopho erit alienissimum, in
am descendere cogitationem, pus in sinistram
ordis sinum & arterias inde emergentes, sed po-
tius in venam ἀρτηρίαν, arteriis longè ignobiliorem,
ut ipse testatur Gal. loc. cit. de loc. Aff. efferri, & ad
vias urinæ porro derivari.

QUÆSTIO XII.

An lien frustra sit conditus?

Conclusio negativa.

Circa lienem mira occurrunt quorundam
veterum deliramenta. Erasistratus siqui-
lem, ut est apud Gal. lib. 4. de usu part. c. 15. existi-
navit, lienem frustra esse factum. Aristoteles
quoque lib. 3. de part. An. cap. 7. lienem non nisi per-
ccidens esse necessarium, docet. Præterea Ruffus
lib. 2. de Appel. part. inquit, lienem esse membrum
gnavum, nullo fungens ministerio. Hoc ipsum
forsan exemplo Hollerii in obs. 5. confirmatum
videri posset, ubi mulieris Parisiis dissectæ & sine
liene inventæ, mentionem facit. Huc quoque re-
ferri potest, quod Plin. libr. 11. natural. hist. cap. 37.
prodidit, homines in Cauno absque liene nasci.
Unde forsan defluxit, quod credula plebecula, lie-

nem equis & cursoribus, ut minùs defatigentur, sine noxa excindi posse existimat. Verùm quàm absurda sit ista sententia & blasphema in Deum, qui ne pilum quidem frustra creavit, multò minùs membrum tam conspicuum, tot venis & arteriis nobilitatum, nulli ignotum esse potest. Rectè igitur Gal. lib. 2. de fac. natural. cap. 9. & lib. 9. de med. loc. c. 2. lib. 6. de loc. aff. lib. 1. de san. tuend. de form. foet. & in lib. de atr. bile. nec non Trall. lib. 8. c. 12. & Orib. lib. 24. collect. c. 26. lienem membrum ad repurgandum in epate sanguinè, crassamq; illius faciem melancholicà ad se alliciendam, & ulteriùs elaborandam, factum esse, contra deliria ista demonstrârunt. Quanquam autem tota fermè Medicorum posteritas hanc de liene sententiam hactenus comprobaverit, duas tamen sententias novas de lienis usu natas, & in scholas introductas esse videmus, quarum una authorè habet Ulmum Pictaviensem, qui in lib. quem de liene edidit, nobiliorem usum lieni attribuit, asserens, lienem pro corde sanguinem præparare, ex quo deinde spiritus vitalis generetur.

Altera sententia est Fernelii cap. 7. physiolog. Plateri, Bauhini & aliorum quorundam, qui lienem alterum sanguificationis organum constituunt.

Ulmi sententiam solidè, ut opinor, refutavit Laur. in opere anatomico.

Fernelii & aliorum sententiam quod attinet, quanquam pro se Aristotelem loc. cit. & Aretæum lib. 1. de causis & sig. morb. chron. adducant, nihil tamen in istis authoribus occurrit, quo nova ista
opinio

pinio stabiliri possit. In Aretæo siquidem altum
e lienis sanguificatione silentium. Ex Aristotelis
utem loco contrarium probari posse existimo,
um inquit, contrarium quodque ad sibi cogna-
um ordinem dispositum est, verbi gratiâ, inquit
Aristot. dextrum contrarium est sinistro, lien in
sinistro hypochondrio contrarius est epati in
extro hypochondrio collocato. Sed missum fa-
ciamus Aristotelem & Aretæum; Bauhini, viri in
arte Medicâ incomparabilis, sententiam paulò
pleniùs cognoscamus. Is autem capite 43. libr. I.
Thesaur. Anat. lienem duplici officio fungi asse-
rit. Primùm docet cum Fernelio, lienem esse al-
terum sanguificationis organum. Deinde cum
Galeno quoque fatetur, eundem lienem succum
melancholicum ad se pertrahere, & sic sanguinem
in epate purificare.

Ad perficiendum primum ministerium, dicit,
lienem per furculos ramî splenetici, sinistro ven-
triculi fundo implantatos aliquam chyli portio-
nem attrahere, eamque in sanguinem convertere,
ut se & proximas partes, omentum scilicet, me-
nteriam, intestina & ventriculum inde enu-
triat.

Ad secundum ministerium perficiendum, in-
quit, lienem ex trunco venarum mesaraicarum,
succum melancholicum, antequam is ad epar per-
venit, per ramum splenicum ad se allicere, eumque
alterius elaborare & alterare, ita, ut quicquid me-
lius elaboratum & alteratum est, in nutrimentum
convertat, quicquid verò alterari nequit, partim in

ventriculum eructet, partim etiam ad venas hæ-
 morrhoïdales expellat. Verùm, cùm constet in
 trunco venarum mesaraicarum, purum & impu-
 rum chylum virtute mesaraicarū quodammodo
 alteratum, adhuc confusum existere, scire velim,
 quomodo lien per ramū spleneticum, impurum
 duntaxat succum seu chylum melancholicum at-
 trahat relicto puriore. Si dixerit, omnia viscera sibi
 cognatum & familiarē succum attrahere, id quod
 sine dubio est verissimum, quæsi verim tamen, cur
 lien, si impuro melancholico succo delectatur, ex
 sinistro ventriculi fundo purum chylum trahat?
 an puro & impuro simul satiandus est lien, cur isti
 desiderio naturali non satisfacit, ex trunco vena-
 rum mesaraicarum trahendo, utpote in quo &
 purus & impurus sine sequestratione continetur,
 cur ergo purum à ventriculo impurum à trunco
 venarum mesaraicarum trahit? an non commu-
 nissima est in Medicorum scholis regula, quicquid
 per orificia patentia trahitur, id purū trahi nequit,
 sed confusum. Unde venæ emulgentes non so-
 lūm aquosum humorem, sed sanguinem simul ex
 vena cava alliciunt. Intellectu quoq; difficile est,
 unam & eandem partem uno & eodem tempore,
 diversis muneribus obeundis sufficere, impurum
 succum & purum chylum, absq; destructione &
 corruptione alimenti, elaborare ac immutare
 posse. Præterea cùm constet, ventriculum, inte-
 stina aliasque partes proximas minimè sanguine
 crasso & melancholico, sed puro nutriri, in liene
 verò semper atrum & feculentum sanguinem in-
 veniri,

veniri, existimaverim, veterum Medicorum de liene opinionem retinendam esse.

QUÆSTIO XIII.

An lien per vias urinæ evacuari possit? C. A.

NOtabilis est sententia Hippocratis Aph. 21. libr. 9. Quæ educenda sunt, per hanc viam ducere expedit; quâ natura tendit per convenientes locos. Hinc quæstio nascitur, an lienis vitia per urinam commodè, vel, ut Hippocrates loquitur, naturaliter expurgari possint. Gal. lib. 13. meth. c. 17. inquit: Gibba epatis pars per urinam, sima verò per alvum commodè evacuatur, lien verò cum renibus & viis urinæ nullam habet societatem, adeoque unica illi via restat, alvus nimirum, per quem vacuari possit. Hanc Galeni sententiam amplectitur Rondeletius, cur. morb. c. 9. de melancholia, item Hollerius lib. 1. int. morb. cap. 4.

E contrario Hipp. lib. de int. aff. rationem docet curandi spleneticos per urinam. Sed Galenus hunc librum non Hippocratis, sed spurium esse, & Polybium autorem habere, asserit. Quæ sanè responsio minimè sufficere videtur, licet enim ex sententia Mercurialis liber iste ab Hippocrate editus non sit, à Thessalo tamen ejus filio, vel Polybio aliisque ejus discipulis, ex membranis Hippocratis, post illius obitum descriptus editusque fuit. Verum si maximè hic liber Hippocratis non fuit, lib. tamen 2. Epid. casum Bionis describens, inquit

Hippocrates, cū splen illius durus, & in gibbum elatus esset, copiosè mingens, & sanguinem de nare sinistra fundens, evasit. Sed his prætermis- siss ipsemet Galenus non solū in curatione febris quartanæ, medicamentis diureticis utitur, ad incidendum attenuandumque humorem melancholicum, cujus receptaculum est lien, eaque libr. 1. ad Glauc. cap. 11. commendat, sed etiam sui prorsus oblitus libr. 2. ad Glauc. cap. 2. & libr. 1. ad Glauc. cap. 11. renes & lienem clarissimis verbis per urinas evacuari docet. Minimè igitur locū habet quod Rondelerius adducit, Galenū scilicet in passionibus lienis, diureticis uti, non quòd humorem melancholicum ex liene per urinā movere velit, sed duntaxat ad incidendum attenuandumque crassum humorem melancholicum, locus enim ex 2. lib. ad Glauc. productus hanc expositionem manifestè evertit. Valetius quin etiam, qui scholia in Hollerium edidit, sententiam Hollerii ex auctoritate Hipp. improbat. Præterea Actuarius lib. 2. de judiciis urinarum cap. 25. docet, urinas in affectibus lienis nigrescere, propter humorem melancholicum ex liene ad vias urinæ vergentem. Denique Celsus libr. 4. cap. 9. in affectibus lienis omnia illa, quæ urinas movent, apium scil. hyso- pum, satureiam &c. lienem commodissimè eva- cuare docet. Quanquam igitur à liene ad renes & vesicam manifestæ viæ hætenus, ut opinor, demonstratæ non fuerint, nisi quòd Laurentius in opere anatomico in eam deflectit opi- nionem, lienem mediantibus arteriis, per sub- stantiam lienis disseminatis, breviorē & paten-
tiorē

QUÆSTIONUM MEDICARUM. 51

tiore ductu cum arteriis emulgentibus, & sic cum viis urinæ consentire; utut tamen ista se habeant, dubium non est, quin per multos anfractus, soli naturæ cognitos, & incomprehensibilem Hippocratis conspirationem, evacuatio ista adstipulantibus tot præclarissimorum Medicorum observationibus, commodè fieri possit.

QUÆSTIO XIV.

An mamille virginum lac habeant?

IN jocum abiit, lac virgineum rem esse pretiosissimam & incomparabilem. Quo joco innuunt, lac virgineum non dari in rerum natura. Aristoteles equidem libro 4. de Generat. An. cap. 8. eas duntaxat fœminas lac habere asserit, quæ fœtum habent in utero, vel fœtum gestârunt. Verùm ex Hippocratis Aph. 39. lib. 5. falsitatis argui potest Aristoteles, inquit enim Hippocrates, si mulier, quæ non concepit, nec peperit, lac habeat, huic menstrua deficiunt. Jam verò hoc suppressionis vitium virginibus aliisque non nuptis sæpè accidit: ergo & lactis generatio. Ratione quoq; hoc ipsum comprobari posse videtur: ubicunque enim eadem sunt organa ad lactis generationem necessaria, namillæ nimirum, eadem etiam materia, ex qua ac generatur, sanguis scilicet eademq; causa efficiens,

calorem puta & proprietatem mamillarum, ibi certè effectus produci potest. Sed ita se res habet in virginibus; Ergo.

Imò Cardanus in lib. subtilit. author est, Antonium Benzum, annum agentem 34. pallidum, barbâ rarâ, pingui habitu, tantum lactis in mamillis habuisse, ut infantem ferè lactare potuisset. Qui novum lustrârunt orbem, narrant, viros penè omnes maximam lactis copiam habere. Huc pertinet quod Aristoteles libr. 3. hist. an. cap. 20. prodidit, in Lemno caprum quendam visum, è quo tantum lactis emulctum, quantû ad colostrâ faciendâ satis fuit. Similia exempla narrat Matthiolus de tribus hircis Bohemicis. Denique ipsemet Aristot. l. c. refert, non solum annosas & effœtas fœminas, sed mares quoque nonnullos lac habere, quod & Vesalius sibi visum esse tradit. Quapropter, si masculini generis animalia, viri & hirci lac in mamillis habent, cur non virgines idem haberent? Nos verò contrariam partem tuemur, & ad exempla casusque allatos respondemus, distinguendum esse inter lac verum, album & dulce, & mucum lactis similitudinē habentem; illud nunquam neq; in sexu masculini generis, neq; in virginibus, hunc interdû generari posse. Rationem allatâ quod attinet, negatur assumptio: quanquam enim virginum mamillæ sanguine nunquam destituantur, ut quidem ex venarum ramis, substantiam mamillarum ingredientibus & amplexantibus sanguineque turgentibus, percipi potest, tamen sanguis ille in nutritionem mamillarû totus abit, neque ad perennes lactis rivulos concitandos sufficit.

ficit. Sed, inquis, quid audio, ergone plus sanguinis quadragenariæ vel quinquagenariæ etiam fœminæ, tot laboribus & pariendi difficultatibus fractæ & exhaustæ quàm florenti virgini, succi plenæ tribuis? Respondetur, in fœmina exhausta, quæ sic describitur, plus equidem sanguinis est in mamillis, modò vel gravida sit, vel, pepererit, minus verò in toto corpore. In virginibus autem plus in toto corpore, & minus in mamillis. Hujus rei ratio est, quia sanguis in enixis fœminis, non solum ab ascendente venæ cavæ caudice, vel trunco venæ subclaviæ, ut loquitur clarissimus Anatomicus Bauhinus, seu venâ jugulari, ut vult Laurentius, sed etiam à venis in fundum uteri implantatis, sive illæ emergant à venis seminalibus, ut asserit Columbus, sive à descendente venæ cavæ caudice, ut Fernelius & Laurentius existimant, ad mamillas, mediante venâ epigastriâ, confluit, unde ex tanto sanguinis affluxu, non solum mamillæ nutriuntur, sed ex redundantia ista, lac quoque generatur. Si quæris, cur non sanguis etiam virginum per eandem venam epigastriam ad mamillas fluat. Respondetur, quia sanguis iste non nisi factâ imprægnatione, toto imprægnationis tempore à fœtu ad uterum trahitur, fœtu verò in lucem edito, per venam epigastriam, circa regionem umbilici cum mammaria congregientem, ad mamillas quasi restagnat, ut eleganter docet Fallopius in obs. An. licet hac in parte dissentientem habeat magnum illum Anatomicum Laurentium, qui consensum istum uteri cum mamillis, potius venis internis, quàm externis illis & cuta-

neis, ascribit. Verùm cùm cutaneę istæ venæ, epigastriæ insignes sint & manifestæ, tantâq; necessitate cum mammaria cœant, ut sæpè etiam, teste Bauhino, os pectoris, quod sternum vocant, foramine pervium spectetur, ne coitus mammaria cum epigastria per longitudinales abdominis musculos ascendente, ullo modo impediatur, sed potius ad prædictum finem promoveatur, ideo Fallopio, Pineo, Bauhino & aliis non sine causa subscribendum puto.

QUÆSTIO XV.

An lac asininum sit tenue? C. N.

CUM lac nihil aliud sit, quàm sanguis in mamillis dealbatus, sequetur, eandem esse conditionem & naturam lactis, quæ est ipsius sanguinis, nisi fortè sanguis, quoad qualitates primas paulò sit calidior. Jam verò constat, sanguinem non esse humorem aliquem similem & simplicem, sed massam ex plurium humorum mixturâ, sanguine scil. puro, pituitâ, melancholiâ, bile flavâ & sero, certâ proportionem generatam. Ergo & lactis liquor ex diversis substantiis conflatur. Harum verò substantiarum tres, tam arte, quàm naturâ ab invicem separatæ, numerantur. Prima lactis substantia pinguedo est, quam caput & florem nominant, ex quo butyrum; altera pars terrestris & crassior, ex qua caseus; tertia tenuis & aquosa, ex qua serum seu aqua lactis conficitur, Galen. libr. 3. de alim. fac. cap. 15. Tres istæ lactis substantiæ

substantiæ pro diversis animalium speciebus, habitu corporis, ætate & pascuis variant, qua de causa unum lactis genus altero magis vaporosum, pinguius, serosius, crassius, temperatius, plus vel minus obstruens, aut ad nutritionem commodum vel incommodum, & ad corruptionem pronius, naturæ nostræ convenientius vel alienius, Aët.lib.1. serm.2.c.90. Animalia igitur, quæ sanguinem habent crassiores magisq; terrestrem, lac quoq; præbent crassius, cuiusmodi est bubalinum & ovillum, teste Agineta lib.1.c.86. Quæ verò sanguinē habent tenuiorem & aquosiorē, lac quoq; aquosius ad butyrum & caseum planè ineptū supeditant, cuiusmodi suillum esse putatur. Quæ deniq; sanguinem habent temperatū, lac quoque temperatum exhibent, in quo scilicet tres prædictæ substantiæ proportionaliter commiscetur, quale humanum & caprinum esse creduntur, à quibus nonnihil recedit vaccinum, quod caprino plus pinguedinis habet. Ex hisce apparere arbitror, Gal.lib.7. meth. capite 6. nec non Trallianum lib.7.cap.2. præter omnem rationem, lac asinum tenuissimum constituere. Cùm enim extra omnem controversiam sit positum, asinum ab exuperantia humoris melancholici, sanguinem planè melancholicū, crassum scilicet & terrestrem habere, quæ res in causa est, quòd hæmorrhoidibus non rarò laboret, impossibile est, ex tali sanguine crasso lac tenuissimum generari posse. Rectè igitur Plinius lib.11.natural.hist. cap.41. & Card. lib.1. sanit. tuend. cap. 15. lac asinum crassum constituunt. Nec minùs à ratione alienum est,

quod Aëtius ex sententia Archigenis lac asininum adeò salubre esse prædicat, ut calculo obnoxiiis illud exhibere minimè vereatur. In quo etiam errore versatur Aristot. lib. 3. de hist. An. cap. 20. & Plin. libr. 26. naturalis hist. cap. 9. Si enim omne lac propter caseositatem calculum generat, ut docet Gal. lib. 3. de alim. fac. cap. 15. quomodo lac asininum, quod omnium est crassissimum, quemadmodum jam rationibus sufficienter fuit demonstratum, ad curationem calculi conferre poterit?

QUÆSTIO XVI.

An mores nutricum cum lacte ingenerentur? C. N.

PRima puerperarum nostrarum, quæ vel ipsæ lactare nolunt, vel nequeunt, cura & sollicitudo esse solet, ut recens natis, non minùs de bonæ famæ, quàm boni corporis habitus nutrice circumspiciant. Sunt enim in ea sententia, nutrices lactentibus unà cum lacte, mores quoque suos & ingenia quasi infundere & communicare, ita, ut impudica, & Veneri dedita nutrix, puerulū etiam impudicum, & Veneri deditum reddat. Hanc sententiam Aëtius lib. 1. ferm. 4. c. 4. non videtur improbare. Requirit enim non solum boni temperamenti, & justæ ætatis nutricem, sed castam etiam, sobriam & mansuetam, ut tam ad animum, quàm ad corpus respexisse videatur. Nec infirmum argumentū est, puerulos, affectuum animi suarum

suarum nutricum participes fieri, cum videamus eos magis erga matres nutrices, quam erga patres affectionatos esse, quod sine dubio fit ratione nutritionis, unde animi ejusmodi affectus implantantur. Tertia probatio à consuetudine veterum desumi potest, qui servis suis malitiosis & sceleratis venam secabant, existimantes, extracto sanguine, ceu malorum fomite, inhonestos & illaudatos animi mores corrigi posse. Cum igitur mores illaudati à sanguine proveniant, nihil obstat, quo minus lac, quod aliud non est, quam sanguis in mamillis coctus & dealbatus, ad formandos puerulorum animos conferat.

Denique usitatum est Medicis ad excitandam venerem, exhibere de parte genitali cervi, tauri, de testiculis apri, cerebro passerum, testiculis gallorum, & similibus venereorum particulis. Cum igitur vis aliqua excitandi venerem partibus istis insit, absurdum dictu non erit, lac quoque nutricis veneri deditæ, libidinosos & venereos reddere. Quamvis autem rationes adductæ aliquam probabilitatis speciem habere videantur, adducor tamen ut credam, vanam, superfluam, & minimè necessariam esse puerperarum sollicitudinem. Si enim ab alimento ingenia & mores formantur, sine dubio monachi, qui solis vescuntur piscibus, piscium naturam; quique ferinis carnibus nutriuntur, sylvestres & ferinos mores assumerent; hic porcorum, ille vaccarum morem imitaretur. Pro Aëtio interim respondetur, ipsum non ad animi, sed corporis vitia, ex intemperanti & luxurioso vitæ genere provenientia, respexisse: Lac enim

nutricis veneri, vel vino aliisque erroribus excessi-
vis deditæ, variis modis corrumpitur, unde sanitas
lactentis firma esse nequit. Amorem aliosque ani-
mi affectus quod attinet, quibus pueruli matrem
potius quam patrem prosequuntur, minimè nu-
tritioni, sed aliis potius causis externis, utpote of-
ficiis maternis & blanditiis imputari debent, qui-
bus ætatem tenellam sibi potius quam patri de-
vincire solent. Ad antiquam verò secundæ venæ
consuetudinem respondetur, esse potius anti-
quam superstitionem vel ceremoniam, ad igno-
miniam vel pœnam sceleratorum servorum ex-
cogitatam. Quamvis dubium non sit, si per se-
ctionem venæ temperamentum corrigi posset,
mores etiam à temperamento prodeuntes, im-
mutari posse. Quàm verò difficile sit, ne dicam
impossibile, unicâ præsertim sectione venæ, uni-
versum temperamentum immutare, quis non
agnoscit? Ejusdem valoris est argumentum quar-
tum, scilicet superstitiosum magis, quam rationi
consentaneum, magnas ad incitandam venerem,
istis animalium partibus inesse vires, utcunq; ta-
men sit, dissimilis est conditio eorum, qui ad inci-
tandam venerem medicamentis jam utuntur, &
eorum, qui ante 20. vel 30. annos tale quid haufe-
runt. Medicinarum enim vis & facultas in
tot annos extendi & durare ne-
quit.

Quæ-

QUÆSTIO XVII.

An mores per disciplinam corrigantur?

Conclusio negativa.

NON solùm sacrarum literarum, sed etiam politici magistratus statutis ac legibus mores hominum illaudati severâ disciplinâ & poenis constitutis castigari & corrigi jubentur. Verùm si Galeni mentem & communem experientiam consideramus, disciplinam licet maximè severam ad corrigendos animi mores parum prodesse experimur: mores enim, Galeno attestante, corporis temperamentum sequuntur, ut impossibile sit sine immutatione temperamenti, mores solâ disciplinâ corrigere. Scorpiones, inquit Galenus, & viperas sine discrimine necamus, quia ex sua natura pernicioſa sunt animalia, nec per disciplinam emendari possunt. Macrobius etiam author est, naturam nullâ arte emendari posse. Unde & Cicero in orat. 13. Philip. inquit, Bonos cives natura efficit. Horatius, etiam:

Naturam furcâ expellas licet, usque recurret,

Et mala perrumpet furtim vestigia victrix.

Feroces Choleriſorum animos nulla disciplina mitigat, nec timiditatem Melancholicorum expellit. Consideremus unius præceptoris discipulos, pari institutione educatos, hunc tamē mitē,

veracem vel timidum, illum immitem, mendacem vel audacem; unum stupidum, alterum solertem & ingeniosum à natura & temperamenti sui ratione esse deprehendes, ut omnis disciplina supervacanea & inutilis esse videatur. Distinguendum tamen inter mores, qui à temperamento simpliciter, & eos qui à consuetudine dependent, (non enim omnes ad solum temperamentum referri possunt.) Mores, qui à solo dependent temperamento, per disciplinam nullo modo mutantur, quod observatio quotidiana testatur. Qui verò à mala consuetudine oriuntur, iis, si tempestivè occurratur, antequam in habitum degenerent, corrigi & emendari possunt.

QUÆSTIO XVIII.

An intestina superiora chylist-cent?

Conclusio negativa.

NON sine causa Anatomici intestina, licet unus & continuus sit illorum ductus, propter diversam substantiam, magnitudinem, figuram & situm in sex partes distribuunt. Tres superiores, propter angustiam & tunicarum tenuitatem gracilia & tenuia intestina vocantur, quorum primum incipit à secundo ventriculi orificio, & in longitudinem duodecim digitorum rectâ fermè lineâ deorsum fertur, unde duodenum nominatur. Alterum ea in parte initium sumit, ubi intestina convolvi incipiunt, & finitur ubi intestina rubere cernuntur,

QUÆSTIONUM MEDICARUM. 64

untur, estq; semper vacuum & inane, unde jejunum nominatur. Tertium ileum est, impensè rufescens, omniumq; aliorum longissimum. Reliquorum intestinorum, quæ ordine sequuntur, primum cæcum nominatur, estque ilei intestini quasi appendix. Hoc ipsum excipit colum, quod pluribus anfractibus & quasi cellulis insignitur, quodq; reliqua ferè ambit. Postremum verò rectum à figura nominatur. Quæ tria propter tunicarum crassitiem & amplitudinem, crassa vocantur & inferiora. Circa hæc intestina quæstio moveri potest, an omnia uno & eodem, an verò diverso ministerio fungantur.

Sunt qui intestina illa omnia excrementis duntaxat excipiendis dicata esse existimant. Alii inferioribus intestinis illud officium assignant, superioribus verò seu gracilibus chylicandi facultatem tribuunt. Et sanè si ventriculi capacitatem cum immensa quorundam voracitate & ingluvie comparemus, impossibile esse videtur, solum ventriculum, absque superiorum intestinorum auxilio, cibis excipiendis & in chylum vertendis sufficere. Athenæus enim l. 10. c. 1. refert, Astidamum Milesium solum ea comedisse, quæ pro novem aliis in cœnam apparata erant. Sabellius quoque author est, Firmum Seleucium uno die integrum devorasse Struthiocamelum. De Clodio verò Albinio referunt, quòd uno accubitu solitus fuerit comedere quingentos ficus, centum Persica, decem melones, viginti uvas, viginti ficedulas & decem capones. Quanquam autem exempla ista fidem superent, plus tamen ab helluonibus sæpè in

cibum & potum sumitur, quàm naturalis ventriculi capacitas admittere potest, ut credibile sit, intestina superiora non minùs ipso ventriculo cibum excipere eumque in chylum mutare. Ab hac sententia non videtur abhorruisse Gal. qui lib. 5. de us. part. cap. 3. & comment. 2. de vict. Ac text. 31. Intestinum primū ἐνφυσιν γαστρός, hoc est processum ventriculi, nominat, quasi ejusdem sit cum ventriculo conditionis. Præterea lib. 6. admin. Anat. c. 9. inquit, nonnullos intestina ibi inchoare, ubi in gyrum convolvi incipiunt: jã verò duodenum intestinum non convolvitur, sed rectà descendit. Ergo non habet naturam reliquorum intestinorum, sed ventriculo auxiliatur. Deniq; plures venas mesaraicas in tenuia intestina, quàm in ventriculum implantatas videmus, quod certè factum non esset, nisi intestina tenuia æquè ac ipse ventriculus chylicarent.

At verò si ex altera parte consideremus ventriculi & intestinorum fabricam & admirabilem illorum structuram, tum intestina ab officio chylicationis meritò excludemus. Primum enim intestinum, duodenum scilicet, ex superna ventriculi parte lateris dextri ideò enascitur, ne, si ex inferna ventriculi parte enasceretur, facilis esset cibi assumpti descensus. Jam verò si intestina, duodenum in primis chylicaret, nullo impedimento vel remorâ ciborum assumptorum opus esset. Ad eandem intencionem, ne scilicet cibus facilè ad intestina descenderet, secundum orificium ventriculi, quod nonnulli inferius vocant, ubi duodenum exoritur, non solum sursum reflectitur,

ur, ad impediendum facilem cibi assumpti prola-
sum, sed etiam fibras transversas & circulum
crassiores ibidem obtinuit, quem nonnulli py-
loram, alii corpus glandulosum, alii verò ab officii
genere janitorem vocant, quo claudi aperiri, ar-
ctari, & dilatari pro naturæ impetu possit, ne cibus
inconcoctus justo celerius ad intestina prolabere-
tur. Unde profectò sequitur, solum ventriculum
chylificare, alioquin sublimis iste intestinorum à
ventriculo exortus, fibræ transversæ, circulus seu
janitor, omniaque ista, frustrà facta essent. Jam si
intestinorum fabricam spectemus, præterquam,
quòd primi intestini situs propter rectitudinem,
ad chylicationem ineptissimus est, accedit &
ductus bilis flavæ ex folliculo suo ad intestinum
hoc duodenum, ut Vesalius, Fallopius & Lauren-
tius volunt, vel certè ad finem duodeni, ut vult
Galenus lib. 5. de us. part. Quàm variè autem
hic ductus propter biliosi hujus humoris ad in-
testina superiora influxum, omnem chylica-
tionem impediat, quis non videt? Chylicatio
liquidem moram requirit. At verò bilis suâ
acrimoniâ intestina ad expulsionem irritat,
ut nulla chylicatio fieri possit. Quanquam
autem Archangelus existimet, bilem ex folli-
culo ad intestina, quamdiu chylus in eis deti-
netur, minimè effluere, sed tum demum,
quando cibus per intestina jam transivit. Hoc
tamen nihil aliud est, quàm folliculo bilis
intellectum tribuere, cum tamen non intelle-
ctivè sed naturaliter agat, hoc est effluat, quo-
ties vel acrimonia bilis, vel copia & quantitas

illius, excretionem requirit, nullâ habitâ ratione chyli in intestinis existentis. Et si maximè fingamus, bilem non antè effluere quàm chylus omnis transierit, intestina tamen illa, quotiescunq; bilis transit, amaritudine inquinabuntur, quæ cum citò ablui & detergeri non possit, sequetur, omnē chylū in intestinis amarore inquinari & ad nutritionē ineptum reddi. Secundum intestinum jejunum dictum, ad chylicationem quoq; ineptum esse, vel inde apparet, quòd semper vacuum & inane reperiatur, ut docet Gal. c. 8. introduct. imò lib. 5. de us. part. disertis verbis fatetur, in jejuno intestino nihil alimenti contineri.

Ad componendam hanc controversiam notandumq; dissolvendum, Laur. c. 13. quæst. 19. ex sententia Galeni respondet, in omni concoctione tria esse spectanda, præparationem, cōcoctionem & perfectionem. E. G. sanguificationis præparatio fit in venis mesaraicis, concoctio in epate, perfectio in venis majoribus. Sic, inquit Laur. chylicationis præparatio fit in ore, concoctio seu ipsa chylicatio in ventriculo, perfectio in gracilibus intestinis. Sed ex hac Laurentii sententia sequetur, neque ventriculum chylicationis, neq; epas sanguificationis principale & primarium organum esse, sed intestina & venas. Quicquid enim dat perfectionem rei, illud est principale rei effectæ organum, jam verò constat, venas non esse principale sanguificationis organū, eò quòd neq; calore neq; colore valent, quicquid ergo habent, id per irradiationem & communicationem epatis habent. Idem de intestinis accipiendum. Absurdum

dum igitur dictu, sanguinem in venis & chylum
in intestinis perfici & absolvi.

Alii sic respondent, chylicationem fieri in
ventriculo, chyli verò distributionem in superio-
ribus & gracilibus intestinis. Malim tamen re-
spondere, chylicationem aliam propriam esse, a-
liam impropiam. In propria significatione chyli-
ficatio nihil aliud est, quàm conversio alimenti
seu cibi ingesti in chylum seu succū cremori hor-
dei non absimilem. Impropria chylicatio est,
quando aliquid chyli, quod in ventriculo, perfe-
ctam elaborationem subterfugiendo, plenè con-
fici non potuit, per intestina gracilia transiens, ar-
ripitur, & ulterius alteratur, quæ certè alteratio
ipsi etiam Galeno lib. 4. de us. part. c. 17. vera chy-
licatio non est. Neque propter causas dictas ulla
chylicatio in intestinis fieret, nisi bonâ ex parte
in ventriculo præcessisset, vel rudimentum chyli-
ficationis factum esset. Propria ergo chylicatio
seu cibi in chylum conversio in intestinis non fit,
sed in ventriculo; impropra verò, quæ alteratio
potius est, in gracilibus intestinis fieri potest. Si
quæris, annon impropra quoque chylicatio ab
acrimonia & amarore bilis inquinetur. Respon-
detur, si quandoque id fiat, tum quoque intestin-
istum chylum tanquam adversum sibi, &
ad nutriendum ineptum, ex-
cludere.

QUÆSTIO XIX.

An intestina intus obducta sint pinguedine? C. N.

Circa intestina alia occurrit quæstio, an nimirum intus pinguedine aliquâ obducantur. Trall. lib. 8. c. 9. & Aëtius lib. 2. serm. 1. c. 45. in errorem minimè reticendum inciderunt, dum intestina intus pinguedine obducta tradiderunt. Ex recentioribus quoq; in hunc ipsum errorem inciderunt, Varolius, Fuchsius, Laurétius & Archangelus. Colerus quoq; compilator ille & œconomix scriptor, existimat, colicam passionem nihil aliud esse quàm congelationem pinguedinis intestino colo intus adhærentis. Ab assumpto enim potu frigido, pinguedinem istam congelari & acerbissimum illum dolorem colicum inde excitari credidit. Quàm puerilis sit iste error, quis non agnoscit? si enim potus etiam frigidissimus assumeretur, in ventriculo tamen frigiditas ista contemperaretur antequam ad colum perveniret. Hic igitur error in memoriam mihi revocat literatissimi cujusdam principis jocum in ejusdem cum Colero farinæ medicum, qui cùm de podagræ doloris causa, ad lectum principis dissereret, omnemq; causam in ventriculum frigidissimum, & medullam in ossibus tibiæ congruatam, referret, ipse verò princeps rem melius intelligeret, si, inquit, ventriculus meus esset frigidissimus, stercora mea essent congelata. Quòd si vero medulla

dulla in ossibus congelata esset, tum pedes multò magis extrinsecus frigore rigerent & insensibiles forent. Sed illud hæcenus non fuit observatum, hoc etiam falsum & ineptum esse, exquisitus dolor, quem patior, & facultas sensilis manifestè docet.

Duo tamen fuisse suspicor quæ errorè de pinguedine intus intestinis adhærente pepererunt. Unum, quod credibile erat, pinguedinè aliquam ad promovenda vel expellenda intestinorum excrementa necessariam esse. Alterum, quòd animalium intestina in cibum apposita intus pinguedine referta cernuntur. Verùm Bauhinus aliique Anatomici, imò oculorum sensus docet, pinguedinem intestinis non intrinsecus sed extrinsecus adnasci, intus verò mucum pinguem ad defendenda intestina contra asperiora excrementa, eorumque faciliorem exclusionem promovendam, adhærere. Animalium intestina quod attinet, illa à laniis inversa coquistaduntur, adeoque lanios potissimum hujus erroris causam dedisse arbitror.

QUÆSTIO XX.

An intestina in dysenteria per dolorem discerni possint?

C. N.

DE differentiis intestinorum jam antè dictum est, alia scilicet intestina esse superiora, alia inferiora; illa gracilia, hæc crassa communiter vocantur. Hanc differentiam practici in

curanda dysenteria diligenter observandam esse præcipiunt, ut scilicet exulceratis & malè affectis intestinis superioribus, medicamenta per os exhibeantur: exulceratis verò intestinis inferioribus, per alvum tanquam locum viciniorem injiciantur; Ad dignoscenda verò intestina malè affecta, ipsum dolorem seu tormina ventris observare jubent. Si enim dolor supra umbilicum percipiatur, superiora seu tenuia intestina; si infra umbilicum dolor sentiatur, inferiora & crassa intestina malè affici. Hoc ipsum præter Aret. lib. 2. de sign. morb. chron. c. 9. & Trall. l. 8. c. 9. plurimi ex recentioribus practicis crediderunt. Quàm verò hoc signum fallax sit & incertum, intestinorum situs seu positus clarissimè docet. Quanquam enim gracilia intestina, magna ex parte supra umbilicum sint posita: colum tamen intestinum, quod ex crassis seu inferioribus (quoad ductum seu continuationem) secundum est, statim assurgit, & ventriculi fundo substernitur, minimè verò ventriculo incumbit: ut malè docet Savon. tract. 6. cap. 16. de ægr. intest. Rub. 9. nisi dicamus esse errorem typographicum, id quod tanti viri auctoritas nos credere jubet, adeoque exulceratio seu dolor in ea coli parte excitatus haud firmiter significat, superiora intestina, gracilia scilicet, affecta esse, ac proinde medicamenta per os majori cum successu exhiberi.

QUÆSTIO XXI.

An intestina fauciata iterum coalescant? C. A.

HOC quoque in loco quæri potest, an intestina tenuia fauciata conglutinari & coalescere possint. Hipp. Aph. 24. lib. 6. nec non in coac. præn. scribit, intestina gracilia fauciata non coalescere. Celsus quoq; lib. 5. de re med. cap. 26. inquit, servari non potest, cui cor, stomachus, spinalis medulla percussa est, cui pulmo medius, vel intestinum tenue, vel renes sunt vulnerati. Albucasis tamen lib. 2. meth. cap. 58. testatur, se vulnera ventriculi & intestinorum curasse. Paræus quoq; lib. 9. cap. 31. aliquot refert exempla intestinorum vulneratorum, feliciter curatorum. Idem testatur Hollerius in com. ad Hipp. de vuln. capitis. Si dixeris, autores istos intelligendos esse de intestinis crassis, tamen occurrit Gemma lib. 1. cap. 6. Comogr. qui testatur, se curasse puerum, de cujus intestinis gracilibus aliquot particulæ jam allatæ erant. Idem præstitit Hollerius, ut est videre in obs. propriis part. 17. Similes casus referunt Seidelius in obs. Jacotius com. 2. ad Aph. 17. & lib. 1. sect. 3. coac. Imò ex monumentis Cornacis, Bauhini, Paræi & aliorum, jam luce clarius est, utrum in foeminis non paucis difficulter parturientibus dissectum, post foetum per sectionem istam in lucem editum, iterum coaluisse. Superioribus quoque diebus in castro Dillenbergenfi vidimus ven-

triculum fauciatum coaluisse. Cùm enim scriba, Eberwinus Cocus, à Martino auriga post cœnam sumptam, cultro in abdomen vulneratus esset, statim cibum modò assumptum, cum maxima sanguinis copia iteratis vicibus evomuit, certo nimirum & infallibili indicio, ventriculum fauciatum fuisse: intra mensem tamen curatus fuit. Simile vel majus quid, in dissecto peritonæo, membrana longè tenuissima, & vesica urinaria, substantiæ quoq; tenuioris quàm intestinorum gracilium, frequentissimè fuit observatum. Ergo intestina tam gracilia, quàm crassa, si vulnerata fuerint, coalescere possunt.

Cum Galeno tamen sentiendum puto lib. 6. meth. cap. 4. intestina crassa facilè, gracilia difficulter coalescere. Uterum dissectum quod attinet, constat, illius substantiam, intestinīs gracilibus longè crassiorē esse, ac propterea facilius consolidari. Vesicam urinariam, nisi, ubi crassior est & carnosior, à lithotomis, circa collum nimirum secetur, vix unquam coalescere. Ad exempla Peritonæi respondetur, illud propter tenuitatem nunquam coalescere, nisi artificiosè cum incumbentibus musculis, panniculo carnosō & cute alternatim consuatur, ut docet

Aquapendens in lib. de
vuln.

Quæ-

QUÆSTIO XXII.

An septem sint in utero cellulae?

C. N.

R Ectè Anatomici septem illas ab Alber. Magno & Mundino confictas uteri cellulas jam pridem exploserunt, singulosque foetus, si plures uno conceptu gignantur, singulis involucris seu membranis propriis, quas secundinas vocant, non ad uteri substantiam pertinentibus, sed à semine generatis, discriminari tradiderunt. Hoc ipsum haud ignotum fuit historico, quem citat Cæl. Rhod. lib. 4. Antiq. Lect. c. 23 eferens, in Germania mulierem quandam 22. foetus, quorum singuli propriis tuniculis discreti & conclusi fuerunt, abortivisse. Nec certè res aliter se habere potest. Quòd si enim certis propriisque involucris non discluderentur, in variis certè foetuum motibus, vasorum umbilicalium ruptura, aliaque contusionum pericula metuenda forent. Haud igitur assequor, cur Icones Alberti Mag. Ruffi, Dryandri, ipsius etiam Paræi, licet discretionem foetuum per diversas & distinctas secundinas c. 18. de Gen. Hom. obstetricibus inculcandam præceperit, omniumque aliorum, quotquot hætenus videre licuit, qui gemellorum conceptum exprimunt, illos unico sub involuero, sine ulla discriminatione, palpabili, nec reticendo errore repræsentant.

QUÆSTIO XXIII.

*An profluentibus ab utero menstruis,
fœtus sanus esse possit?*

C. A.

AD uterum pertinet consideratio Aph. 50. lib. 5. in quo Hipp. negat fœtum esse sanum, si ab utero matris menstrua prodeant. Ratio aphorismi esse putatur, quia propter fluxum mēstruorum alimentum fœtui vel detrahatur, unde fœtus infirmatur, & de vita periclitatur, vel ob alias causas fœtus debilitatus, alimento menstruo non eget, unde forâs pellitur. Ergo menstruorum fluxus vel rationem habet causæ, vel rationem signi debilis fœtus. Ejusdem ferè sententiæ est Aph. 31. lib. cit. Mulier in utero ferens, si vena ei incidatur, abortum facit.

Contrarium docent Brasavolus in com. ad Aphor. 50. Rondeletius in meth. cur. morb. cap. 61. Columb. lib. 12. Anat. Augenius lib. 5. epist. 1. c. 10. & Solenander conf. 15. sect. 5. inquit, quædam gravida patiebatur menstruorum fluxum, in majori quantitate quàm aliis temporibus, & fœtui malè non cessit. Sic etiam C. à Vega refert, se principissæ Ebulensi octavo gestationis mense bis sanguinem ad decem uncias misisse, cum magno matris & fœtus commodo. Similem sectionem venę Frambes in Ducissa Guisii & Eugub. in pluribus fœminis feliciter administrarunt.

Nos respondemus, distinguendum esse inter
com.

communem naturæ cursum & casus rariores. Deinde inter temperamenta sanguinea succique plena, & temperamēta sicca, sanguinisq; inopiam. Hipp. respexit ad communem naturæ cursum, nec non sui temporis frugalitatem & temperantiam. Nunc verò experimur quasdam mulieres, in otio rerumque omnium abundantia epulantes, sanguine pleniores esse, ut mirum non sit, menstrua illis non solum sine læsione profluere, sed sectionem quoq; venæ imprægnationis tempore requirere. At, inquis, annon fluentibus mensstruis, uterus aperitur, qui toto gestationis tempore occlusus esse debet. Respondetur, sanguinē menstruum minimè ab intimioribus uteri venis, per quas foetus in utero nutritur: Sed ab iis, quæ in uteri collum implantatæ sunt, citra ullam uteri apertionem profluere.

QUÆSTIO XXIV.

An uterus in corpore mulieris oberrare possit? C. N.

INquiramus etiam, an uterus instar animalis in corpore mulieris oberrare possit? Plato in Tim. inquit, ea pars, quæ in mulieribus uterus nominatur, cum sit animal prolem generare cupiens, si in tempestivè diuque infructuosum fuerit, succensens, ægrè fert, erransq; per totum corpus, & meatum spiritus obstruens, & respirare non sinens, in extremam anxietatem dejicit &c.

Nos cum Phycis uterum animal esse nega-

mus, simulq; cum Anatomicis illius structuram & situm perpendentes, utrum hinc inde oberrare, impossibile esse asserimus. Est autem uterus membranofus, situs in coxarum antro, inter vesicam urinariam & postremū intestinum. Connectitur cum partibus adjacentibus, partim suā substantiā, partim etiam ligamentis quatuor, quorum duo superiora sunt, & totidē inferiora. Verū fundus uteri neq; antè, neq; posterius ulli parti adjacenti connascitur, sed liber est, ut commodè in conceptione extendi possit. At à lateribus ossibus ilei per ligamenta membranosa à Peritonæo enata, alligatur, quæ licet sint valida, relaxata tamen permittunt, ut uterus quandoque deorsum procidat, quandoque sursum ascendat, vel ad latera torqueatur, sed tamen non ulteriùs quàm ligamenta permittunt. In ascensus igitur conamine minimè ad diaphragma vel spiritus organa pervenit, sed intestina sibi proximè incumbentia premit, hæc ventriculum, ventriculus diaphragma, diaphragma pulmones, & inde respiratio non immediatè, sed mediantibus partibus interjacentibus ab utero impeditur, & difficilior evadit, uterus verò in sua substantia ad ea loca nunquam transit.

QUÆSTIO XXV.

An testiculi ad formationem vocis conferant? C. A.

Cum equus castratus hinnitum deperdat, capō canere desinat, vel cantum infirmiorē,

rem, & à priore discrepantem edat, masculi etiam
pubertatis tempore vocē sensibilibiter immutent;
suspiciari licet, testes ad organa seu instrumenta
vocis pertinere. Gal. lib. 7. de usu part. cap. 4. & seq.
asperam arteriam & guttur, lib. 1. de motu muscul.
cap. 3. linguam, lib. 8. de administ. Anatom. costas,
musculos & nervos, lib. 4. de locis affect. cap. 6.
dentes, labrum, nariū foramina & palatum, lib. 6.
de usu part. cap. 9. & lib. 7. cap. 5. pulmonem. In
comment. verò 4. 6. Epid. text. 27. nec non in lib.
de sem. testes quoque ad conformationem vocis
conferre docet. Hujus autem rei causam (testes
nimirū, licet procul à reliquis vocis instrumentis
sint remoti, ad vocem tamen multum conferre)
potissimū in calore positam esse, statuere licet:
est enim Hippocratis sententia lib. 6. Epid. sect. 4.
text. 24. magnam vocem à magno calore fieri: ad
vocem enim magna spiritus efflatio requiritur, ad
quam efficiendam & continuandam, robore &
calore opus est. Jam verò Galenus lib. de sem. c. 15.
testes, alterum à corde caloris & roboris fontem
constituit. Quinimò Aristoteles lib. 5. de generat.
animal. excisis testibus, non solum alterum caloris
fontem perire, sed ipsius etiam cordis calorem
imminui & debilitari docet. Consensum autem
cordis & testium per venas & arterias fieri
docet Aëtius lib. 1. serm. 3. cap. 8. Destructo igitur
uno caloris fonte, alterius etiam robur imminua-
tur, & per consequens, vox immutetur necesse est.
Verū huic rationi repugnare, & sibi ipsi con-
trarius esse videtur Galenus capite 67. Artis Me-
dicæ, ubi disertis verbis asserit, vocis magnitudi-

nem à caliditate non fieri. Sed facilis est pro Galeno responsio, calorem scil. non esse proximam magnæ vocis causam, sed potiùs antecedentem: dicto enim loco Galenus duas proximiores causas magnæ vocis ponit, amplitudinem scil. asperæ arteriæ, & fortem efflationem, utramque verò istarum causarum à magno calore existere, non solum in art. Medica, sed passim etiam, docet Galenus.

QUÆSTIO XXVI.

An facies sit animi index? C. N.

Duas existimo esse causas, quòd velato corpore, sola facies à velamine libera relinquitur. Prima est, quia organa sensuum exteriorum ita sunt comparata, ut nullum velamen sine impedimento ipsius sensus ferre & sustinere possint. Altera, ut obviantes ex intuitu faciei mutuum animorum affectum cognoscant. Hinc pictores, ut inquit Plutarch. in vita Alex. Mag. neglectis cæteris partibus, faciem & vultum, unde animorum indicia elucescunt, accuratè depingunt. Id ipsum etiam bestiarum ratione carentes intelligere videntur, naturaliter enim aliorum animantium oculos faciemq; acriter statim observant & intuentur, quòd possint de illorum affectu & voluntate certiores esse. Facies enim, quomodo affecti simus, non obscurè indicat. Unde Ovid. libr. 2. met. inquit. Heu quàm difficile est, crimen non prodere vultu.

Et alius,

Et alius, Contortum vultum sequitur contortio-
norum. Item:

Sunt oculi mentis speculum, prodeuntibus illis

Arguitur virtus, arguiturq; scelus.

Hinc etiam Plutarchus in vita Syllæ, glaucos
Syllæ oculos, utpote vehementes & acerbos, per-
stringit. Imò Hippocrates lib. 2. Epid. sect. 5. text. 1.
inquit; Quicunq; ruffi sunt, & acuto naso, parvisq;
oculis, pravi sunt: qui verò ruffi, simi & magnis o-
culis, boni. Item lib. 2. Epid. sect. 6. text. 1. caput
magnum & oculi parvi, hominem iracundum ar-
guunt. Aristoteles denique lib. 1. de hist. an. super-
cilia demissa, invidiæ notam, oculosq; caprinos &
mediocriter conniventes, mores optimos ani-
mumq; sedatum referre asserit. Quæ omnia
haud obscure arguunt, faciem esse animorum in-
dicem. Verum Cic. in or. contra Pisonem contra-
rium sensisse videtur, dum inquit, frons, oculi,
vultus sæpè mentiuntur, oratio sapissimè. Hanc
Ciceronis sententiã confirmat similitudo, quem-
admodum enim sub Tanaceto Peruviano, quod
Ottonam vocant, aliisque pulcherrimis floribus,
deterimus sæpè fœtor, & sub dulcissimis fructibus
præsenteum quandoque venenum occultatur:
sic etiam sub deformi faciei aspectu sæpè laudabi-
les, & è contrario sub forma eleganti illaudabiles
mores delitescunt. Hinc forsan factum, quòd
Galenus in libr. quòd mores sequantur tempera-
turam corporis, referens Aristotelis sententiã de
notis faciei, nihil de suo addit, quasi notis ejusmo-
di parum certitudinis tribuat. Et sanè si tempera-
mentorum proprietates spectemus, à simili con-

cludere possumus, nullam certitudinem ex faciei
notis sumi posse. Quanquam enim verissimum
sit quod Galenus docet, mores dependere à tem-
peramento corporis, ac proinde sanguineos ho-
mines beneficos esse, mites, lætos: biliosos verò,
immites, iræ deditos, inconstantes &c. Certum ta-
men est, istos mores à communi quodam & mani-
festo temperamento dependere, interim præter
communia illa temperamenta, occultam quoque
hominum proprietatem spectandam & conside-
randam esse, passim inculcat Galenus, cujus vi ab-
dita, etiam sanguineus, perfidus, crudelis, & varius
esse potest. E contrario biliosus placidus & bene-
ficus. Quemadmodum igitur temperamenta, sic
etiam faciei notæ quandoq; incerta morum indi-
cia præbent.

QUÆSTIO XXVII.

*An vulnera per se non lethalia, ab influ-
entis stellarum lethalia reddan-
tur? C. N.*

Hipp. in principio lib. de vul. cap. inquit, nul-
lum capitis vulnus contemnendum. Hujus
rei exemplum evidens, idē Hipp. tradit lib. 5. Epid.
tex. 94. Filius Philis, inquit, post acceptum vulnus
in fronte, calvariam denudans, mortuus est. Val-
lesius hunc locum exponens, inter causas, ob quas
leviter vulnerati quandoq; moriuntur, retulit in
infaustum alicujus syderis aspectū & influentiam
malignam. Idem sentit Quercetanus in lib. de vul.
sclopet. c. 3. inquires: Quid dicemus de situ & po-
situ ur-

tu urbis Ferrariæ, aut Florentiæ, cum videamus
illa, omnia capitis vulnera esse lethalia, in hac
erò tibiæ vulnera esse immedicabilia. Huc
inclinat Donatus in lib. de variolis c. 2. Jam agitur,
inquit, annus quintus, quòd in urbe nostra Man-
ua, quicunq; in capite vulnerabantur, licet levia
modum vulnera erant, quovis administrato re-
edio, omnes mortui sunt. Nunc verò omnes
quasi in capite vulnerati, ab iisdem Medicis per
adè remedia, quæ antè frustra fuerunt usurpata,
constituuntur. Causam hujus rei necesse est, ut in
ælestem syderum influxum referamus. Hæc ille.

Verum Medicorum istorum rationem allatam
infirmitatem, minusq; in naturæ operibus fundatam
esse arbitror. Si enim syderis alicujus influxus cu-
rationem Mantuæ impedit, cur in vicina Cremona,
de qua Virg.

Mantua vae misera nimium vicina Cremona.

easdem malignitatis suæ notas in vulneratos non
exercent? si Ferrariæ capitis vulnera sunt lethalia,
cur in vicino Rhodigio vel Bononia curantur?
non minutissima quæque stella universâ terrâ
est amplior? non minùs ergo, si ratio ista valeret,
vires suas in Cremonenses, quàm Mantuanos
stellæ exercent. Ad majorem hujus vanitatis &
facilitatis de influenza syderum, confutationem,
considerandos profero casus aliquot, præteritâ
æstate dissimili successu notatos. Primus accidit
Freundenbergæ, Nassovicæ hujus ditionis oppido,
ubi grassator quidam parentibus & magistratui
immorigerus, in humerum haud adeò profundè
vulneratus, è vita discessit. Si ad malignam cu-

jusdam syderis influentiam confugis, dic quæso, cur ejusdem syderis malignitas Nobilem virum Fridericum à Lindenau aulæ Weilburgensi præfectum eodem tempore, gladio juxta sinistram mamillam intra quintam & sextam costam percussum, ferro in dorso regrediente, similiter non sustulerit? Alter casus accidit in comitatu Oldenburgico, ubi viduæ cujusdam filius citra matris consensum uxorem ducens, & ad focum cum sodalibus potans, in mediam femoris regionem cultro leviter vulneratus, confestim expiravit. Uterque reus ab ordinaria homicidii pœna ex decreto facult. Juridicę in inclyta Academia Marpurgenſi absolutus fuit. Tertius casus visus fuit Lemgovia, ubi civis filius à studioso in brachium gladio percussus, præter omnem opinionem, post horam expiravit, cum tamen scriba Dillenbergenſis, cujus in quæst. 21. facta est mentio, eodem mense, Augusto scil. à vulnere ventriculi feliciter fuerit restitutus. Alia igitur causa investiganda, cur minùs lethaliter vulnerati quandoq; moriantur. Hanc verò causam Hipp. nisi fallor, ex parte attingit, libr. 2. præd. inquit, Moriuntur homines ab omnis generis vulnerib. eò quòd venæ multæ sunt, tenues & crassæ, quæ, si gliscere permittantur, occidunt. Quasi dicat, vulnera quandoq; non ex propria essentia, sed ex symptomate aliquo superveniente, lethalia fieri, quale est, quod in loc. cit. innuitur, largissima scil. sanguinis profusio. Aliud hujus conditionis symptoma expressit Hipp. Aph. 2. lib. 5. Convulsio, inquit, à vulnere, est lethale. Supervenit autem convulsio,

convulsio, vel quia nervus aliquis compunctus est: vel quia copiosa sanguinis profusio, siccitatem, & per consequens convulsionem ab inanitione infert, de qua Hipp. in seq. Aph. hunc in modum scribit: A purgatione immodicâ, vel copioso sanguinis fluxu, convulsio est lethalis. Quandoq; etiam vulnerati tantopere irascuntur, ut vel in apoplexiam, vel epilepsiam prolabantur. Talem casum vidi in aula Illustrissimi Principis Ern. Friderici, Marchionis Badensis. Cùm enim ejus Cels. cubicularius Johan. Beckler, juvenis plethoricus, gladio obtuso, ut esse solent, quibus pugiles se exercent, ab imberbi adolescente, in palpebra inferiore leviter contunderetur, irâ & indignatione percitus, egerimeq; ferens, quòd à puero & discipulo suo vinceretur, in gravissimam convulsionem epilepticam incidit, quæ quatuor vel quinque horarum spatio vitæ finem fecit.

Verùm symptomata ista enarrata, licet dubium nullum sit, quin, si superveniant, hominem extinguant, cùm tamen in casibus istis tribus enumeratis, magna sanguinis profusio visa non fuerit, nec certè in tantulis vulneribus, partibus nobiliorib. inflictis, fieri potuerit (experimur enim, multis integros articulos, brachia & crura absque lethali sanguinis profusione amputari) multò minùs convulsiones apparuerint; ideo veniam mihi dari peto, si aliam inopinatæ mortis causam attulero. Ferrarienses, Florentinos, & Mantuanos quod attinet, causam facilioris & difficilioris curationis potiùs in aëris nos ambientis conditionem & naturam, quàm in stellarum influentias refe-

rendas existimo. Aër siquidem frigidus vulneribus & ulceribus est inimicus, ut inquit Hipp. Aph. 2. libr. 5. & alibi passim. Imò Galenus libr. 5. meth. cap. 12. describens Tabiarum situm, ubi, qui ulceribus laryngis afficiebantur, feliciori successu curabantur, quàm aliis in locis, non tam propter herbas ibi crescentes, vel maris viciniam, quàm aëris siccitatem, à proximo igne ex monte Vesuvio erumpente, non mediocriter auctam, id factum esse commemorat. In testimonium porrò adduco Pareū, qui lib. 10. c. 8. motus autoritate & experiētiā Guidonis, vulnerum curandorum indicationem, ab aëre ambiente desumendā esse docet. Guido siquidem testatum reliquit, capitis vulnera longè contumaciōra, & curatu difficiliora esse Lutetiæ, quàm Avenioni, quia aër Luterianus frigidus est & humidus, cujusmodi aëris constitutio cū capiti & cerebro sit inimica, non potest non esse earum partium vulneribus infensa. Avenioni verò aër ambiens calidus est, qui ad capitis vulnera curanda multum confert. Hæc Guido.

Hinc non malè Itali, quoties fascias vulneribus capitis obductas, resolvunt, & vulnus denudant, operculum figulinum vel tegulam aliquam calentem vulneri admovent, donec emplastra & fasciæ vulneribus iterum obducantur. Inter omnia enim alia capitis vulnera aërem frigidum sine gravi noxa minimè ferunt.

Causa verò mortis in tribus reliquis vulneratis, cū nec in sanguinis profusione, nec convulsionem, nec aërem ambientem, multò minùs in ipsam vulnerum essentiam referri possit, eam in
vehe-

vehementem aliquam animi commotionem, terror e m cumprimis, referre minimè dubitaverim. Quantum enim terror possit, docet Suidas. Quidam, inquit, naturâ timidus, auditâ Herculis famâ, abdiderat se præ metu in specum, deinde cùm aliquando prospectaret, & Herculem forte fortuna prætereuntem videret, exanimatus concidit & dirigit. Sic Julia Pompeji uxor, conspectâ veste mariti sanguine commaculatâ, exstincta fuit. Lentulus quoque insperatâ Pompeji morte cognitâ, referente Plutarcho, & ipse è vestigio vitam finivit. Multos vidi, qui conspecto proprio sanguine, in periculosum animi deliquium inciderunt. Quibusdam verò terrore correptis fauces ita præcluduntur, ut proloqui non possint. Quid igitur mirum, si per vehementem terrorem non solum spiritus, sed humores etiam à circumferentia ad centrum confugiant, & cor vitæ sedem opprimant, id quod Carolo Calvo Rom. Imp. in Italia, ob nuntium minùs gratum acceptum contigisse, Cario refert. Neque silentio hîc involvendum, quod Manlius in loc. com. sub. 5. præcep. memoriæ prodidit. Morio, inquit, propter excessum aliquem commissum, ad confictû supplicium productus fuit, quasi capitis supplicio afficiendus foret. Adest licitor, gladium quidem stringens, ut terrorem illi injiceret, bacillo verò cervicem morionis leviter percutiens, miserum hominem exanimatum non sine stupore astantium concidere facit. Quòd si plures casus eorum, qui ob consimiles animi motus derepentè vitam finiverunt, recensere vellem, actum agerem.

Annon Diodorus & Homerus pudore affecti, citissimè exspirârunt? Annon præ nimio gaudio Philippides, Diagoras, Crotoniata, Policrata fœmina nobilis & alii permulti, quos Plinius aliique Historici recensent, è vivis excefferunt?

Quapropter vulnera superficialia, carnosâ nec profunda, nec ex sua natura lethalia, ab aëre tamen ambiente, aliisque externis accidentibus, cujusmodi sunt maxima sanguinis profusio, convulsio, vehemens & repentinus terror, similesque animi motus, minimè verò à syderum positu, vel occulta stellarum influentia, lethalia fieri, ratione & experienciâ probari potest.

QUÆSTIO XXVIII.

An ex percussione cervicis, oculi suffusio fieri possit? A.

Sutor, ut est in leg. 5. §. ult. Digest. ad Leg. Aquil. puero discenti ingenuo, filiofam. parum bene facienti, quòd demonstraverit, formâ calcei cervicem percussit, ut oculus puero perfunderetur &c. Quæritur hîc, an percussâ cervice suffusio vel perfusio, ut Archetypus habet, fieri poterit? Ut decidatur hæc quæstio, sciendum, suffusionem Græcis ὑπόχυσιν, ὑπόχυμα, vulgo Medicorum cataractam vocatam, nihil aliud esse, quàm humoris alicujus affluxum, inter humorem crystallinum oculo congenitum & corneam oculi tunicam. Hujus humoris affluentis ea plerumque est conditio, ut initio tenuis sit & aquosa,

tem-

temporis verò diuturnitate incrassetur, & pelli-
culæ allicujus figuram acquirat. Illam Oculistæ
immaturam, hanc maturam & ad pungendum
aptam dicunt. Fernelius tamen libr. & capite 5.
pathol. consummatam suffusionem uno die ge-
nerari vidit. Si enim crassus humor derepentè in
nervum opticum incidit, statim obcæcat. Cur
ergo inquit idem Fern. longiùs ad pupillam pro-
apsus, repentinam suffusionem eamque per-
fectam non inferret? Hanc Fernelii sententiam
confirmat casus à Lusitano descriptus cur. 44.
cent. 7. Mulier, inquit, cui maritus colaphum im-
pegit, eodem die utriusque oculi visionem perdi-
dit, nullâ in oculis maculâ vel nubeculâ conspectâ.
Simile quid refert Schenckius, lib. 1. obs. de oculis.
Camillus Tatzanus cùm vulnus in occipitium ac-
cepisset, derepentè visum penitus amisit. Hanc
repentinam cæcitatem Medici admirantes, in di-
versas abierunt sententias. Alii enim ex forti ictu
nervos opticos disruptos fuisse ferebant, quæ sen-
tentia aliis probabilis non fuit visa, quia oculi e-
minentiores non sunt facti. Alii putârunt, nervos
oculorum ex ictu resolutos fuisse: sed hanc quoq;
sententiam perseverans oculorum mobilitas in-
firmavit, in resolutione enim motus perit. Alii ju-
dicârunt, ex validâ capitis concussione humorem
quendam in cerebri substantia redundantem, vel
sanguinem, ruptâ aliquâ venâ ad nervos opticos
confluxisse, eosque obstruxisse, omnemq; videndi
facultatem eripuisse. Postremam hanc sententiam
ex Galeno lib. 4. de loc. Aff. & Aëtio lib. 2. ferm. 3.
& 2. cōprobari posse existimo. Credibile igitur est,

sutorem ex forti percussione humores cerebri cō-
movisse, & ad nervos opticos impulisse, cæcita-
temq; , obstructis ab humorum confluxu nervis
opticis, excitasse.

Sed hanc sententiam pleriq; Anatomici impu-
gnant, affirmātes, nervos opticos nullā habere ca-
vitatē, nec humorum affluxū vel obstructionē ad-
mittere. Galenus verò, Archangelus, Gemma &
Bauhinus, nervos opticos pervios esse, & affluētib.
humoribus obstrui posse indubitanter cū multis
aliis statuunt. Plater⁹ tamen, dum novā suffusionis
causā obtrudere conāt, in manifestā contradictio-
nē incidere videt. Nā c. 7. de visus les. disertis verbis
pupillā ab humore vel mūco aliquo, interdū etiā à
sanguine obturari, & visionis viā intercludi fate-
t. Paulò tamen pòst aliquot rationib. psuadere cona-
tur, nullum humorē in oculū influere posse. Prima
ratio, si aliquid humoris in globum oculi influere
posset, nō exiguū illud esset, & lētis instar nasceret,
sed oculi totus glob⁹ distēderetur, & veluti hydro-
pic⁹ intumesceret: ubi n. aliquid influere potest, ibi
etiā multū influere potest. Sed oculi globus nō dis-
tendit: ergo nihil influit. & à posse ad esse nō valet
argumētatio. Etiam si n. multū influere posset, non
semper tamen multū influit. Posse autē quandoq;
multū influere, docet Pare⁹ lib. 16. c. 13. inquiens, ab
influxu humorū, tanta interdū fit oculi distētio, ut
oculus medius crepet, & humores cōgeniti effun-
dantur, cæcitasq; consequat, id quod cōtiguit sorori
Lud. Billiaci Mercatoris Lutetiani ad pontem S.
Mich. Altera Plateri ratio: In oculo nullū est spatiū
inane, quod humorē affluentē excipere possit. Er-
go suffusio nō fit ab humoris affluxu. Respōdetur:

etiamsi inane spatiū naturaliter non detur, tamen humoris affluentis impetus, præsertim si percussione aliquā, vel casu humores agitentur, facit, ut tunicæ oculi, illabenti humori cedant. Hujus rei clarissimum exemplum habemus in pleuritide. Quamvis n. membrana pleura dicta, laterib. thoracis tenacissimè adnascatur, nullumq; inter dictā mēbranā, & musculos intercostales, ipsasq; costas spatium inane relinquat; impetus tamē affluentis sanguinis facit, ut mēbrana à costis & musculis intercostalib. divellatur & affluentī sanguini cedat. Si ergo sanguis à nullā externā vi agitatur & impulsus membranā divellit, sibiq; locū parat; quid ni illud ipsum humores in cerebro abundantes facerent, percussione aliquā & vi externā cōmoti, spatiū in oculo sibi pararent? Tertia Plateri ratio. In oculo nulla datur via, per quā humores influere possunt. Respondetur, per nervum opticum, aliosq; cæcos ductus influxum istū fieri. Haud igit video, quā bene Platerus novā suffusionis causam constituerit, humoris albuginei, in oculo naturaliter & à primo ortu existentis, incrassationem. Hæc n. albuginei humoris incrassatio, quod ipse Platerus nō diffitetur, subitò fieri nequit; sed aliquot mensium spatiū requirit. Jam verò ex antedictis patet, suffusionē interdū uno die generari. Quapropter contra Platerū concludo, suffusionē in puero sutoris, ex forti percussione esse factā humoribus cerebri ad oculos protrusis. Etiamsi enim caput pueri haud percussum fuerit, sed cervix; tantus tamen est inter cervicem & caput consensus & conspiratio, ut ex tali percussione humores cerebri facilè

commoveri, & in oculum præcipitari potuerint, Annon videmus, solâ tussi pectorisque agitatione oculos sæpè sanguine suffundi, per oculos quin etiam sanguinem in tussi rejici? mirum ergo non est, percussâ cervice, humores cerebri ad oculos raptos esse.

QUÆSTIO XXIX.

An armorum unguentum, quod vocant, ad curanda vulnera, nec visa nec tractata, aliquid conferat? C. N.

TRes sunt omnino modi, quibus omnium morborum curatio naturaliter perficitur, diætâ nimirum seu legitima victus ratio, pharmacia & chirurgia, ut docet Gal. com. 1. de vict. ac tex. 6.

Diætâ quod attinet, quanquam in Germania nostra locum rarissimè inveniatur, cùm vel nemo ciborum modum & ordinem sibi præscribi patiatur, vel cura ista non ad Medicos, sed culinarios communiter rejiciatur: Hippocrates tamen hanc curationis partem tanti fecit, ut librum unum de salubri diætâ, tres alios de victus ratione rectè instituenda, & alium de victu in morbis acutis observando scripserit, quos Gal. suis quoque commentariis illustravit, & rei istius utilitatem cum necessitate conjunctam, luculenter demonstravit, ut quandoq; affirmare non dubitârit, omnem curationem frustra institui, in qua bona & accurata victus ratio non observetur.

Phar-

Pharmaciam verò quod attinet, quanquam illius administratio ad rationales & peritos Medicos ut plurimum devolvatur; chirurgia quoque à vetustissimo illo Podalyrio ejusq; fratre Machaone, Æsculapii filiis, magnâ dexteritate & industriâ inventa, in Gallia, Italia & Hispania à peritissimis chirurgiæ doctoribus excolatur, nescio tamen quo errore in Germania nostra ad homines Medicinæ rerumque naturalium imperitissimos communiter, & quasi ex magistratus decreto devolvatur. Hinc mirum non est, hanc Medicinæ partem ex mera incitia, partim in crudelitatem intolerandam; partim etiâ in superstitionem Christiano homine indignam, sæpissimè converti. Omissis autem infinitis exemplis, quæ in testimonium adduci possent, novam duntaxat, ineptam & superstitiosam vulnerum curationem per quoddam unguentum armorum, quod vocant, miris laudibus commendatam, in nullius hominis odium, contemptum & invidiam, sed solius veritatis, veræque philosophiæ & antiquæ Medicinæ patrocinium paulò accuratiùs examinemus. Cæterum de superstitiosa vulnerum curatione nihil dicere possumus, nisi quid vulnus sit priùs sciamus, & quomodo per proprias indicationes à rationalibus & methodicis hætenus vulnerum curatio instituta & feliciter finita fuerit, cognoscamus. Est autem vulnus nihil aliud quàm continui solutio, ab instrumento aliquo extrinsecus illato corporique inflicto, ut docet Galen. lib. 3. meth. cap. 1. & in lib. de causis morb. cap. ult. Sunt autem vulnera non unius modi, sed in multiplici differentia. Po-

tiores tamen differentia à quatuor potissimum fontibus desumuntur, à loco nimirum affecto, à natura affectus, i.e. vulnere in se & secundum propriam naturam considerato: Tertiò ab iis quæ vulneribus adjunguntur; Quartò à tempore durationis.

Ratione loci aliud vulnus est in sola cute, aliud in cute & subjecta carne simul.

A natura vulneris, utpote à figura, magnitudine, æqualitate & inæqualitate.

Ratione figuræ, alia vulnera sunt recta, alia obliqua, alia transversa, alia pampini modo retorta.

Ratione magnitudinis alia sunt parva, alia magna, alia longa, alia superficialia, alia profunda.

Profundorum porrò alia cum læsione interiorum viscerum, alia sine læsione illorum.

Ratione æqualitatis & inæqualitatis, alia in totum sunt aperta, alia partim aperta, partim verò sub cute latentia.

A rebus præter naturam accedentibus, alia adjunctum habent tumorem, inflammationem, gangrænam, venenum; alia nihil horum.

Alia item conjuncta sunt cum suis causis, utpote cum globulis plumbeis, mucrone gladii, teli, ligni. Alia causam adjunctam non habent.

Alia item habent dolorem, alia nullum.

Ratione temporis alia sunt recentia, alia antiqua.

Tot sunt ipsorum vulnerum differentia; quibus si causarum differentias adjecerimus, haud ferè pauciores inveniemus. In genere verò vulnerum causæ sunt omnia externa instrumenta ad solven-

olvendam continuitatem apta, ut inquit Gal. de
ausis morb. c. ult. quæ nimirum pungendo, inci-
lendo, rumpendo, contundendo, erodendo &
& perforando lædunt, cujusmodi sunt acus, sagit-
a, gladius, culter, morsus item animalium, eo-
rumq; vel venenatorum vel non venenatorum.

Cum igitur tot sint vulnerum differentiarum, tam
variarum illorum causarum, quis quæso sanæ mentis non
agnoscit, unum & idem medicamentum natura-
liter etiam vulneri adhibere & decenter admo-
tum, ne quid dicam de medicamentis satis ineptè
excogitatis invicemque confusis, vulneribus lon-
gissimè & ad duodecim milliaria (uti nonnulli te-
merè & procaciter loqui non erubescunt) remo-
tis, soloque instrumento vel telo inuncto, indiffe-
renter curandis, minimè sufficere? diversa enim
vulnera diversas ostendunt curandi indicationes.
Primum, quod vulnus simplex attinet in externa
cute consistens, sine inflammatione, sine larga
sanguinis profusione aliisque; gravioribus acciden-
tibus, suâ sponte, sine ulla medicina curatur. Si te-
stem desideras, ecce Aëtium lib. 4. ferm. 2. cap. 26.
Parva inquit & superficiaria vulnera solius naturæ
beneficio, nullius medicamenti ope percuran-
tur. Quod ipsum si de gravioribus quoque vulne-
ribus affirmavero, rem fortassis novam multisque
inauditam, veram tamen nec à ratione vel experi-
entia alienam, mecum testabuntur præstantissimi
quique chirurgi.

Libavius author est, arcularii cujusdam filium
minimū digitū acutissimo cultro ultra medietate
tē abscidisse, cumq; omni auxilio destitutus esset,

digitum ad cohibendum sanguinem promanantem in ollam glutine fabrorum refertam coniecisse, unde perfectè sine ulla alia medicina curatus fuit. Qui plura exempla & casus planè stupendos cognoscere cupit, is observationes Gravenbergii inspiciat. Quin imò nemo rusticorum ignorat, crura gallorum, aliorumque animalium confracta, nullius medicamenti interventu coalescere, si modò dextrè priùs in locum naturalem reposita fuerint. Quid ergò obstat quò minùs illud in vulneribus carnosarum partium, ex sua natura faciliùs coalescentium, fiat? consideremus quæso castrationem animalium, sexus potissimùm fœminini, annon cutis, panniculus carnosus, partes musculosæ ad intestina usque & interna viscera dissecantur, an non intestina volvuntur & revolvuntur, donec extractum sit, quod extrahendum quæritur. Post incisionem istam quid fit? labia vulneris beneficio futuræ ad mutuum contactum deducuntur, quandoque nihil, interdum tantillum adipis inungitur, & sic dimittuntur, vulneribus citra ullam aliam medicationem paucorum dierum spatio coalescentibus. Quis tam cæcus, qui canes venaticos, aprorum ictibus graviter fauciatis, absque ulla medicina sanatos non vidit? Si hominum alicui talia inflicta fuerint vulnera, in quibus sola intestina in conspectum veniant, bone Deus, quantâ anxietate, olea, unguenta, emplastra, fomenta & potiones vulnerariæ administrarentur: vel quantâ superstitione telum inungeretur, vel lardo infingeretur, cum tamen sola natura curationi perficiendæ sufficiat. Interim haud
 nega-

negaverim, vulgarem vulnerum curationem, ad devitandos vel certè minuēdos dolores, omnem-que cicatricum deformitatem præcavendam plurimum prodesse.

Quòd si verò vulnera ampliora fuerint, vel profundiora, vel æger citò, blandè, sine dolore, aliisque accidentibus deterioribus percurari velit, necessum est ut diversis indicationibus & scopis, à veteribus & recentioribus Medicis, Græcis, Arabibus & Latinis, Hippocrate nimirum, Galeno, Avicennâ, Aëtio, Oribasio, Æginetâ, Celso, Vigone, Arantio, Aquapendente, Fuchσιο, Fallopio, & infinitis aliis, magno ingenii acumine nobis relictis ordine satisficiamus.

Est autem prima indicatio, ut sanguis ex vulnere copiosè profluens, sistatur. Secunda, ut inflammatio arceatur. Tertia, ut labia vulneris ad mutuum contactum deducantur. Quarta, ut malignitas vel venenum, si quod vulnere simul illatum, extrahatur. Quinta, ut pus bonum, molle, læve, album, & æquale generetur. Sexta, ut caro per putredinem ablata restituatur. Septima, ut cicatrix minimè deformis obducatur. Et sanè primâ indicationem quod attinet, quam Hipp. suo more quàm brevissimè lib. 6. Epid. sect. 5. text. 11. & Gall. in lib. de ocul. perstringit, nemo non agnoscit, ante omnia alia opera, sanguinem impetuosè promanantem sistendum esse. Sin minùs, tum nec labia vulneris ad mutuum contactum adduci, nec aliæ intentiones compleri possunt. Oribasius igitur ad sistendum sanguinem, germina quercus, terram Lemniam; Aëtius anagallidem & folia

cyſti: Celfus paſtillos ex galla, alumine & malo pu-
nico confectos commendat. Recentiores verò,
Vigo, Fallopius, Fuchſius & plures alii, ovi albu-
men probè ſubactum & conquaſſatum, ſtupâ ca-
nabinâ exceptum vulneribus imponunt, & ſic
ſanguinem reprimunt.

Secundæ indicationi, quæ in arcenda inflam-
matione conſiſtit, neceſſariò quoque ſatisfacien-
dum: cùm enim ad omne vulnus, ratione doloris
per vulnus excitati, copioſus ſanguis ad partem
ſauciatam & dolentem confluat, unde non ſolùm
labia vulneris, ſed partes etiam proximæ valdè in-
tumeſcunt, & difficilem aliorum medicamento-
rum adminiſtrationem vulnerisquæ tractatio-
nem pariunt; neceſſum omnino erit, ut maturè
inflammationem vel præventamus, vel jam fa-
ctam ſtatim repellamus. Huic autem ſcopo ſatisfit
per refrigerantia & aſtringentia, extrinſecus vul-
neri impoſita, cujuſmodi ſunt ung. Ceruſſæ. lini-
mentum de lap. calam. de Bolo arm. terrâ ſigillatâ,
plantagine, pentaphyllo & ſimilibus aliis.

Tertia indicatio, de uniendis vulnerum labiis
uſq; ad eò neceſſariam requirit ſatisfactionem, ut
ſine ea, nec ullum vulnus ex gravioribus curari,
nec extrema quæque pericula ſupervenientia de-
vitari poſſint. Quàm verò huic indicationi per
unguētum armorum nullo modo ſatisfieri poſ-
ſit, ipſi unguentarii, niſi de poſito omni pudore
manifeſtæ veritati vim facere velint, fateri cogun-
tur. Imò nulla medicina in hunc uſque diem fuit
inventæ, quæ huic ſcopo ſatisfacere poſſit, multò
minùs nugaciſſimum unguentum omnibus ſco-
pis

pis satisfaciet. Solæ industriæ manus hîc requiruntur, quæ beneficio futurarum vel fibularum etiam vulneris labia ab invicem distracta, ad mutuum & naturalem contactum decenter adducant, nisi præter deformem hiatum, consolidationem etiam vulneris in longum, non sine plurimis periculosis accidentibus, extrahere velis. Hîc verò nostrorum chirurgorum crudelitatem intactam relinquere nō possum, qui afflictos misereq; fauciatos sæpissimè sine ulla necessitate, haud tamen sine magno novoq; dolore, inflammatione sanguinisq; profusione consuunt, cū tamen emplastra ex rebus cuti tenacissimè adhærentibus parata, juxta vulneris labia posita, cutis vicem sustinere & futuram excipere, & sic ad mutuum contactum sine ullo dolore trahere possint. Est enim præclara Hip. lib. de vict. ac. sententia, dandam esse operam, ut omnis medicatio citra dolorem administretur.

Quod si autem teli vel ferri particula vulnere in hæsit, nec manibus aliisque instrumentis extrahi possit, danda erit opera, ut successu temporis, mediante suppuratione, minori cum molestia & doloris sensu blandè educatur.

Nec minus sollicitè & solerter circumspiciendum & considerandum, an aliquid veneni cum telo vel spiculo simul vulnere sit illatum, ut illud ipsum quoq; arte extrahatur. De educendo telo, nonnulli à Virgilio decepti in vanam devenerunt persuasionem. Dictamum in Ida monte decerptum, vulneribus impositum, citra dolorem omnis generis spicula educere. Alii non minori conatu irritò, emplastra ex magnete vulneribus

inducunt, sperantes, ferrum sic extrahi posse. Alii adipem leporinum occultâ proprietate id posse pueriliter somniant. Cùm tamen, nisi manuum aliorumque instrumentorum operâ id fiat, suppurationis potius tempus expectandum sit, quàm telum variè agitando & intorquendo maiorem dolorem & inflammationis metum concitare.

Ad promovendum igitur pus bonum medicamenta, Græcis ἐκπυπτικὰ dicta, usurpanda erunt, quæ humores & quicquid ad partem vulneratam præter naturam affluxit, in pus bonum convertant. Hæc verò secundum Fernelium in duplici sunt differentia. Alia enim per se & propriâ suâ virtute insiti nostri caloris vim tuentur, proinde temperatè calida, nec naturæ partis, cui foris adhærent, dissimilia sint necesse est, ut illum ipsum quoque humorem, qui corruptus est & à natura sua descivit, calore suo illustrare & ad bonam suppurationem deducere possint. Alia ex accidenti pus movent, suntque ferè emplastica; quæ, dum cutis spiracula infarciunt & obstruunt, spiritum & calorem nativum intra partem affectam cohibent, nec dissipari sinunt; unde necessariò partis calor, qui afflictus erat, resuscitatur, humor corruptus mitigatur, concoquitur, & in pus bonum convertitur. Suppurantia igitur medicamenta cum temperatè calida & humida sint, apparet, illa admodum contraria esse iis, quibus priores indicationes implentur, quippe quæ frigida sunt & sicca. Ex suppurantium igitur numero sunt, adeps vitulinus, porcinus, leporinus, humanus, sanguis colum-

columbinus, crocus, althea, liliorum alborum radices, farina hordei, tritici, &c.

Venenum porrò vulnere illatum, nisi suctu hominis alicujus, pretio ad id conducti, extrahatur & subinde exspuatur, vel per podicem galli deplumatum vulnereque impositum rostro illius per intervalla leviter compresso, evocari possit, impendenda erit omnis opera, nisi funestum ægri interitum expectare velimus, ut antidotis & alexipharmacis quàm maximè propriis, veneni perniciet in vulneribus enervetur & exstinguatur.

Quòd si carnosà aliqua particula vulneris per putredinem ablata fuerit, regeneranda erit, quam autè hoc proprium naturæ opus sit; quodcunq; tamè medicamētum ulcus vel vulnus moderatè siccet, ejusque sordes blandè & citra morsum deterget; quoniam sanguinem, qui gignendæ carnis est materia, tuetur, & impedimenta omnia subtrahit, vulnusque purum conservat, sarcoticum & carnem regenerans dicitur. Tale medicamentum substantiam habet mediocrem, qualitatem verò moderatè calidam & siccam, ut sunt orobum, thus, manna thuris, sarcocolla, aloelota, myrrha & similia. Decentem denique vulneribus cicatricem inducunt ea medicamenta quæ vehementiùs exsiccant, & cicatricem cuti simillimam cogunt. Crassiores quoque hæc medicamenta substantiam habent, ut carnem fortiùs constringant, contrahant & condensent, qualia sunt quæ nullum calorem sed frigus quoddam participant, ut sunt: Lithargyrus, balauftium, myrtus, lapis calaminaris, scoria ferri, plumbum

ustum, vitriolum, squamma æris & similia, quorum tamen posteriora quandoque abluenda, ut acrimoniam nimiam, si opus sit, deponant.

Habes succinctum curandi vulnera modum rationalibus medicis usitatū, & felici successu per tot secula comprobatum: Accipe nunc novam curandi viam, quam non solum agyrtæ, vespillones & sex populi, sed quam philosophorum etiam non pauci, contra omnem tamen rationem in philosophia fundatam, superstitiosè recipiunt, commendant, acriterque propugnant.

Telum igitur seu instrumentum quo vulnus fuit inflictum, vel si id haberi nequit, lignum aliquod, vel quicquid sit, quod vulneri aptari & immitteri, vel ad minimum sanguine hominis vulnerati commaculari possit, unguento quodam, adhibitis fucatis ceremoniis, ut majorem fidem res mereatur, illinunt, & linteis fasciis ligant, in loco neq; nimis calido neq; frigido sed temperato asservant & custodiunt: alii etiam in cista illud concludendum, alii suspendendum esse volunt, sin minus, acrem dolorem vulneratis inferri credunt. Unguentum illud licet à diversis autoribus diversimodè paretur, sequentes tamen descriptiones sunt usitatissimæ.

℞. lardi de apro ad ignem liquefacti, & supra aquam frigidam fusi quantum sufficit, pul. lumbricorum terrestrium in furno crematorum & pulverisatorū, lapidis hæmatitis, santali rubei, usineæ de cranio hominis an. q. s. misc. ad ignem. Hęc descriptio autorem habet Colonensem. Baptista Porta, ex Paracelso, ut putatur, hanc ponit descriptionem.

℞.

℞ Usneæ concretæ in calvaria hominis la-
queo extincti ℥ij. mumie sanguinis humani ℥ij.
ping. hum. ℥ij. ol. lin. Terebinth. Bol. arm. an. ℥ij.
fiat mixtura in mortario & servetur ad usum. Usus
verò hujus ungueti talis est. Quòd si vulnus pun-
ctum fuerit inflatum, inunctio quoque (supersti-
tiosas cæremonias nota) à mucrone sursum ver-
sus capulum duci & eò usq; extendi debet, quous-
que intra corpus fuit infixum, vel si id ignoretur,
ad capulum usq;. Sin cæsum vulnus fuerit inflatū,
tunc ab acie ducenda est inunctio versus tergum
gladii vel cultri. Huic inunctioni ligaturam ad-
dunt nō minùs supersticiosam, ligant. n. non vul-
nus sed telum inunctum, ita ut vulnerib. punctum
factis, ligatura à cuspide inchoetur sursum illā du-
cendo: sin cæsum, tūc ab acie fasciæ ducuntur ver-
sus tergum. Interim ægri seu vulnerati nullam cu-
ram habent, nihilq; referre asserunt sive præsens
sit, sive ad duodecim milliaria absens. Alii tamen,
quibus sensus est paulò melior, singulis dieb. vul-
nera simul lavant cum urina vel vino, probeq; pu-
rificant, quib. ritè peractis vulnera sæpissimè aliud
nihil desiderant. Qui mihi idem facere videntur,
quod balneorum tubicines, quos Fernelius vocat,
qui ægros recuperandæ sanitatis fiduciâ ad ther-
mas relegant, interim tot pharmacis simul illos o-
nerât, quot deglutiendis & devorandis vix decem
alii sufficerent, omnis interim effectus non medi-
camentis sed thermis ascribitur. Unum igitur est
medicamentum, unguentum scilicet, non ipsi
vulneri sed telo sanguine vulnerati cōmaculato in

loco etiam remotissimo, adhibitum, cui totam vulneris curationem ascribunt.

Jam verò si indicationes superius expositas ex consensu omnium rationalium & methodicorum Medicorum in curandis vulneribus probatas & confirmatas consideraverimus, luce clarius apparebit, modum illum curandi vulnera per unguentum armarium minimè naturalem vel sufficientem, sed ridiculum, inanem omnique superstitione plenum esse.

Primum siquidem apparet, unum & idem medicamentum non posse contrariis indicationibus satisfacere, jam verò demonstravimus, primæ & secundæ indicationi per frigida & sicca; quintæ verò per calida & humida satisfaciendum. Præterea impossibile est ut tertiæ & respectivè quartæ indicationi per ullam aliquam medicinam satisfiat.

Neque hoc loco valet si dixeris usneam, hæmatitem & santalum primæ & secundæ indicationi satisfacere; constat enim, simplicia medicamenta, quæ compositum aliquod constituunt, suas facultates in mixtione non retinere. Expresè enim & verè inquit Gal. non esse in mixto quod erat in singulis: Contrariarum siquidem qualitatum simplicia in mixtione necessariò se invicem obtundunt, donec remittentibus singulorum viribus novæ emergant facultates, ex illorum concursu provenientes. Contra naturam enim est omnibusque sensibus contrarium, unum & idem refrigerare, calefacere simulque obstruere. Sin ad tertias & occultas rerum qualitates confugere conaris,

ris, nihil obtinebis: Omnium siquidem physico-
rum & Medicorum consentiens est doctrina, oc-
cultas rerum qualitates plurium admixtionem
minimè perferre. Quemadmodum igitur plura
simplicia similes qualitates habentia, si commi-
sceantur, simul sese mutuo fovēt; Sic contrariarū
qualitatum simplicia invicem confusa, non nisi
mutuo sese oppugnant, destruūt & demoliuntur.
Vinum e.g. quin ventriculū calefaciat, nemo du-
bitat; si multum aquæ huic affundas, tantum abe-
rit, ut calefaciendi vires retineat, ut potiùs refrige-
ret. Quòd si quis menstrua promoveri velit & po-
tionibus aperitivis, ex artemisia, pulegio, melissa
& similibus paratis, adjiciat tormentillam, bistor-
tam, lysimachiam, pentaphyllum vel alia adstrin-
gentia, quis talē medicastrum non derideret? Im-
possibile siquidem est, quin ex imperita ista con-
fusione, singulorum ingredientium vires obtun-
dantur, & infelicitè operentur.

Quamquam igitur in ungu. armario non desint
quædam ad sananda vulnera accommodata, quia
tamen ineptè confunduntur cum aliis, nec seor-
sim debitoque tempore, sed indifferenter uno eo-
demque tempore usurpantur, non nisi labor in-
anis, si modò telum inungere labor est, suscipitur.
Posito tamen, minimè verò concessio, in unguen-
to armario singulorum simplicium qualitates mi-
nimè destitui vel enervari, simulq; vel eodem tem-
pore omnibus scopis satisfacere; hoc tamen scire
velim, quomodo unguenti facultas de telo inun-
cto peregrinando ad vulnus duodecim milliaria
remotū, transire possit? In scholis siquidem phy-

ficorum tritum est & vulgare, inter agens & patiens mutuum requiri contactum. Hic verò magneticum, spirituosum & nescio quem sympathicum contactum, revera tamen nihil præter inanium verborum strepitum objiciunt.

Magneticum enim contactum quod attinet, quanquam certum sit, magnetis vim ad ferrū paulo etiam remotius transire; simul tamen lippis & tonsoribus etiam notum est, ferrum à magnete remotissimum nihil affici: sic unguentum arm. in vulneribus remotissimis percurandis planè inefficax esse statuimus.

Tantum igitur abest ut comparatio ista magnetis & ferri, cū unguento & vulnere procedat, ut potius rem totam destruat planeq; evertat.

Possẽm hoc loco unguentariis longè speciosiorẽ unguenti sui probationem suggerere à similitudine furculi corylorum desumptam. Hunc enim furculum, rei metallicæ periti protensis amababus manibus circumferunt, fodinas metallicas investigaturi, cumque supra metallorum latebras incedunt, tertia furculi extremitas, quæ manibus non contrectatur, proprio & occulto motu ad terram defertur, metallicas divitias digito quasi commonstrans. Hujus rei causam investigantes, dicunt inter metalla & corylum, in montibus metallicis ut plurimum crescentem, magnam esse succorum affinitatem & similitudinem, unde ista ad terram inclinatio excitetur. Hæc tamen ratio quantum valoris habeat, aliorum judicio commendo. Nolo enim hoc in loco operosius regere, diversissima sæpè metalla in uno aliquo monte occult-

occultari, quæ diversos, imò contrarios habent succos, ut fateri necesse sit, furculum coryli vel omnium succorum metallicorum cognationem & similitudinē habere, vel unius duntaxat. Si omnium dixeris, habebit corylus naturam sibi invicem cōtrariam: si unius? quæro quomodo ergo omnia metalla unius coryli furculo investigentur? Intactum etiam hîc relinquitur, cur eandem proprietatem non habeant aliarum arborum in montibus metallicis nascētium, eodem terræ succo, quo etiam metalla ista, enutritarum furculi. Hoc duntaxat scire velim, cur extremitas furculi à rerū metallicarum perito gestati ad terram inclinet; si verò ab imperito aliquo rustico, eodē planè modo, extensis ambabus manibus circumferatur, minime ad terram inclinet, etiam si constet, metallicas ibi fodinas esse, an occulta aliqua vis à manibus viri metallici furculo accedit? Meræ igitur sunt imposturæ, quibus furculum occultè & insensibiliter intorquent, ut principum oculis insidiantur.

Quod de spirituoſo rerum naturalium consensu proferunt, æquè est infirmū. Quanquam. n. singulis rebus naturalibus, spiritus quidam inest, quem vectorium illi vocant, qui ad res maximè sibi cognatas, familiares & congeneres, occulto & inexplicabili naturæ motu fertur; exemplo tamen magnetis jam patet, talem virtutem in immensum spatium minimè diffundi posse. Esto tamen, simplicium spiritus ad res sibi congeneres, etiam ad multa milliaria abripi, hoc tamen duntaxat sequetur, spiritum terebinthinæ, usneæ,

santali, boli, hæmatitis & humani adipis minimè
ad carnosum vulnus, sed ad terebinthū, usneam,
santalum, hæmatitem, bolum & adipem deferri:
vel exponant nobis, quænam sit inter res istas &
vulnus carnosum cognatio & similitudo, an non
bolus, hæmatites, santalum & usnea, res sunt ter-
restres frigida & sicca, vulnus carnosum, calidum
& humidum? Si dixeris, sanguinem humanum te-
lo aspersum facultatem usneæ, hæmatitis, santali,
boli & reliquarum specierum secum ad vulnus
consanguineum deferre; tunc respondemus, im-
possibile esse, tantillum sanguinis telo adhærentis,
facultatem reliquarum specierum tam numero
quàm quantitate prævalentium ad vulnus secum
deferre posse. At, inquis, forsan mumiam sangui-
nis humani, usneam cranii humani & adipem hu-
manum, facultatem sanguinis telo adhærentis
promovere & ad vulnus dirigere. Verùm si species
istæ de partibus humani corporis desumptæ, unà
pharmaci vim ad vulnus deferunt, quî fit, ut phar-
maci vis ad vulnus Cornelii, & non simul ad vul-
nus Scipionis aliorumque hominum in conflictu
aliquo vulneratorum deferatur. Hîc ad astra &
planetarum influentias confugiunt. An non, in-
quiunt, hunc ferit Saturnus, illum respicit Jupi-
ter, alium bellicosus exagitat Mars; mirum igitur
non est, vim unguenti ad hoc vel illud individu-
um, non ad omnia vulnera simul, cæco & abdito
prorsus motu deferri. O bellam fabulam, quam
nemo, præter deliros quosdam calendographos,
credit. An non veneranda antiquitas, saniores
quoque Astronomi demonstrant, universam ter-
ram,

ram, si ad cæli complexum referatur, esse instar puncti angustissimi. Quomodo ergo est possibile, ut ex amplissimo illo complexu virtus aliqua in minimam angustissimi illius puncti particulam, quam hic vel ille constituit, præterito toto illo amplexu influere possit?

Quemadmodum igitur ridiculum est, sydus aliquod mihi soli, & non simul aliis infortunium promittere, Saturnum in me solum sævire: Jovem hunc clementer aspicere, tot alios negligere, sic etiam cachinno dignum, quod dicunt, vim unguenti in determinati duntaxat hominis vulnus abripi. Rationem deniq; unguentarii adferant, quomodo unguentum ex particulis corporis humani paratum, animalium quoque vulnera (quod afferunt) consolidet, quænam hîc similitudo & familiaritas inter asinum & hominem, nisi fortè inter asini & superstitiosi alicujus hominis intellectum similitudo detur.

Quæsi verim deniq;, quomodo à tantillo sanguinis concreti tanta spiritus vectorii vis promanare, multiplicem fasciarum superinductarum convolutionem transire, cistam perrumpere, ad remotum vulnus in lecto forsan & cubiculo undiq; concluso repositum permeare possit. Radii certè solares vires suas, aëre existente turbido, ad corpora nostra extendere nequeunt, ut dubium non sit, spiritum ipsum vectoriū à ventorum turbine millies disjici, antequam ad vulnus perveniat. Sed Pistorius in fide & arte Medica bis factus apostata, phycos deridet, quoties arcanarum operationum causas perscrutari & investigare conantur,

cum fidei potius illas ascribendas esse existimet. Sed transeant etiam istæ nugæ in Papatus tenebris excogitatæ. Qui in pietatis schola profecerunt, fide, longè præstantiora bona, quàm curationem vulnerum, consequuntur.

Sympathiam deniq; quod attinet, quam licet frustra ingeminent, cum à virtute magneticâ & consensu spirituofo nihil differat, videbimus tamen, quid saniores philosophi de ea sentiant. Cic. sympathiam vocat quandam rerum convenientiam, alii harmoniam, eamq; definiunt, quandam inter res naturales, quæ se mutuo favore excipiunt & prosequuntur, cõsensionem. Hæc, exempli gratiâ, in corpore humano duplex est. Una, quâ partes humani corporis, vel per manifestas & conspicuas vias, vel per abditos & occultos meatus, cõspirant & consentiunt. Talis sympathia intercedit inter epar & cor per venam cavam, inter cor & lienem per arterias multiplices, inter uterum & mamillas per venam epigastriam, inter totû deniq; corpus humanum per occultos meatus, quos Hippocrates omnium primus notasse videtur.

Altera sympathia, quâ partes ejusdẽ substantiæ invicem consentiunt, e. g. uterus & ventriculus, organa nervosa cum cerebro omnium nervorum principio magnâ familiaritate conspirant & consentiunt. Nunc quæso te, sensum humanû recollige & considera, quænam sympathia esse possit, inter sanguinem extra venas propriaque conceptacula effusum, teloq; concretum & quasi congelatum, frigidum & siccum, omniq; sanguinis formâ privatum, & inter sanguinẽ in venis fluidum calidum & hu-

& humidū, maximeq; spirituosum: ille vim habet
 ficcandi, constringendi, repellendi, unde pro se-
 creto remedio à nonnullis usurpatur in hæmorrha-
 gia nariū compescenda, hic verò calefaciendi, pe-
 netrandi & vivificandi facultatem possidet. Nulla
 igitur & ne minima quidē hīc occurrit sympathia,
 quam tamen, si maximè concederemus, nusquam
 tamen tutò ad loca remota transiret, quæ n. in uno
 aliquo vivo & conspirabili corpore conclusa sunt,
 liberrimè consentiunt, seq; mutuò afficiunt, quæ
 verò ab invicē disita sunt, minimè. Hæc quidem
 ab asertoribus unguenti armarii de novo curandi
 vulnera modo, in medium adferuntur, ut tamen
 fucus & superstitio plus fidei & authoritatis mere-
 antur, fucum fuco addunt, ritusque superstitiosos
 cumulant: Nonnulli siquidē telum singulis dieb.
 inungunt, alii alternis vel ternis diebus inunctio-
 nem repetūt, alii verò unicā inunctione sunt con-
 tenti. Quidam etiam telum inunctum in conclavi
 temperato suspendunt, alii in cista probè munita
 custodiunt. Omnes tamē diligenter prospiciendū
 & cavendū monent, ne telum sordib. inquinetur,
 vel in loco impuro asservetur, eò quòd sanguis te-
 lo adhærens citra gravissimū vulneris dolorem, &
 consolidationis impedimentum, nihil impuritatis
 perferre possit, cū tamen longè major ejusdem
 sanguinis supra terrā effusi copia, quotidie, nō so-
 lum pedibus conculcetur, sed animalium quoq; ex-
 crementis turpissimè defœdetur. Si ergo evapora-
 tio de tantillo sanguine telo adhærente, comma-
 culata, ad vulnus transvolat idq; divexat, cur idem
 non faceret longè major sanguinis supra terram
 effusi & conspurcati copia? Quocunque ergo se

vertant unguenti defensores & patroni, nihil solidi, nihil quod veram & antiquam philosophiam sapiat, in medium proferunt, sed fucum, imposturam, superstitionem. Quapropter, ut negotium totum brevissimè complectar, cùm in naturali & methodicâ vulnerum curatione plures indicationes eæque differentes occurrant, quibus certo ordine, prout diversa vulnerû tempora requirunt, satisfaciendum, inter vulnus quoque & medicamenta nō solū mutuus contactus, sed manuum quoq; operatio necessariò requiratur, unica verò Medicina, quæcunque illa sit, diversissimis indicationibus satisfacere nequeat, neq; etiam diversissimarum facultatum simplicium in una compositione sine virium destructione consistant, cū deniq; nullius medicamenti virtus ad multa miliaria sese extendat, firmiter concludimus, per unguentum armarium vulnera naturaliter minimè percurari, sin quædam curentur, illa talia omnino esse, quæ suâ sponte sine ulla Medicina, vel superstitioso etiam ritu persanari etiam potuissent.

QUÆSTIO XXX.

An potiones vulnerariae aliquid conferant? C.N.

AD consolidanda & curanda vulnera, chirurgis nihil tam familiare & usitatum est, quàm præter emplastra aliæque pharmaca extrinsecus imposita, potiones quoque quas vulnerarias vocant, ex fanicula, virga aurea, alchymilla, pyrola,

rola, pervinca, tormentilla aliisque herbis & radicibus facultate adstringente & exsiccante præditis, exhibere; cum tamen apud Galenum aliosque veteres, altum de hisce potionibus sit silentium.

Aëtius quidem libr. I. serm. I. cistum cum vino potum ad dysenterias, ulcerata scil. intestina commendat; ad vulnera verò externa curanda cistum extrinsecus imponit. Ad eundem modum Orib. lib. 2. de simpl. fac. pro externo medicamēto commendat folia quercus, de usu verò interno ne gry quidem. Quanquam verò Aquapendens lib. 2. de vuln. c. 4. afferat, potiones vulnerarias olim chirurgis usitatas fuisse, nullum tamen nominat, sed catalogum quorundam simplicium tradit, ex quibus ejusmodi potiones parentur, in quorum tamen numero calida & frigida, adstringentia & aperientia ita confundit, ut vix appareat, cujusnam facultatis potiones istæ sint. Ex calidis enim & aperientibus sunt pimpinella (nisi forsan per pimpinellam intelligat sanguisorbam, ut perperam nonnulli faciunt) Centaurium, Artemisiā, Betonicā, Veronicā, Aristolochiā, Gentianā, Scordium, carduum Ben. Ex frigidis & adstringentibus sunt Symphitum, Pyrola, Sanicula, Alchymilla, Herniaria, Bolus.

Matthiolus verò com. 4. in Diosc. ad vulnerarias potiones parandas refert merè frigida & styptica, Pyrolam scil. Equisetum, Agrimoniā (quam rectè clariss. Platerus contra Herbarios vulgares adstringere potius quàm aperire docet) Tormentillā, Pervincā, Sanguisorbā, Pilosellā, Virgā aureā, Symphitum &c.

Si quis huc referat Nic. Massam, qui parte 2. Epist. 11. refert, se aliquot vulnera Venetiis per potiones vulnerarias curasse, quæ ab aliis curari non potuerunt: Huic respondetur, ejusmodi potiones in vulneribus quidem thoracis usurpatas, non fuisse potiones vulnerarias propriè dictas, sed diureticas. Cum enim Massa iudicasset, pectoris vitia per vias urinæ commodissimè evacuari, & verò in vulneribus pectoris purulenta materia sæpè in pectoris cavitate moretur, ibique vitæ pericula minetur; potiones diureticas præscripsit, quas vulnerarias vocat. Hinc aliquoties in ista Epist. addit, urinas potenter fuisse commotas. Per easdem potiones Saccomannū ex vulnere thoracis jam Empyematicum factum curavit, materiam purulentam per urinam movendo. Massæ igitur intentio non fuit, ut vulnera thoracis consolidaret, quam intentionem proponunt sibi chirurgi suis potionibus adstringentibus, sed ut materiam purulentam per vias urinæ deduceret.

Matthiolum & Aquapendentem quod attinet, respondetur, potiones vulnerarias non in universum & semper improbari, sed tū admitti, quando ea est partium vulneratarum conditio, ut potiones cum moderamine adstringentium præscriptæ, ad partes vulneratas sine lésione partium nobiliorum transire possint. Quòd si verò vulnera in brachiis, pedibus vel capite existant, ineptum esset & ridiculum, per potiones istas adstringentes aliquid moliri velle, eò quòd impossibile sit, potiones adstringentes eouque transire.

Sed hîc instare quosdam sentio; Annon, in-
quiunt,

quiunt, per decoctum Guajaci, Chinæ, Sassafras
&c. curantur ulcera in capite & extremis pedibus.
Sed huic instantiæ facilis est solutio; decocta enim
illa habent vim penetrandi, etsi non primis die-
bus, successu tamen temporis ad loca remota
transeunt, quando scilicet ipse sanguis Guajacinus
quasi factus est. Alia verò & contraria omnino est
conditio potionum vulneribus præscriptarum,
quæ ut plurimum ex validissimis adstringentibus
conficiuntur, ut impossibile sit eas propter vim
adstringendi, eousque excurrere posse; & si maximè
successu temporis excurrere possent, sine multi-
plici tamen offensione & obstructione nobilio-
rum viscerum, epatis, lienis, renum, & totius ve-
nosi generis minimè eousque transirent, ideoque
plus incommodi, quàm commodi præstarent.
Quapropter licet simplicia illa, quæ vulneraria di-
cuntur, & facultatem adstringendi habent, ex-
trinsecus tempestivè admota plurimùm possint; in-
trinsecus tamen vel nihil utilitatis, sed damni plu-
rimùm inferunt, vel si ad consolidandum aliquid
præstent, epas tamen aliaque nobiliora viscera ob-
struendo, plus nocent quàm profunt. Sæpè igitur
inscitiam & temeritatem multorum deridere so-
leo, qui affirmare non erubescunt, se vidisse ejus-
modi potiones eo colore & substantiâ ex
vulneribus pedum promanare,
quo colore ebibitæ
fuerint,

QUÆSTIO XXXI.

An incantationis aliqua sit efficacia naturalis? C. N.

PLin. libr. 18. & 20. natural. hist. autor est, omni tempore de efficaciâ & potentiâ incantationis disputatum fuisse. Eandem libertatē nobis quoq; concessam esse putabimus. Primū autem inquiremus, an incantatio idem sit quod magia. Ad hujus rei cognitionē forsan nos deducet ipsi⁹ vocis consideratio. Magiæ verò vox est à mago, quæ dictio Persica esse putatur. Persæ autem per magos eos significabant, quos Græci philosophos, Latini sapientes, Galli Druydæ, Ægyptii sacerdotes, Indi Gymnosophistas, Assyrii verò Chaldæos nominabant. Hinc legimus Act. 7. v. 22. Moysen in omni sapientia Ægyptiorum institutum fuisse. In hac ipsa magia magos orientis exercitatos fuisse, nullum est dubium, siquidem ex apparitione stellæ novæ cognoverunt, aliquid miraculosi accidisse. An ejusdem generis magi fuerint, quorum Cicero mentionem facit in lib. de divinat. dum inquit, neminem apud Persas regio fastigio potiri, qui in magia probè versatus non sit, de eo subdubitare, quàm aliquid pronuntiare malo.

Verū quod plerisq; artibus accidere solet, id magiæ quoque accidit: Quò enim artes sunt sublimiores, eò majori conatu & diaboli malitiâ pervertuntur; ut pro luce tenebræ, pro salutari doctrinâ commenta impia irrepant. Sic etiam successu

QUÆSTIONUM MEDICARUM. II

cessu temporis concessa illa magia & sapientiæ studium in superstitionem & fraudem diabolicam deflexit.

Quo verò tempore illa magia naturalis in diabolicam degeneraverit, liquidò non constat.

Nonnulli putant, Zoroastem Bactrianorum regem, quem historici tempore Abrahami vixisse perhibent, primum fuisse magiæ diabolicæ inventorem.

Peucerus ante diluvium cœpisse, post diluvium verò in maximam generis humani partem diffusam fuisse existimat. Ut ut ista se habeant, rectè Lactantius & Eusebius, diabolum hanc cum omnibus aliis improbis artibus invexisse tradunt.

Duplex igitur erit magia, una legitima, quam naturalem vocant, quæ nihil aliud fuit, quàm sapientiæ studium: Altera illegitima, superstitiosa & diabolica, quæ tota in verbis & verborum murmure, signaturis, remediis etiam, præposterè tamen usurpatis, consistit, adeoque ab incantatione nihil differt.

Etsi autem cultores hujus artis (si modò imposturæ diaboli, artis nomen merentur) aliquid supra rerum naturalium possibilitatem moliri conentur; revera tamen à diabolo deluduntur, nec opera ista perficiunt, quæ sibi proponunt, quæque per se effecta arbitrantur.

At, inquis, annon Homerus prodidit, sanguinem ex vulnere Ulyssis profluentem, solâ incantatione suppressum fuisse. Ejusdem incantationis potentiam Virgilius per totam Eclogam 8.

quasi ex proposito defendendam suscepisse videtur.

*Carminibus Circe (inquit) socios mutavit Ulyssis:
Carmina vel celo possunt deducere lunam.*

Item: *Numero Deus impare gaudet.* Item libr. 2. Georg. *Miscueruntq; herbas, & non innoxia verba.* Hinc Ovid. *Devovet absentes, simulachraq; cerea fingit.* Suetonius etiam in vita Germanici refert, Pisonem venenis & devotionibus insidiatum esse Germanico. Plin. lib. 28. c. 2. Exemplo Tuccie virginis Vestalis, post recitata verba, aquam in cribro deportantis, efficaciam incantationis per verba facta agnoscit. Huc facta sagarum referantur, quæ constanter fatentur, se vel post recitata verba quædam, vel peractam inunctionem, per angustissima foramina in cellas vinarias transvolasse, compotasse vel saltasse.

Huc quoque refero nebulones istos, qui spon-
sis virilitatem per quasdam ligularum & vinculo-
rum constrictiones adimunt, & sterile matrimo-
nium reddunt. Herodotus enim autor est, Ama-
sim Ægyptiorum regem vinctum & impeditum
fuisse, ne rem haberet cum Laodice uxore sua, do-
nec carminibus, solennibusque precibus solutus
esset. Concubinas Theodorici regis iisdem liga-
mentis adversus Hermenbergam usas esse, Paulus
Æmilius in vita Clotarii 2. testatur.

Bodinus lib. 2. Dæmon. cap. 1. ex canone 33. q. 8.
Si per fortiaras & maleficas artes, Deo permit-
tente, diabolo præparante, concubitus non se-
quitur,

quitur, ad Deum per humilem confessionem confugito.

Cùm Isabella, Alphonsi 2. Arragoniæ regis filia ad maritum Johannem Galeacium Mediolanensem est adducta, Ludovicus Sforzia, eâ conspectâ, sic exarsit, ut eam sibi conjugem à patre dari concupiverit, atque in hunc finem magicis artibus effecit, ut Johannes Galeacius per multos menses impos fuerit ad arcana conjugii peragenda. Guicciardinus lib. 1. Cato de re rusticâ luxatum femur curandum docet per arundinem incantatione quæsitam. Suetonius in vita Aug. Cæs. tradit, ipsum tali incantatione curatum fuisse.

Præterea in legibus 12. tabularum pœna in eos constituta est, qui fruges excantassent: Ergo non est de nihilo, quod de efficacia incantationis circumfertur. Josephus quoque libr. 8. antiquitatum Judaicarum refert, Salomonem incantationem tenuisse, quâ morborum dolores leniret. Imò ipsa sacra Scriptura Psalmo quinquagesimo octavo testatur, incantationis magnam esse vim. Venenum, inquit, sicut aspidis aures obturantis, ne audiat verba incantationis, qui bene incantare potest. Ad majorem denique hujus rei probationem adduci potest textus Biblicus, Num. 22. v. 6. ubi imprecationi Bileami efficacia non derogatur.

Nos contrà asserimus, nullam esse verborum & characterum efficaciam; licet autor libelli, qui de incantatione sub Galeni nomine prodiit, ex

sententia Indorum Medicorum existimet, incantationes ob vehementem mentis impressionem, quam pariunt, seu confidentiā (ut alii loquuntur) opera miranda perficere. Rectius tamen Socrates statuit, incantationes esse verba animas rationales decipientia. Quicquid igitur Homerus, Virgilius, Plinius & alii prodiderunt, vel sunt meræ illusiones diaboli, qui istis artibus omnes mancipiorum suorum sensus quasi constrictos tenet, ut inter verum & fictum discernere nequeant, vel rerum effecta, quæ incantatores sibi imputant, revera vel nullo modo, vel per diabolum potius fallaciarum & mendaciorum magistrum, illis insciis, perficiuntur, ut sic in erroribus confirmentur, donec tandem non solum sensum, sed vitam quoque ipsam illis adimat, & ad tartara præcipitet. Quis enim adeo demens est, qui corporum physicorum per loca invia vel angustissima penetrationem statuere auit?

Ulyssis interim socios quod attinet, non male nonnulli sentire videntur, illos tædio diuturnæ peregrinationis & navigationis post bellum Trojanum susceptæ, in melancholiam incidisse, ut putaverint, se vel in porcos, asinos vel lupos transmutatos fuisse. Longa siquidem & diuturna pericula mœrorem pariunt, mœror verò & metus, si longo tempore perseverent, melancholiam efficiunt, inquit Hipp. Aph. 23. libr. 6. Quàm firma autem & valida sit rerum per falsam & melancholicam imaginationem conceptarum impressio, id quotidiana comprobatur experientia. Hinc est, quòd nonnulli se gallos esse existimant, alii se capite privatos

vatos credunt, alii alia absurdissima firmiter sibi persuadent. Unde etiã firmiter statuendum, Lycanthropiam Mœris, de qua Virg. loc. cit. nihil aliud fuisse, quàm meram melancholiam. Tucciæ exemplum ad diaboli præstigias & illusiones referimus. Sagas quod attinet, non dubitamus, istas usu unguentorum extremè frigidorum, quibus tempora inungere solent, antequam avolare cupiunt, in gravissimum soporem mentisquæ alienationem incidere, nec pedẽ à loco, in quo fuerunt inunctæ, dimovere, sed corpora sua, ut observatione constat, variè agitare; Interim diabolus sine dubio varia spectra mentibus alienatis imprimit, donec calor devictâ istius unguenti vi narcoticâ, se recolligat. Adeoq; mirum non est, sagas sæpè jurare, se hîc vel illic fuisse, cùm tamen sæpè observatũ sit, illas se ne minimè quidẽ de loco dimovisse.

Huc quoq; referimus nebulones, qui per ligaturas quasdã coeundi impotentia conciliari posse, temerè profitentur; dum enim absentes, supersticiosos suos ritus peragunt, & nescio quid obmurmurant, interim diabolus vel ipse, vel per alia sua organa, ea occultè infundit poculisq; miscet, quæ manifestâ proprietate virilitatem obtundunt & enervant. Hinc nõ rarò suâ sponte, devictis scil. illis narcoticis, per calorem naturalem, enervatam virilitatem recuperant, nisi forsan in quantitate exhibitorum narcoticorum, immoderatus excessus fuerit commissus.

Ex textu porrò Juris nihil probatur, quia in ejusmodi atrocioribus delictis, etiã voluntas pro ipso facto meritò punitur.

Ad loca denique S. S. Theologi respondent, Davidem ex communi errore vulgi locutum: vel certè Deum præstigiis & imposturis diaboli, inter incredulos frænum quandoque laxare, ut existiment, se incantatricibus verbis effecisse, quod diabolus mille artifex, Deo permittente, aliis modis effecit.

QUÆSTIO XXXII.

An persona amata ad redamandum per philtro impelli possit? C. N.

QUandoquidè philtro cum arte magica sæpè miscentur, inquiramus nunc, an persona aliqua amata per philtro impelli possit ad redamandum illum ipsum, à quo fuit philtro exhibitum.

Primùm verò notandum, per philtro intelligi lacunam istam, seu foveam in medio menti positam, quæ prout magis vel minùs conspicua est, ita etiam majorè vel minorem faciei venustatè conciliat. Hinc defluxit, quòd medicamenta, quæ ad conciliandum amorem parantur, philtro nomenentur. Hæc autem sunt in duplici differentia: Primùm enim parantur quædam philtro, & iis exhibentur, apud quos in gratia & favore homines esse cupiunt; Tale, autore Cuspiniano, fuit philtro, quod Friderico Austriaco Rom. Imp. à fœminâ nobili exhibitum fuit, quo impetrare tentavit, ne maritus ipsius gratiâ & favore Imperatoris excideret; quàm infeliciter autem illud Imperatori cesserit, funestus illius exitus declaravit.

Tale

Tale quid Dejanira Herculi parasse creditur; quod teste Sabellio, non minùs infeliciter cecidit. Hercules siquidem eo è vivis fuit sublatus. Idem Lucullo accidisse, Plutarchus memoriæ prodidit. A Callisthene enim liberto poculum accepit, quod ipsum delirare tandem & contabescere fecit. Deinde parantur philtro communiter sic dicta, iisque exhibentur vel adhibentur, quorum amorem & concubitum homines nefarii expetunt. Hæc quoque in duplici sunt differentia; alia enim magica sunt, de quibus refert Ratgebius rerum Gallicarum scriptor, plurima talia in secretis episcopi Cahortini, à Durasio strenuo bellatore capti, reperta fuisse, quibus illicitos puellarum amores sibi comparare studuerat. Alia herbarum vi & efficaciam parari posse creduntur; utraque tamen non solum illicita sunt, sed vana etiam & irrita, simulq; admodum periculosa. Quod illicita sint, docet sacra Scriptura, quæ vult, ut per media legitima concubitus expetatur; vana & irrita esse, testatur rerum naturalium conditio. Magica siquidem vel characteribus, vel signaturis, vel verborum murmure perficiuntur. Quorû omnium nullam vim & efficaciam esse, in præcedente quæstione fuit demonstratum. Quæ verò non verbis, sed herbis parantur, illa vel ex meris, iisque vehementioribus conficiuntur diureticis, ut rectè aliquando dixerit Capovaccius, miseros istos homines post usum talium medicamentorum in lectum potiùs mingere, quàm libidini satisfacere. Ex horum numero sunt radices Satirii, Valerianæ, Cantharides, & res similes,

que non rarò calamitosam sanguinis excretionem
moliuntur. Vel parantur ex rebus libidinem ex-
stimulantibus, suntque in duplici differentia. Alia
enim ex sua natura plurimum sanguinis generant,
ex quo successivè semen laudabile conficitur; ut
sunt carnes caponum, gallinarum, perdicum, pa-
nes Martii, testiculi aprorum, gallorum, passerum
& cervorum. Alia semen jam generatum exsus-
citant, & ut loquitur Hipp. turgere faciunt, ut sunt
semen sileris montani, staphylini, erucæ & similia.
Alia denique organa generationi dicata, torpida
facta, erigunt & suffulciunt; cujusmodi sunt o-
mnia flatuosa, semen scilicet raporum, pisa, & quæ
sunt hujus sortis plura. Ex hisce igitur arte invi-
cem confusis, licet ad Venerè impetus excitetur,
tantum tamen abest, ut personæ alicujus certæ, de-
finitæ, & in animo determinatæ amor in hunc vel
illum definitum & determinatum concitetur, ut
potius vagus quidā & indifferens furor in quasvis
personas excitetur. Dementis siquidem hominis
est existimare, medicamenta naturalia intra cor-
pus exhibita cum discretione & electione agere,
vel efficere ut ametur Cornelius, à quo philtum
fuit propinatum, Scipio verò repudietur, eò quòd
autor philti aliam vim, præter naturalem, medi-
camento infundere nequit. Facultas igitur inter
hunc & illum discernendi vel eligendi nullis
pharmacis instillari potest.

Quàm verò omnia ista sint periculosa, partim
ex jam dictis, partim etiam ex poëtarum monu-
menti elucescit. Juvenalis enim rectè dixit:

Hic

Hic Theſſala vendit

Philtrā, quibus valeat mentem vexare mariti.

Et Ovid. lib. 2. de Art. am.

Philtrā nocent animis, vimq; furoris habent.

Quapropter ab ejuſmodi illicitis & periculofis medicamentis, quibus animi corporisq; ſalus curæ eſt, omni ſtudio cavendum, ne quis ſibi ipſi manus quaſi violentas injiciat.

QUÆSTIO XXXIII.

*An terra venena producat in hominis
perniciem? C. N.*

QUoniam incantationibus & philtris ſæpè miſcentur venena, inquiramus, an terra producat venena in hominis perniciem.

Plin. lib. 2. natural. hiſt. c. 63. putat venena produci, ut vitæ tædio ſine ullo dolore & cruciatu finem facere poſſimus. Verùm hæc ſententia non ſolum impia eſt, ſed omnino etiam falſa. Impietas eſt manifeſta. Falſitas patet ex Aëtio & Aegineta, qui à Salamandra percuffos intentè dolere aſſerunt, imò pleraque venena, ut ſunt Napellus, Arſenicum & ſimilia, horrendis convulſionibus, veſicæ dolore, ventris tormine, eroſione ſanguinisque profuſione vitæ finem faciunt. Quod cùm cognoviſſet philoſophus cujuſ voluntati permittebatur, ut mortis genus eligeret, maluit venarum incifione, quā veneni alicujus aſſumptione mortem obire. Hoc ipſum ſenſerunt duo ſæviſſimi tyranni, Tiberius & Caligula, qui omni ſtudio gra-

vissima quæque mortis genera excogitarunt, quibus homines innocentes de medio sustulerunt; adeò ut cuidam in gravissimis doloribus exclamanti, ut statim juguletur, Tiberius responderit, se nondum ei reconciliatum, ut sic mortem mortisq; tormenta differret. Constat autem inter alia supplicii genera, venenis quoq; tyrannos istos usos esse. Orosius siquidè autor est, penes Caligulã inventam fuisse arcam diversis venenis plenam, quib. in mare effusis, ingens pisciũ multitudo perierit. Existimare igitur licet, terram propter aliũ finem venena producere, nimirum ut vel pabulum sint quorundam animalium, sturni. n. cicutã, & coturnices veratro vescuntur: vel ut animalia noxia & inutilia venenis è medio tollantur; pediculi enim & pulices necantur argento vivo, lupi lupariã, vulpes consilagine, muscæ & mures arsenico, corvi nuce vomica. Præterea in medicinã, præsertim ad curanda ulcera equorum aliaq; cacoëthica, nonnulla venena veniunt. At, inquis, cur Deus peculiarib. & manifestis notis non consignavit venena, ut homo ab iis tutus esse possit? annon sub dulci sapore & grato aspectu, laqueos & occulta vitæ nostræ retia posuit, à quibus tamẽ bestia, solius olfactus beneficio, vel occultã aliquã gratiã sunt immunes? Statim. n. ex primo quasi intuitu quod sibi adversum est,prehendunt; ut melior bestiarum quàm hominum cõditio esse videatur.

Respondetur, licet bestia nos superent olfactu, homo tamen à Deo ita conditus est, ut illustriori sensu, ratione scil. & intelligentiã inter salubria & insalubria discernere, illa prosequi, hæc declinare possit.

possit. Bestiarum igitur notitia carnalis est, hominis verò divina; ut Deus hac etiam ratione in operibus suis glorificetur, & ratio humana magis magisque exerceatur. Nisi enim ratio humana variis modis exerceretur, omnes artes interirent & ratio humana torpesceret. Addo & aliam causam, maledictionē scil. post lapsum primorum parentum: in sudore enim terra excolenda, ejusque fructus cum labore & industria in usum colligendi.

QUÆSTIO XXXIV.

An omnia animalia venenata sint frigida naturæ? C. N.

ALia circa venena quæstio nascitur, an omnia animalia venenata sint frigida naturæ. Plin. l. 10. natur. hist. c. 72. scribit, omnia venenata animalia, sanguine & calore destitui. Hoc quoque cap. 66. ejusdem lib. exemplo Salamandræ confirmat, quam ad eò frigidam esse tradit, ut suo contactu ignem extinguat. Magi quoque, autore Plinio, tradiderunt, Salamādrā omnia incendia extinguere. Idem docet Arist. l. 5. de Hist. An. c. 19. & Aëtius lib. 3. ser. 1. c. 52. Nicander quin etiam autor est, vestes sanguine Salamandræ tinctas, comburi non posse. Idem docet Peucerus in lib. Divin. de ovis serpentum. Hinc forsan defluxit, quod Sabel. in vita Germanici inquit, cor hominis veneno necati comburi non posse.

Contrarium docet Diosc. l. 2. simpl. c. 52. & l. 2. de venenis c. 7. item Gal. l. 3. de temperam. c. 4. nec non Orib. l. 12. collect. ubi Salamandræ tribuitur vis exulcerandi & corrodendi. Quicquid verò ex-

ulcerat & corrodit, ἐγκαρπνὸν Græcis dicitur, vehementissimè urit, ut nō solūm externam cutem, sed profundiores quoque partes corrodendo absumat, adeoque Salamandra in quarto calidorum ordine consistat, necesse est.

Sed Plinius suam sententiam hoc argumento confirmare nititur. Quicquid fame non moritur, id nullo calore præditum est. Salamandra, vipera, serpens, scorpio fame non moriuntur. E. Primum respondetur, assumptionem esse falsam, viperæ enim à seplasiariis Theriacam componentibus captæ, pane tam diu aluntur, donec justam quantitatem ceperint, quam compositio Theriacæ requirit, licet modus iste conficiendi Theriacam à senatu Veneto minimè permittatur, dum enim alieno & inusitato pabulo nutriuntur, proprias naturales vires deperdunt. Quod non rarò Bononiæ & Patavii observare mihi licuit. Quod verò per hyemem in latibulis suis absque cibo conservantur in causa est, quia tempore autumnali, ita saginantur, ut per hyemem sufficere possint, id quod etiam in limacibus & pluribus aliis bestiis notatur. Huc accedit, quòd tempore hyemali horum animalium calor adeò premitur & afficitur, ut uberiore alimento minimè indigeant. Quàm etiam Plinius in eo erraverit, quòd Salamandram sanguine destitui asserit, id ex Nicandro patet.

Quæ-

QUÆSTIO XXXIV.

An venenatum animal alio veneno nutritum exitius evadat?

C. A.

ARistoteles lib. 8. de Hist. An. cap. 29. inquit, animalia venenata nocentissima esse, quæ aliis venenis nutriuntur. Huic sententiæ adstipulatur Cæl. Rhodig. lib. 18. Antiq. lect. cap. 35. viperas inquit in Phænicia propter esum rerum venenatarum adeò virulentas esse, ut solo etiam halitu enecent. Matthiolus quoque asserit, illarum viperarum venenum nocentius & exitius reddi, quæ venenis vescuntur. Unde patet, circulatores & circumforaneos, serpentes panis aliisque cibis nutritos, sine periculo tractare & osculari, ut homines pecuniâ emungant, pharmacis suis & imposturis ascribentes quod alimentis ascribendum erat.

Verùm Plinius lib. 27. naturalis hist. cap. 2. contrarium docet, hominem veneno infectum liberari asserens, si aliud venenum superassumpserit. Huic sententiæ subscribere videntur, quicumque hac nostrâ ætate nocentissima quæque venena, Arsenicum scilicet, Risogallam, Argentum vivum, & similia nodulo includunt, & contra pestem aliorumque venenorum periculum, decollo gestanda præcipiunt. Imò serpentinum pulverem, Doronicum, nucem vomicam & hujus fortis plura intra corpus propinant, existimantes, venenum veneno adversari.

Hac in parte inter animalia naturaliter venenata, & per accidens venenata distinguo. Quæ naturaliter venenata sunt, illa etiam, quò alimento magis venenato utuntur, eò etiam in naturali venenositate conservantur magis & confirmantur. Similia enim similibus conservantur. Quæ verò per accidens venenum aliquod assumpserunt, tantum abest ut assumptione novi veneni restituantur, ut potius in præsens vitæ periculum incurrant: nisi fortè quis puellam illam imitari velit quæ paulatim venenis ita assuevit, ut tandem, naturâ illius in venenatam degenerante, contractoque habitu, à nullo veneno vinci vel extinguì potuerit, ipsâ interim alios interficiente & necante.

Venena quod attinet, quæ hominibus peste laborantibus & veneno infectis, de collo suspenduntur, respondetur, illa nullarum esse virium, sed superstitiosè duntaxat gestari, cum ne ad cutem usque transire queant, multò minùs intra corpus. Vel dicendum, ejusmodi amuleta confidentiam parere de qua suprà. Quæ verò intra corpus exhibentur, illa nunquam nudè, sed mixtim cum aliis alexipharmacis exhiberi, ut dubium non sit, quin malignitatis suæ vires proderent, si absque correctivis & veris alexipharmacis exhiberentur. De hac re vide controversiam Medicorum Augustanorum aliquando circa confectionem ovi aurei, quod vocant, habitam.

Quæ-

QUÆSTIO XXXV.

*An animalia veneno nutrita innoxie
à nobis edantur?*

CUm constet, sturnos cicutâ, coturnices veratro, cervos serpentibus, lucios bufonibus, anates muribus, gallinas araneis innoxie vesci; queri posset, an illa ipsa animalia citra periculum à nobis edi possint.

Ad hanc quæstionem plerique respondent, non necessario animalibus venenum esse, quod nobis inimicum vel venenatum. Cum verò dubium non sit, prædicta animalia, venena ista vel ex abdita ventriculi proprietate alterare, concoquere & in alimentum convertere, vel ad purgationem devorare; apparere arbitror, ex usu ejusmodi animalium nihil periculi nobis pertimescendum esse. Alimenta enim venenata ipsis vel venena non sunt, vel ex occulta ventriculi proprietate ita alterantur, ut corporis alterantis naturam assument & sine noxa à nobis sumi possint. Sin purgandi facultatem habent, non diu in animalibus istis morantur, sed statim secedunt, ut ne sic quidem nobis incommodare possint. Interim tamen nolim talia animalia statim post devorata venena mactari mensisque imponi; sed post aliquod tempus, peractâ nimirum concoctione, & veneno planè evicto vel excreto.

QUÆSTIO XXXVI.

*An in animalibus venenatis vermes
gignantur? C. N.*

Seneca l. 2. quæst. natural. cap. 31. inquit, in animalibus venenatis nullos generari vermes. Hujus assertionis ratio esse potest, quia animalia venenata vel sunt extremè frigida & sicca, ut serpentes, de quibus Virgilius:

Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.

vel sunt extremè calida & sicca, ut sunt viperæ, quarum caro non est ex postremis, quæ theriacæ compositionem calidam & siccam efficiunt. Cùm igitur utrobiq; summa siccitas occurrat, humiditas verò desit, quæ teste Aristotele l. 4. met. mater est putredinis, ex qua vermes producuntur; mirum non est, quòd in animalibus venenatis nulli generantur vermes.

Contrarium sensisse videtur Gentilis in 1. Tertii tract. 2. cap. 3. ubi refert, vermes etiã in locis seu partibus calidissimis, epate scilicet, generari. Sic Gabucinus de vermibus in partibus musculosis in ipso etiam sanguine generatis, in lib. de verm. retulit. Platerus quoque de vermibus sub corde natis ex aliorum sententia scripsit c. 13. de excret. An. Præterea Aponensis contra Gal. disputat, vermes ubiq; in corpore generari. Imò Aristoteles lib. 5. Hist. An. c. 19. scribit, in fornacibus Cypri, in quibus chalcitis uritur, bestiolas volatiles generari. Id quod Theophrastus lib. de igne confirmat.

mat. Accedit Aëtius lib. 9. c. 39. ex sententia Herodoti, scribens, in febribus ardentibus vermes generari.

Hæc controversia ex Hipp. 4. de morb. magna ex parte componi poterit. Ibi enim Hipp. docet, vermes in intestinis generatos per famem in epar ascendere, ibique incredibiles dolores excitare. Idem de vermibus sanguinei coloris vel in partibus sanguineis & calidis visis, statuere licet, uno siquidem in loco vix otiosi quiescunt, sed, deficiente alimento in intestinis, inde in alias partes repunt, sanguineque nutriuntur, unde rufescere cernuntur. Quod autem Aristot. & Theophr. de animalculis in fornacibus generatis retulerunt, id fabulosum esse vel inde apparet, quia Galen. in Cyprum se contulit, ut in fornacibus istis Myfi aliaque metalla contempleretur, qui, si generatio istorum animalium vera esset, minimè illam silentio involvisset. Febres ardentes quod attinet, cum ex putredine magna ex parte oriantur, mirum non est, in istis quoque vermes generari. Vel etiam responderi potest, vermes ante febrium invasionem generatos, à febrili verò calore superveniente ita agitari, & quandoque per vomitum rejici. Quapropter si non certum, tamen admodum probabile est, vermes in siccis animalium venenatorum corporibus non generari.

QUÆSTIO XXXVII.

An venena ita concinnari & preparari possint, ut certo & definito tempore interimant? C.N.

Magnus ille Theophrastus lib. 9. de plant. hist. cap. de Aconito scribit, illud ita preparari & componi posse, ut tempore determinato interimat. Ejusdem sententiæ fuit Avic. Fen. 6. 4. Gellius quoque lib. 6. c. 4. ex libris Tuditani refert, Attilium Regulum à Carthaginensibus captum & Romam ablegatum, ut captivorum Carthaginensium permutationem à Romanis impetraret, istam permutationem disuasisse, eò quòd sibi à Carthaginensibus discedenti venenum exhibitum fuerit, à quo intra certum tempus, post impetratam scil. permutationem, sibi nihilominus sit moriendum.

Respondetur: quanquam dubium non sit, esse quædam venena tam è simplicium, quàm compositorum numero, quorum alia citò, alia tardè interimant; nullum tamen est nec parari potest, quod certum & constitutum interimendi tempus attingere possit; hoc enim neque artis neque naturæ opus est. Actiones siquidem quæ tempore determinato perficiuntur, à facultate aliqua intelligenti proficiuntur. Talis autem facultas neque rebus naturalibus neque arte paratis inest. Pro exemplo sint medicamenta purgantia, quorum explorata est noticia; nihilominus tamen ita concinnari

cinnari nequeunt, ut determinatam aliquam operandi horam observēt, propter naturarum dissimilitudinem, corporumque diversitatem. Alii enim homines moventur citò, alii tardè. Alii venas habent latas & amplas per quas venenum recto quasi tramite ad cor transit. Alii venas habēt angustas, venenum diutiùs remorantes. Sic cor dissimiliter est temperatum, aliud citò occumbit, aliud fortiùs & diutiùs veneno resistit. Hoc ipsum pestis grassantis tempore evidenter patet; dum alii citò, alii tardè, alii nunquam inficiuntur, sed inter tot funera intacti consistunt. Ad locum ergo ex Gellio adductum, respondetur, nonnullos autores de veritate historiæ illius, quæ à Tuberone aliter describitur, non sine causa dubitare. Ad alias auctoritates respondetur, quandoque tempus indefinitum sumi pro definito.

Si enim venenum aliquod vel Tragachanto vel aliis inviscantibus involutum exhibeatur, non minùs tardè operabitur ac etiam purgantes pilulæ cuticulâ prunorum involutæ, operari solent. Sin cum vino aliâve re citò penetrante venenum exhibeatur, rectè dicere possum, illud paucarum horarum spatio, id est, brevi tempore operaturum.

QUÆSTIO XXXVIII.

*An venenum artificiosè præparari possit,
quòd ore assumptum interdum quiescat,
secundùm lunæ verò mutationem
in corpus sævire possit?*

C.N.

NON sine causa homo homini Deus, & homo homini lupus, in communi proverbio dici solet. Quemadmodum enim Deus juvat, lupus verò perdit: sic homo utrumque, juvare scil. vel, Deo sic permittente, perdere potest. Inter alias infinitas, quas diabolus excogitavit nocendi artes, non est postrema venefica, cujus vires humano ingenio usque adeò occultari possunt, ut, quicunque arti veneficæ student, lupis, quos rapacissimi dentes & aures produnt, longè sint deteriores. Cùm enim tela prævisa minùs noceant, veneficia verò mirificè occultentur; fit, ut non solum improvidi & infimæ sortis homines, sed cautissimi quique Reges ac principes diabolicæ hujus artis ministerio frequenter è medio tollantur. Hinc Galenus non immeritò damnavit Mendesiũ, Orpheum, Heliodorum Atheniensem, Aratum & alios, quòd artem componendi venena scriptis tradiderint. Sustulit hæc ipsa ars venefica (ut hoc illorum causâ interponam, qui à suspectis & incognitis ministris minùs sibi cavent) inter alios innumeros Carolum Calvum, Henricum Septimum, Arnoldum Bauirum, Ottonem Tertium, Rom.

Rom. Imperatores; Franciscum itē Delphinum, Catharinam Angliæ Reginam, Guntherum Comitem Schwartzenburgicum, aliosq; quàm plures præstantissimos principes. Quemadmodum autem venena variis modis præparari & occultari possunt, ut vel citò vel tardè vires suas expediant, hominesq; vel sine dolorib. vel cum maximis cruciatibus è medio tollant: sic quæritur: An venenum arte quâdam hunc in modum concinnari & præparari possit, quòd non interimat, sed per certa temporis lunæque intervalla in corpus sæviat, pectoris angustiam, anxietates, articulorum dolores faciat, viresq; suas non enecando, sed affligendo per aliquot annorum spatia expediat.

Novi equidem nonnullos, qui pocula amatoria præparari posse contendunt, ut adamata fœmina, cui poculum semel exhibitum est, non indifferenter omnes, sed certas & destinatas personas, nō omni tempore, sed certis & determinatis diebus, furioso quodam amore prosequi, & voluntati earum obtemperare cogatur. Cùm verò hoc ipsum opus longè difficilius sit, quàm venena concinnare, quæ certis intervallis, lunæq; conversionibus in corpus humanum carnificinam exerçant, affirmativè hac in parte concludendum videtur. Atqui utrumq; hoc opus non solùm observatione incertum, sed ab omni etiam ratione est alienissimum: venenum siquidem semel exhibitum, si maximè vires suas propter frænum injectū ad aliquod tempus occultare possit, quandocunq; tamen beneficio caloris nostri, qui nunquā otia-
tur, semel ad agendum incitatur, quiescere nequit,

donec vel devictum sit, vel indefinenter & omnino deservierit. Addo, venena nō per manifestas, sed arcanas & inexplicabiles qualitates operari; lunā verò manifestis qualitatibus in corpora inferiora dominari, ut venena secundum lunæ cursum nec promoveri, nec retardari possint. Si sanguinem menstruum hīc aliquis objiciat, qui ad lunæ motum commovetur, respondeo, sanguinem menstruum non esse venenum, sed copiosioris sanguinis corruptum, & vitiatum excrementum, ac proinde menstruum aliique humores propter familiaritatem, quam habent cum luna, motum illius non sine causa imitatur. Accedit, quòd nec venena, nec venenati morbi legibus aut methodo tenentur. Hinc Galenus, cum tractatum de peste promitteret, naturā verò pestiferā & venenosā examinatā animadverteret, naturam rerum venenatarum nullā methodo, cujus Galenus semper fuit studiosissimus, comprehendere posse, tractatum promissum imperfectum reliquit, quamvis Rhafis existimet, librum quendā à Galeno de venenis editum esse, sed temporum injuriā interiisse. Hinc patet, venenum nullā arte nullisq; legibus præparari posse, ut per incrementum vel decrementum lunæ ad novum paroxysmum inferendum concitetur. Huc refero, quòd venena sunt deleteria, delent. n. seu enecant, quocunq; modo misceantur, nec natura eorum permittit, ut dolores saltem periodicos sine vitæ discrimine inferant, præsertim cum tanta illius copia sit exhibita, quæ multis annis iteratos paroxysmos exuscitando sufficiat. Hujus sententiæ fuit Aponens. l. i. de venenis, venenorum

norum eam esse naturam inquiens, ut in minima etiam portione homines interimant. Deniq; operationes quæ tēpore determinato perficiuntur, necessariò procedunt à facultate dijudicandi tempora, agere enim & perficere aliquid potiùs in hoc quàm in alio tēpore, est opus facultatis deliberātis & discurrētis. Atqui certissimū est, in venenis hujusmodi facultatē nō esse. Quæ ppter venena certo & determinato tēpore nullo modo operari, multò minùs per intervalla lunæ, novos dolorum paroxysmos excitare possunt. Si minorē aliquis impugnet per comparationē febrium periodicarū, quæ periodū suam tã accuratè observant, ut non solum certis dieb. sed certis etiā horarū momentis recurrant, licet facultate dijudicandi tēpora non sint p̄dita; sic dolores podagrici sua plerunq; observant periodica tēpora, licet nulla subsit prudentia vel facultas tēpora dijudicandi. Quanquā verò in universa Medicina, meo quidē judicio, vix aliquid majori difficultate involutū sit, q̃ vera periodicarū febrium causa; ad dissolvēdum tamē hunc nodum, dico nullam esse febrium recurrētium cum veneno semel exhibito comparationem: febres. n. recurrentes dependent ab humorib. putrescentibus: nec unquam caloris febrilis notæ delitescunt, quamdiu putredo perseverat. Quod verò singulis vel alternis ternisq; dieb. novi febriū paroxysmi recurrunt, id fit propter novas humorum corruptiones. Cū. n. febres intermittentes ad veram infebricationem perveniant; hoc est, cū in diebus intermissionis nulla amplius subsit putredo, sed in die paroxysmi nova fiat humorū corruptio,

meritò in die intermissionis nulla febris signa percipiuntur, quæ alioquin, perseverante putredine, occultari non possent. Venenum autem semel exhibitum & visceribus inhærens, modò quiescere, & absque ullo malignitatis suæ signo occultari; modò recurrere & sævire posse, ab omni ratione est alienissimum. Quantum ad dolores podagricos attinet, qui se plerunq; ad lunæ vicissitudines accommodant, illi propter materiæ humoralis cum ipsa luna consensum & familiaritatem nō sine ratione eveniunt. At verò inter venenum assumptum & lunam nulla familiaritas excogitari potest. Indecorum igitur & philosopho indignum esse arbitror, in morborum investigatione ad causas occultas, quod vulgus hominum facere consuevit, & veneni suspicionem confugere, cujus tamen ne minima quidem probabilitatis species in medium afferri potest, cū è contrario manifesta, certa & infallibilia naturalium causarum indicia sese prodant; quando non oscitanter, sed accuratè morborum causæ investigantur.

QUÆSTIO XXXIX.

An medicamentorum alia cephalica, alia epatica, alia splenetica, &c. rectè nominentur? C. A.

Absurdum & ridiculum quibusdam videtur, quando medicamentorum alia capiti, alia pulmoni, hepati, spleni, vel renibus, aliisque visceribus

scribis peculiariter & determinatè prodesse dicuntur. Cur enim, inquiunt, majorana capiti, hyssopus pulmoni, eupatorium hepati, aristolochia utero, petroselinum verò renibus peculiariter conferret; cùm omnia pariter calida sint & sicca, ac proinde ejusdem naturæ ac facultatis? An præses aliquis eupatorio imperat, ut rectà ad epar pergat, majoranæ ut ad caput transvolvet, aristolochiæ autem, ut ad uterum proficiscatur? Licet autem speciosum sit quod infertur, ex antiquioribus etiam Medicis Thessalum fautorem habeat: Galenustamen non solùm libr. 5. de simpl. medic. facult. cap. 13. Thessalum refutat, sed etiam lib. 1. de compos. med. c. 1. integri cujusdam commentarii mentionem facit, in quo veterum Medicorum sententiam, de proprietate medicamentorum peculiari naturâ certas corporis partes respicientiû, multis rationibus munitam & comprobatam esse asserit: qui commentarius tamen in magno illo incendio Romæ ad viam sacrâ excitato, unâ cum templo pacis conflagravit. Inter alia verò argumenta, quibus contra Thessalum aliosque ipsius discipulos uti possumus, illud non est postremum, quòd nimirum usu & experienciâ edocemur, eupatorium, cichorium, & similia hepati obstructo majorem utilitatem asferre, quàm renibus aut vesicæ: contrà verò saxifragiam, apium & petroselinû magis renes & vesicam, quàm hepar respicere. Deinde constat, & luce meridianâ clarius est, multa esse medicamenta, quæ certis & determinatis partibus indefinitâ proprietate vim inferunt, & perniciofa existunt, quemadmodum cantharides

folam vesicam, lepus marinus solum pulmo-
 nem exulcerat, illæsis omnibus aliis visceribus.
 Ergo à contrario sensu firmissimè infertur, esse
 etiam multa medicamenta, quæ certis & deter-
 minatis partibus prosunt, opemq; ferunt. Quòd
 si in his casibus ad manifestas & evidentes rerum
 qualitates confugeremus; certè necessarium erat,
 cantharides & leporem marinum majorem exul-
 cerationem in ventriculo moliri, utpote in quo
 majorem moram trahunt. Sunt enim medica-
 menta longè efficaciora in iis partibus, ubi diu-
 tiùs morantur, nisi occulta medicamenti vis im-
 pediat. Sic apium renibus prodest, capiti verò
 noxium est: polypodium spleni conducit, ven-
 triculo adversatur: terebinthina renibus fert
 opem, capiti gravis existit: filix spleni auxilia-
 tur, sed utero nocet: Meu urinam promovet, &
 capitis dolores infert: laurus nervis prodest, sed
 conceptum enecat: menta ventriculo prodest,
 sterilitatem tamen infert: camphora capiti a-
 mica, utero inimica: Nymphaea, salix, ruta, la-
 ctuca suas habent vires, sed omnia venerem ex-
 stinguunt. Quapropter qui præter manifestas
 rerum naturalium qualitates nihil ampliùs con-
 siderant, in magno mihi errore versari videntur.
 Hinc etiam patet, quàm periculosum sit, ex libris
 de virtutibus herbarum vulgò editis curatio-
 nem instituere. Nihil enim in libris ejusmodi
 reperitur, quod non magnopere commendetur.
 Cum verò occultæ rerum proprietates, quæ non
 nisi magnum requirunt judicium, alto silentio
 præter-

prætermittantur, fieri nequit, quin gravissimi errores committantur. Rectè igitur Galenus comment. 3. in 1. Epidem. text. 1. in Medico requirit, ut non solum communem rerum naturam ex diversarum qualitatuum viribus dependentem, sed singularum etiam occultas proprietates cognoscat. Minimè siquidem scire sufficit, cholericos à naturâ calidos esse & siccos; phlegmaticos, humidos & frigidos. Plurimos enim cholericos reperies, quorum amplissimæ venæ copiosiore sanguine turgent, quàm in ipsis sanguineis. Plures item cholericos, quàm phlegmaticos catarrhis obnoxios notabis. Quapropter rectè Galenus consulit, ut uno oculo communem, altero verò propriam & occultam hominum naturam respiciamus. Pari pacto simplicia medicamenta præter communem, & sensibus nostris obviam vim & facultatem, etiam peculiari, occultâ & abstrusâ proprietate simul vigent, quàm ipse Deus nos potius admirari, quàm cur sic operentur, scire voluit. Denique qui purgantium medicamentorum naturam & proprietatem diligenter observârunt, ii cum Galeno capite ultimo de atra bile, & capite 25. libro 3. de simplic. medicament. facultat. omnes fatentur, purgantia medicamenta non indifferenter quosvis humores, sed determinatè & electivè eos saltè evacuare, ad quos extirpandos nata sunt. Hinc Rhabarbarum solam respicit bilem; Elleborum melancholiâ, Agaricus pituitâ. Addo, quod admiratione dignum est, scammonium,

turpetum, & similia, licet fortiter operentur, hydropicis tamen exhibita, in quibus aquosi humores exsuperant, nihil vel parū expurgant, eò quòd humorem sibi destinatum vix reperiunt. Si igitur ea est purgantium medicamentorum natura; quid obstat, quòd minùs alia simplicia magis caput quàm pectus, alia magis hepar quàm uterum respiciant? Hac tamen in parte non omnibus, præsertim rerum naturalium imperitis, fides adhibenda, qui omnia indifferenter occultis proprietatibus ad varios humani corporis morbos valere clamitant; cùm interim manifestâ & evidenti ratione illos ipsos morbos augent & exasperant. Hujus rei notabile mihi nunc succurrit exemplū, quod Crucinaci nuper accidit, ubi chirurgus cuidam ex colica laboranti persuaserat, ad colicos dolores tollendos atramento sutorio nihil esse præstantius. Cùmque æger istius rei rationem exquireret, respondit ille, non posse omnium rerum rationem reddi. Sic miser persuasus, atramentum sutorium exhaustit, unde dolores usque adeò exasperati fuerunt, ut agnati imperitum illum chirurgum in jus vocarent. Quamvis igitur occultas rerum proprietates, sympathiâ & antipathiam, minimè constituimus hominum imperitorum asylum: quicunque tamen doctrinam de occultis proprietatibus à veteribus traditam, & ab omnibus sanioribus Medicis receptam, nec non usu & experientiâ comprobata impugnant, eos, nisi manifestam rationem in contrariam partem adducere possint, non immeritò rerum naturalium imperitos esse censemus.

QUÆSTIO XL.

*An medicamenta electivè purgantia, in
ventriculo digerantur & conco-
quantur? C. N.*

SI quid est difficile & intricatum in tota Medi-
cina, illud purgantia medicamenta facilè dixe-
rim, quippe quorum natura & proprietas usque
adeò cognitu difficilis est & perplexa, ut ingenia
humana variè exagitet, perfecta tamen & absoluta
omnium proprietatum notitia inveniri & exco-
gitari vix possit. Summo itaque periculo non ca-
ret, quòd imperitissimo cuiq; medicamenta pur-
gantia præparare & exhibere, impunè licet. Inta-
ctis autem aliis difficultatibus inquiramus, An
medicamenta electivè purgantia in ventriculo al-
terentur & concoquantur? Ex una quidem parte
varia adduci possunt, quæ sententiã affirmativam
tueri videntur. Primum enim omnium Medico-
rum judicio, Hermodactyli ex remotissimis hu-
mani corporis partibus humores educunt: Elate-
rium aquosos in ipso corporis habitu diffusos, &
pilulæ, capitis excrementa felicissimè expurgant,
quæ certè operationes impossibiles essent, nisi
medicamenta in ventriculo priùs concoqueren-
tur, & per venas ad partes excrementitiis humori-
bus obsessas pervenirent: nemo enim cruda illa, &
illaborata per venas discurrere affirmabit. Deinde
Hippoc. lib. 6. Epid. sect. 5. text. 34. inquit: Si capra
elaterio vescatur, lac purgandi vim acquirere; unde

necessariò infertur; medicamentum in ventriculo concoqui, & in sanguinem converti. Et Galen. in comment. hujus loci inquit, Athenis quosdam ex largiore esu coturnicum elleboro vescentium in convulsiones incidisse. Quinimò omnium Medicorum sententia, puerulis morbo comitiali correptis, nutricibus eorum medicamenta purgantia propinantur, ut lac maternū vel nutricis viū purgandi inde acquirat. Accedit autoritas Fuchsi, qui lib. 2. sect. 5. c. 17. sectionem venę purgantibus medicamentis necessariò præmittendam esse contendit, ut nimirum imminuto sanguine, medicamentum purgans, venas inanitas inveniē, liberiorius transire, & humores per lata vasorum spatia felicius expurgare possit: sin præpostero ordine agatur, medicamentum purgans propter plenitudinē & angustiam vasorū in totum corpus deferri non posse, sed absque digna operatione in primis viis subsistere. At verò huic sententię refragatur Actuarius lib. 3. cap. 7. Medicamenta electivē purgantia ad deleteria & venenata referens, quæ cum in ventriculo nunquā concoquantur, aut in sanguinem mutantur; sequetur, nec ipsa purgantia in ventriculo concoqui, ventriculus enim ea solummodò amplectitur & concoquit, quæ sibi grata sunt & familiaria, ingrata autē & adversa respuit, & si expellere nequit, intacta saltē relinquit. Deinde observatum sepē fuit, pilulas deauratas eo numero & formā ut deglutitæ erant, vomitione rejectas fuisse, subsequente nihilominus justā pilularum operatione. Hinc manifestē apparet, purgantia in ventriculo minimē subigi vel concoqui.

Ad ra-

Ad rationes in contrarium adductas ex Gal.
lib. 2. de Element. cap. ult. & lib. de sem. c. 16. Item
Ægineta lib. 7. cap. 4. responderi potest, Purgan-
tium medicamentorum operationem magnetis
operationi assimilari. Quemadmodum igitur
magnes trahit ferrum, licet ipsum ferrum corpo-
raliter minimè attingat. Sed vires suas saltem eò
transmittat: Sic etiam medicamenta electivè pur-
gantia, quæ cum corpori adversa sint, corporaliter
quidem ad humores redundantes non perveni-
unt, familiaritate tamen & insitâ proprietate eos
alliciunt. Quapropter quod Hermodactylos, e-
laterium, & similia fortissima pharmaca attinet,
suâ quidem substantiâ ad remotissima loca non
perveniunt, vires autem cum fortissimæ & effica-
cissimæ sint, procul deferri possunt. Sic etiam
pilulæ caput purgare dicuntur, non quòd sub-
stantia illarum in caput efferatur, sed quòd mo-
ram longiorem in ventriculo ducendo, & in ca-
put affumando, vires suas feliciùs expediant. Hinc
nonnulli, quamvis malè, pilulas post coenam de-
glutiendas esse consulunt, ut vapores & vires pilu-
larum cum vaporibus alimenti commodiùs sur-
sum ferantur. Ad animalia, quorum lac purgandi
vires habet, respondetur, Elleborum, Tithyma-
lum, Ebulum, & similia purgantia bestiis non esse
medicamenta sed alimenta, ut mirum non sit,
quòd in ventriculo eorum digeruntur & conco-
quuntur; lac verò animalium istorum nobis ali-
mentum esse desinit, & medicamentum esse inci-
pit, quamdiu purgantibus vescuntur.

Nutrices quod attinet, quarum lac ab assumptione pharmacorum purgantium puerulis purgatio sit, respondetur, propterea non sequi, ipsa medicamenta in ventriculo nutricum concoqui, & concocta ad mamillas deferri, sed potius medicamenta vires suas sanguini imprimere, cujus si pueruli tempestivè participes fiunt, sanguine scilicet in lac converso, purgari consueverunt. Restat ut Fuchsius rectè intelligatur, qui, si de medicamentis laxantibus & emollientibus locutus est, rectè sensit, constat enim, laxantia & emollientia naturæ nostræ non esse contraria & adversa, ac proinde alterari in ventriculo. Sin de electivè purgantibus locutus est, non substantiam, sed facultatem eorum transire intelligit.

QUÆSTIO XLI.

An diversarum operationum medicamenta invicem permiscenda, vel cum alimentis assumenda? C. N.

INanis quædam persuasio multorum occupavit animos, qui existimant, non esse utendum medicamentis compositis, quia Deus Optimus Maximus summus Medicinæ parens simplicia duntaxat medicamenta ad usum humanum necessaria creavit. At verò omissis omnibus aliis, vel solæ aquæ minerales abundè testantur, Deum etiam compositas miroque artificio commixtas medicinas creasse, utpote quæ ex alumine, sulphure, nitro, sale, bitumine, multisq; aliis invicem commixtis

mixtis constant. Minimè etiã sequitur, simplicia tantùm medicamenta usurpanda esse, si nulla composita creata forent. Deus enim omnis generis animalia ad victũ & sustentationẽ nostram necessaria creavit: nec tamen propterea pisces & similia alia sine præparatione & cõmixtione comedenda sunt. Etsi verò composita medicamenta non minùs quàm ipsa simplicia ad quotidianum usum necessariò requiruntur; in componendis tamen medicamentis gravissimos sæpè errores committi, nulli dubium est. Inter alios autem errores enormis & planè periculosus est, quando vel ex ostentatione, vel ex ignorantia diversarum operationum medicamenta miscentur & confunduntur. Exempli gratiã, quando medicamenta sudorifera, vel calculum pellentia, vel menstrua, aut urinam promoventia cum purgantibus miscentur. Hunc errorem acriter reprehendit Valeriolæ enarratione 9. lib. 6. At, inquis, multos nec indoctos videas Medicos, quibus familiare est & usitatũ, medicamenta urinam promoventia cum purgantibus permiscere. Respondeo, non exemplis, sed regulis judicandum esse. Cùm igitur regula sit posita, diversarum operationum medicinas invicem confundendas non esse, corrui, quidquid de quorundam malâ consuetudine infertur. Addo quòd ex antiquioribus clarissimis Medicis nemo imperitam ejusmodi confusionem tradidit. Orbasius, Actuarius, Trallianus, Aretæus, Paulus, Aëtius, multiq̃ue alii varias memoriæ prodiderunt medicamentorum urinam propellentium formulas, nusquam tamen purgantia cum diureticis

confusa, monumentis suis posteritati reliquerunt: Si mihi Aëtium objicias, qui semel ex Oribasii sententia Rhabarbarum diureticis admiscet: Respondeo, Oribasium per Rhabarbarum non intelligere radicem illam purgantem, sed potius centaureum magnum: ac proinde neq; Aëtiū de purgante pharmaco locutum esse, præsumendum. Instas, nullum fermè purgans medicamentū absq; semine anisi, fceniculi, aliorūq; diureticorū componi. Respondeo, si diuretica in ea assumuntur dosi, quæ ad corrigendam flatulentā quorundam purgantium naturam sufficit, minimè improban-
tur: quotiescunq; verò, vel in majore dosi, vel extra hanc flatuum necessitatem adduntur, infelix semper est operatio, magnaq; ureterum & intestinorum tormina sequuntur. Rejectā verò aliorum Medicorum auctoritate, cui citra rationem nemo assentiri tenetur, ipsas consideremus rationes, quæ dextrum Medici crus, ut Galenus inquit, constituunt. Manifesta ratio est, medicamēta purgantia non nisi magno cum periculo diureticis commisceri, eò quòd diuretica materiam peccantem vi purgantis medicamēti impetuosè agitatā & commotam facili negotio ad renes, ureteres & vesicam præcipitant: unde obstructions & calculi necessario generantur vel augentur. Cū ergo diversa sit operatio purgantium & diureticorum, nec unius operatio sine alterius impedimento vel periculo fieri possit; temerè non erunt confundenda. Idem judicium sit de purgantibus & sudorem provocantibus, quæ non nisi præsentissimo cum periculo invicem miscentur. Cū enim purgantia con-

contrarium planè motum à sudoriferis moliantur, & à partibus exterioribus ad interiora loca expulsionem promoveant, contrà verò sudorifera ab interioribus ad exteriores partes cutaneas propellant; certum est, non solùm naturam contrario isto motu vehementer lædi, sed infelices etiam venarum obstructions subsequi. Huc refero Gal. qui in lib. Quos purg. oportet, præclaram ponit cautionem, diligenter nimirum esse prospiciendum, ut in ordinandis medicamentis purgantibus ea invicem commisceamus, quæ consentiunt & pariter operantur. Si enim unum citò, alterum tardè alvum movet, naturam multùm affici & molestari. Quòd si igitur Galenus inæqualem medicamentorum purgantium operationem accuratè & sollicitè fugiendam præcipit; quantò magis diversissimarum operationum medicinas invicem confusas improbat? Cæterùm in hunc eundem errorem incidunt, qui vina purgantia, vel calculum pellentia, vel sudorem provocantia, cum cibo potùve permiscent. Necesse siquidem est, vel cibum minus nutrire, vel nondum satis elaboratum, vi medicamenti trahentis ad generandas multiplices venarum obstructions attrahi. Novi magni nominis virum, qui ex familiari & frequenti cujusdam pulveris, calculum comminuentis, inter prandendum usu, renes totius corporis quasi cloacã reddiderat. Natura enim edocta, usuq; medicamenti incitata, omnes superfluitates ad renes tanquam ad communem cloacam depellebat, adeò ut materia ad regenerationẽ lapillorum nunquã deesset. Verùm hìc objiciat aliquis,

vinum licet diureticum sit, multa etiã vini genera calculum suã naturã expellant, innoxie tamen cum cibis permisceri. Respondeo, vinum propter quotidianum usum nõ habere vim medicamenti, sed alimenti; quamvis impuris existentibus corporibus, obstructionibus gignendis magnam occasionem præbet. Idem judicandum de fontibus acidis, qui licet calculum cõminuant & expellant, in iis tamen, qui acidulis pro potu ordinario utuntur, multò remissiùs operantur, nec vim medicamenti retinent, sed vim alimenti acquirunt. Iterum objiciat aliquis, Hippocratem 6. Epid. sect. 5. text. 29. purgantia medicamenta cum alimentis miscere, quando inquit, Si Elleborum celeriter operari velis, cibum sumito vel lavato. Ad hanc objectionem respondet Gal. in comment. Hippocratem non respexisse ad ipsum purgationis actum, sed ad præparationem corporis. Cum enim Hippocrates videret, sicca corpora difficulter purgari Elleboro; consuluit, ut priùs convenienti cibo vel lavacro humectarentur; quò deinde Ellebori operationem faciliùs sustinerent, nec in lethales convulsiones ob medicamenti siccitatem inciderent. Ipse etiã Hipp. Aph. 13. sect. 4. expressè ponit vocem *Ante*, inquit: Ante Ellebori usum cibo vel potu humectandum esse. Deniq; ex Aëtio infertur, sermo. 3. libr. 1. cap. 37. purgantia cum cibo sumpta optima esse. Respondeo, Aëtium toto isto contextu tantummodò de laxantibus & emollientibus, minimè verò de pharmacis electivè purgantibus agere: id quod ex subsequentibus capitulis evidenter apparet. Certum igitur est, eos

cos in gravi errore versari, non solum qui diversarum operationum medicamenta invicem permiscunt, sed etiam qui medicamenta cum alimentis confundunt; quod Galenus comment. 4. de vict. acut. text. 44. nec non comment. 2. text. 12. multis adductis rationibus evidenter demonstrat.

QUÆSTIO XLII.

An febricitanti aqua frigida sit exhibenda? C. A.

IN febrium curationibus aquæ frigidæ usum usque adeò formidant nonnulli, ut aspectum etiam illius & transitum super aquas, & navigationes execrentur; cum tamen Galenus & illius ævi Medici non solum aquam exhibuerint bibendam, sed circa lectulos quoq; ægrorum vasa aquâ frigidâ plena reposuerint: & quod mireris, febricitantes in balneum aquæ frigidæ ablegaverint, ut est videre apud Gal. lib. 10. meth. cap. 10. Inquiramus igitur, quid hac in re sentiendum sit & imitandum.

Hippocrates lib. de vict. ac. text. 40. inquit, Aquam frigidam neque morbis acutis, neq; biliosis convenire, neque urinam, neque alvum movere. Jam verò evidentissimum est, febres esse morbos acutos, in quibus cum primis & alvum & urinam provocare oportet. Ergo aquæ frigidæ potus in febribus est inutilis.

Autor quoque Commentarii in libr. Hipp.

Quæ in medicina fiunt, text. 32. aquæ frigida
 usum tam intrinsecus, quàm extrinsecus ad-
 ministratum improbat. Accedit quod Corne-
 lius Celsus libro 1. capite 3. & libro 3. capite 6. a-
 quam in febribus exhibere, periculosum esse
 docet. Hanc sententiam ex recentioribus ap-
 probant Landulphus, qui in febre tertianâ,
 vinum potius aquâ dilutum, vel aquam hordei,
 quàm aquam simplicem exhibere mavult. I-
 tem Astiarius, qui in febre ardentissimâ, causo,
 aquam hordei, vel vinum aquosum propinat.
 Sic etiam Stegius libro secundo practic. capite 6.
 postquam tacitè Galenum & Curtium tanquam
 nimis faciles in exhibenda aqua reprehendisset,
 aquam coctam substituit. Præterea Piso capite 4.
 cur. febr. ostensâ periculi magnitudine in exhi-
 bitione aquæ, in eandem transit sententiam, a-
 quam coctam crudæ & gelidæ præferendam esse.
 Hanc quoque sententiam amplectitur Savo-
 narola, Gentilis Fuligin. Fontanonus & alii. In
 memoriam etiam hoc loco revocemus Valerium
 Cordum Hessum, juvenem (ut Noribergensium
 Medicorum verbis utar) doctissimum, qui Ro-
 mæ febricitans, aquæ potu præmaturè extin-
 ctus fuit. Idem Antonio Parmensi accidisse
 testatum reliquit Benivenius cap. decimosexto l.
 de abdit. rerum causis. Denique huc referamus
 Illustrem & Generosissimum Comitem Fride-
 ricum de Hohenloe, qui cùm in armis con-
 tinuò se exercuisset, & Lochenam ab obsidione
 liberaisset: tandem apud Illustrem Comitem Jo-
 hannem

hannem Principis Auraici fratrem, febre correptus decubuit, & aquæ frigida potu in convulsiones omni periculo plenas, ut refert Forestus obs. 13. incidit.

Sed ab hac sententia recedit Galenus comment. 1. de vict. acut. text. 43. & comment. 3. ejusdem libri text. 40. nec non libro decimo meth. cap. 10. ubi aquæ frigida in febribus usum plurimum commendat. Maximè verò notabilis est locus, qui extat comment. 4. de vict. ac. text. 12. ubi inquit Galenus, aquæ frigida potu, omnes febre ardente laborantes sanavimus, nullo moriente ex his, quibus frigidam propinavimus, quorum tamen tam multi fuerunt, ut numerare eos non possim. Hanc Galeni sententiam sequuntur Gordonius capite quarto de feb. & part. 3. de Regim. ac. Curtius de febre ardente. Rondeletius in meth. cur. feb. Synoch. Rhafis quoque, ut notavit Savon. aquæ frigida usum minimè procrastinandum esse monet, licet enim crisis inde tardetur, mortis tamen periculum averti posse existimat. Neque silentio prætermittendum, quod Erasius in explicat. quæst. 2. de purgat. medicam. scriptum reliquit, in Italia quotidie æstatis tempore ardentibus febribus laborantes, ex liberalissimo aquæ frigida potu à febre liberari. Hoc, inquit, non solum vidi, sed auctor nonnullis fui, ut ita facerent, & recordor omnibus, quos bibere jussi, vel vomitum, vel sudorem copiosum, vel aliāquamcunq; evacuationem salutarem successisse, si modò tantum bibant,

ut oneri & molestiæ esse queat. Huc pertinet casus Cyrini procuratoris regis Lusitaniæ, cui cùm Amatus Lusitanus, ut est in cent. I. cur. 3. ardente febris decumbenti, aquam gelidam propinasset, & æger à potu bilem pallidam vomuisset, sanitatem, Amatus verò 300 aureos pro munere reportavit. Evidentem hanc gravissimorum Medicorum discrepantiam & difficultatem augeat Galeni inconstantia & multiplex contradictio. Nam commen. 3. de vict. ac. text. 40. inquit, Aqua tardè transit, neque urinas movet, neque transpirationes per corpus efficit, neque sitim sedat, neque humectat. Jam verò in febrium acutarum curationibus ea omnino requiruntur medicamenta, quæ diu non subsistant, sed citò transeant, urinam moveant, & corpus perspirabile reddant, quæque sitim humectando & refrigerando tollant. Sequitur ergo, aquam frigidam in febrium acutarum curatione locum non habere. Contrarium docet Galenus libr. 1. simp. capite 7. & comment. 1. de vict. ac. text. 43. ubi asserit, aquam sitim sedare & humectare, & in libr. de ptisana cap. 2. aquam celerrimè transire docet.

Præterea idem Galenus in locis cit. aquam non nisi in morborum acutorum declinatione, apparentibus jam signis concoctionis, in bene carnosus corporibus exhibendam esse consulit. Et tamen lib. 10. meth. capite 5. binos aquæ frigidæ cyathos in principio febris, etiam juveni macilentò exhibuit.

In tanta

In tanta ergo rerum confusione, & apparentibus contradictionibus difficillimum erit sese extricare.

Primùm tamen existimo, gravissimos istos scriptores inter se conciliari posse, si distinguatur inter tempestivam & intempestivam aquæ frigidæ exhibitionem. Intempestiva est, quando morbus adhuc crudus existit, vel inflammatio aliqua interim alicujus visceris præsens est, vel obstructio vel insuetudo, vel virtus invalida : vel quando æger macilentus est & humoribus viscosis oneratus, morbus verò in principio augmento vel statu consistit. Tempestiva est aquæ frigidæ exhibitio, quando aliqua concoctionis indicia in ægro apparent, quando æger carnosus est, vel aquæ frigide assuetus, quantumque integrâ spiratione potest, intrepidè ebibit.

Verùm cum conditiones istæ, quas Galenus ad tempestivam aquæ exhibitionem hinc inde requirit, vix unquam omnes innotescant, ut ipsemet fatetur Gal. com. 3. de vict. ac. tex. 40. sequitur, fortuitum esse & incertum aquæ exhibitæ successum. Ideò Hippocrates, Celsus, & quicunque Hippocratem sequuntur, ab aquæ potu abstinere, quàm cum Galeno & aliis, qui felicem aquæ effectum viderunt, exhibere malunt. Dubium siquidem non est, nisi notabilis aliqua evacuatio per vomitum, sudorem vel alvum succedat, ægrum potius debilitari quàm juvari. Cum verò in ardentibus istis febribus, non solum cor, primarium febris subjectum, sed epar etiam calore & siccitate findatur & disrumpatur vel planè inarescat, ut te-

stantur exempla ab Hollerio, Camerario, Hefſo & aliorum obſervationibus nobis tradita, ideò non ſolùm in declinatione, ſed reliquis etiam morbi temporibus obſervatis, quantum humanâ induſtriâ & ſagacitate fieri poteſt ſuprà poſitis conditionibus, aquam frigidam ad ſatietatem & nauſeam uſque exhibendam puto. Quòd ſi notabilis evacuatio haud ſequatur, tum per alia pharmaca aut injectiones, vomitus vel alvus ad egerendum extimuletur.

Contradiſtiones Galeni quod attinet, utrumque verum eſſe poteſt, aquam tardè trãſire, quando videl. obſtructiones adſunt vel craſſi humores, transitum aquæ impediētes: & celerrimè tranſire in corporibus ſcil. aquę aſuetis & ab omni obſtuctione vacuis. Sic etiam aqua ſitim movet, bibendiq; deſiderium auget, ſi nimirum præparcè bibatur. Humeſcat autem ſitimq; extinguit, ſi abundanter bibatur. Quod denique aquam modò in declinatione, modò in principio morbi exhibet, reſpondendum, illud fieri ſecundùm leges methodi, hoc verò extraordinariè in hydropotis, robuſtis, juvenibus, & benè carnoſis: Non quidem quòd carnoſitas, aquæ gelidæ vim in transitu quodammodo frangat, quod nonnullos ſentire video, cùm potus ad partes carnoſas tam in macilentis quàm carnoſis minimè perveniat, ſed quòd hydropotæ & robuſti minùs offendantur.

Si igitur ad perferendam aquæ frigidæ vehementiam corporis robur requiritur; quantum roboris ad ſuſtinenda vitriolata & ſulphurea chymicorum remedia requiri cenſebimus? Omnia enim

enim ex ipsorummet chymicorum confessione
vehementè operantur. Si dixerint, vehementiam
illorum per admixtionem aliorum mitiorũ phar-
macorum retundi & imminui, rectè illos sentire
arbitror; sed vana tunc ipsorũ gloria, quasi maxi-
marum virium pharmaca præparent & exhibeāt.
Si enim merè chymica e.g. spiritum vitrioli trium
vel quatuor guttarum dosi exhibent, in lingua &
faucibus potius molestandis hærebunt, quàm
quòd ad lienes vel renes aliasque partes remotio-
res transibunt: Quòd si dosin adauxerint, ut ad
partes remotiores transire possit, vim corrosivam
aliaque pericula simul augebunt: Sin cum mitio-
ribus & cum Galenicis pharmacis sua illa miscent,
quemadmodum communiter spir. vitrioli cum
aqua malvæ vel chamæmeli contemperatur, ut ad
loca remotiora sine noxa transire possit; cur glo-
riantur, se maximarum virium remedia exhibere,
cùm repressione & mitigatione ista enerventur &
contemperentur? Cur Galenica omnia illis for-
dent, cùm dogmaticis verus chymicorum medi-
camentorum usus minimè displiceat? Sed hisce
omissis, contra decisionem quæstionis motæ in-
furgere video Hippocratem Aph. 51. lib. 2. qui sic
habet: plurimum & repentè corpus evacuare, vel
replere, calefacere vel refrigerare, aut quovis mo-
do corpus movere, est periculosum, quod verò
paulatim fit, est tutum. Idem docet lib. 2. de vict.
ac. tex. 18. ubi eos Medicos reprehēdit, qui ægros
inediā conficiunt, & deinde cibum derepentè &
affatim offerunt. Exemplum quoque Eunuchi,
quod extat apud eundem lib. 7. Epid. tex. 109.

fatis docet, quantum malorum ex repentinis ejusmodi alterationibus emergat. Cum enim Eunuchus ille ex venatore factus esset piscator, & in venationibus corpus plurimum agitasset & calefecisset, postea verò refrigerasset in aquis, in periculosum incidit morbum, quo intra dies septem fuit abreptus & extinctus. Plura exempla quotidie occurrunt: Quicumque enim in obscuro & tenebricoso carcere diu fuerunt detenti, si repentinè in aërem lucidum transferantur, ut plurimum occæcantur. Sic quicumque manus nive vel gelu rigentes in aquam calidam statim mergunt, ingentes dolores percipiunt, qui verò membra frigore stupefacta in aquam frigidam immittunt, melius habent. Ziglerus autor est, Lappones & Finnos septentrionales populos in Scandia, aëris frigidissimi libertate non solum delectari, sed in tantum etiam juvari, ut quodocunque negotiorum causâ in Sueciam veniunt & domos intrant, in gravissima vitæ pericula incidunt. Quicumque denique in diuturna aliqua obsidione aliisque necessitatibus coacti famem diu sustinuerunt, si cibum postea derepentinè ingerant, ad unum ferè omnes moriuntur; quod fames Sauserrana in Galliis, & Harlemensis in Belgio testatum fecerunt.

Quemadmodum igitur mala consuetudo non repentinè sed paulatim ex secunda cit. aph. propositione, immutanda, ita quoque excessivus corporis calor non repentinâ aquæ gelidæ potatione, sed paulatim & successivâ alteratione corrigendus videtur. Nos Hippocrati, & quicumque citatû si. aphorismum rigidè absque limitatione amplectuntur, brevi-

breviter ex alio Hippocratis textu, aphorismo scil. 6. lib. 1. respondemus, extremis morbis extrema remedia adhibenda esse; mitiora siquidem in morbis acutis usurpare, nihil aliud est, quàm tempus & occasionem rei benè gerendæ perdere, ut docet Gal. lib. 5. meth. Quicumque igitur observatis supradictis circumstantiis, in morbis acutis, urgente necessitate, ad aquæ frigidæ potationem aliorumq; extremorum remedium usum transit, si notabilem, quam Erasius prædicavit, evacuationem haud consequatur, aliâ quâcunque industriâ illam potius promoveat, quàm ut ægrum desperatum relinquat.

QUÆSTIO XLIII.

An ad curandam febrem pestilentialem vena sit secanda?

C. N.

Quemadmodum in expugnandis munitio-
nibus & invadendo hoste major calamitas incidere nequit, quàm si belli duces de modo & processu pugnandi invicem dissentiant: Sic in Medicina major calamitas excogitari nequit, quàm si medici, de remediis quibus morbus, acerrimus generis humani hostis, profligandus est, dissentiant. Dum enim quisque suum institutum urget, pulcherrimæ rerum gerendarum occasiones dilabuntur. Omissis autem aliis exemplis, consideremus unicam duntaxat medicorum concertationem de sectione venæ in peste, quæ certè

tanta est, ut non nisi ponderatis utriusque partis rationibus & argumentis, iudicium ferri vel certi aliquid constitui possit.

Qui sectionem venæ in peste curanda necessariam esse putant, inter alia argumenta ad auctoritatem veterum Medicorum, Ruffi, Aëtii, Æginetæ, Avenzoaris, Celsi, Avicennæ & aliorum confugiunt. Hisce simpliciter respondetur, turpe esse Medico, solâ niti auctoritate, & sine ratione loqui. Præterea Oribasius, Aëtius, Ægineta venæ sectionem ex proposito non approbant, sed Ruffi sententiam simpliciter recensent. Ruffus etiam ipse non nudè sanguinem mittendum esse consulit: sed existente magnâ sanguinis copiâ. An verò sanguinis copia in febri pestilentiali sufficienter venæ sectionem indicet, breviter considerandum. Hippocrates Aph. 3. sect. 1. In magna sanguinis copia venam sine mora incidendam, & plethoram auferendam esse monet. Ergo in febre pestilentiali, apparente sanguinis copiâ vena incidenda. Respondeo: dubium non est, quin sanguinis abundantia venæ sectionem indicet, cæteris tamen paribus, quando scil. nulla contraindiciantia seu prohibentia adsunt, quæ sectionem impedire possint: Nam non solum indicantia sed etiam prohibentia inter se sunt considerata. Licet igitur sanguinis abundantia detractionem illius indicet, pestilens tamē malignitas illam ipsam prohibet, quia per detractionem sanguinis venenum agitatur & per universum corpus magis magisque diffunditur, unde extrema perniciēs cordi expectanda; ut Germanicum proverbium de non agitandis vel

moven-

movendis stercorebus hoc loco observandum veniat, quod enim magis moventur, eò latius foetor diffunditur. Hoc ipsum Thucydides intellexit, inquiens, τὸ κακὸν εἴ κείμενον, ἢ κινητέον: Malum quiescens non lædit, sed agitaturn interimit. Similitudinem habemus in vasis vinariis, in quibus si aliquid impuri aliquod in loco continetur, statim ubi vinum extrahitur impuritas magis movetur, & plures vini partes inquinantur. Melius igitur est, probatis antidotis malignitati occurrere, quam illam ipsam sine fructu periculosè exagitare. Celsus etiã non simpliciter sanguinem mittendum esse consulit; sed tunc quando vires constant. Cum autem omnium Medicorum judicio non solum vires præsentes, sed etiam futuræ, Medico diligenter sint expendendæ, certumq; sit, vires in hac febre mirificè concidere, utile erit à sectione abstinere. Quatum attinet ad recentiores Medicos, aliquot in medium adducunt rationes, quibus necessitatem sanguinis mittendi persuadere conantur.

Febres putridæ, inquiunt, sanguinis missionem requirunt. Pestis hæc est febris putrida. Ergo. Respondeo, majorem esse falsam ex Galen. lib. ii. Meth. c. 41. ubi manifestè docetur, febres putridas in se consideratas sanguinis missionem non requirere. Ad minorem quoque respondeo, febrem hanc pestilentialem non esse simpliciter febrem putridam, sed gravi & excellenti putredinis gradu ad venenatas febres accedere; ideoque alia curatio debetur febribus simpliciter putridis: & alia, si propriam essentiam & characterem spectes, febribus pestilentialibus. Quæ

enim in uno tertio conveniunt, illa propterea non sunt eadem, & per consequens eandem curationem non admittunt.

Galenus comment. 3. in lib. 1. Epid. miratur, quòd Hippoc. Critoni febre laboranti & maculas nigras habenti in crure, sanguinem non detraxerit. Constat autem ex signis, inquiunt, Critonem peste laborasse. Ergo in peste vena incidi debet. Respondetur: incertum esse, an Crito laboraverit febre verè pestilentiali; sunt enim qui putant, venenum ei exhibitum fuisse. Posito tamen, Critonem laborasse febre pestilentiali, prudentiùs tamen egit Hippocrates, qui à sectione venæ abstinuit, quàm Galenus, qui intermissam admiratur: sic autoritas autoritate convellitur.

Magnus morbus requirit magnum remedium, ut est venæ sectio. Pestis est magnus morbus. Ergo. Responsio. Major est vera: falsum tamen est, solam sectionem venæ, esse magnum remedium. Sunt enim plura remedia, quæ pro diversitate morborum magna esse possunt; Epilepsia enim, paralytis, hydrops, sunt quidem magni morbi, neque tamen in his affectibus venæ sectionem facile quis imperabit.

Quod sudorem promovet, non est omittendum. Sanguinis missio promovet sudorem. Ergo. Minorem probant ex Gal. qui in comment. Aph. 23. sect. 1. inquit, sanguinem usque ad animi deliquium extractum sæpe movere sudorem. Respondetur: non esse Galeni consilium, ut nos ad simile hortari velit; sed nudè ibi recenset, quid aliquando, casu fortuito acciderit: Ineptum igitur esset, si
quis

Qua
quis ad pr
guinis mi
meliora r
terea mir
citer pro
quod ma
observan
absq; anti
aliis viole
gissimè p
sectione
Gal. mag
sio max
non neg
inter pra
præserva
in curati
gnam p
mentis v
niver sum
Ab ex
tur, mult
huisse Re
fallacem
nunqua
etiam Ex
vandum
sentiat, q
nimium
robore
clarissim
etiam de

QUÆSTIONUM MEDICARUM. 161

quis ad provocandum sudorem extremâ illâ sanguinis missione uteretur ; cùm longè tutiora & meliora remedia sudorifera sint in promptu. Præterea minimè sufficere arbitror, sudorem simpliciter provocare, nisi tali pharmaco provocetur, quod malignitati simul resistat. Hinc sæpius observare licet, conatum istorum irritum esse; qui absq; antidotorû usu vel montes ascendendo vel aliis violentissimis exercitiis sudorem etiam largissimè provocant. Repertus quoq; est qui venæ sectionem sic astruit. In febre pestilentiali, teste Gal. magnâ exsiccatione opus est. Sanguinis missio maximoperè exsiccat. Ergo sanguinis missio non negligenda. Respondeo, distinguendum esse inter præservationem & curationem. Galenus ad præservationem maximè requirit exsiccationem: in curatione verò potissima intentio est ad malignam pûtre dinem dirigenda, quam nemo sanæ mentis venæ sectione auferre tentabit, nisi quis universum sanguinem extrahere velit.

Ab experientia quoq; nonnulli argumentantur, multos scilicet post sectionem venæ convalescisse Respondet Hipp. Aph. I. Experientiam esse fallacem, & Galenus præclarè docet, experientiam nunquam à ratione divellendam esse. Clarissimus etiam Erasius dicere consuevit, diligentius observandum esse, quod rationi & naturæ rerum consentiat, quàm quod casu fortuito eveniat. Sed ne nimium detrahare videar experientiæ, quæ in viro bono vicem methodi supplet; sciendum etiam, clarissimam multorum Medicorum experientiam de non secanda vena in febre pestilentiali ex-

stare. Primum constat, cum an. 1529. sudor Anglicus totam ferme Germaniam infestaret, ut plurimum omnes interiisse, quibus sanguis fuit detractus. Referunt etiam Annales, anno 1510. febrem pestilentialem crudeliter in Gallos sævisse, ad quam profligandam, quibus alvus fuit ducta, vel sanguis extractus, omnes multò citiùs interiisse. Præterea Julius Palmarius scriptum reliquit, cum anno 1568. pestis Lutetiæ grassaretur, omnes habuisse calamitosum exitum, quibus sanguis fuit missus, reliquos verò, assumptis cordialibus & alexipharmacis remediis, convaluisse. Joannes Langius celebris Medicus pessimam Germanorum consuetudinem prolixè detestatur, qui potissimum pestis remedium in sanguinis profusione collocant. Accedit autoritas præstantissimi Gesneri, qui in magna illa Tigurinorum pestilentia observavit funestum illorum exitum, qui spem vitæ in sectione venæ collocaverant. Longum etiam esset & supervacaneum, eos nominatim hîc recensere, quibus hoc pestis tempore venæ sectio infelicissimè cessit. Nec denique desunt multorum clarissimorum Medicorum Theses de non secanda vena in morbis malignis, publico omnium judicio approbatæ.

Hanc eandem sectionem improbârunt Montanus, Andernacus, Lemnius, Frisimelica, Donscelleninus, Bellocatus, aliiq; celeberrimi medici. Verum enimverò sunt adhuc nonnulli qui certis conditionibus, nobis sectionem venæ obtrudere conantur, quorum tamen maxima inter se est dissensio. Alii enim sine mora, quàm primum ab invasione

vasione morbi sanguinem mittunt, alii expectandum esse præcipiunt, donec tumores vel maculæ erumpant, ne venæ sectio in parte vel latere tumoribus adverso, instituta, naturæ motum impediatur, & venenum de uno latere in alterum deducat. Alii item ad animi deliquiū mittunt. Alii parcè sanguinem mittendum esse consulunt. Alii deniq; statim quidē ab invasione morbi sanguinem detrahunt, simul tamen Alexipharmacum exhibent, & cucurbitulas partibus glandulosis, ad quas natura venenatos humores protrudere solet, affigunt, & sic demum venam incidunt, sperantes, motum naturæ hoc apparatu impediri non posse. At verò si horum Medicorum placita accuratiùs perpendamus, apparebit, omnes in errore versari, & miseros homines in extrema vitæ pericula conjicere. Qui enim statim ab invasione morbi sanguinem mittunt, præterquam quòd ipsissima negligunt alexipharmaca, quæ sine cunctatione exhibenda erant, ægrum in præsens discrimen vitæ præcipitant. Cum enim per initia morbi incertum sit, an natura, cujus minister Medicus esse debet, veneni propulsionem parte inferna vel superna, latere dextro vel sinistro sit tentatura, incerto eventui rem committant, necesse est. Si enim Medicus venam cubiti aperiat, natura verò maculas & tumores parte inferiore, utpote in cruribus propellat; dubium non est, naturæ motum jam impeditum esse. Eadem ratio est, quando sinistri lateris vena inciditur, natura interim in dextro latere propulsionem moliente.

Quapropter venæ sectio statim ab invasionē morbi sine præsentī vitæ periculo administrari nequit. Qui consulunt, expectandum esse tempus erumpentium tumorum & macularum, & deinde ex eodem latere sanguinem mittunt, ii in præceptum Hippocratis graviter impingūt, quod pestilentissimo hosti inducias permittunt: in acutis enim morbis, quod movendum est, id statim initio moveri debet, ut inquit Aphor. 29. sect. 2. Prætereā si, quod frequenter accidit, natura in utroque latere, parte etiam superna & inferna maculas expellat, an non Medicus anceps redditur, & venæ sectio periculosa? locum enim non invenit, quem secure incidere possit. Qui ad animi deliquium sanguinem mittunt, sunt omnium audacissimi, & vitam, quæ in sanguine fundata est, simul cum sanguine profundunt, quin etiam virium robur, quod ad superandum hunc atrocem hostem est necessarium, dissolvunt, ut sub tanto pestis onere miseris omnino sit succumbendum. Qui parcè sanguinem mittunt, trepidationem & ignorantiam declarant, credentes parum, parum nocere; cum tamen nullum sit tam exiguum erratum, quod teste Hippocrate 2. Epid. in morbis acutis magnoperè lædere non possit. Qui denique confestim sanguinis missionem imperant, sed corpus simul, extrinsecus quidem cucurbitulis impositis, intrinsecus verò Alexipharmacis assumptis muniunt; satis illo ipso apparatu declarant, se rem magni periculi tentare, alioquin istum apparatus omitterent. Ex hisce satis opinor apparet,

paret, venæ sectionem in curatione pestis locum nullum habere.

QUÆSTIO XLIV.

An per vomitum sicuti per alvum purgatio institui possit?

C. N.

Quemadmodum in gynæceis nihil tam frequens est quàm ægrotare incipientibus sudorifera exhibere, sine ulla discretionē & respectu morborum & partium malè affectarum, sintne crudi vel cocti, sintne pars malè affecta ita disposita, ut noxam suam causamque mali per sudorem expellere possit: Ita nonnulli altum sapere volentes, statim, nullâ causæ morbificæ aliarumque circumstantiarum habitâ ratione, vomitoria sua exhibent.

Quantus sit hic error, non nisi qui rationalem curandi methodum amplectuntur, perspiciunt. Hic igitur abusus in quæstionem nos deducit, An quemadmodum corpus humanum per alvum, sic etiam per vomitum utiliter purgari possit?

Ad decidendam hanc quæstionem opus est ut primum naturam medicamentorum per alvum purgantium & vomitoriorum cognoscamus: Deinde quæ sit conditio ventriculi ad quem humores per vomitum rejiciendi rapiuntur, & quæ sit conditio intestinorum ad quæ iidem humores expurgandi, traducuntur.

Primum quod attinet, cōcorse est omnium ve-

terum Medicorum sententia, purgantia medicamenta propriè sic dicta, non indifferenter omnes humores, sed certos & específicos occultâ & indicibili proprietate exterminare, ut docet Galenus lib. 1. de fac. purg. lib. 3. de fac. simpl. cap. 25. lib. 2. de elem. cap. ult. Orib. lib. 14. collect. cap. 41. Aëtuar. lib. 13. meth. cap. 7. & 8. Ægin. lib. 7. c. 4. Notabile verò cum primis est quod Galenus in lib. de atra bile, cap. ult. inquit, Si dederis hydropico medicamentum, quod flavam bilem movet, nihil juvabis, & si dederis icterico medicamentum quod aquosos humores purgat, nihil efficies.

Præterea idem Galenus contra Erasistratum disputans, inquit, Si quæris, cur Hippocrates eandem sententiam non exprefferit; respondeo, inquit Galenus, idem Hippocrati accidisse, quod olim legumlatoribus, qui in horrenda & inaudita tum temporis crimina nullam constituerunt poenam, quia putârunt nullum talia commissurum. Sic Hippocrates non putavit quemquam fore, qui hanc medicamentorum purgantium operationem negare ausus fuerit. Horum igitur vetustissimorum sententiam plerique ferè omnes ex recentioribus recipiunt.

Vomitoriis autem medicamentis specifico-
rum humorum attractio nusquam tribuitur, id
quod ex Ægineta lib. 7. de re med. cap. 10. patet, ubi
ait, Vomitoria medicamenta neque sanis, neque
acuto morbo ægrotantibus permittimus, sed in
morbis diuturnis, quando mali causa in ventriculo
consistit. Adeoque vomitoria ex ventriculo
duntaxat evacuant, & quidem indifferenter, quic-
quid

quid in eo reperiūt. Quanquam autem in eodem capite asserat, elaterium bilem & pituitam evacua-
re, tamen subintelligendum, si nimirum in ven-
triculo hæreant illumq; enervent. Ejusdem sen-
sentia est Orib. lib. I. synop. c. 18. ubi vomitum soli
ventriculo inaniendo consecrat, ac proinde talia
pharmaca præscribit, quæ nauseam potius, & inse-
quentem vomitum, quàm definitorum & specifi-
corum humorum attractionem & expulsionem
moliuntur; cujusmodi sunt unguentum Irinum,
aqua tepida cum oleo rancido & similia, quæ mi-
nimè electivè trahunt, sed ventriculum contur-
bant & quasi evertunt. Quanquam etiam Actua-
rius l. 4. meth. c. 4. melancholici humoris per vo-
mitū evacuati meminit; minimè tamen pharma-
cis vomitoriis, sed naturæ noxium humorem per
vomitum expellenti, vim illam ascribit.

Quapropter cum nulla sint vomitoria, quæ spe-
cificâ proprietate certos & appropriatos humores
expellant, fieri nequit, ut eadem sit utilitas vom-
toriorum quæ est purgantium. Posito tamen, mi-
nimè verò concessio, non minùs dari vomitoria
quàm purgantia, specificâ virtute certos humores
expellentia; si tamen ventriculi conditionem &
officium spectemus, longè diversum illud ab in-
testinorum, inferiorum potissimùm, officio de-
prehendemus. Ventriculi siquidem officium est,
cibum ingestum suâ virtute concoquere. Inte-
stinorum officium est, sordes totius corporis ex-
cipere, & ad tempus urgentis naturæ asservare.
Hinc medici in corporibus impuris omnem dant
operam, ut facultatem expultricem per medica-

menta idonea totius corporis fordes & supervacaneos humores ad intestina tanquam ad sentinam, & locum ad id à natura destinatum transmittere asuefaciant.

Quòd si verò tales fordes per vomitoria ad ventriculum longo usu derivare studebimus; quis non agnoscit, alvum adstrictiorem, & ad egerendum tardiores fieri, ventriculum contra commaculari, in concoquendo cibo impediri, & in cloacam totius corporis mutari. Hoc suo malo expertus est Frobenius Basiliensis; qui, ut refert Zwingerus in Theatro, à natura multum vomere asuetus, ventriculum ita enervavit, ut infirmatâ facultate concoctrice, deficiente alimento, tabe consumptus fuerit. Considerent ergo chymici, quibus nihil tam est familiare, quàm per validissima vomitoria corpus evacuare, in quæ pericula homines conjiciant; dum naturæ ordinem planè invertunt, & ex ventriculo, membro nobili, impuram cloacam efficiunt. Haud enim illis patrocinatur, quod Hippocrates in libello de helleboro, & Galen. in libr. quos purg. op. quandoque per superiora, quandoque per inferiora purgandum esse docent, expressè siquidem innuunt, tunc per vomitum purgandum esse, quando materia noxia vel in ventriculo vel in viis proximioribus hæret. Quemadmodum igitur in febre quotidiana aliisque affectibus à pituita dependentibus, utpote quæ circa ventriculum hære solet, vomitoria cum fructu usurpantur; sic de electiva specificorum humorum per vomitum purgatione, altissimum ubique silentium.

QUÆSTIO XLV.

An dysenteria potissima causa sint fructus autumnales? C. N.

CUM dysenteria tempore potissimum autumnali grassetur; factum est, ut non solum idiotæ, sed Medicorum quoque nonnulli, potissimam hujus mali causam in fructuum autumnalium esum referant. Quanquam autem dubium non sit, fructus istos, horarios in primis, quos vocant, qui corruptioni facile sunt obnoxii, ut sunt persica mala, pruna & quædam pyrorum genera, dysenteriam excitare: haud raro tamen experimur, etiâ puerulos lactentes, & qui excessum circa victum non committunt, eos etiam, qui à fructibus sibi diligenter cavent, iis quin etiam annis, quibus nullus est talium fructuum proventus, in dysenteriam incidere. Quapropter tantum abest, ut causam mali in fructus istos horarios duntaxat referam, ut potius omnis generis humores longo tempore congestos, partim acrimoniâ vel salsedine, partim etiam aptitudine ad putrescendum, dysenteriam excitare putem. Humores ex suâ naturâ acres & mordaces quod attinet, nonnulli in ea sunt sententia, humores acres & biliosos dysenteriam excitare non posse, eò quòd dysenteria seu exulceratio intestinorum haud fiat in instanti, sed moram requirat. Jam verò humores acres & biliosi moram in intestinis non trahunt. Proinde apti ad dysenteriam generandam esse nequeunt:

pituitam verò falsam propter viscositatem, intestinorum tunicis diutiùs adhærere, easque exulcerare. Sed hîc primùm distinguimus inter bilem flavam naturalem, tenuem, & inter bilem præternaturalem, crassam, & in intestinis diutiùs adhærentem. Deinde bilis flava licet tenuis sit, & in intestinis non diu moretur; quotiescunq; tamen in anfractus intestinorum illabitur, facilem inde exitum non habet, sed vi quasi detentâ exulcerat. Præterea tanta potest esse bilis flavæ acrimonia, ut in solo etiam transitu exulceret. Reliqui humores quicunq; ad putredinem dispositi sunt, diutiùs in intestinis hærent, donec & ipsi cõputrescendo acrimoniam & exulcerandi vim acquirant; quam simul ac conceperunt, non minùs ac alii humores ex sua natura acres dysenteriam generant. Et sanè quantum ex frequenti excretorum inspectione, & diligenti ægrotorũ consideratione observare potui, eos cū primis, qui vel inordinatè omnino sine ullo ciborũ delectu vivunt, vel qui annuas totius corporis evacuationes negligunt, dysenteriâ correptos vidi. Prava siquidem alimenta non nisi prava & corruptos humores circa epar, lienem & intestina moram longâ trahentes generant, qui tandem putrescentes exitũ sibi quærunt, idẽ fit in iis, qui annuas evacuationes negligunt, & de die in diem vivendo, hostem ad sui perniciem in intimis viscerib. foveant, donec exeundo domicilium destruat & evertat. Præterea historiæ testantur, integros sæpè exercitus alvi fluxionibus deletos fuisse, quando vel cibus putredini obnoxius, vel premēte rerum ad victum necessariarum penuriâ, quosvis cibos

Quæ
cibos non
runt: cujus
Masilis ob
Itē in obli
causâ grav
Caroli V.
Imò nulla
quin ex in
ercitus par
nulli, neq;
Vespasian
Cæsarē S
Imp. Ro
regē Neap
Hinc
uno & eo
fiunt, ac
Quæ enim
& acrimo
surpatis, n
vel aliis hu
orientur,
de quibus
Communi
hominum
pestivè at
Quotus
tione me
tur? Mi
mali or
inæquali
calore a

cibos non satis cognitos sine discrimine ingesserunt: cujus rei exēpla habemus in exercitu C. Cæs. Massiliā obsidentis, de qua Cæsar lib. 2. de bello civ. Itē in obsidione Neapolitana an. 1529. Ex eādē causā gravissimā dysenteriā passus est exercitus Caroli V. in provincia Narbonensi, teste Carione. Imò nulla fermè suscipitur in Ungariā expeditio, quin ex incautā victus inusitati ratione, major exercitus pars dysenteriā, quā ferro occūbat. Hæc nulli, neq; ipsis bellorū ducibus parcit. Constat n. Vespasianum & Trajanū, autore Orofio; Augustū Cæs. teste Suetonio; Albertū Austriac. & Frideric. 3. Imp. Rom. referente Munstero, Ferdinandum regē Neap. teste Comineo, dysenteriā occubuisse.

Hinc est, quòd diversæ dysenterię species etiam uno & eodem anni tempore, in diversis corporib. fiunt, ac proinde non nisi diversimodè curantur. Quæ enim à bile proveniunt, solis refrigerantibus & acrimoniam bilis obtundentib. tempestivè usurpatis, nō rarò sistuntur. Quæ verò à pituita falsa, vel aliis humoribus viscosis vel putredini obnoxiiis oriuntur, deterfionibus & repetitis purgationib. de quibus pleni sunt practicorum libri, curantur. Communissimā ergo morbi causam, cōmunem hominum in victu errorem, & in pharmacis tempestivè assumendis negligentiam esse existimo. Quotus enim quisque est, qui in præservatione morborum sibi pharmaca præscribi patiatur? Mirum igitur non est, si tempore autumnali omnium inconstantissimo, maximeque inæquali, humores longo tempore collecti, & calore æstatis quasi resoluti vel putrefacti sub

autumnum cum funesto alvi profluvio exitum sibi quærant. Quanquam in ipsam quoque æstatem, torridam cum primis, suoque calore bilem flavam multiplicante, dysenteria non rarò incidat. Cujus rei exemplum habemus in numerofo exercitu, quem Carolus V. ex Germanis, Italis & Hispanis collectū sub ardentissimo cæli statu contra Ariadenum Barbarossam in Turciam infelicitè, ut testatur Jovius, traduxit.

QUÆSTIO XLVI.

An purgantibus medicamentis in dysenteria uti liceat? C. A.

EX præcedente quæstione alia nascitur, an nimirum in curanda dysenteria purgantibus medicamentis uti liceat. Galenus lib. 12. meth. cap. 1. purgantia medicamenta detestatur. Avicenna quoque Fen. 4. lib. 1. cap. 4. negativam sententiam tueri videtur. Ventrem, inquit, in ventris solutione solvere, est timore plenum. Galeni vestigiis insistit Vallesius Com. in 4. Epid. Hipp. ubi exponens casum Leambii, temeritatis notam eos incurrere asserit, qui in dysenteria ad purgatiā trans-eunt: quid enim, inquit, aliud est purgare in dysenteria, quàm majorem humorum colluviem ad locum malè affectum, & intestina dolentia concitare & periculum augere? Quin etiam vulgaris Medicorum regula huic instituto reclamatur; quàm similia similibus conservari, & contraria contrariis curari dicuntur. Hinc homines rerum ignari, quoties

quoties vel purgantem potum, vel clysterem dysenterico administratum audiunt, obstupescunt quasi & Medicorum consilium admirantur. Venum qui penitiùs omnia rimatus fuerit, is mirari desinet. Purgantia enim licet ipsi affectui seu effectui non sint contraria, causæ tamen istius mali maximè adversantur, quam, etsi non radicitus extirpant, ita tamen imminuunt, ut minùs periculi leinde sit pertimescendum. Unde etiam dici solet, fluxum per fluxum curari. Deinde magna est purgantium medicamentorum varietas & dissimilitudo; alia enim sunt laxantia, quæ, quia alvum in dysenteria jam ante laxam & lubricam offendent, & laxiorem relinquunt, ideo locum habere nequeunt. Electivè autem purgantium alia sunt benigniora & mitiora, alia vehementiora. Vehementia nemo nisi delirus administrabit: mitiora, a cumprimis, quæ moderatam aliquam post se relinquunt adstrictionem, ut sunt Rhabarbarum & Myrobalanorum genera, si ad humorem acrem & falsum dirigantur, mitissimè purgant, materiam peccantem imminuunt, aditumque faciunt, ut, quodcunque residuum est, per adstringentia, infrassantia & emplastica meliùs refrænetur & coherceatur.

Ad textum igitur Galeni respondendum, eum si fertis verbis in illū invehit, qui dysentericis non solum cæpam in cibum offerebat, sed muriam quoque acerrimam per alvum infundebat, & simul purgantia, vehementiora scilicet quorum antiquitus usus erat, per os propinabat; quo curandi modo robustos quosdam curatos, plurimos verò alios

crudeliter necatos fuisse refert. Distinguendum igitur inter purgantia vehementiora & mitiora, nec non inter tempestivam & intempestivam purgationem. Quicumque enim Medicus per initia morbi vocatus (quod tamen in Germania nostra est de raro contingentibus) leniter purgantia & detergentia usurpaverit, id quod plerique recentiores practici cum laude facere consueverunt, is magnum aditum ad felicem curationem perficiendam sibi comparavit.

Q U Æ S T I O XLVII.

An in dysenteria adstringentibus propriè dictis sit utendum? C. A.

Qui practicorum libros paulò accuratiùs inspicit, facilè deprehendet, nullam ferè differentiam inter astringentia, emplastica, incrassantia, frænantia observari; sed promiscuè & confusè in curandis fluxionibus usurpari; cum tamè Galenus l. simpl. fac. c. 32. 33. & 34. evidentem differentiam constituat. Adstringentia enim frigida sunt & sicca, atq; substantiam habent crassiusculam, omnis acrimoniæ expertem: unde venarum orificia, omnesq; alios corporis ductus & meatus angustant, coarctant & occludunt, ut materia tenuis, acris & fluxilis in motu & agitatione impediatur, & vi quasi reprimatur. Ex horum numero sunt mespila, sorba, pruna sylv. rodicem Tormentillæ: Bistortæ &c. Quòd si quis Galeno, acerrimo simplicium censori, litem movere, eumque contradictionis arguere velit,

elit, facile id poterit, nam lib. I. simpl. c. 33. contra Metrodorum Asclepiadeū disputans, etiā Chalcitē, Chalcantum & Myfi, aliaq; calidissima & adringētia refert. Sed huic in pſentia ſufficiat, quòd Gal. lib. 4. simpl. de adstringentib. propriè dictis, b. i. verò de impropriè dictis agat. Emplastica verò sunt, cujus partes veluti glutine colligatæ tenaciter invicem cohærent, adeò, ut, quicquid attingunt, suâ viscositate ad fluendum ineptū reddant, ut sunt althea, malva, acanthus &c. Incraſſantia sunt, quæ suæ substantiæ crassitie & terrestreitate humores tenues, quib. sese permiscunt, crassiores & fixiores faciunt: ut sunt bolus Armenia, Hæmatites, cornu cervi &c. Frænantia sunt, quæ humores turgent vel ferocientes quâdam frigiditate prætercent & compescunt; ut sunt Ribes, Berberis, malum punicum &c.

Circa hæc Itali quæſtionem aliquando movent, an quæ propriè adstringentia vocantur, in curanda dysenteria locum habeant.

Itali, ne impuram acrium & erodentium humorum in dysentericis collectorum saburram per adstringentia cohibeant, & intra corpus ad graviora mala excitanda detineant, per initia leniter arguant & detergent; deinde solis incraſſantibus & emplastice curationē absolvunt. Ad suas quoque partes traducunt Galenum, qui in lib. de ven. sect. contra Erasistratum inquit, Non paucos vidi, qui dysenteria, varicibus & hæmorrhoidibus per adstringentia suppressis, in apoplexiam, insaniam, phritidem, pleuritidem, hydropem, sanguinis emissionem & scabiem foedissimam inciderunt.

Nonnullis etiam, inquit, Scholiographus Holle-
rii, intestina adeò resiccantur, ut alvi perpetua ad-
strictio remaneat. Idem ad cap. 43. libr. 1. Holl. de
cur. morb. inquit, Qui alvum celerius & vehe-
mentiùs adstringentium usu supprimunt, ii pus in
tunicis intestinorū includunt, unde infania non-
nunquam sequitur. Mulierem quoq; idem novit,
cui ex tali medicatione alvus per totam vitam non
nisi septimo quoq; die egerebat, & ore naribusq;
graviter olebat. Alii adstringentia & diuretica
miscunt; verum quomodo & quā utilitate id præ-
stari possit, haud assequor. Si enim diuretica & ad-
stringentia simul miscunt, manifestum est, quā
id nullo cum fructu fieri possit, eò quòd unum al-
terius vires destruet & corrūpet. Sin adstringentia
per clysteres, diuretica verò per os propinant, ut
materia acris ab intestinis ad vias urinæ derivetur,
majus imminet periculum. Nam si intestina
longè crassiora & densiora ureterib. acrimoniam
humorum sustinere non possunt; quomodo te-
nuissimi ureteres sine exulceratione & perforatio-
nis metu illam sustinebunt? Rectè igitur Savo-
narola in cur. dysent. inquit, illos in scyllam inci-
dere, dum charybdim vitare cupiunt.

Trallianus libr. & cap. 8. post diem tertium ad
adstringentia transit. Idem facit Aëtius, Celsus, &
pleriq; omnes alii tam veteres, quàm recentiores;
qui non solum adstringentia, sed urgente etiam
necessitate narcotica usurpare, nunquam sunt
veriti.

Quapropter qui adstringentia damnant, eos de
prematuro, intempestivo, & immoderato adstrin-
gentium

QUÆSTIONUM MEDICARUM. 177

gentium usu intelligendos esse arbitror. Præmissis verò præmittendis, quin verè & propriè dicta adstringentia cum moderamine tempestivè usurpata, ad curandam dysenteriam plurimùm possint, non est dubitandum.

QUÆSTIO XLVIII.

An in dysenteria aqua frigidâ sit utendum? C. A.

PORRò in curanda dysenteria incidit & hæc quæstio, an aqua frigida dysentericis sit exhibenda?

Trallianus lib. & c. 8. aquam pluvialē exhibet, à qua Jachinus in lib. 9. Rhasis non abhorret: Celsus etiam libr. 4. c. 15. collocat magnam curationis spem in potu aquæ bene frigidæ. Ex recentioribus quoq; non pauci biliosam materiam considerantes, à qua frequenter dysenteria excitatur, aquæ frigidæ usum non formidant; acrimoniam siquidem bilis flavæ, aliorumq; humorum acrium obtundit, calorem temperat, sitim sedat, sordidumq; & purulentum intestinorum ulcus probè eluit & mundificat. Præterea nō paucos ex infimâ plebe, solâ & largiore aquæ frigidæ potatione, præter multorum spem evasisse recordor.

Verùm Aretæus lib. 2. morb. chron. c. 9. docet, aquam frigidam intestina exulcerare; id quod ab omni ratione alienū esse videtur: cū enim aqua omnis acrimonix & mordacitatis expers sit, quomodo exulcerabit? Quapropter existimo, gravis-

simum istum scriptorem non ad literam intelligendum esse. Respexit autem sine dubio ad Aph. 20. lib. 5. Hipp. ubi docet, frigida inimica esse ulceribus, item ad Aph. 18. ejusdem libri, ubi addit, frigida adversari nervis. Jam verò dysenteria nihil aliud est quàm ulceratio, & quidem in parte nervosa. Ergo aqua frigida dysentericis nocet. Sed respondetur, Hippocratem loqui de externis partium cutanearum ulceribus, & frigore extrinsecus occurrente. Jam verò aquæ potus cùm in ventriculo alteretur antequam ad intestina transit, nihil incommodi inde pertimescendum. Quapropter salvo aliorum iudicio, existimo aquæ frigidæ potum mediocriter carnosus, nec ad extremum debilitatis propter causas allatas minimè formidandam aut fugiendam esse.

QUÆSTIO XLIX.

An in melancholia hypochondriaca frequenter sit purgandum? C. N.

QUanquam omnium Medicorum iudicio Melancholici difficulter restituantur, in difficultatibus tamen casibus nō omnino desperandum esse, variis exemplis monemur. Quæri autem hoc loco potest, an venæ sectio frequenter iterata, & purgationes frequentiores locum in melancholiæ curatione obtineant? Si in genere omnium Melancholicorum conditionem spectemus, magnam siccitatem deprehendemus. Jam verò sanguinis evacuationes & purgationes frequentius
repe-

repetitæ, universum corporis habitum mirificè extenuant magisque exsiccant; ut ab una parte concludi possit, fugiendas esse tales inanitiones. Ab altera parte stat Actuarius, qui lib. 2. cap. 3. disertis verbis non solum frequentem sectionem venæ & purgationes, sed illas etiam vehementiores commendat. Platerus quoque practicus celebris venarum sectiones & purgationes vehementiores, vigesies repetendas esse monet.

Hac in parte ad causam melancholiæ diligenter respiciendum esse existimo. Quanquam enim plerique omnes existiment, melancholicum morbum ab humore vel vapore melancholico dependere, qui vel primariò in cerebro generetur, vel in liene, indeque ad cerebrum ascendat; Capovaccius tamen Patavinus aliquando multis rationum momentis demonstravit, cerebrum ex naturâ humidissimum, ad tantam intemperiem nunquam devenire posse, ut humorem melancholicum, siccum scilicet & terrestrem gignat.

Proinde per consensum lienis duntaxat generabitur. Hujus verò generationis duplex modus esse potest. Vel enim lien obstruitur, ut sanguinis massam à fecce melancholica liberare & mundificare minùs possit, unde necessariò fex ista melancholica circa epar, Mesenterium & similia loca viciniora subsistit, sursumque in cerebrum evaporando mentem perturbat. Vel infirmior est lien, quàm ut fecem melancholicam subigere & vincere possit, si vel maximè attrahendi munere fungatur, alterandi tamen &

expellendi facultate destituitur, ac proinde pari necessitate in cerebrū exhalat. Hæc licet frequenter ita se habeant, dubium tamen non est, quin aliter etiam melancholia generetur. Primū constat ex Hipp. Aph. 23. l. 3. Si metus & mœror longo tempore perseverent, melancholiam generari. Jam verò nulli ignotum est, metū & mœrorem totum corpus absq; humoris melancholici generatione vel multiplicatione nimium exsiccare. Deinde non rarò experimur, per nocturnas visiones, spectra, terribilia, tristia nuntia, repentinoseque terrores, melancholicum affectum non paulatim, ut in priori casu, sed derepentē quandoque oriri, qui tamen non minùs diutissimè durat, ac ille, qui vel à multitudine humoris melancholici, vel lienis vitio proficiscitur. Quis igitur iudicabit subitanam istam melancholiam citra humoris melancholici copiam, & lienis vitium, generatam, frequentioribus purgationibus & sectionib. venæ tractandam esse? Quapropter, quotiescunq; melancholia ex vitiato liene oritur, ita ut vel non attrahatur, vel minùs expellatur, sed ad alias sedes impellatur humor melancholicus, toties frequenter & purgare, & venas secare licebit, admiscendo tamen electuaria cordialia, temperatè humida. Quoties verò ex solis curis, pavoribus & terroribus oritur, quod ex continuis vigiliis, hypochondrii mollitie, siccitate totius corporis, cum primis verò ex causis antecedentib. cognoscere licet; toties ab inanitionibus totaliter est abstinendum, & per cordialia temperatè humida, victumq; humectantem procedendum esse existimo.

Quæ-

QUÆSTIO L.

An alvi fluxus in pleuritide & peripneumonia signum lethale? C. A.

CLarissima est Hippocratis sententia Aph. 16. li. 6. diarrhœam, pleuritidi vel peripneumoniæ supervenientem, esse signū lethale. Eandem sententiam iisdem verbis repetit lib. 1. de morb. In eandem etiam sententiam inclinat Actuarius lib. 1. meth. c. 17. & lib. 3. c. 18. Sic Dovinetus lib. 3. c. ult. refert, quendam pleuriticum, cui diarrhœa supervenit, die quarto mortuum fuisse. Verū hęc sententia nō tam propter Hippocratem, quā interpretem illius Vallesium in com. contemplatione est dignissima. Cur enim Hippocrates diversis affectibus, quorum alter in thoracis laterib. & musculis intercostalibus, alter verò in ipsis pulmonib. consistit, unum & idem pestilitatis signū tribuit? An quia Hippocrates longā experiētiā tale quid didicit? an verò quòd in pleuritide & peripneumonia laborat facultas animalis & vitalis, respiratio nimirū, quæ ex vitali & animali est composita? Accedēte ergo alvi profluvio, tertiā scil. facultatis naturalis læsione, magnum vitæ periculum imminet. Contra primam rationem adduci potest Galenus lib. 6. de loc. affect. c. 4. asserens, pulmonum vitia per urinā, thoracis verò per alvum evacuari. Hanc difficultatem auget Hippoc. libr. 7. Epid. ext. 14. Caupo, inquit, qui peripneumoniā tenebatur, alvi fluxu statim correptus, indies melius

habuit, ut die 14. sanus evaserit. Idem docet in Coacis, Quibus in febribus, inquit, dolores lateris fiunt, iis alvus multa aquosa & biliosa dejiciens, remedium adfert. Quanquam autem Vallesius in com. Epidem. rationem reddens, cur caupo ille contra sententiam Aph. 16. per alvi fluxum servatus fuerit, restitutionis causam potius in sudorem copiosum, qui die 4. & 8. apparuit, referat; si tamen casum Hermoptolemi, die 15. eadem peripneumoniâ mortui, examinemus, & vim dierum criticorum consideremus; evidenter patebit, cauponem potius propter alvi fluxum, quàm propter sudorem mortis periculum evasisse. Caupo enim sudavit die 4. & 8. qui dies critici non sunt; ergo nullum levamen per sudorem accessit. Hermoptolemus verò sudavit die 9. & 11. qui dies licet critici sint, mortuus tamen est Hermoptolemus; sine dubio, quia alvus fuit suppressa; expressit enim Hippocrates hæc verba: *Biliosæ egestiones sunt siccata &c.* Hinc ergo infertur, pulmonum affectus per alvum non infeliciter evacuari; plus enim valoris habuit alvi fluxus in caupone, quàm sudores Hermoptolemi, bis in diebus criticis effusi. Latera quoque thoracis non minori felicitate per alvum evacuari, testatur Valleriola duobus exemplis: Arduinus, inquit, patricius Arelatensis, pleuritide correptus, nullo procedente sputo, pro deplorato habitus, vigiliis animique deliquiis exhaustus, superveniente ad diem 14. alvi fluxu copioso, præter omnium spem, Dei gratiâ, fuit servatus. Johannes autem Valleriola, filius meus, gravi pleuritide correptus, absque ullo sputo deli-

rans, horrendum clamans & convulsus, ut in horas moriturus putaretur, alvi profluvio oborto fuit restitutus.

Sed pro Hippocrate respondetur, rara accidentia nihil derogare arti. Præterea alvus in pleuriticis & peripneumonicis, sicut etiam in phthisicis, & plerunque in fine morbi, viribus jam attritis & exhaustis supervenit; unde mirum non est, quòd moriuntur. In caupone verò alvus statim, & quidem confertim viribus nondum fractis fuit soluta. Galenum quod attinet, etsi oculatus testis fuit, thoracis vitia per vias urinæ solvi & terminari, addit tamen hæc verba: *Pulmo & thorax rarò per alvum purgantur.* Cujus rei rationem reddit Jacotius in comment. ad coac. Hippocratis.

QUÆSTIO LI.

An pica sit affectus ventriculi?

INter alias pœnas, quibus Deus ob lapsum primorum parentum muliebrem affecit sexum, multiplices isti morbi, qui solis prægnantibus accidunt, meritò numerantur. Omnium verò morborum maximè admirabilis est inusitatus ille, inhumanus & infatiabilis rerum non edendarum appetitus, quando prægnantes vel carnes crudas, easq; vel humanas vel pecuinas, carbones etiam, & terrâ miro ardore appetunt, & impunè interdum deyorant. Hunc affectum Hippocrates in lib. de

superfoetat. picam nominat. Causam hujus mali Galenus libr. 1. de sympt. caus. cap. 7. Aëtius lib. 4. ferm. 4. c. 10. Aëtarius lib. 1. c. 20. ex recentioribus Mercatus, Montanus, Savonarola, & quotquot de morbis mulierum scripserunt, incorruptos & indicibilis qualitatis humores vel vapores ex utero ascendentes, & ventriculum occupantes conjece-
runt; quasi pro variâ vaporum & humorum ex utero in ventriculum irrepentiû conditione, varia & insueta edulia appetantur. Suspicionem tamen, hujus appetitus causam minùs philosophicè soli ventriculo imputari. Etsi enim ventriculi officium sit cibum appetere; ciborum tamen electio, hunc scil. cibum tanto ardore appetere & eligere, illum renuere, penes cerebrum esse videtur. Rectè igitur Aëtius lib. 3. cap. 20. ventriculi appetitum, simplex expletionis desiderium appellat: eligere namque & dijudicare cibos, hunc vel illum, licet perniciosum & insuetum appetere, posthabito & neglecto omni periculo, nō ventriculi, sed cerebri vitio accidit. Videmus puerulos, qui mente & judicio nondū valent, simili ferè modo res inedules saluberrimis cibis præferre & devorare; quod certè non ventriculi, sed cerebri malè dijudicantis vitio accidere certū est. Quapropter inordinatus ille & præternaturalis prægnantium appetitus, si non ex cerebro solo, à pravis & corruptis uteri exhalationibus infestato proficiscitur, negari tamen nequit, quin unà cum ventriculo ipsum quoq; cerebrum malè afficiatur, ut non minùs cerebro, quàm ventriculo per accommodata remedia, quantum imprægnatio permittit, sit prospiciendum.

Quæ

QUÆSTIO LII.

An in porriginē cuticulā in squamulas abeat? C.N.

INter affectus cutem deformantes numeratur porrigo, quam Furfures vocant, eò quòd ex levi cuticulæ attritu & confricatione, ea præsertim in parte ubi pili nascuntur, squamulæ tenues & furfuraceæ, furfuribus tritici tenuitate & candore non absimiles, decidunt: Unde Serenus,

*Cùm caput immensa pexum porriginē nungit,
Copia farris uti, freudentibus edita saxis.*

Quæritur autem, an furfures isti sint de substantia cuticulæ, quam epidermidem, summam vel ultimam cutem, vel cutis superficiem vocant, vel humoris cujusdam ad extremam cutem delati, ibique expansi & exsiccati, comminutio.

Gordonius de pass. cap. part. 2. c. 5. inquit, furfures fieri à vaporibus cuticulam in squamulas convertentibus. Idem sentit Rondeletius c. 11. de aff. cap. furfures generari, quando humor serosus mordax sub cute & cuticula latens, cuticulam rodit, scindit & à subjecta cute divellit, unde tenues & furfuraceæ squamulæ excitantur. Idem sentit Platerus cap. 1. de cutis deform. Furfures, inquit, generantur, quando cuticula à vera cute abscedit, finditur & in squamulas resolvitur. Galenus hac in parte obscurior esse videtur, nam com. 3. de vict. ac. tex. 13. inquit, furfures ab excrementis caput petentibus generari; non tamen addit, an

excrementa illa sint causa efficiens vel materialis.

Ægineta verò expressè docet lib. & c. 3. furfures sine exulceratione generari. Ejusdem sententiæ est Actuarius lib. 2. meth. cap. 5. dum asserit, furfures à pravo humore sursum elato, & extra cuticulam expanso oriri, quasi dicat, humorem esse causam squamularum materiale, in minutissimas particulas comminutam. Et sanè Æginetæ & Actuarii sententiam verisimiliorem esse, inde convincitur, quia cuticula, licet ad corporis partes non pertineat, sed veræ cutis sit excrementum, ut docet Aristot. lib. 3. hist. an. cap. 11. & abrasa millies iterum succrescat, constat tamen, hanc ipsam cuticulam semel abrasam vix per biduum vel quatrimum etiam regenerari, cum tamen furfures probè abradi, in uno die bis vel ter regenerentur, ut necessum sit statuere, aliam esse furfurum materiam à substantia cuticulæ diversam. Talis autem materia est vaporosa, ab interioribus partibus ad cuticulam protrusa, quò simul ac pervenit, expanditur, inarescit, & in furfures per confricationem comminuitur. Similem pelliculam generari videmus in pulticulis, in quibus vapores emergunt, qui in exteriori pultis superficie uniuntur & pelliculam constituunt, quâ abrasâ, nova subinde subnascitur, quamdiu aliquis calor in pulte continetur.

Quæ-

QUÆSTIO LIII.

An in morbis minùs periclitentur, quorum morbi sunt congeneres ætati vel temperamento? C.N.

Hippocrates aph. 34. l. 2. inquit, In morbis minùs periclitantur, quorum vel naturæ, vel ætati, vel habitui, vel tempori, morbus magis familiaris est, quàm quibus nulli horum cognatus vel familiaris est.

Licet perspicua sit hujus Aphorismi sententia; de veritate tamen non immeritò dubitatur. Inquiramus igitur, an morbi, qui alicujus ætati, vel temperamento, vel tempori sunt congeneres, minùs periculi habeant.

Quòd si ab una parte consideremus morbum, qui nihil aliud est, quàm lapsus seu recessus à naturali statu ad præternaturalem; sequetur, quantò major recessus aliquis factus fuerit, tantò majus imminere periculum; & vice versâ. E. G. si juvenis aliquis biliosus, æstate media, lethargo, vel paralyfi à pituitosa materia excitatâ laboret: vel si senex aliquis tēperamenti phlegmatici, in hyeme corripiatur pleuritide vel anginâ; uterque periculosè laborabit, quia utrobique magnus recessus à naturali statu factus est. Sic vice versa, quando juvenis aliquis calidæ naturæ, calidis cibis assuetus post gravia corporis exercitia, in æstate incidat in febrē ardentem, vel fœmina aliqua sexagenaria, tēperamenti frigidi & humidi, incidat in apoplexiā vel epilepsiā; utrobiq; secundùm hunc aph. nullū

erit periculum, quia in exemplo juvenis, minor factus est caloris excessus, quàm si febris illa ardens vetulam aliquam corripuisset. Pariter minùs periculi erit in altero casu, quia major est similitudo & cognatio inter frigidam & humidam fœminam atq; apoplexiam vel epilepsiam, ab humore frigido ortam, quàm inter hosce morbos & juvenem aliquem calidæ naturæ.

Attamen quotidiana experientia docet, febres ardentes juvenibus esse exitiosas, & apoplexiam aliosq; morbos ab excrementitia humiditate ortos, plus periculi adferre senibus, quàm aliis ætatibus & temperaturis. Sic raucedo senem phlegmaticum infestans, licet ratione ætatis, temperamenti & similibus circumstantiarum seni sit congener & familiaris, ac proinde periculo vacare debeat; usque adeò tamen est exitiosa, ut Hippocrates in Aph. 40. lib. 2. Raucedinem in sene incurabilem esse dixerit. Idem intellexit Aphrod. qui Æthiopes populos calidiss. febre ardente correptos, plerumque mori asserit, licet caloris Æthiopum lapsus in calorem febrilem minor sit, quàm alterius cujusdam naturæ frigidioris. Sic etiam febris quartana tempore autumnali facta, licet analogiam habeat cum tempore isto melancholico, ac proinde minor esse debeat; ipse tamen Hippocrates quartanas autumnales longas esse docet, Aphor. 25. lib. citat.

Hanc difficultatem ut interpretes tollerent; dixerunt, morbos congeneres naturæ, ætati, tempori, &c. periculo vacare, si modò cætera quoque paria sint, magnitudo scilicet causæ, symptomatum

im vehementia & similia. Sed quàm infirma sit
æc responsio, apparebit facilè. Ponamus enim &
enem & juvenem laborare raucedine, & in utro-
que libram quasi humoris phlegmatici raucedini-
em excitasse: eadem quoque adesse symptoma-
a; quis tamen non videt, plus periculi imminere
eni calore exhausto, quàm juveni calore abun-
danti? Malim ergo respondere, hunc aph. Hippo-
cratis ex eorum numero esse, quæ veritatem ha-
bent aliquando, non tamen semper.

QUÆSTIO LIV.

*An cotonea mala urinam potenter
moveant? C. N.*

MIch. Paschalius cap. 50. cur. morb. autor
est, Alphonsum regem Neapol. ex fre-
quenti cotoneorum esu in diabetem, hoc est,
vehementem & involuntarium urinæ profluvi-
um incidisse. Huic forsan opinioni occasionem
suppeditavit Dioscorides; quippe qui lib. 1. coto-
neis ascribit facultatem urinam promovendi, al-
vumq; supprimendi. E contrario Galenus lib. 6.
san. cons. cap. 15. & lib. de alim. fac. cotoneis mani-
festam vim astringendi tribuit. Idem docet Actu-
arius lib. de spir. an. nut. cap. 6. & Rhasis in collig.
Hinc etiam Mesue rectè docet, cotonea vomitum
compescere. Et sanè delirus esse videtur, parumq;
in simpliciū viribus cognoscendis versatus, qui a-
stringendi facultatem in acerbo cotoneorum sa-
pore non agnoscit. Dioscoridem igitur gravissi-

mun rei herbariæ scriptorem à contradictione liberare videtur Aëtius, qui inter cotonea parva & magna distinguit. Parva Dioscoridi odorata sunt & acerba & proinde astringunt, dysenteriae, vomitioni, omnibusque fluxibus suppressendis & cohibendis convenientissima. Magna verò Cotonea Dioscoridi & Galeno Struthia dicta (licet Plinius manifesto errore struthia vocaverit parva) nihil vel admodum parum acerbitalis, sed dulcedinis non nihil habent, praesertim si ad perfectam maturitatem pervenerint, ac proinde ad movendam urinam si cum melle vel saccharo coquantur, aliquid conferunt.

Communiter igitur omnia cotonea, ut docet Dodonæus, Matthiolus & praestantissimi quique herbarii, adstringunt. Imò si mel cotoneis sit affusum, adstringendi facultatem acquirit, ut tradit Dioscorides, aliter de cotoneis non sentiendum, quàm quòd potenter adstringant. Unde apparet, Paschaliū oscitanter Dioscoridem inspexisse, & de cognoscendis simplicium rerum qualitatibus minùs sollicitum fuisse. Quàm familiaris sit hæc oscitantia vulgaribus rei herbariæ scriptoribus, & pluribus aliis, qui extra professionis suæ limites, singulari quâdam temeritate & audaciâ, contra expressum Dei verbum, contraque benè constitutarum Rerum publ. politiam abrepti, medicinam faciendi licentiam sibi arrogat, luce meridiana clarius innotescet, si paucos quosdam ex innumeris aliis erroribus, à Colero, Babbio & horum similibus compilatoribus commissis, huc transtulero. Quis verò omnium est, qui vini sublimati

nati summam calefaciendi facultatem ignoret? Colerus tamen vinum illud, anginâ, id est, fau-
rium inflammatione laborantibus commendare
fuit ausus. Unde patet, virum bonum vel morbi
stius conditionem vel vini sublimati facultatem,
quod vix cogitare licet, ignorasse. Eiusdem gene-
is est, quod in febre ardente, quam caustum vo-
cant, mithridatium antidotum calidissimam ex-
hibet; & tamen simul calida fugienda esse præci-
pit, unde non minùs elucescit, mithridatii quali-
tates ipsi incognitas esse, quas tamen insigniter
calidas esse non solum ex speciebus compositio-
nem istam ingredientibus, sed effectis quoque ab
omnibus rationalibus Medicis observatis, evinci-
tur. A tempore siquidem Galeni in hunc usque
diem ad omnes capitis & ventriculi affectus frigi-
dos, suppressionem menstruorum, foetumq; mor-
tuum expellendum, omniaque mala muliebria ex
frigidityte nata, mithridatium feliciter fuit admi-
nistratum, & tamen Colerus in febribus ardentis-
simis mithridatium propinare & commendare
fuit ausus. Eiusdem farinæ est, quod balneum alu-
minosum calculum vesicæ frangere docet. Virgæ
aureæ vim aperiendi & penetrandi tribuit, quam
tonsores etiam plurimum adstringere norunt. Cor-
rosivum illum spiritum vitrioli, colicâ passione la-
borantibus exhibet: dulcia obstruere, pulverem
glandium calculum comminuere docet, cum ta-
men sui mox oblitus, glandes ad compescendam
& supprimendam dysenteriam non minùs com-
mendet. Simili errore nucleos mespilorum ma-
nifestè adstringentes, Ictericis commendat. Sed
transeant errores isti cum sexcentis similibus;

pietatem & religionem sanctissimorum illorum
 virorum, superstitionem inquam, viro bono, ne
 dicam gravissimo Theologo indignam specte-
 mus. Cyanus, inquit Colerus, in die corporis
 Christi intra horam duodecimam & primam col-
 lectus, sanguinem ex vulneribus promanantem
 compescit. Raphanus singulis diebus Veneris as-
 sumptus calculum pellit. Tempore vernali con-
 spectâ primâ hirundine, sub pedis planta carbo
 eruitur, inquit Colerus, cui mirabilis vis est con-
 tra epilepsiam. Hæc superstitio ferenda forsan
 esset; quòd verò Gabelkoverus eò audaciæ pro-
 cessit, ut mentiri ausus fuerit, Illustrissimum Prin-
 cipem Guilhelmum Hassiæ Landgravium, in
 omni literarum studio versatissimum principem
 omnisq; superstitionis ac impietatis osorem acer-
 rimum, benefactorem meum p. recordationis
 clementissimum, tali carbone epilepticos suos li-
 beros curasse; cùm tamen mihi liquidò constet,
 illos tali morbo nunquam laborasse; nullam certè
 excusationem meretur. Ad hanc superstitionis
 classem refero, quòd Babstius fontes exsiccatos,
 cantu puellæ intactæ restitui, & adstrictam homi-
 nis alvum, per crus humanum, stercore humano
 repletum & in aqua coctum, tam diu in naturali
 officio contineri scribit, quàm diu aqua illa ebul-
 lit. Sed paginas pluribus hujus generis sordibus &
 nugis commaculare, propositum meum non ad-
 mittit. Sufficiat demonstrasse, compilatores istos
 id potius agere, ut quidvis excerpant, & sine judi-
 cio in chartas suas conjiciant, quàm ut rerum na-
 turali-

turalium qualitates ex suis fontibus investigent.
Hoc enim si fieret, minus malorum foret.

QUÆSTIO LV.

An allium flatus gignat? C. N.

Hippocrates comm. 4. de vict. ac. tex. 90. ne
nō 6. Epid. sect. 8. tex. 33. Plinius itē l. 20. c. 6.
& Ruellius l. 2. de nat. stirp. cap. 85. allium flatus ge-
nerare docent. Dioscorides verò, Galen. & Aëtius,
allium contra flatus præstantissimum esse reme-
dium literis prodiderunt. Hippocratis, Plinii &
Ruellii sententiam confirmant cæpæ, quas Ægi-
neta lib. 1. c. 76. & Oribasius lib. 1. synop cap. 18. sub
uno eodemq; capitulo ad generationem flatuum
& vomitiones conferre docent. Huc facit, quod
communiter experimur, post comestionem cæ-
parum & alliorum frequentissimos, excitatis flatibus,
ructus fieri.

Verum, cum clarissima sit Galeni doctrina lib.
3. de sympt. causis c. 2. flatus fieri à succis pituitosis,
vel cibis deficientem calorem habentibus; allium
autem & cæpæ nec deficientem calorem habeant,
sed manifestè excedentem; nec pituitosum hu-
morem gignant, sed eum, qui totâ naturâ pituito-
so humori repugnet; sequetur, absurdâ esse Hip-
pocratis, Plinii & Ruellii sententiam. Galenus, ut
Hippocratis auctoritatē in hac controversia tue-
retur, in com. de vict. acut. inquit, librū istum non
esse genuinum Hippocratis. Idē de textu qui ha-
betur 6. Epid. responderi potest, cum n. utrobique
multa legantur, quæ nec cum phrasi, nec doctrina

Hippocratica consentiant, sit ut libri isti, vel Hippocratis filio vel alicui ex discipulis adscribantur. Ignorandum tamen non est, licet allium & cæpæ per se & suâ naturâ flatus non gignant, ex accidētī tamen, quando in corpus crudo phlegmate reffer-tum ingeruntur, eo ipso dum phlegmata attenuare & resolvere nituntur, flatus quoq; exsuscitant; quos sicut accidentaliter exsuscitant, sic per se eti-am suâq; naturâ, innati caloris beneficio dissipant & consumunt.

QUESTIO LVI.

An allium vermes gignat? C. N.

CRantzius lib. 3. hist. cap. 3. memoriæ tradidit, Arnolphum Rom. Imp. ex crebro allii esu in verminationē incidisse; corporeq; illius post obitum dissecto, plurimos vermes inventos fuisse. Hanc historiam comprobare videtur, quod annotavit Wierus l. 3. c. 15. de præst. dem quod in Ungaria circa flumen Thayse inveniuntur homines, in quorum corporibus lutræ & lacertæ nascantur. Constat autem, Ungariçā gentem allii esum quotidie in deliciis habere. Dioscor. verò lib. 2. allium ad necandos vermes & pediculos commendat. Galen. etiam lib. 11. de simpl. med. fac. hirundines imprudenter deglutitas esu allii enecandas & expellendas esse docet. Aëtius quoq; l. 3. serm. c. 56. & ex recentioribus plerique omnes, allium contra omnis generis vermes summopere commendant. Hinc Cardanus l. 2. c. 42. san. conf. inquit, In allio nulla noxa, sed utilitas manifesta: flatus discutit, urinas movet, siccatur, venena expellit, vermes occidit,

cidit, & humores pravos corrigit. Existimamus igitur, Cranrium eodem modo deceptum, quo vulgares rerumq; naturalium imperiti plerunque decipiuntur; qui, cum rerum naturalium facultates minimè intelligant, effecta iis rebus haud rarò assignant, quarum facultatibus vel manifestè ad- versantur, vel nullâ ratione illis tribui possunt. exempli gratiâ quando nuclei mespilorum, oculi cancrorum & similia terrestria & adstringentia, calculum comminuere & expellere, novem pe- diculi Icterus: septem murium stercorea, alvum potentiùs ullis clysteribus solvere, puerili & ri- dendo errore à nasutulis nonnullis creduntur.

QUÆSTIO LVII.

An mel & saccharum vermes gi- gnant? C. N.

MEL & saccharum puerulis exhibita pluri- mum ad vermium generationem confer- re, non solum muliercularum turba, sed etiam Medicorum nonnulli persuasum sibi habent. Hoc ipsum dulcia cerasa attestari videntur, in quibus vermiculi magnâ copiâ generari solent. Quo forsàn nonnulli commoti, dulcedinem ma- trem putredinis appellârunt. Verùm, si gene- rationē vermium diligenter consideremus; ap- parebit, nihil magis melle & saccharo generatio- nem illorum impedire. Constat apud omnes, ver- mes ex crassa, cruda & pituitosa materia putre- dini obnoxia generari. Mel verò & saccharum,

oleum & vinum, omnium aliarum rerum minimè computrescunt; quemadmodum Galenus acerrimus naturæ indagator li. 3. de simpl. medic. facult. c. 15. testatum reliquit. Quin imò mel & saccharum putredini usq; adeò resistunt, ut quęcunq; lōgo tempore à putredine & corruptione tueri ac conservare volumus, saccharo & melle condiamus. Hinc Babylonii & Assyrii mortuos in melle servabant, ut testatur Alexand. ab Alex. lib. 3. cap. 2. Xenophon etiam lib. 5. de rebus Græcorum prodidit, Agesipolim Spartiatem mortuū melle conditum, per longum tempus à corruptione & putredine vindicatum, tandemque Lacedæmonem exportatum fuisse. Similiter Hippocentaurum, & Alexandrum magnum conditurā mellis putredinem non sensisse, tradit Plin. 22. & Cæl. Rhod. lib. 28. c. 27. Levinus Lemnius etiam in libro, quem de occultis naturæ miraculis edidit, non solum amara, sed dulcia etiam vermes occidere prodidit, adeoque uvas passulas ad necandos vermes juvare asserit. Hujus rei ratio ex variis Galeni textibus, potissimum verò tex. 11. com. 3. de vict. acut. Item lib. 1. de simpl. medic. facult. c. 14. dari potest: quòd nimirum mel & saccharum in temperatis corporibus optimum generant sanguinem, in calidis verò corporibus in bilem amaram vertuntur. Jam verò ex lib. 12. Tralliani constat, ex optimo sanguine vermes generari non posse. Bilis etiam non solum ad generationem vermium est ineptissima, sed etiam propter amaritudinem vermes interimit. Quapropter Ægineta lib. 1. cap. 5. rejectā vanā illā sollicitudine, mel tanquam primum alimentum

tum puerulis exhibendum esse docet. Ad exemplum verò cerasorum quod attinet, dupliciter respondetur: primùm, maximam esse differentiam inter cerasa, mel & saccharum. Cerasa enim, ut & alia plura dulcia, dulcedinem suam in nimia humiditate fundatam habent: sacchari verò & mellis dulcedo in majori siccitate posita est, ac proinde nimia potius humiditas, quàm dulcedo, vermium generationi occasionem præbet. Deinde distinguendum inter perfectam & imperfectam dulcedinem. Cerasa, lac, & alia hujus generis, quæ corruptioni vermiumq; generationi exposita sunt, imperfectam: mel verò & saccharum, perfectissimam dulcedinem obtinent, ut docet Gal. lib. 4. de simpl. med. facult. cap. 17. Denique in melle & saccharo levis quædam acrimonia intensiorq; ue calor inest, cujus beneficio à putredine magis magisque defenduntur. Hinc fit, ut cerasa, lac, pisces multaq; similia gignendis vermbus materiam suppeditent, mel verò & saccharum ab omni corruptione & putredine præseruent.

QUÆSTIO LVIII.

An Absinthium in primo gradu sit calidum? C.N.

Quanquam variæ sint absinthii species, circa vulgare tamen absinthium non una cōtroversia moveri potest. Primùm enim, licet omnia amara secundum Gal. in genere sint calida; quaeritur tamen de gradu caloris. Galen. l. 6. simpl. non

exprimit in quo gradu absinthium sit calidum. Oribasius tamen & Aegineta lib. 7. expressè docēt, absinthium non excedere primum caliditatis gradum. Huic sententiæ subscribit Montanus in cons. 264. pro quodam hydropico conscripto. Fernellius verò l. 4. Therapeutico c. 2. absinthium haud obscurè ad tertium calidorum ordinem referre videtur. Licet enim certum caloris gradum ei non constituat, postquam tamē de absinthio egit, statim hæc verba subjicit, Quæcunque verò tertium caloris gradum superant, ut colocynthis, aristolochia, &c. illa vehementer exasperant, &c. sic in seq. cap. inquit, Absinthium quatenus amarum, eatenus calidum, licet non extremè, quasi dicat, non in quarto sed in tertio ordine. Hanc Fernellii sententiam recipiendam esse arbitror.

Deinde quæritur, cur aqua absinthii destillata, sit dulcis, ipsa verò planta amara? Matthiolus respondet, hoc idè fieri, quia balneum, in quo absinthium destillatur, suâ humiditate tenuiores plantarum partes retinet & cohibet, ut in vaporem verti non possint, neque sursum ascendere. Hinc consulit idem autor, ut absinthium ad conservandum proprium saporem, per organa vitrea, sine balneo destilletur, quasi istâ ratione non solum crassæ & terrestres partes, sed tenuiores etiam in vaporem & guttulas resolvantur. Sed pace tanti scriptoris, existimo hanc sententiam duobus potissimum modis absurdam. Primum, quia Matthiolus putat, partes plantarum tenuiores difficilius in vapores verti, crassas verò facilius; cum tamen contrarium, omnium iudicio sit verissimum,

num. Deinde, quia existimat, amaritudinem absinthii non in crassioribus & terrestribus, sed in tenuioribus partibus consistere. Cum tamen Gal. lib. 7. simp. Med. in capite de abrotono, & alibi passim, disertis verbis doceat, absinthium plus adstringere, quàm abrotonum, quia in absinthio major amaritudo, quæ non in tenuibus sed in crassioribus partibus consistat.

Præterea cum caliditas absinthii ab ipso amore dependeat, & verò amaroris subjectum sit crassior plantæ pars; haud assequor, quàm rectè dixerit Montanus loc. citat. succum absinthii plus calefacere quàm reliquam crassam plantæ partem.

Denique idem Montanus Galeni aliorumque Medicorum placita evertit; ubi asserit, amara non penetrare, sed partibus adhærere, quæ sententia levior est, quàm ut refutari debeat.

QUÆSTIO LIX.

An Althea calculum frangat?

C. N.

Althea vulgaris notitiæ planta, cujus partes omnes, folia scilicet, semina & radix vires habent minimè contemnendas, quas tamen Oribasius & Aëtius minùs cognovisse videntur. Omnes enim hujus plantæ partes, teste Galeno, emolliendi, humectandi, relaxandi & maturandi vires habent. Aëtius tamen & Oribasius facultatem exsiccandi & detergendi huic plantæ, imprimis

verò radici tribuunt, adeò ut vitilignes etiam detergat & calculum frangat atque expellat, cum tamen notorium & tonforibus etiam cognitum sit, maximam radici facultatem emolliendi, relaxandi & maturandi inesse: Unde nullum ferè cataplasma ad maturandos abscessus, omnisq; generis tumores paratur, cui radices Altheæ non sint additæ. Interim haud negatur, ad expellendum calculum, per accidens conferre Altheam, non quidem frangendo vel propulsando, sed vias potius, per quas calculo est transeundum, relaxando & lubricas faciendo, ut minori cum labore & faciliori cum conatu à lithontripis calculus expellatur, si enim viæ sunt lubricæ, facilius calculus excluditur.

Hinc Fernelius non sine causa Syrupum ex radicibus Altheæ ad promovendum calculum leniendosque & demulcendos illius dolores præparavit. Hinc non minùs patet, in quanto versentur errore, qui vel corpore minùs repurgato, vel viis urinariis minùs ad transmittendum calculum relaxatis & patefactis, ad fortissima quæque diuretica & lithontripa, spiritum scilicet vini, citri, vitrioli, Juniperi, Terebinthinæ, &c. transeunt. Præterquam enim quod omnis generis impuritates, ipsosque lapillos, in angustas urinæ vias præcipitant & compingunt, unde omnia mala augmentur, accedit quod renes etiã magis magisque accenduntur & inflammantur, qui sic accensi, totius corporis superfluitates ad se pertrahunt; caloris siquidem proprium est attrahere, & sic

& sic occasio datur, ut excluso uno atque altero lapillo plures postea succrescant. Quicunq; igitur vel mitiora exhibent, vel fortiora illa cum Syr. Altheæ, vel similibus relaxantibus, præmissis præmittendis, permiscant, faciliorem & tutiorem viam ad expellendum calculum ingrediuntur.

QUÆSTIO LX.

An cicuta sit venenum? C. N.

Cicuta vulgaris planta, à myrrhide parum, à petroselino plus differens, ex sententia Dioscoridis & Galeni frigida est qualitatis in quarto gradu. Hinc evidenter liquet, codicem Averrhois esse mendosum, quando lib. I. collig. cicutam calidam & siccam in ordine tertio constituit. Rectè igitur nonnulli in codice Averrhois pro cicuta legendum putant Rutam.

Alii verò cicutam ad præsentissima venena referunt. Ex horum numero occurrit Oribasius: qui lib. II. collect. cicutam inter venena lethalia refert. Strabo quoque prodidit, sexagenarios in insula Ceo, ex receptâ istius insulæ consuetudine, vino ebrios, superstitioso quodam religionis cultu, cicutam haurire, ut præcelerî morte abripiantur. Hisce subscribit Tragus, Athenienses, facinorosos succo cicutæ, sustulisse asserens. Cardanus quoque in lib. subtil. refert, ad capitis supplicium damnatos, olim succo cicutæ extinctos esse. Hanc sententiâ Scaliger exerc. 150. exemplo Francisci Trapolini, viri sui sæculi Phoenicis, confirmat; quem

ancilla folia cicutæ pro foliis petroselini, in cibum ei afferens, de medio sustulit. Ejusdem herbæ succo Socratem necatum fuisse, historici referunt.

Verum Aëtius lib. 1. ser. 1. & Ægineta lib. 5. c. 41. cicutam inter venena non recensent, sed Dioscoridis atque Galeni sententiam amplectuntur, cicutam ad summum frigiditatis gradum referendo. Idem ex lib. 28. Cælius Rhodigin. cap. 6. evincitur, ubi refert, Hierophantas Atheniensium, sorbitione cicutæ, coeundi duntaxat libidinem, ut in Pontificum ordinem reciperentur, absque vitæ discrimine sibi ademisse. Anaxilaus verò, ut docet Plinius lib. 25. naturalis hist. cap. 13. sorbitionis cicutæ nullam facit mentionem, sed illitionem pubertatis tempore circa partes genitales factam, facultatem generandi adimere tradidit.

Ad componendam hanc controversiam, distinguendum inter venena propriè dicta, & extremas rerum qualitates.

Venena propriè dicta nullius qualitatis vi, sed indicibili proprietate enecant. Reliqua quæcunq; interimunt, id extremis qualitatibus perficiunt. Cum igitur cicuta extremè sit frigida, sit ut extrinsecus quidem, cum moderamine usurpata, inflammationibus comprimendis proffit, intrinsecus verò frequenter, nisi rerum calidarum usu subveniatur, interimat. Hoc ipsum Cæl. loc. cit. annotare haud prætermisit, inquiens, quemadmodum venenum homini, sic vinum cicutæ adversatur. Ex quibus Cælii verbis nova oritur difficultas. Cum enim Suidas dixerit, sexagenarios Ceones ebrios, cicutam haurire, ut celeri morte intereant, haud

haud video, quomodo vinum cicutæ resistere, ejusque vires enervare possit. Dicendum igitur, Ceones non vino, sed alio potus genere ebrios factos, cicutam hausisse, vel cicutam in nimis magnâ & immedicabili quantitate assumpsisse.

Modum interimendi quod attinet, non sine causâ Scaliger castigat Cardanum, eò quòd cicutam modò resolvendo, modò convellendo, mox sine dolore interimendo operari prodidit. Quæcunque enim resolvendo operantur, illa calida sunt; quæ verò stupefaciendo, illa, si propriè loqui velimus, frigida sint necesse est. Sed hanc verborum contentionem ab hoc instituto alienam, iis, qui de nominibus potiùs, quàm rebus sunt solliciti, lubens relinquo. Interim tamen cùm abundè constet, eos, qui ab aëre congelati moriuntur, sine doloris sensu exspirare, & cicutâ vehementer frigidam esse; dubium non est, quin stupefaciendo mortem absque dolore inferat. Hoc ipsum comprobant Matthiolus & Scaliger, eò quòd asini in Hetruria post depastam cicutam in profundissimum somnum incidunt, tantoque stupore capiuntur, ut non solum stupidi, sed planè mortui videantur. Id quod aliquando rusticos ejus rei ignaros fefellit. Nam dum asinis, quos mortuos credebant, corium ad usum detraherent, accidit, quòd in medio quasi opere asini non sine magno excoriantium terrore & astantium risu, experrecti sunt.

QUÆSTIO LXI.

An Nerium sit intra corpus sumendum? C. N.

Nerium, quod Græci Rododenteron, Apulejus Rosam auream, alii laurum sylvestrem vocant, planta est elegantissima, perpetuâ comâ virens. An hujus plantæ folia vel flores in compositionem Esdræ sumendi sint, Fuchsius & alii disputant. Ego totam plantam venenatam, & propterea ex numero simplicium, quæ Esdræ compositionem ingrediuntur, exterminandam, & cū Fuchσιο lib. 2. de comp. Med. vincetoxicum substituendum esse arbitror. Quamquam enim Dioscorides tradat, Nerium solis pecoribus pestiferum, hominibus verò contra ictus scorpionum salubre esse: Galenus tamen lib. 8. simp. clarissimis verbis testatur, Nerium occidere & homines & pecudes. Galeni quoque sententiæ subscribunt Oribas. libr. 15. Ægin. libr. 7. & Aët. lib. 1. Cordus hanc controversiam sic dirimere conatur, quasi Nerium intra corpus sumptum occîdat, extrinsecus verò impositum auxilietur. Verùm cū Dioscorides expressè dicat, si cum vino sumatur, prodesse contra venena, ideo Cordi conciliatio locum nullum habet.

Matthiolus igitur aliter sentit, multa scil. simplicia hominibus & pecudibus sanis adversari, ægrotantibus verò venenoque infectis opitulari.

Alii sic respondent: Nerium nudè exhibitum per.

perniciosum esse, cum Ruta verò salubre. Ego verò talia deleteria quocunque etiam modo correcta, exhibere nolim; cum nulla istius instituti necessitas appareat. Idem sentiendum putaverim de nuce vomica, quæ sine ulla ratione ingreditur in compositionem ovi aurei. Denique hoc loco notandum, Tabernæmontanum in textu Dioscoridis crimen falsi cõmittere, dum inquit, Nerium ex sententia Dioscoridis, si intra corpus usurpetur, & homines & pecudes occidere, id quod Galenus quidem scripsit, Dioscorides verò ne somniavit quidem.

QUÆSTIO LXII.

An mespila calculum frangant? C. N.

Tantum abest, ut externæ plantarû, aliarumq; rerum naturalium signaturæ, ab otiosis & superstitiosis hominibus confictæ, ad rerum naturales facultates & qualitates inveniendas eos deducant, vel lucis aliquid afferant, ut potius in densissimas tenebras, & errores gravissimos incautos præcipitent. Ex horum numero nunc occurrunt mespilorum nuclei, quos Tragus aliq; non pauci ad signaturam potius fallacissimam, quàm ad saporem & substantiam illorû respicientes, ad minuendum expellendumque calculum mirificè commendant. Cùm tamen Galenus lib. 7. simp. & 2. de alim. fac. c. 25. mespila adeò acerba esse dixerit, ut edi vix possint, ventremque plus ipsis sorbis adstringere & coercere asserat. Mirû igitur quod

Matthiolus, qui plantarum vires & facultates de verbo ad verbum ex Galeni monumentis describere solet, & mespila quoq; ad supprimendū vomitum, menstruorum immoderatorum fluxum cohibendū, aliāq; profluvia sistenda commendat, nihilominus tamen contra rerum naturalium possibilitatem affirmare non veretur, mespilorum nucleos seu lapillos, non minori acerbitate & substantiā terrestri præditos, calculum expellere. At, inquis, Tragus & alii pulverem nucleorum mespilorum in vino exhibent, in quo petroselinum decoctū sit, quæ duo diuretica sunt & calculū pellentia. Fateor hoc; quæ si verim verò, in quem finē, quove rationali Medico autore, adstringentes nuclei cum vino & petroselino diuretico & lithontripo permisceantur? Certè irrationalis & præpostera est ista rerum confusio.

QUÆSTIO LXIII.

An lentes in variolis usurpandæ? C.A.

CUM ex Dioscoridis sententiā lentes crassum & melancholicum succū gignant, alvumq; adstringant, ac proinde Galenus lentiū usum dissuadeat, iis qui pravis humoribus abundant; non immeritò quæri posset, cur decoctum lentiū tantoperè cōmendetur iis, qui variolis & morbillis laborant? Constat n. istos affectus à pravis & corruptis humoribus, ab uteri inquinamento, haustis, provenire, ut potius inquinamenta ista expurganda, quàm simili fomento enutrienda & conservanda videantur.

Sed respondeo, inquinamenta ista dum vario-
las & morbillos generant, ebullire & effervesce-
re, sanguinemque exagitare, ut necesse sit ebullitioni
frenum injicere, sanguinisq; motum compescere.
Hoc ipsum præstant lentes, ac proinde non malo
consilio propinantur, tum maximè, quando pri-
mum decoctum effunditur, lentesq; secundâ vice
bullire sinuntur, vel si ipsa lentium substantia vel
cremor propinetur. Hinc patet error eorum, qui
omnib. tussiculosis indifferenter ea usurpant, quæ
attenuandi & incidendi vim habent, ut sunt saccha-
rum, mel, hyssopus & similia; cum potius ad mate-
riam sit respiciendum, à qua tussis excitatur; quæ si
sit acris & tenuis, à saccharo & melle abstinendû,
ad amyllum verò cum lacte radicem altheæ in lacte
coctam, & similia transeundum, quæ materiam
tenuem incrassent, ejusq; motum inhi-beant.

QUÆSTIO LXIV.

An petroselinum sit verum apium? C.A.

IN apii historia duo consideranda; primùm,
quænam planta verum apium sit; alterum, an
apium epilepsiam generet?

Primum quod attinet, quanquam rei herbariæ
scriptores multis modis circa apium concertave-
rint, & adhuc concertent; existimo tamen, verum
apium nihil aliud esse, quàm petroselinū vulgare
seu hortense & domesticum, omnibus Germanis
notissimum. Planta verò quæ in plerisq; officinis
apii vicem supplet, nihil aliud est, quàm apium pa-
lustre, eleoselinum dictum.

Sed hęc obijciat aliquis, si petroselinū nostrum est verum apium antiquorum, quī sit, quòd in cibum quotidie quasi innoxie sumitur, cū tamen non solum Chrysippus & Dionysius, ut tradit Plin. lib. 20. natural. hist. cap. 11. Sed Avicenna quoque & Trallianus, nec non ex recentioribus Fernelius lib. 5. patholog. referat, apii esum epilepsiam generare, quem tamen effectum, Deo sit laus, nemo hactenus observavit.

Ad hanc objectionem respondeo, vel fabulosum esse quod Plinius refert, vel perniciosum istū effectum, non verò apio seu petroselino, sed apio palustri, id est, eleoselino, tribuendum esse.

Sed huic responsioni refragatur Ægin. lib. 7. qui apium hortense seu petroselinum, & apium palustre easdem habere vires asserit. Ideoque non minus petroselinum, quàm eleoselinum epilepsiam generare.

Respondeo, Æginetam loqui de provocatione urinæ, qua in re dicit, quòd easdem vires habeant.

QUÆSTIO LXV.

An arum nostrum sit arum veterum? C. A.

NON sine causa quæri potest, an planta, quæ communiter arum dicitur, sit verum Dioscoridis, Galeni aliorumq; veterum arum. Aëtius enim lib. 1. memoriæ prodidit, arū in cibum sumi. Nostrum verò arum adeò est urentis facultatis, ut citra inflammationem faucium & ventriculi edi vix possit.

Qua-

Quapropter haud video, cur Galenus arum ad primum caliditatis gradum retulerit. Si dixeris, distinguendum esse inter arum crudū & coctum seu præparatum, id est, multoties dilutum; illud in- edule, hoc verò edule esse: Galenus tamen huic re- sponsioni obstat, qui lib. II. de alim. fac. inquit, a- rum instar raporum edi posse; jam verò rapa etiam cruda & cocta comeduntur. Ergo & arum. Hunc nodum cū videret Tragus, aliter illū dissolvere nequivit, quā quòd dixit, Galenum, Aëtium, aliosque veteres non de aro, sed de arisaro intelli- gendos esse, eò quòd arisarum minùs urat. Sed huic sententiæ obstat, quod Oribasius lib. II. col- lect. contrarium docet, arisarum videl. longè cali- dius acriusque esse.

Distinguendū igitur putaverim inter diversas regiones, cū enim cæparum quædam, autore Theopraсто, in insula Cretā & Setania sapore dul- ces, quædam etiam acres habeantur, quod Mat- thiolus etiā de cæpis Italicis testatur; fieri similiter poterit, ut arum in quibusdam Græciæ locis mi- nùs acre, in aliis verò acerrimum nascatur.

QUÆSTIO LXVI.

An Tabernemontanus calamum aroma- ticum rectè descripserit? C.N.

Calamus aromaticus, inquit Diosc. in Italia nascitur, estq; optimus qui fulvus est, & fre- quentibus geniculis præditus, & qui assulosè in multa segmenta diffringitur. Hisce Plin. lib. 12.

cap. 22. addit, calamum odore præstantiorem esse (scilicet junco odorato, cujus ibidem Plin. mentionem facit) quia statim è longinquo invitat. Alii hunc odorem non calamo tribuunt, sed Arabiæ regionis afflatum odoratum esse perhibent.

Hinc opinor factum, quod nonnulli existimârunt, calamũ aromaticum Dioscoridis, à calamo odorato, quem sic vocant, nihil differre. Cũ verò noster calamus odoratus, revera nullum calami seu arundinis, sed iridis signum habeat; fateamur necesse est, calamum Dioscoridis à nostro calamo odorato seu iride potius plurimũ differre. Verũ in censura calami aromatici Dioscoridis, dum Tabernæmontanus occultè in Brassavolum & Fuchsiũ, nominatim verò in Cornariũ invehitur, non solũ Cornario doctiss. viro, de patria mea & Academia Marpurgensi optimè merito injuriam infert, sed etiam in errorem minimè reticendum incidit.

Primũ enim Cornario affingere conatur, quod vir bonus nunquam somniavit, quasi vulgarem acorum seu iridem potius palustrem, quam pharmacopolæ electuarium Diacori componentes, vulgari quidem errore, sed nescio quo autore assumunt, pro vero calamo aromatico agnoverit, & sic pharmacopolis errandi occasionem dederit. Quanquam autem Cornarius in eo errore fuerit, quòd calamum aromaticũ Dioscoridis à calamo nostro odorato seu iride odorata non distinxerit; minimè tamen vulgarem iridem palustrem, radicem illam inodoram, acorũ verum seu calamum odoratum constituit, quod ei Tabernæmontanus

affingere

QUÆSTIONUM MEDICARUM. 211

affingere conatur. Cornarius siquidem textum Dioscoridis exponens, expressè inquit, notas autem Diosc. calamo aromatico tributas, partim ipsi calamo, id est, arundini, partim radici competere. Radici competit color fulvus; arundini verò seu calamo, geniculatio, & assulosa confractio. Addit tamen, radicem nostri acori seu calami albam esse, innuens, se loqui de acoro odorato, minimè verò de iride palustri; quippe quæ ruffa est, & absq; ullo aromatico odore. Interim Tabernæmontanus puerili errore vocem fulvus vertit *severrot*, & vocem assulatim, *lange spreußlin oder spänlin* / cum tamen fulvus color sit color luteus, hinc leones fulvi dicuntur, i.e. subflavi, minimè verò ruffi. Assulatim quoque aliquid frangere nihil aliud est, quàm in tabellas seu asserum figuram aliquid dividere, minimè verò in frustula acuta, aspera & inæqualia dirimere. Hinc Plin. loc. cit. & Theoph. fracturæ speciem repetentes, addunt, calamum assulatim frangi, non raphani vel iridis modo, hoc est, non in frustula inæqualia frangendo dividi.

QUÆSTIO LXVII.

An crocus crapulam arceat? C. N.

Circa crocum unicum occurrit notatione dignum, nimirum quod Dioscorides memoriæ prodidit, crocum cum passo assumptum, crapulam arcere, & oculorum inflammationē repellere. Hinc forsan Fernelius lib. 5. Therap. motus, cro-

cum lethargicos juvare dixit, quasi caput in lethargo repletum inaniat.

Ab hac sententia alienus esse videtur Galenus lib. II. de med. loc. ubi inquit, crocum caput petere, mentemq; tentare. Hinc forsan factum est, quod idem Galenus compositionem Hieræ antecessoribus suis usitatam correxit, & crocum in minore dosi adjecit, ne scilicet cerebrum gravaretur. Quotidiana enim experientia testatur, crocum adeo copiosos vapores in caput efferre, ut profundum etiam soporem conciliet. Quod verò inflammationem oculorum repellere dicitur, id neque propriè, neque per se, sed impropriè & per accidens admittendum. Quæ enim propriè & per se repellunt, illa frigida sunt. Crocus autem non frigida, sed calida facultatis, cuius caloris beneficio, tunicas oculorum resolvit & perspirabiles reddit, ut materia inflammationis commodius exhalet. Et sic per accidens tollit inflammationes. Quapropter haud assequor, quomodo crocus lethargicis prodesse possit.

QUESTIO LXVIII.

An Tabernæmontanus esulam cognoverit? C. N.

ESula, quæ & tithymalus nominatur, in plurimas species distinguitur, de quibus Herbarii consulendi. Hoc loco circa esulam, quam Tragus tithymalum, leptophyllum; Tabernæmontanus, Noli me tangere, Lugdunenses esulam sylvestrem nominant, notandum: primum quod suspicor, neque Lugdunenses, neque Tabernæmontanum hanc plantam

plantam unquam vidisse vel novisse. Illi siquidem referunt, hanc plantã aliis esulis adeò similem esse, ut vix ab aliis discernatur; cùm tamen neq; radice, neque caule, neq; foliis, multò minùs floribus aut virib. cum esulis comparari possit. Exili siquidem radice nititur, caulem verò habet rotundum & infirmum, satis tamen crassum & cavum, à quo plures ramuli oriuntur, unde folia balsaminæ fœminæ similia diffunduntur, quæ in circumferentia ferræ modo sunt incisa, sicuti & balsaminæ. Flores in extremitatibus prodeunt lutei, formâ, ut inquit Tragus, ad consolidas regales accedentes. Rectiùs tamen prædictæ balsaminæ flores imitantur, nisi quòd lutei sunt coloris.

Floribus succedunt siliquæ oblongæ & subtiles, in quib. semen pallidum invenitur, unde etiã nonnullis persicaria siliquosa nominatur. Quòd si quis hasce siliquas manibus contrectet, disiliunt, semenq; quasi indignabundæ in faciem vel manum contrectantis effundunt. Hinc Noli metangere Tabernæmontano nominatur.

Cùm igitur idẽ faciant capitula balsaminæ fœminæ, in quibus semen illius concluditur; & folia, flores & caules ferè per totum conveniant; propterea hanc plantam malim ad balsaminam, quàm ad esulam referre.

Quanquam verò aliquã ex parte hæc planta lactescat, nullo tamen modo instar esularum urit.

Deinde notandum, Tabernæmontanum hanc plantam perperam ad exoticas referre: cùm passim in sylvis humidis & locis palustrib. & copiosissimè ante portam Dillenbergensem, juxta Tillam flu-

vium proveniat. Facultates & vires quod attinet, utraq; planta in curatione vulnerum aliis præferatur. Sit ergo balsamina fœmina lutea.

QUÆSTIO LXIX.

An oxyacantha sit berberis? C. N.

DE oxyacantha seu spina acuta tanta est scriptorum concertatio, ut difficile ferè sit aliquid certi constituere. Fuchsius equidè interpres Nicolai Alexandrini, sect. 41. in descriptione pastillorum oxyacanthæ, pro oxyacantha ponit berberis, quam alii crespinum rubum vocant. Tragus quoq; certò sibi persuasum habet, oxyacantham nihil aliud esse quàm berberim. Verùm si textum Dioscoridis rectè perpendamus, luce clarius evadet, Tragum & Fuchsiū hallucinari. Dioscorides enim docet, oxyacantham referre pyrastrum, minorem tamen esse & valde spinosam; & fructum myrto similem, rubentem tamen & fragilem habere. Jam verò berberis neque arboris in modum ascendit neque ramificat, sed stolones plures, & quidem singulos è terra producit. Deinde florem pyastro dissimilem, luteum scilicet profert. Tertio fructum racematim cohærentem extrudit, minimeque baccas myrti referentem. Hinc adeò factum, quòd Matthiolum, Tabernæmontanus & Lugdunenses Medici à priori istâ sententiâ recesserint, constituentes, oxyacantham esse arbusculam, quam Germani Hagendorn vocant. Hæc enim pluribus notis ad pyrastrum accedit;

Quæ
cedit; fructu
lem, rubrum
flores albic
Folia q
incisa, nec
Dioscorid
plures sim
cere.

Hanc i
hic dirime
Dioscorid
oxyacanth
dem voca
leni nomi
Verum
Matthio
acerbum
non adfi
quas vire
facultate
guillan
sterus in
obscuro

TR
so
re affi
plebeo

cedit; fructum siquidem fert baccis myrti similem, rubrum, eumq; fragilem, ramos tortuosos, & flores albicantes.

Folia quod attinet, licet apii in modum sint incisa, nec pyrastrii folia imitentur; constat tamen, Dioscoridem in comparatione plantarum ad plures similitudinis notas, non ad omnes respicere.

Hanc igitur controversiã Tabernæmontanus sic dirimere conatus est, ut inter oxyacantham Dioscoridis & Galeni distingueret, Dioscoridis oxyacantham vocans arbusculam, quam *Hagenborn* vocamus, berberim verò oxyacantham Galeni nominans.

Verùm insurgit quoque Anguillara contra Matthiolum, eò quòd baccæ oxyacanthæ minimè acerbum, sed dulcem saporem habeant, proinde non adstringendi, neque profluvia compescendi, quas vires Dioscorides de ea prædicat, sed laxandi facultatem possideat. Qua tamen in parte Anguillaram decipi certum est, sapor siquidem austrius in hoc fructu etiam bene maturo non est obscurus.

QUÆSTIO LXX.

An sanguisorba sit pimpinella? C. N.

TRagus & Matthiolum pimpinellã & sanguisorbam similia habere folia, manifesto errore affirmant. Unde forsàn factum, quòd ignara plebecula, ipsi etiam Lugdunenses Medici hasce

plantas indifferenter sumunt: cū tamen nemo tam rudis esse possit, quin & foliorū & facultatum maximam diversitatem agnoscere possit, si modò oculos & linguam adhibeat. Folia siquidem utriusq; generis etsi sunt in ambitu ferrata, in pimpinella tamen admodum profundè ad mediā ferè costam usque incisa & ferrata spectantur, in sanguisorbæ verò speciebus leviter sunt ferrata. Deinde folia pimpinellæ in atrum virescunt, sanguisorbæ candescunt. Pimpinellæ folia sunt longiora & acuta, sanguisorbæ rotunda. Pimpinellæ folia linguam pungunt, ac proinde calefaciendi, incidendi, penetrandi facultatem habent: Sanguisorbæ folia linguam stringunt, proinde refrigerandi & obstruendi facultatem possident.

Denique pimpinellæ species omnes in umbellam floribus albis ornatam abeunt: Sanguisorbæ species in capitula abeunt, in quibus flosculi purpurei micant.

QUÆSTIO LXXI.

An pisum & cicer facultatibus differant? C. A.

INter pisa & cicera notabilem esse differentiam, testatur Galenus & Aegineta. Schola tamen Salernitana, quicquid de ciceribus Hippocrates, Dioscorides & Galenus prodiderunt, ex auctoritate Isaaci, de pisis intelligit. Unde patet, Isaacum Salernitanos in errorem deduxisse. Hinc etiam sine dubio promanavit Germanorū error, quem
anno-

annotavit Matthiolus, quòd post assumpta medicamenta purgantia iusculum pisorum pro ablutione & deterfione ventriculi & intestinorum, loco cicerum exhibetur. Tantum siquidem abest, ut corpus inde mundificetur, ut potius mali succi generentur. Facultas igitur detergendi, urinam & menstrua provocandi, iterum sanandi, lac generandi, & venerem stimulandi, quam Salernitani pisus adscribunt, ciceribus tantummodo debetur, pisus minimè. Hæc enim, ut docet Galenus, à natura fabarum parum differunt, crassum, impurum & flatulentum sanguinem generando. Cicera verò, arietina cum primis, Germanis *Röchern* & *Zisererbsen*/prædictis viribus pollent. Quanquam igitur cicer bonitate & salubritate pisum plurimū superat, & prædictis facultatibus præditū est, ut docet Gal. l. 6. de symp. fac. tamen in l. de succorum bonitate c. 7. cicer etiam mali succi cibum esse asserit. Hinc ergo infertur: Si cicer malum succum generat; sequetur quòd neque lac, neque semen, neque venerem augeat; quos tamen effectus Galenus alibi recenset. Ad hanc difficultatem responsio elici potest ex cap. 12. lib. 1. de alim. fac. ubi Galenus inquit, Cicera credita sunt semen augere, unde equis admissariis exhibebantur. Quasi dicat Galenus, Revera non multiplicant semen, sed flatus producant, qui partium genitalium distensionem potius quàm seminis multiplicationem generant.

Deniq; Lugdunenses manifestâ contradictione se implicant, dum asserunt, cicera adstringere & calculum expellere.

QUÆSTIO LXXII.

An polygonum minus calculum potenter moveat? C.N.

Plantula illa repens, quam Matthiolus polygonum minus, Tragus empetrum, Cordus millegrana, Anguillara epipactim, alii ab effectu herniariam vocant, eò quòd tam efficaciter herniosis succurrat, ut Fallopius quàm plurimòs herniosos hâc solâ plantulâ percurasse dicatur. Huic curationi & experientiæ etiam adstipulatur ratio. Est enim plantula adstrictoria, quam facultatem licet omnes Herbarii agnoscant, tamen eandem plantam ad calculum tam vesicæ quàm renum summopere commendant. Quanquam igitur haud diffitear, diversos sapes ac proinde diversas vires uni eidemque plantæ sæpè inesse, nunquam tamen adduci possum, ut credam, tales plantas insigniter operari, sed lentè admodum & debiliter, eò quòd una qualitas alteram sine dubio obtundit. Quod si igitur hæc planta efficacissimè herniam curat, efficaciter certè calculos haud comminuet, nisi medicinæ fundamenta evertere velimus. Jam verò & celebres medici & ratio manifesta, docent, polygonum herniam curare & potenter adstringere. Impossibile igitur est illam ipsam calculum quoque potenter expellere.

QUÆ-

QUÆSTIO LXXIII.
An lactuca lac nutricis augeat?

C. N.

QUæritur an esus lactucæ lac nutricum augeat & multiplicet? Dioscorides quidem de lactuca hæc prodidit: Lactuca ventriculo grata est, refrigerat & lac augeat. Diphilus quoque, ut refert Ruellius lib. 2. de nat. stirp. lactucæ magnam nutriendi facultatem tribuit. Jam verò notorium est, ea quæ multum nutriunt, lac quoque augere. Idem sentit Orib. lib. 1. Eupor. c. 1. quippe exclusis omnibus aliis oleribus, solam lactucam ad augendum lac nutricis commendat. Plin. quoq; lib. 19. natural. hist. c. 8. lactucam ad multiplicandum lac nutricis non parum conferre asserit. In hanc quoque sententiam concesserunt, Ægin. l. 1. cap. 74. & Orib. l. 4. Synop. c. 13. ubi lactucæ insignem facultatem, bonum sanguinẽ generandi, tribuunt. Extra controversiam siquidem est, omnia quæ multum sanguinis generant, lac, quod aliud nihil est quàm bovi sanguinis soboles, multiplicare. Ex recetiorib. hanc ipsam sententiã amplectitur Mercurialis l. 1. de morb. puerorum c. 3. Sed contrariam sententiam defendere videtur Gal. qui l. 2. de alim. fac. c. 40. inquit: Quidã scribunt, lactucã non simpliciter sanguinẽ generare, sed multũ sanguinis, & per consequens ad lactis generationem conferre: Quod si verũ esset, inq̃t, lactuca impropbanda haud foret. Ex quib. verbis haud est obscurum, Galenũ parum fidei huic assertioni tribuisse, præsertim cũ lib. 5. simp. c. 20. profiteatur, ea dũtaxat lac augere,

quæ moderatè calida sunt & humida, cujusmodi ex ipsiusmet Galeni mente sunt ova gallinarum & caponum carnes, amygdalæ dulcēs, &c. Jam verò Galeno minimè fuit ignotum, lactucam non calidam, sed adeò frigidam esse, ut somnum etiam promoveat, & febriū ardorem mitiget. Hinc Pythagorici, ut habet Ruellius loc. cit. lactucam propter insignem refrigerandi facultatem nominabāt eunuchium, eò quòd suā frigiditate venerem exstinguat. Ex eodem etiam fundamento Matthiolus lactucam ad arcenda somnia lasciva & libidinosa rectè commendat. Jam autem quicquid veneri resistit, & somnia lasciva compescit, illud propter frigiditatem ad augendum sanguinem & lac, planè est ineptum. Hoc porrò ex sententia Cordæi probatur, qui com. 4. in lib. 1. Hippoc. de morb. mul. inquit: Non suffecit Hippocrati indicare, quomodo per balneum, cibum & sorbitionem lac augeatur, sed adjecit quoque, quænam illa sint, quæ lac imminuāt, omnia nimirum acria, salsa & quæ nimium refrigerant. Jam verò, ut omnibus notum est, lactuca ita refrigerat, ut somnum conciliet, & venerem exstinguat. Ergo lac minimè augeat. Sed controversia ista sic componi poterit, quando inter causam generantem & adjuvantem distinguitur. Lactuca ex sese neque sanguinem neque lac multiplicat, aquosa enim est & frigida, longissimeq; ab iis conditionibus recedit, quas Galenus & ipsa ratio ad lactis generationem requirunt. Quòd si verò sanguis alicujus nutricis vel nimium calidus sit & siccus, vel nimium crassus, ut ad mamillas ægrè transeat; quod Galenus lib.

Quæ

lib. 5. simp.
temperam
generatio
thymi, lat
& siccor
sanguini
quòd ex
di tribut
veant. Si
reddens
lia ad lac
fieri, qui
incidun
qui lact
ferre p
signat
sunt de

R
viffe
tis ut
cinus
hom
se in
triu
ran

lib. 5. simp. c. 2. innuit. Tum lactucæ esus ad con-
 emperandum sanguinem & adjuvandam lactis
 generationem proderit. Eadem ratio est origani,
 hymi, saturejæ & similium simplicium calidorum
 & siccorum, quæ Ægin. lib. 1. c. 4. ad incidendam
 sanguinis & lactis crassitiem commendat, non
 quod ex se lac gignant, sed illius generationem &
 distributionem, aperiendo & incidendo promo-
 veant. Sic Bonaciolus In. En. Mul. cap. 8. rationem
 reddens, quamobrem fœniculum, apium & simi-
 lia ad lactis generationem commendentur, ait, id
 fieri, quia obstructions expediunt, sanguinemq;
 incidunt, & ad mamillas deferunt. Quapropter,
 qui lactucam ex sese ad lactis copiam aliquid con-
 ferre putant: sine dubio à fallacissimis plantarum
 signaturis, succo nimirum hujus plantæ lacteo,
 sunt decepti.

QUÆSTIO LXXIV.

*An ricinus ad inflammationes
 conferat? C. N.*

Ricinus omnes ferè Herbarii eleganter de-
 pingunt: sub hoc Jonam prophetam quie-
 visse volunt Theologi, quando jussus fuit Ninivi-
 tis urbis everfionem annuntiare. Licet autem ri-
 cinus apud nos non sit istius altitudinis, sub qua
 homo quiescere posset; Manardus tamen scribit,
 se in Hispania circa Malaccam vidisse ricinum
 trium hominum altitudine, multis prægrandibus
 ramis brâchiatum instar aliarû arborum, qui rami

tertio quoque anno amputari soleant. Bellonius quoque auctor est, in Creta maximas ricini arbores videri. Qualitates verò ricini controversæ esse videntur. Mesuæ enim ricinum ad tertium caliditatis ordinem reduxit. Tragus verò ricinum imprimis commendat ad sedandas inflammationes: Lugdunenses quoq; ricinum usurpant ad reprimendas mamillas turgentes, qui effectus rebus duntaxat frigidis tribuuntur. Sed cum omnium iudicio semina ricini vehementer & laboriosè per superiora & inferiora purgèt, adeò ut ex veterum sententia ultra quindecim semina non sint exhibenda, quæ Fernelius propter vehementem operationē ad quinque semina reduxit; & verò omnia purgantia sint calida, non sine ratione Mesueo subscribendum. Huc accedit Oribasius, qui lib. 15 prodidit, ricinum per halitum digerere, cui etiam subscribit Ægineta lib. 7. Jam verò constat, omnes istos effectus calorem potius quam frigus arguere.

QUÆSTIO LXXV.

An salix adstringat? C. N.

Salix Dioscoridi, Trago, Fernelio & Matthiolo, adstringendi, refrigerandi, & condensandi, strenueq; exsiccandi vires habet. Unde dicitur, salicem frigidam esse, quæ enim refrigerant & condensant, necessariò sunt frigida. Verum cum amara sit salix, ex sententia Galeni, caloris non erit expers. Hinc etiam Matthiolus, licet cum Dioscoride fateatur salicem condensare, tamen extergendi

quoque vires ei tribuit, unde ad claritatem visus conferre docet. Sed jam constat, deterforia esse calida, non frigida. Addo quòd Orib. l. i. synopseos .22. succum salicis ad ea simplicia refert, quæ sunt enuium partium. Ad hanc difficultatem respondendum, salices & acerbitatis & amaritudinis participes esse, ut Salernitani Medici docent. Hinc liverse dependent facultates. Addo, quòd facultas deterforia secundum Oribasium potius est in succo, qui ex incisa & vulnerata salice promanat: adstringentia verò vis in cortice potissimum.

QUÆSTIO LXXVI.

Ad melilotus adstringat? C. N.

Quanquam Dioscorides nimia brevitate melilotum perstrinxerit, floris duntaxat lutei & odoris crocei mentionem faciens; Matthiolus tamen, Lobelius, Lonicenus, Tragus, Lugdunenses aliiq̃ue Herbarii, de meliloti speciebus nihil dubitant, sed herbas quasdam trifoliatas, floribus luteis, & subnascentibus siliquis, pro Meliloto recipiunt, tametsi odore croceo destituantur. His tamen omissis, circa facultates & vires meliloti non parva controversia esse videtur. Dioscoridis siquidem testimonio melilotus adstringit. Ejusdē sententiæ Aëtius fuisse videtur, qui l. 3. serm. 2. c. 6. circa finem emplastrum ex meliloto paratum hepaticis commendat; constat autem, hepaticos, ut rectè docuit Savon. Tr. 6. cap. 26. ad confortandum hepar, requirere medicamenta adstringentia. Membra enim pro toto corpore laborantia, ut sunt ventriculus & hepar ad cōservandū naturale

robur styptica requirunt. At verò recentiores ad unum omnes, melilotum referunt ad primum ordinem calefacientium & humectantium, ac proinde vim emolliendi, leniendi, & maturandi meliloto tribuunt. Hisce verò facultatibus cum hepatici manifestè offendantur, ideo Galen. lib. 8. med. loc. c. 7. varia medicamenta hepatica enumerans, nullam meliloti vel aliorum humectantium mentionem facit. Ergo melilotus vim adstringendi non habet. Si dixeris pro defensione Dioscoridis, ipsum non de meliloto solo, vel simpliciter usurpato, verum cum passo commixto loqui: passum verò Gorræo, definitionum medicarum autore, adstringere: Respondeo, passum, vel ipso Gorræo teste, ex dulcissimis optimeque nutritientibus vinis mediocriter coctis, parari. Jam verò vina dulcia nullam habent vim adstringendi: Ergo melilotus neque per se, neque cum passo vim adstringendi habet.

QUÆSTIO LXXVII.

An vinum mitiget furorem bilis?

C. N.

CÆlius Rhod. lib. 28. c. 29. Antiq. lect. inquit, vinum vim bilis reprimere & mitigare. Ab hac Cælii sententia haud alienus fuit Galen. c. 3. de an. morib. ubi expressè docet, Animum vini usu mitiorem reddi. Quòd si verò bilis naturam & effecta consideremus, luce clarius evadet, nihil bilem tam acuerè & ferociorem reddere ac vinum.

Bilis

Bilis enim teste Gal. lib. 10. simpl. fac. & l. 8. de plat. Hipp. c. 6. sive bilem flavam sive atram respicias, omnium humorum est calidissimus, adeoq; hujus humoris proprium est ferociam seu furorem excitare. Jam verò vini usus hunc ipsum furorem non modò nihil imminuit, sed vehementer etiam auget. Propterea idem Gal. de suc. bon. c. 11. inquit, Biliosis corporibus, sive talia à naturali temperamēto, sive acquisititia sint, nullum vini genus sed aquæ potiùs prodest, nisi vinum admodum sit austerum. Idem quoq; docet Gal. l. 5. de san. conf. c. ult. ubi ex Hipp. sententia vinū frigidis duntaxat naturis conferre asserit. Jam verò tantum abest, ut biliosa corpora sint frigida, ut potiùs omnium sint calidissima. In eandem sententiam idem Galen. disputat cap. 10. de an. morib. & alibi passim. Item Plato in lib. 2. de Rep. docens cur vinum non sit dandum juvenibus, inter alias causas hanc cum primis ponit, quia furibunda est juvenus, calida & sicca, ut non nisi dementis sit, vinum furori, velut oleum flammæ, subministrare. Vinum namque caput calidis vaporibus replet, motus partis animæ concupiscibilis & irascibilis immoderatiores auget, rectamque rationem obscurat. Hinc schola Salernitana inquit:

*Est humor cholera, qui competit impetuosus,
Hoc genus est hominū cupiens præcellere cunctis.
Hirsutus, fallax, irascens, prodigus, audax,
Astutus, gracilis, siccus, croceiq; coloris.*

Ad hanc componendam controversiam respondetur, Galenum com. 6. in 6. Epid. Hipp. triplicem mitigationem statuere, quarum prima est,

quando ipsa materia mitigatur. E. G. quando bilis flavæ caliditas per aquam vel vini austeri usum temperatur. Altera, quando partes, materiam aliquam mitigandam continentes, idoneæ redduntur ad expellendam & transmittendam illam. E. G. quando Galenus in dolore oculorum vino utitur, non quòd per se dolorẽ mitiget, sed quòd perspirationi subserviat, partesque perspirabiles reddat, ut materia doloris citius & facilius transpiret. Sic bilis mitigari dicitur, quando obstructio aliqua in folliculo bilis vel meatu bilario facta, liberrimum bilis decursum impediens, & vel sursum ad cor & cerebrum, vel in partes cutaneas impetum facere cogens, usu vini penetrãtis aperitur, quâ apertione factâ, humor ille biliosus mentem animiq; affectus minùs exagitat, partesque cutaneas minùs defœdat & commaculat. Tertia mitigatio, quando stupor & insensibilitas conciliatur, ut materiæ molestantis vis minùs sentiatur. Licet igitur vinum primo modo bilem non mitiget, secundo tamen & tertio modo mitigabit. Ad contradictionem Galeni respondetur, Galenum c. 3. de an. morib. in specie de melancholicis agere, qui cum sint frigidi & meticulosi, vino opus habent: quia teste sacrâ Scripturâ vinum exhilarat cor hominis, animum confirmat, erigit, confidentiam parit, omnemq; metum & tristitiam expellit. De tali quoque mitigatione bilis loquitur Orib. lib. 5. coll. c. 7. ubi ex sententia Ruffi ad mœrorem & pusillanimitatem melancholicorum præstantiorem medicinam ipso vino dari non posse docet.

Quæ.

QUÆSTIO LXXVIII.

An vinum conferat senibus?

C. A.

NON malè, opinor, sentit Plin. lib. 23. naturalis hist. c. 1. vini tractationem tam difficilem esse affirmans, ut nullius rei tractatio difficilior esse possit. Si enim ad vinorum differentias in sapore, odore, colore, & ætate potissimum positas, nec non ad diversam hominum consuetudinem & ætatem respiciamus, nihil veri & certi definiri poterit. Attamen in disquisitionem hoc loco vocemus; An vinum senibus conveniat?

Galen. lib. 5. de cons. san. c. 5. ab initio statim inquit: Quemadmodum vinum pueris est adversissimum, ita senibus est utilissimum. Paulò post. cap. scil. 7. ejusdem libri inquit, potentissima vina senibus danda esse. Idem sentit Aëtius lib. 1. ferm. 4. cap. 30. Vinum, inquit, calidissimum, quale est, quod substantiam habet tenuem & colorem flavum, senibus est accommodatissimum. Tale enim calefacit, & urinam promovet. Cels. quoque lib. 2. cap. 3. autor est, vinum meracius senibus optimum esse. Deniq; Ægineta lib. 1. cap. 22. inquit, vinum, si quid aliud, humores crudos maximè concoquit: jam verò certum est, senes humoribus crudis scatere: Ergo vini usus senibus maximè prodest. Hinc forsan in proverbium abiit, Vinum esse lac senum.

Sed contrarium docet Galen. com. 3. de vict. ac. inquit, Ubi magna est cruditas, ibi vinū locum

nullum habet. Jam verò senes cruditatibus maxi-
 mè laborant. Ergo. Hinc, nisi fallor, est, quod lib. 2.
 de san. cons. cap. 4. describens diætam Telephi
 Grammatici, qui annos centum; & Antiochi Me-
 dici, qui annos octuaginta natus erat, nullam
 vini, sed mellis & panis in vino madefacti mentio-
 nem facit. Dioscorides etiam lib. 5. cap. 7. prodi-
 dit, vinum nervos & sensuum organa lædere. Et
 Mesue inquit, vinum oculos & nervos malè affi-
 cere: jam autem nemo ignorat, senes nervos ha-
 bere debiles & infirmos, ut non aliter ac pueri
 tremore corripiantur: sic graviolem hostem &
 minus evitabilem habent, visus obscuritatem &
 caliginem. Ergo vinum non minùs senibus quàm
 pueris adversum. Quòd si alia symptomata per-
 pendamus, quibus senes plerumq; molestantur,
 deprehendemus, illis vinum potiùs obesse quàm
 prodesse. Primùm siquidem constat, calculum re-
 num frequentissimè senes torquere: Aëtius autem
 lib. 3. serm. 3. cap. 1. inquit, cruditates in senibus ac-
 cumulatas facilè ad renes & vias urinæ deduci,
 unde postmodum calculi generantur. Cùm ergo
 suâ sponte hoc sæpè fiat, sæpissimè certè fiet usu
 vini, omnem saburram ad renes secum abripi-
 entis. Oribasius etiam lib. 1. Eupor. cap. 11. refert,
 senes quotidie accumulare excrementa pituitosa,
 quæ, ne calculus generetur, per alvum potiùs
 quàm per urinam sunt deducenda. Hoc ipsum
 statuit Galenus comment. 3. de vict. ac. ubi in-
 quit, vinum materiam fluxionibus aptam ad pe-
 nitiores venas rapit, ibique obstructions gignit.
 Et Cardanus de cons. san. inquit, vinum crudi-

tates ad partes remotiores trahit, in quibus subigi minimè possunt. Idcirco Aegineta lib. 3. cap. 13. vinum minimè potens, nec diureticum, sed mediocre & cum melle mixtum commendat, ut omnis excrementicia humiditas beneficio mellis potiùs per alvum quàm per urinæ vias trahatur. Denique senibus omnia membra magis magisque siccescunt, ut docet Card. lib. 4. de san. cons. cap. 28. & lib. 4. cap. 1. inquit, senescere nihil aliud esse quàm siccescere. Vinum verò, teste Hippocrate lib. 2. de rat. vict. calefacit & exsiccat. Ergo vinum senibus inutile.

Quapropter, quemadmodum senes bis pueri dicuntur, ita etiam existimandum, vinum non minùs senibus quàm pueris perniciosum esse. Averroes autem super Cant. Avic. inquit, vino, quod senibus conceditur, succum mali punici, cotoneorum vel cucurbitæ admiscendum esse. Cælius igitur Rhod. lib. & cap. 28. hanc cautionem perpendens, facilè animadvertit quàm periculosum sit senibus vinum concedere, ideo in hæc erumpit verba, vinum nulli ætati utile esse.

Ad dissolvendam & componendam hanc controversiam distinguendum inter senes temperantes & intemperantes, inter senectutem viridem & decrepitam. Senibus temperantibus omnemque cruditatem præcaventibus, vel illam ipsam certis anni temporibus evacuantibus, vinum mediocre modicè sumptum saluberrimum esse: Senibus verò intemperantibus, omnemque cruditatem negligentibus adversissimum esse vini, præsertim potentioris, usum.

Idem circa duplicem senectutem considerandum, viridis siquidem senectus, quæ corpus movere & exercitia aliqua sustinere potest, paulò liberalius vino uti potest; decrepita verò senectus non nisi magno iudicio adhibito. Contradictionem Galeni quod attinet, dicendum, Galenum quandoque ad consuetudinem, quandoque ad solam rationem respicere.

Aëtii contradictio solvitur, si consideremus id quod loc. cit. lib. 1. paulò pòst addit, nimirum, *Oportet autem senes abstinere à viscosis*; quasi dicat, si cruditatis signa apparent, à potentioribus vinis erit abstinendum.

Pro Ægineta respondetur, alias cruditates concoctionem admittere, alias minùs. In priori casu vinum locum habet, in altero minus.

QUÆSTIO LXXIX.

An vina dulcia minùs inebrient?

C. A.

CÆl. Rhod. lib. 28. antiq. lect. c. 37. dulcia vina ebrietatem arcere docet. Ab hac sententia non alieni fuerūt Plutarchus & Macrobius. Contrarium docet Albertus Magnus, qui mustum vino magis inebriare docet. Hæc Alberti sententia ex cap. 9. lib. 2. de alim. fac. comprobari potest, ubi Galen. docet, uvas dulces plus caloris habere. Ergo & vinum dulce plus calefacit, & proinde magis inebriabit. Accedit quod idem Galen. lib. 3. de Medic. facilè parab. docet, amaras amygdalas ebrietas-

brietatem arcere. Unde infertur, si amara ebrietatem arcent; sequetur ex contrario sensu, dulcia ebrietatem irritare. Deniq; Alberti sententia ex violenta musti agitatione & ebullitione in cado probari potest. Si enim ita furiosè agitur in cado, quid in capite fieri putabimus?

Hanc controversiam ex Galen. lib. 4. de alim. cap. 11. componi posse arbitramur. Ibi enim Gal. duplicem calorem musto tribuit, unum naturalem & constantem, alterum adventitium minimeque constantem, sed qui post ebullitionem seu fermentationem perit. Mustum igitur, quatenus mustum, magis inebriat, quatenus verò jam vinum defæcatum & dulce, minùs inebriat: dulcia enim, cæteris paribus, avidissimè partim ab epate & venis rapiuntur, partim etiam ad alvum emolliendam feruntur, ut in caput minùs exhalent, idque minùs perturbent.

QUÆSTIO LXXX.

An vinum rubrum refrigeret?

C. N.

PLerisq; hominibus est persuasum, vinum rubrum non excalefacere, sed refrigerare; unde puerulis febricitantibus, aliisque, quibus vini usus est adversus, largiter illud infundunt. Horum errori patrocinari videtur Italorum consuetudo; qui cum sint calidioris temperaturæ, regionemque calidam inhabitent, vino rubro &

nigro, cum primis tempore æstivo, pro potu ordinario utuntur. Hæc ipsa persuasio confirmari poterit ex sententia Galeni lib. 3. de alim. fac. cap. 40. & Æginetæ lib. 1. cap. 95. vinum rubrum, inquiunt, crassum est. Jam verò quò crassiora sunt vina, eo frigidiora sint necesse est; caloris enim proprium est attenuare & partes vini heterogeneas separare, claritatemque efficere. Aëtius quoque lib. 1. serm. 1. vina austera minùs calefacere. Rubra autem vina & nigra omnium iudicio sunt austera. Ergo non calefaciunt, sed refrigerant. Ipse quinetiam Galen. lib. 3. de Fract. tex. 21. vinum rubrum utpote austereum ad deliganda vulnera commendat. Vulneribus verò deligandis ea conveniunt, quæ inflammationes arcent, & adstringunt; cujusmodi sunt frigida & reperiuntur dicta.

In contraria sententia est Aristoteles lib. 8. hist. an. cap. ult. Pueris, inquit, epilepticis magis nocet vinum rubrum quàm album; epilepticis autem nocent vina fortia & calida. Ergo vinum rubrum est calidius albis. Idem habetur apud Plin. lib. 23. naturalis hist. cap. 1. ubi expressè docetur, vinum rubrum esse calidius. Huc referri potest testimonium Actuarii lib. 3. meth. cap. 17. vinum quò coloratius est, eò calidius. Jam verò vinum rubrum est coloratissimum. Ergo calidissimum. Ad componendam hanc controversiam dicendū est, vinum rubrum nudè & simpliciter cōsideratum, quatenus vini saporē, id est, acredinem, cum moderata & obscura dulcedine temperatam obtinet, eatenus plus & minus calefacere, prout magis

magis vel minus acedinis particeps est. Respectu
verò vini fulvi, vel alterius potentioris vinositatis
refrigerare, eò quòd propter austeritatem caput
minus ferit, minusque penetrat. Verùm huic re-
sponsioni obstat Gal. in lib. de suc. bon. c. 21. inqui-
ens, Maxima sunt vini discrimina; neque enim vi-
norum ea est conditio, quæ lentiū vel ceparum vel
lactucæ: omnes siquidem lentes exsiccandi vim
habent, licet secundum magis & minus differant.
Sic cæpæ omnes calefaciunt, lactuca omnis refri-
gerat, licet secundum diversos gradus calefaciendi
& refrigerandi differant. Alia, inquit Gal. est vini
conditio. Cæcubum enim vehementissimè cale-
facit, à quo austerum in tantum differt, ut non so-
lùm nihil calefaciat, sed sensibiliter etiā refrigeret.
Hinc infertur, esse nonnulla vina, quæ non respec-
tivè, sed absolutè refrigerent.

Ad hanc objectionem respondetur: Si vina
nonnulla sunt, in quibus sapor austerus absolutè
& simpliciter prædominetur, nihilque ei vel dul-
cedinis, vel acedinis aut vinosi insit, illa sine du-
bio non solùm sensibiliter refrigerare, sed etiam
aceti modo pungere & vellicare, id quod vina im-
matura tam rubra, quàm alba facere solent. Rubra
tamen, licet ad maturitatem pervenerint, austeri-
tatem tamen naturalem retinent; adeoque non
simpliciter & absolutè, sed respectivè refrigerant,
eò quòd vinosus sapor austeritati prævalet, eamque
obscurat. Omne igitur vinum quatenus matu-
rum & vinosum, eatenus calefacit: magis tamen &
minus, prout acredo, dulcedo, & vinositas austeri-
tatem, acerbicatem vel aciditatem superant.

QUÆSTIO LXXXI.

An aqua pluvialis sit saluberrima? C. N.

Cum nihil sit in rerum natura, quo genus humanum minùs carere possit, quodque in plures usus requiratur, quàm aqua; ideo non absq; gravissima causa Galenus c. 7. de aff. ren. Ægineta lib. 1. c. 50. Celsus l. 2. c. 18. aquæ cognitionem maximè necessariam esse tradiderunt. Quapropter cum nonnihil de vini naturâ dictum sit; inquiremus nunc, quænam aqua homini sit saluberrima. Aëtius enim lib. 1. serm. 3. c. 165. quinq; ponit aquæ species, pluvialem scil. fontanam, fluviale, putealem & lacustrem. At verò tanta est Medicorum & Physicorum de aquæ electione, discrepantia, ut difficilimum sit dijudicare, quænam aquæ species salubritate præcellat. Hippocrates cum alibi tum maximè in lib. de Aëre, Aq. & Loc. aquæ pluviali salubritatis palmam tribuit. Galenus lib. 1. de san. cons. cap. 11. fontanam, quæ versus ortum solis erumpit, saluberrimâ prædicat. Ægineta lib. 1. c. 50. illam reliquis omnibus præfert, quæ in æstate frigidior, in hyeme verò est calidior. Talis verò aqua sine dubio est putealis, quod etiam testatur Gal. l. 3. de simp. fac. c. 23. Sunt igitur tres diversæ sententiæ de aquæ salubritate & præstantiâ; prima Hippocratis, secunda Galeni, tertia Æginetæ. Hippocrati calculum dat Cornelius Celsus lib. 2. c. 18. & Aëtius lib. 1. serm. 3. item Oribasius ex sententia Ruffi lib. 5. coll. cap. 1. nec non Plinius lib. 31. naturalis hist. c. 3. Verùm Celsus & alii qui Hippo-
cratis

cratis sententiam amplectuntur, duplicem constituunt pluvialē, tonitruosam scil. & nimbosam, illam nimbosæ præferentes, eò quòd per concussionem tonitru, atq; fulguris melius excoquatur, nimbosa verò cruda quasi decidat. Aëtius verò illam pluvialem eligit, quæ citò excipitur & percolatur.

In hac discrepantia ut certi aliquid & solidi discernatur, consideranda prius erunt bonæ & salubris aquæ conditiones; quas tradidit Avic. Fen. 7. de dispositionibus aquarum. Prima cōditio est, ut aqua ex subtilibus vaporib. sit generata. Secunda, ut motu non careat. Tertia, ut pondere sit levis, minimèq; gravis. Quarta, ut sit clara. Quinta, ut omnis saporis, odoris & coloris extranei sit expers. Sexta, ut citò calefiat, citòq; refrigeretur. Septima, ut in hyeme sit calida, & æstate frigida. Octava, ut sit in loco libero. Nona, ut moveatur versus septentrionē vel orientem. Decima, ut sit ventis & soli exposita. Undecima, ut celeriter currat. Duodecima, ut per silices & arenā puram decurrat. Decimatertia, ut procul sit à scaturigine. Jam si aquā pluvialem secundum dictas Avicennæ conditiones examinare velimus, vix unā salubritatis notam inveniēmus. Primū n. constat, pluvias generari à vaporibus per calorem solis sursum attractis, & in guttulas resolutis. Cū verò sol tam impuros, quàm puros vapores indifferenter attrahat, impossibile est, aquam ex differentibus variisque vaporibus generatam, salubrem esse. Absurdum siquidē & à ratione alienū est, quod Oribas. scribit, solē duntaxat purissimos & subtilissimos vapores attrahere; cū omnibus physicis cōstet, tam ex

cænosis, palustribus & cloacis, infectis fluminibus vapores trahi, quàm ex limpidissimis fluminibus, imò ranæ nonnunquã & mures sursum feruntur, iterumque per imbres decidunt. Non sine causâ igitur Aëtius censuit, aquas pluviales percolandas esse. Si enim purissimæ & subtilissimæ, quid percolatione opus est? Non minùs destituuntur secundâ conditione, subitò siquidem decidunt, & collectæ in cisternis nihil moventur. Tertiâ conditionem quod attinet, non sine causâ illam deridet Plinius, inquiens, Sunt qui staterâ de aquæ salubritate judicant, frustrante diligentia, quia perrarum est, ut una sit levior alterâ. Hoc ipsum deridet Rond. quia facilè fieri potest, ut aliquot guttulæ huic cyatho plus infundantur, alteri minùs, unde iudicium difficile & fallax redditur. Claritatē quod attinet, ex dictis facilè patet, quàm non possit esse clara. Ejusdem sortis est color & sapor. Sexta conditio ex Aph. 26. lib. 5. Hipp. desumpta, est neque contemnenda, quia facilis ista alteratio aquæ, ad utrumque extremorum, indicat subjecti utilitatem & habilitatem ad agentis impressionem.

Verùm quanta industria requiratur ad dignoscendum, an duæ diversæ aquarum species, e.g. putrealis & fluvialis, vel pluvialis æqualiter primum calefactæ fuerint, deinde quænam ex istis prius frigere incipiat, quis non videt? Septima conditio aquæ pluviali è diametro adversatur; quò enim externum frigus est intensius, eò etiam aquæ pluviales, si quæ decidunt, frigidiores sunt, & è contrario. Octava quoque conditio aquæ pluviali, cisternis,

cisternis, in locis umbrosis & reconditis exceptæ, minimè competit. Ejusdem sortis sunt & reliquæ conditiones.

Verùm Galenus, Celsus & alii alias quoq; bonæ & salubris aquæ conditiones proposuerunt, quarum potissima est, facilis & difficilis aquarum per hypochondria transitus. Quæcunque enim aqua facilè transit, illa quoque optima, quæ difficulter, illa pessima.

Alia conditio est, quòd aqua illa sit optima, in qua legumina faciliùs concoquuntur. Jam verò aqua pluvialis, teste Aëtio, quasvis fluxiones compescendi & constringendi facultates habet, unde etiam Savonarola ad curandam dysenteriam aquam pluvialem pro medicina adstringente plurimùm commendat. Ergo citò & facilè penetrare non potest, ac proinde insalubris. Cocturam leguminum quod attinet, eandem difficultatem cum sexta conditione ab Avicenna tradita, patitur; difficilimum siquidem, ne dicam impossibile, foret, eundem ignis gradum observare, unde accidere posset, ut legumina in aqua puteali paulò intensiori ignis gradu cocta, faciliùs coquerètur, quàm quæ in aqua fontana vel fluviali ad ignem paulò remissiorem coquuntur.

Quapropter aqua pluvialis non solum propter causas expositas, sed etiam propter penuriam, & frequentem pluviarum defectum salubritatis locum habere nequit. Quòd si enim deficientibus pluviis ad alterius cujusdam aquæ usum transire vellemus; quis non agnoscit, quanto cum vitæ nostræ discrimine ista mutatio fieret?

Putealem verò aquā, si ad prædictas Avicennæ, Galeni & Celsi regulas & bonæ aquæ conditiones referre vellemus, ne unicam quidem bonæ aquæ notam inveniēmus. Multò minùs aqua fluvialis propter urbium sordes, quæ ut plurimùm in flumina exonerantur, propter pisces aliaque animalia, flumina ingredientia, salubritatis notas obtinebit, ut non immeritò dixerit Aëtius, omnes aquas fluviales esse malas. Lacustrem denique aquam omnium aliarum deterrimam esse, nemo hactenus in dubium vocavit. Cum Galeno igitur aquam fontanam, quæ per terram puram, arenosam & filices, versus ortum solis decurrit, tam ad potum, quàm ad parandum cibum & medicamenta, optimam & saluberrimam esse concludimus.

QUÆSTIO LXXXII.

An acetum calefaciat? C. N.

DE natura aceti tanta est Medicorum & Philosophorum dissenſio, ut difficilimum sit ad veram aceti cognitionem pervenire: si enim ab effectis de causis iudicium facere licet, sine dubio acetum naturæ erit calidissimæ. Experimur siquidem, testas ovorum, aliaque solida corpora, aceto colliquari & mollissima fieri. Hinc chymicæ artis professores, margaritas, coralloſ & plura alia durissimæ substantiæ corpora, aceto eliquare solent & resolvere, quæ alioqui vix ullâ aliâ arte eliquari possunt. Hujus rei Annibalem non ignarum fuisse,

fuisse, testatur Livius libr. 1. dec. 3. Cum enim invias haberet Alpes, nec ignis ad comparandum transitum sufficeret, affuso aceto, durissima saxa eliquavit, & Alpes penetrabiles fecit. Quinimò urentem & corrodentem aceti facultatem cognoscunt Medici Anatomici, qui ad demonstrandas venas per epatis substantiam occultas, totum epar in aceto macerant, donec corruptâ & exesâ carne, venæ in conspectum veniant. Hisce omnibus subscribit manifesta aceti acrimonia & facultas ad remotissima quæque penetrandi, quæ caloris infallibilia signa esse putantur. Cum igitur isti effectus caloris proprii sint, non sine causâ Aristoteles probl. 33. acetum calidæ naturæ esse pronuntiavit. Aristotelem ex recentioribus sequitur Fallopius, qui capite 18. de fossilibus, acetum magnam calefaciendi facultatem possidere scribit. Ex veteribus etiam Aëtius in principio lib. simp. med. manifestam caliditatem aceto attribuit.

Ex altera parte Hippocrates lib. 3. de rat. vict. & Dioscorides libro 5. capite 17. acetum simpliciter refrigerare testantur. Nec defunt etiam effecta, quæ excessivam aceti frigiditatem comprobant. Primum experimur, acetum omnibus partibus nervosis, suâq; naturâ frigidis, inimicum esse. In colica etiam passione aliisque morbis frigidis aceti usus est perniciosissimus. Præterea cum omnia acetosa refrigerent, ipsum certè acetum minimè calefaciet. Galenus etiam lib. 1. sympt. c. 19. docet, se ad impositionem Thapsiæ, inflammationem

cutis excitasse, atq; ut vires aceti melius exploraret, præter acetum etiam alia ad compescendam inflammationem usurpasse; sed omnium aliorum, acetum efficacissimum ad refrigerandum medicamentum sibi compertum esse. Interim tamen idem Galenus lib. cit. c. 24. acetum neq; calidum, neque frigidum esse docet. Hanc Galeni inconstantiam sequuntur Ægineta, Celsus, Oribasius & alii, qui acetum modò calidum, modò frigidum, plerunque tamen mixtæ facultatis esse pronuntiant.

Ad componendam hanc controversiam, respondendum, sæpè uni & eidem rei, propter diversas partes ei inhærentes, diversas etiam & contrarias facultates inesse; quemadmodum lacti inest aqua, butyrum & caseus; unde diversæ vires lacti insunt. Interdum etiam uni rei sine mixturâ diversarum partium diversus inest sapor & qualitas diversa. Hujus rei exemplū habemus in rosis, quibus dulcedo quædam & amaritudo simul, ac proinde diversæ qualitates insunt. In hisce tamen rebus una qualitas ita semper excedit, ut ab illa excessiva sit facienda rei denominatio. Cùm igitur in aceto aciditas maximè excedat, meritò Hippocrates acetum ad classem refrigerantium retulit. Galenus verò acerrimus rerum naturalium scrutator, quando ipsam aceti acrimoniam simul expendit, aliquem ei calorem assignat. At instet aliquis, Galenum lib. 4. simpl. c. 3. aceti calorem maximè extollere, factā nimirum aceti cum cineribus comparatione: Quemadmodum, inquit Galenus, in cineribus, factis ex ligno per combustionem corrupto,

rupto, manifesta inest caliditas, sic etiam in aceto factò ex vino, per putrefactionem corrupto, manifesta caliditas remanet. Sed, pace Galeni, corruptionem ligni per combustionem factam comparare cum corruptione vini facta per putrefactionem, absurdum esse dixerim: quæ enim comburuntur, etiam si per se frigida sint, adustione tamen calorem acquirunt: quæ verò per putrefactionem corrumpuntur, omnem calorem deperdunt, quod ipsum Galenus II. meth. cap. 8. & alibi passim non diffitetur. Hinc acetum, vinum mortuum non ineptè nominatur. Cum verò sine destructione caloris nihil mori possit, conflare arbitror, ratione quidem putrefactionis, nihil caloris aceto inesse posse.

Ad dissolvendum hunc nodum dixerunt nonnulli, magnam esse aceti differentiam: interdum enim acetum à vino Malvatico, vel alio generoso, interdum etiam à vino tenui & simplici cerevisia, item pyrorum & pomorum succo fieri: Primi generis acetum sine dubio manifestam caliditatem retinere, secundi verò generis acetum simpliciter frigidum esse. Verùm ista responsio propositæ difficultati & contradictioni in verbis Galeni minimè satisfacit. Galenus enim de vini tantum aceto loquitur. Respondendum igitur, lib. I. simp. c. 19. considerari acetum in sese & secundum naturæ suæ essentiam lib. 4. autem cap. 3. considerari acetum, quod diuturnitate temporis insignem acquisivit acrimoniam, cujus ratione calefaciendi facultas emergit. Est enim expressa Galeni sententia libr. 3. de comp. med. loc. vinum, mel, ace-

tum, adipem & oleum vetustate acria & calida fieri. Quapropter acetum per se & secundum omnium aliorum acetosorum naturam maximè refrigerat; per accidens autem superveniente vetustate aliquam acrimoniam, & per consequens obscuram calefaciendi vim acquirit, quæ cum essentiali aceti frigiditate minimè comparari potest.

Ad argumenta igitur ab effectis in contrarium adducta respondetur: Primùm acetum testas ovarum propriè non colliquare, sed dissolvere & comminuere, simili scilicet modo, quo renum & vesicæ calculi acetoso vitrioli spiritu, quo nihil æstum febrium ardentium meliùs compescit, comminuuntur & dissolvuntur. Addatur etiam hoc, non solum manifestas, sed occultas etiam rerum qualitates maximè considerandas esse: Videmus enim, Adamantem omnium gemmarum durissimum solo sanguine hircino emolliri; quem nec Malvaticum, nec alia decuplo calidiora vina emollire possent. Chymicorum autem operatio non simplici aceto, sed laboriosè præparato & rectificato perficitur. Quod de Annibale scribitur, pro figmento potiùs, quàm pro vera historia habendum: nusquam enim, multò minùs in Alpium angustiis & difficultatibus tanta aceti copia dabitur, quanta immacerandis Alpium summitatibus sufficiat: simplex verò aceti affusio nihil proderit, nisi saxa dissolvenda justam moram in aceto traxerint. Ad illud deniq; Anatomicorum artificium, quo substantia epatis in aceto consumitur, respondetur ex Galeno lib. 5. simp. cap. 15. multos

multos esse corrumpendi & consumendi modos, nec omnia solis causticis, sed narcoticis etiam & putrefactoriis medicamentis corrumpi.

QUÆSTIO LXXXIII.

An omnia amara sint calida? C. A.

Galenus acerrimus rerum naturalium scrutator libr. 4. simpl. med. facult. cap. 7. 9. 19. & 22. omnia amara calida esse pronuntiat. Contrarium tamen in lactuca, cichorio, in ipso denique opio, & similibus aliis apparet; quæ licet amara sint gustantibus, omnium tamen Medicorum judicio frigida censentur. Hinc veteres lactucam ob refrigerandi somnumque inducendi facultatem in fine cœnæ assumere solebant, unde carmen Martialis:

Claudere quæ cœnas lactuca solebat avorum,

Dic mihi cur nostras inchoat illa dapes?

Sic Medicis nihil est usitatus, quàm cichorium ad contemperandum hepatis fervorem exhibere. Opium verò tam est frigidum, ut stuporem etiam inferat, & Galenus libr. 8. de comp. med. cap. 3. nimiam opii frigiditatem vel croco vel castorio corrigat. Ab hac apparente contradictione ut liberetur Galenus; Respondemus, ipsum in locis citatis de rebus propriè amaris locutum esse, quibus tres proprietates perpetuò insunt. Prima proprietas est, ut sola amaritudo rebus insit, vel certè prædominetur; cujusmodi est aloë,

item fel; quæ duo à Galeno lib. 4. simpl. med. c. 4. quasi pro exemplo rerum amararum proponuntur. Alterum est, ut res propriè amara extremè sicca sit, & molestè exasperet, quod requirit Aëtius lib. 1. c. 1. Tertia est, ut ad nutriendum sit planè inepta, ut inquit Galenus 4. simpl. med. c. 20. Si enim dulcia optimè nutriunt, quod passim omnes fatentur Medici, sequetur ex natura contrariorum, amara planè nihil nutrire. Jam verò lactuca nullam dictarum proprietatum habet, simpliciter enim amara non est, sed subdulcis & pinguis: multò minùs extremè sicca & exasperans. Deinde ad nutriendum non est inepta: Lactucam enim plurimum nutrire, Galenus, & recentiorum non pauci memoriæ prodiderunt. In opio autem deest non solum prima rerum amararum proprietas, sed etiam secunda, simpliciter siquidem amarum non est, sed si exquisitè gustetur, acerbitalis particeps est, quâ ratione refrigerandi facultatem acquirit. Quod autem amaritudo manifestiùs percipitur, quàm acerbitas, id fit, quoniam amaritudo, quæ nobis est adversissima, acerbitalitatem reprimat & occultat, quemadmodum Galenus lib. 4. simpl. med. cap. 8. inquit, duos interdum sapes uni rei inesse, adeoque unum alterum obscurare, quasi non sit, cum tamen revera sit & simul operetur. Idem fatetur Erasistratus in epist. ad Monavium, Non omnia, inquit, quæ gustus non percipit calida & frigida, talia revera non esse: sapor enim alium saporē obfuscat, ut non sentiatur, quamvis plurimum adsit, quemadmodum in opio amaritudo tegit saporē partium refrigerantium. Cichorium quod attinet, varia

varia sunt illius species, quæ in domesticas & sylvestres dividuntur. Domesticæ minùs sunt amaræ, plurimumque humiditatis habent, sicut ipsa endivia: Sylvestres verò amariores sunt & sicciores. Hinc fit, ut domesticum cichorium, licet amarum sit: propter nimiam tamen illius humiditatem vis & facultas calefaciendi in eo impediatur. Sylvestris autem cichorii species, cum maiorem amaritudinem & siccitatem manifestiorem habeant, sine dubio aliquid caloris retinent. Quòd autem & ipsæ hepar refrigerare creduntur, id ex accidenti fieri dixerim. Constat enim, qui calidâ hepatis intemperie laborant, eos variis opilationibus obnoxios esse, quibus per cichoracea apertis & ablatis obstructionibus, factâq; liberiore transpiratione hepar ipsum ex accidenti liberiùs ventilatur & refrigeratur.

QUÆSTIO LXXXIV.

An omnia narcotica sint frigida? C. N.

Quamquam verissimum sit axioma, Sublatâ causâ tollitur effectus; attamen tanta sæpè est doloris immanitas, ut nisi extraordinariè doloris causâ quasi neglectâ, ad demulcendum & tollendum effectum seu affectum, omnes ingenii vires conferamus, vitalis facultas, teste Avicenna destruat, & æger in præsens vitæ discrimen conjiciatur. Remedia verò quæ ad demulcendum dolorem nata sunt, anodyna nominantur; quæ qua-

litatem habent optimè temperatam nostroque corpori per similem, atq; in primo gradu calidam cum partium tenuitate, ut dolorem æquabilem reddant, corporis substantiam foveant atque demulceant, ut sunt althea, chamemelū, malva &c. Quæ verò dolorem planè tollunt, narcotica vocantur; quæ stupefaciendo partem dolentem insensilem & stupidam reddunt, ut de affectu judicare nequeat: Circa hæc quæstio moveri potest, an omnia sint frigida, vel quædam etiam calida.

Galenus libr. 12. meth. c. 1. & libr. 13. meth. c. ult. ea duntaxat simplicia narcotica vocat, quæ frigida sunt, adeoque illorum usum in doloribus à materiâ calidâ, acri & mordenti causatis, maximè convenire asserit; in doloribus verò à materia frigida ortis, non sine periculo administrari; narcoticorum calidorum nullam mentionem faciens. Libro tamen 5. de simpl. fac. cap. 19. ad narcotica etiam refert, styracem, myrrham & crocum, quæ omnia ex Medicorum sententia calida sunt. Sic Ægineta lib. 3. c. 78. crocum etiâ narcoticum facit. Actuarius verò rutam sylvestrem, juncum odoratum, cinamomum aliaque calida plura, narcotica nominat. Huc accedit Plinius lib. 2. naturalis hist. cap. 7. pulegium in tertio gradu calidum, ad leniendos capitis & internorum viscerum dolores compescendos, commendans, inquit, Pulegium propter eximias vires dolorem leniendi corollis loco rosarum adjiciendum esse. Denique Cardanus in lib. subtilit. haud veritus fuit affirmare, calida & humida dolorem lenire.

Et sanè

Et sanè si vini potentioris immodicè sumpti, vel vini sublimati effecta spectemus, facilè apprehendemus, etiam rerum calidissimarum usum, stuporem inferre, & dolorem tollere atque obscurare. Hoc verò duplici de causâ fieri potest. Prima est, quia prædicta calida & similia plura vapores sunt, & cerebrum rationis mentisque domicilium petunt, obruunt & adeò gravant, ut sui muneris obliviscatur, nec dolorem percipiat, vel de eo judicare possit. Hinc est quod Hippocrates Aph. 6. libr. 2. inquit, Quibus mens ægrotat, ii dolorem non sentiunt. Hoc ipsum confirmant ebrii, qui etsi cadant, vel verberibus tractentur, nullum dolorem sentiunt, quamdiu vinum caput gravat. Alteram causam tradit Cardanus, dum asserit, suavem harmoniam musicam dolorem lenire, eò quòd spiritus à loco dolente revocet, & per corpus diffundat atque dispergat. Est enim ea spirituum conditio, ut ad partem malè affectam quasi opem laturos confluant, & sic dolorem ferè augeant. Distractis ergo spiritibus, pars malè affecta non parum recreatur. Hujus assertionis veritatem licet Scaliger exerc. 348. explodat; nutrites tamen dolentes puerulos, rudi etiam sylvestri & incondito cantu, spiritibus aliorum distractis, demulcere experimur. Quapropter dubium non est, quin & calida & quæcunque mentem obnubilant vel spiritus dispergunt, dolorem quoque leniant.

QUÆSTIO LXXXV.

*An ab externis plantarum signaturis de
viribus & qualitatibus earum aliquid
decerni possit? C.N.*

EO dementiæ devenerunt aniculæ nonnullæ,
ut in omni dolore punctorio, sive pleuriticus
sit, sive à flatibus, vel alia quacunque causa factus,
statim ad usum herbarum spinosarum & pungen-
tium, occultâ proprietate puncturis ut putant, au-
xiliantium, veluti ad asylum confugiant. Adeò ut
non semel viderim, pleuriticos, laniorum cultros,
quibus porci jugulantur, vel linteolum, quo vul-
nus porci punctum occisi & jugulati demum ob-
struitur, in potum conjicere, indeque contra pun-
gentes dolores bibere. Sed excusationem hujus
delirii, ætatis & sexus infirmitas forsan merebitur.
Execrandum verò & abominandum est, quòd
eorum non pauci, qui summi Philosophi & Spa-
girici haberi volunt, non solum in eodem versan-
tur errore, sed editis quoque ea de re scriptis de-
fendere conantur, externas plantarum signaturas,
occultas & abditas illarum vires & qualitates pro-
dere, Ocymastrum propter geniculationes fre-
quentes, doloribus articulorum prodesse ajunt:
omnis generis nucleos & lapillos calculum expel-
lere; crocum & lutea liliorum alborum stamina,
morbo regio (quem Icterus vocamus) prodesse:
flores roseos erysipelata curare: lacrymas è vite
secta, tempore vernali effluentes, oculis conferre
prædi-

prædicant. Quanquam autem hæc ridicula sint & inepta, nullâque refutatione indigeant; posito tamen, herbam spinosam & aculeatam, E. G. carduum album, quem carduum Mariæ vocant, in pleuritide seu dolore punctorio conferre; id quod propter vim refrigerandi non esset impossibile, quia in pleuritide non minùs calor febrilis quàm dolor punctorius urget. Nondum tamen per signaturam aculeati cardui Mariæ liquet, an dolori punctorio à causa frigida exorto conferat. Cum enim & calefacientes & refrigerantes dentur plantæ aculeatæ, itemq; calidissimi & frigidissimi morbi pungentes (nihil nunc dicam quòd rustici omnesque idiotæ, quemcunque dolorem indifferenter pungentem vocant, difficile enim ipsis est singulas dolorum species propriis nominibus efferre, unde etiam indifferenter imperiti medicastri ad aculeatas herbas confugiunt) velim utique ut talis signatura nobis detur, quæ hanc plantam puncturis calidis, illam puncturis frigidis cõvenire, sine errore indicet. Non minùs ridiculum est, quòd quercetanus, vir alioquin in arte Medica summus, refert, radicem aristolochiæ, propter cavitatem quam habet, uterum figurare eiq; prodesse. Quæfiverim hîc, cur cavitas ista potius uterum quàm ventriculum æquè cavum referat; exponat porrò, an utero dislocato, calefacto vel refrigerato, vel obstructo conveniat, signaturam istam mihi monstret.

Ejusdem farinæ est quod Crollius ex chymicis non postremus de capitibus papaveris coronâ exornatis refert, quasi manifestam capitis humani

signaturam habeant, & inde capitis affectibus mirificè profint. Ego verò cum rationalibus Medicis contrarium statuo. Præterquam enim, quòd papaver insigni facultate refrigerandi, pluribus visceribus est adversum, & calorem nativum strāgulat, accedit quòd cerebrum mentis & rationis domicilium, perturbat, deliria & quandoque epilepsiam excitat capitiq̃ue adversatur. Quod porrò idem author de plantis lactescentibus, ac proinde abundè nutrientibus, & lac in mamillis mulierum multiplicantibus, prodidit, non solùm fabulosum dictiq̃ue papaveris exemplo absurdum est, sed rationi quoque adversissimum. Quicunque enim diversas esulæ species, lac manifestè fundentes, probè noverit, illas ipsas quoque extremâ acrimoniâ corrodendiq̃ue & exulcerandi vi præditas esse, non ignorabit, eosque esulæ esu dignos judicabit, quicunque plantas lactescentes probè nutrire & lac augere dixerit.

Quicquid deniq; vesicæ inclusum germinat, inquiunt signatores isti, vesicæ urinariæ signaturam habet, expellendoq; calculo medicina est efficax, cujusmodi sunt halicacabus & staphylodendrū. Sed cur quæso vesicam potiùs urinariâ quàm vesicam fellis repræsentant? Cur sanguinei coloris vesica, qualē habet halicacabus, ex sanguinem vesicam urinariâ figurat? Quid porrò de diversissimis vesicæ affectibus sentiēdum, de scabie scil. dolore, omnis generis intemperie, urinæ præternaturali effluvio, stranguriâ, &c. Quid deniq; de castaneis, de glandibus, qui duplici triplicive vesicâ seu involucro membranoso conteguntur? Si ad expellendum

lendum calculum prodesse affirmaveris, in manifesto & palpabili errore versaberis. Jam si eas plantas consideraverimus, quæ nullam partium humani corporis figuram habent, & tamen omnium horum quoq; signatorum testimonio, epati quàm maximè profunt, ut sunt cichorium, acetosa, lactuca, endivia, chondrilla, matrisylva, taraxacon, omnesque intyborum species; an in Deum injurii vel blasphemi erimus, incusantes ipsum quòd nullum epatis vestigium hisce & sexcentis similibus plantis impressit? Quid quod nec exitialibus venenis horrendam aliquam dedit signaturam, ut intuentes illam ceu Medusæ caput, illa fugere & declinare possemus.

Haud igitur mente concipere possum, quâ necessitate, vel quo fine, nugacissimæ istæ plantarum signaturæ sint excogitatæ, nisi fortè signatores isti putent, faciliorem medicandi viam hoc pacto commonstrari. Sed tum optandum illis foret, ut ægrorum quoq; corporibus, morborum & partium morbosarum signa extrinsecus impressa exstarent, aliter non video, quomodo cognitis plantarum viribus, morbis verò incognitis, medicatio institui possit. Rectè enim Euripides in Belleroph. Qui morbos ignorat, & tamen medicatur, similis est cæco qui viam ignorat & baculo eam inquirat.

Omissis igitur signaturis istis ridiculis & incertissimis, Galenum loquentem & de investigandis atq; cognoscendis plantarum virib. contra Mnesitheum c. 61. li. 2. de alim. fac. philosophicè disserentem audiamus. Tutius est, inquit, gustantem prius atq;

olfacientem singulas plantarum partes per se explorare, postea experiri. Quandoquidem olfactus & gustus cum odore & sapore, omne plantarum temperamentum ostendunt. Huic investigationi rationali, si experientiam cum propriis limitationibus addideris, de facultate per rationem inventa minus dubitabis. Interdum etiam plantarum succum separatim exploramus, inquit Gal. quædam enim succum habent aquosum, aliæ crassum, aliæ lentum & viscosum; quos succos separatim si gustaveris, minus errabis, quidam enim ex ipsis sunt acres, aut acidi, aut amari, aut falsi, aut austeri, aut acerbi; alii insipidi, alii dulces.

Inventis igitur cognitisque plantarum saporibus, difficile non erit de qualitatibus verissimam pronuntiare sententiam. In scholis siquidem physicorum & Medicorum citra controversiam per rationes infallibiles & multiplicem tot seculorum experientiam constitutum est & receptum, omnia acria, amara & falsa esse nature calide; omnia acida, acerba & austera, esse frigida; dulcia verò, pingua & insipida, temperata. Hoc immobili fundamento posito singulis morborum & temperamentorum excessibus longè certiora inveniemus remedia, quàm per nugacissimas illas plantarum signaturas in summum artis Medicæ contemptum, absque ullo humanæ rationis iudicio confectas.

QUÆSTIO LXXXVI.

*An imaginationis tanta vis & potentia
sit, ut corpus immutare
possit? A.*

QUæ omnem facultatem & potentiam alterandi & immutandi corpora, imaginationi derogant, in naturæ operibus parum exercitati non immeritò videntur. Tanta siquidem illius potentia, tam ex Christianorum quàm Ethnicorum scriptorum monumentis convincitur, ut non solum in propria ipsorum imaginantiû corpora, sed aliena etiam vires & effecta extendat. In propria quidem imaginantium corpora, vires imaginationis tantæ tamque efficaces sunt, ut Benshemii Electoralis Palatinatus oppido Anno 1591. ancillam in hospitio ad arcum aureum ex falsa persuasione in pestem incidisse viderim, eò quòd nocte quadam viatorem ægrum, curru advectum, morientem viderat, sibi que quòd peste obiisset, firmissimè persuaserat, cum tamen nulla pestis lues tum temporis uspiam grassaretur. Hæc verò ancilla cum trium vel quatuor dierum spatium moreretur & parentes ex sylva Ottonica vestes relictas petitum venirent: fomentum quoque pestis, quod mireris, simul deportarunt. Quòd si huc plures casus eorum referre animus esset, qui ex repentino aliquo terrore & falsa persuasione seu imaginatione, in cæcitatem, canitiem, claudicationem, ipsamque mortem inciderant, iusto

prolixior forem. Quid autem aliud est terror,
quàm firmissima alicujus mali imaginatio seu per-
suasio? vel, ut Cæl. Rhod. l. 20. & 15. inquit, phanta-
siæ effectus? Hadrian. Junius c. 10. de com. refert,
Hispanum nomine Didacum, amore puellæ auli-
cæ captum, communicato prius cum ea consilio,
quòd sub arbore patula, intra regii horti septa il-
lam præstolari vellet, catelli latratu proditum & ad
capitis supplicium subeundum, condemnatum,
ita exhorruisse, ut unica nox & juvenem & senem
incanum viderit. Quo spectaculo motus Ferran-
dus Hisp. Rex capitalis legis rigore in clementiam
converso illum absolvit, dictitans, satis pœnarum
dedisse, qui præmaturam senectutem cum flore
juventæ permutasset. Hujus immutationis cau-
sam Petrus Hispalensis, imaginationi, in præsen-
tissimum mortis genus defixæ, rectè assignavit.
Sed his omissis consideremus imaginationis vim,
quæ in aliena corpora sese extendit, quæ sanè ut
est verissima, ita omnem fermè captum huma-
num superat. Vulgo notum est illud patriarchæ
artificium, quo oves varicolores effecit. Idem ar-
tificium Hispanos, in equis admissariis, effectum
non irritò usurpare, referunt. Constat etiam, pa-
vones coëuntes, ovisque incubantes, si albo te-
gmine contegantur, albi coloris pullos excludere.
Sic in procreatione hominis quantum imagina-
tio ad immutandum foetum possit, quis ignorat?
An non viso Æthiope vel homine aliquo muti-
lato, aliterve deformato, Æthiopes, mutilati &
deformati gignuntur? Cum primis autem me-
morabile est, quod refert Sabell. lib. 7. Enn. 9. sub
Mar-

Martino I V. Pontific. Roman. illustrem fœminam pontifici necessitudine conjunctam, ursum peperisse, eò quòd statuas & picturas urforum frequenter conspexisset; quo monstroso partu permotus pontifex, omnes urforum imagines quæ in domo illius fœminæ fuerunt, dejici jussit, edoctus, species in conceptione hominis intentè visas, in lucem edi. Hinc est quod Alcippe apud Plin. lib. 7. cap. 3. elephantem: & ancilla in bello Marfico, serpentem edidit. Plures hujus sortis monstrosos partus literis consignavit Lycosthenes in opere prodig. Quanquam autem Mercatus lib. 3. de morb. mul. c. 7. nescio quibus rationibus à Thoma Aquin. persuasus, difficulter in eam concedit sententiam, ejusmodi monstra univoca concipi vel in lucem edi posse: attamen cum fateatur, æquivoca, hominem scilicet canino capite, ore leporino, pedibus porcinis, imaginatione in ejusmodi animalia defixa edi posse, haud assequor, cur imaginatio totum conceptum destruere non possit, cum tot tantasque partes destruat. Sed demus Mercato, viro eruditissimo, infirmiorē esse imaginationem quàm ut monstrum univocum gignat; constat tamen, permagnam esse illius vim & potentiam ad immutanda corpora, etiam aliena. Sola imaginatio, inquit Plin. causa est quòd plures in hominib. quàm bestiis formarum mutationes & diversitates cernuntur: velocitas enim & vehementia cogitationum, animique & ingenii varietas, multifformes illas notas imprimit. Idem sensit Cicero in Quæstion. Tuscul. Similitudo magis, inquit, apparet in bestiis, quarum animi rationis & cogitationis

sunt expertes. Hujus imaginationis vim, quâ bestia destituuntur, intellexit Hippocrates, quando foeminam propter editum filiolum, nullatenus parentibus similem, à suspitione adulterii liberavit, quòd picturam elegantissimi pueri in cubiculo parentum deprehendisset, innuens, tantam esse imaginationis vim, ut deformes parentes, formosos filios; & formosi, informes non rarò gignant.

Sed objiciat hîc aliquis, Si tanta est imaginationis vis & potentia, quî fit, quòd melancholici, qui pertinacissimè sibi persuasum sæpè habent, se vacas, lupos, canes vel aliud quid esse, tale non fiunt quod sibi firmissimè imaginantur? Annon Nabuchodonosor tantopere sibi persuaserat se bovem esse, ut etiam boum more, gramina campi depasceretur? tamen nemo, ut opinor, verè dixerit, quòd in bovem trāsformatus fuerit. Hîc verò distinguendum inter totalem & aliqualem animalis destructionem vel immutationem. Totalis immutatio vel mutilatio non nisi in utero, & quidem primis conceptionis & formationis diebus, fieri potest; tum siquidem tēporis, facultas *πλαστική* valida est, & materia ad recipiēdas varias formas per fortem imaginationem conceptas, apta & idonea. Postquam verò conceptionis & conformationis tempus præterit, & membra omnia effecta & roborata sunt, totalis animantis destructio, immutatio vel mutilatio fieri nequit. Hujus rei probationem non solùm ex rerum natura & possibilitate, sed ex S. quoque scriptura desumo. Codex siquidem biblicus expressè dicit, Jacobum
tuna

tum temporis baculum variis coloribus distin-
ctum, ovibus potatum venientibus apposuisse,
quando arietes illas inibant, tempore scil. conce-
ptionis & formationis. In errore igitur versatur
Levinus Lemnius occultorum naturæ miraculo-
rum scriptor l. 4. cap. 7. existimans, tales immuta-
tiones & signaturas toto gestationis tempore,
etiam in partibus perfectè elaboratis & absolutis
accidere posse, eò quòd subinde humor aliquis,
partibus etiam absolutis affluere, maculasque vel
carnis etiam excrescentias generare possit. Verùm
hac in parte dixerim, leviores & superficiales si-
gnaturas, toto forsan gestationis tempore, potissi-
mùm tamen, primis formationis diebus fieri pos-
se: totalem verò destructionem vel mutilationem
membrorum, aliasque graviores & enormes si-
gnaturas, non nisi formationis tempore natura-
liter accidere. Sed huic responsioni obstat historia
in martyrologio descripta, quæ sic habet. Cùm
reformatæ religionis confessores crudeliter in
Belgio tractarentur, accidit ut quædam sexagena-
ria Ludovica Kinkenpost ann. 1568. propter
puræ religionis confessionem ad supplicium tra-
heretur; cumque cognata illius, partui vicina, si-
gnum campanæ audiret & prædictam Ludovi-
cam ad supplicium rapi videret, tanto terrore fuit
concussa, ut post tres septimanas fœtum matu-
rum in lucem ederet, cujus tamen cervix ultra
medietatem quasi ferro recisa & dissecta propen-
deret. Sed ad casum istum sic respondeo, illum mi-
nimè naturaliter, sed præter naturæ ordinem,
Deo sic volente & gubernante factum esse, ut im-

manitatis & crudelitatis pontificiæ exemplum ad omnem posteritatem extaret.

QUÆSTIO LXXXVII.

An medico liceat partum abigere?

C. N.

CRescite, inquit S. scriptura, multiplicamini & implete terram. Divinū hoc præceptum Onan contemnens & fratri semen exsuscitare nolens, à Deo fuit percussus. Hinc in considerationem feror, an medico liceat conceptum per pharmaca vel quamcunq; aliam artem excutere vel ejicere. Hippocrates quidem Medicorum antesignanus, licet discipulos suos juramento obstringeret, ne unquam mulieri ad corrumpendum vel ejiciendum conceptum, talum subditicium, pessum vocant, adhiberent; tamen ipse hujus juramenti oblitus fuisse videtur lib. 2. epid. sect. 2. ubi docet, corruptionem masculi sexaginta dierum, salubrem esse. In libro etiam de natura pueri refert, quomodo Psaltriæ conceptum sex dierum ejecerit. Non minùs Galen. in l. de med. fac. parab. cap. 50. Orib. l. 4. loc. aff. c. 114. Marcel. c. 30. Aët. l. 1. & l. 4. serm. 4. medicamenta tradunt, quibus talis corruptio vel ejectio fieri debeat. Verum pro defensione Hippocratis nonnulli distinguunt inter corruptionem quæ fit per medicamenta, & eam quæ fit per saltum. Hippocratem prohibuisse ejectionem per medicamenta, alteram minùs. Sed hæc excusatio puerilis est & inepta. Alii igitur Hippocratem haud approbasse corruptionem & ejectionem

tionem conceptus; iis tamen, qui conceptum omnino excussum volebant, modum ostendisse quomodo excuti possit. Locum in 2. epi. quod attinet, dicendum, neq; librum istum, neq; illum de natura pueri, Hippocratis esse, vel si Hippocratis sint, docuisse eum, periculo plenum esse, si quis velit conceptum fœtus masculini post diem 60. à facta conceptione excutere; eò quòd non solum conceptum temporis sit animatus, sed etiam quia citra matris periculum excuti non possit. Vel dicendum, veteribus persuasum fuisse, licere conceptum nondum animatum quacunque ratione excutere, animatum verò minus. Præterea Avicenna hanc quoque excusationem profert, esse nimirum tres casus in quibus conceptum vel impedire vel excutere liceat. Primus casus est, quando mulier tenella est vel debilis complexionis, ut metuendum sit, illam ad sustinendos pariendi labores non suffecturam, sed interituram, id quod ex testimonio Aristotelis l. 7. polit. c. 16. mulierib. Træzenorum frequenter, nec rarò etiam nostris regionibus accidere compertum est. Secundus casus, quando uterus mulieris morbo aliquo afficitur, ut metuendum sit, ne superveniente partu, de vita matris sit periclitandum, ac proinde melius esse ut ejiciatur partus antequam grandior & ad excludendum difficilior evadat. Tertius, quando vesica, cui fœtus quasi incumbit, admodum debilis est, ut propter pondus, ruptura & mors sit pertimescenda matri. Præter hæc omnia ad defendendum & excusandum Hippocratem aliosque veteres, dicendum,

dominos in illo tempore habuisse potestatem vitæ & necis in servos. Psalteria verò fuit serva, cujus domina petiit ab Hippocrate ut foetum ejiceret, cui petitioni Hippocrates sibi satisfaciendum esse putavit. Verum qui in pietatis schola edocti sunt, divinorum operum gubernationem & providentiam agnoscunt, eiq; adscribunt, cui debetur, Deo nimirum, qui in debilibus etiam si unquam aliàs, certè partus tempore, potenter & miraculosè operatur, omniaque ad divini sui nominis gloriam dirigit. Quapropter non solum ii graviter peccant, qui factam conceptionem, sive sit animata sive inanimata, excutere, sed etià qui sterilitatem sibi metipsis vel aliis conciliare conantur; re ipsa siquidem declarant, se divinæ omnipotentiae & sapientiae diffidere & expresso Dei verbo reluctari. Si ergo Onan qui semel duntaxat semen in terram effudit, à Deo fuit percussus; quid de iis futurum putabimus, qui perpetuam sibi sterilitatem conciliant?

QUÆSTIO LXXXVIII.

An hominibus, ut cæteris animantibus, certum sit pariendi tempus? C. N.

Constat animalia bruta certum & definitum pariendi, foetumq; excludendi tempus habere. Sus enim post quartum à conceptione mensem, capra post quintum parit: cerva octo mensibus: camelus & mula duodecim: elephas biennio. teste

teste Aristotele, fœtum naturaliter in utero gerit. Hinc verisimile videtur, nec homini indefinitum aut incertum pariendi tempus fore. At verò circa partum humanum non dierum tantum, sed mensium aliquot varietas incidit, ut rectè dixerit Aristot. lib. 7. hist. an. soli homini incertum, varium & indefinitum pariendi terminum concessum esse. Sin dixeris, incertitudinem istam ex falsa persuasione, vel inepta mulierum computatione provenire; cum enim soli homines certum coeundi tempus, aliorum animantium more, non observent, fieri, ut fœminæ conceptionis tempus observare, ac proinde certum pariendi terminum, computando minimè invenire possint. Respondeo, quanquam fœminæ propter dictam rationem in computandis pariendi diebus plurimum fallantur, multis tamen modis, non solum fidâ honestarum matronarum relatione, sed variis etiam casibus forte fortunâ incidentibus, nec non firmissimis rationibus & demonstrationibus, hætenus observatum fuit, solius hominis partum, definitum tempus non habere. Constitutum interim & receptum est, ante mensem 7. & post 11. fœminam naturaliter parere non posse. Septimum equidem mensem quod attinet, habemus auctoritatem Hippocratis, qui non solum observavit mulierem 7. mense parere posse, sed firmas etiam demonstrationes attulit, septimestrem partum naturalem & legitimum esse. Hujusmodi partus exemplum Lemnius de oc. naturæ miracu. recenset, & diligens

observatio plura suppeditat. Octavum mensem quod attinet, expressa quidem est Hippocratis sententia in lib. de carnibus: Octavo mense natum nunquam vixisse, quasi dicat, mulierem octavo mense parere posse, sed non vitalem esse partum. Huc forsan respiciens Gellius lib. 3. noct. Att. cap. 16. inquit, medicos statuere, neminem octavo mense nasci. Vallesius quoque in com. lib. 3. Epid. sect. 3. inquit, Si quis octavo mense editus dicatur, credibile est matrem conceptionis tempus ignorasse. Contrarium verò prodidit Aristoteles hist. nat. cap. 44. octavo mense apud Ægyptios editos vitales esse. Ipse quoque Galenus com. l. in 6. Epid. tex. 2. eos multum errare dicit, quod in mensem octavum pro legitimo & naturali pariendi termino non agnoscunt. Sic Marsil. Ficinus in principio lib. de vita cælit. instit. auctor est, vitalem partum Florentiæ octavo mense editum esse. Idem testatum reliquit Varro lib. 14. divin. & Plin. lib. 7. cap. 5. ubi Cæsoniam Caji principis uxorem octavo mense editam commemorat. Accedit his omnibus Cæcilius Poëta Comicus, in-
quiens:

Insolète mulier decimo mense parere?

Pol nono, etiam septimo atq; octavo.

Ad tollendam igitur hujus partis discrepantiam, distinguendum inter partum ut plurimum sic editum, & eum qui rarissimè vitalis editur. Varro inquit, vitalem partum octimestrem, quasi monstrum Romæ habitum fuisse. Deinde fieri potest, ut partus edatur in fine octavi mensis, quem Galenus pro vero octimestri, Hippocrates autem, quia

quia finis octavi mensis à principio noni, parum abest, non pro octimestri sed pro nonimestri partu agnoverit.

Circa noni & decimi mensis partum omnes conveniunt, quin imò nonum mensem ceu communissimum & usitatissimum pariendi terminum constituunt. Quod Ovidius etiam l. 10. met. intellexit, inquiens:

*Conjugio, quod fecit, adest dea, jamq; coactis
Cornibus in plenum novies lunaribus orbem
Illa Paphum genuit, de quo tenet insula nomen.*

Decimi verò mensis meminit Vergilius:

Matri longa decem tulerunt fastidia menses,
quasi illo tempore partus in mensem decimum naturaliter incidere consueverit. Eiusdem sententiæ fuit Terentius in Adelph. *Gravida facta est, mensis hic est decimus.* Plutarchus etiam in vita Antonii memoriæ prodidit, mulieribus ante 10. mensem à morte maritorum nubere non fuisse concessum. Accedit Hippocrates lib. 5. Epid. tex. 13. & lib. de natura pueri; ubi mensem decimum pro legitimo & naturali pariendi tempore recipit.

Undecimo autem mense mulierem naturaliter parere posse, negarunt quidam Jureconsulti. Gellius tamen auctor est, Adriani imperatoris tempore, Romæ fuisse mulierem honestis moribus, nec ambigua pudicitia, quæ undecimo mense post mortem mariti peperit, in quo casu imperatorem, consideratis medicorum decretis, partum pro legitimo pronunciaffe. Nec movere nos debet quod Hippocrates in lib. de natura pueri, de

octimestri & septimestri partu, lib. de carnib. & lib. 5. epid. in hist. mulieris Larissæ, circa undecimum mensem varius fuit: Constat enim, ipsum quandoque menses Græcos, quandoque menses lunares respexisse, quod aliquam diversitatem parere potest. Cæterum præter dicta pariendi tempora, etiam duodecimi mensis ratio ab Homero habita fuisse legitur Odyss. λ. ubi inquit:

Χαῖρε γύναι φιλότῃ, περιπλοῦρά δ' ἐναιῶ
 Τέξεις ἀγλαὰ τέκν' ἐπεὶ σὺν δῖοι φάλοις δῶκε
 Ἀθαιάτων.

Gaude ô mulier amicitia istâ, sed ubi transierit annus, procreabis liberos elegantes, quia deorum cōcubitus non sunt vani & irriti: quasi dicat, per duodecim mensium spatium uterum geres. Præterea Plinius lib. 7. c. 5. fœminam quandam mense decimotertio filium peperisse recenset.

Avicenna quoque auctor est, partum mense decimoquarto editum fuisse. Denique in Chronico Mansfeldico legimus, mulierem quandam per biennium gravidam, tandem puerum feliciter peperisse. Quamvis autem huiusmodi partus monstrosi & præternaturales videantur, tanta tamen est rerum naturalium amplitudo & possibilitas, ut fides his rebus naturaliter etiam contingentibus, derogari non possit. Experimur, ne centesimæ cuique fœminæ, mense exactè absoluto, menstrua profluere: Uterus enim prout corpus dispositum est, menstruorū expulsionem, per dies saltem aliquot anticipat vel tardiùs excernit. Deinde quemadmodū unius ejusdemq; speciei fructus in diversis arborib. diversis temporib. ad ma-

ad maturitatem perveniunt; sic in utero inæqualis
fœtus formatio & perfectio fieri potest. Quem-
admodum etiã semen tritici diversis agris satum,
quibus nec idem fundus, nec idem solis accessus
vel aspectus inæquali temporis spatio, præsertim,
quando seminis quædam fuit dissimilitudo, ger-
minare videtur. Sic uteri seminisque in uterum
conjecti eadẽ conditio esse potest. Hinc minimè
dubitandum, uterum frigidiorẽ, accepto potis-
simùm semine minùs elaborato, fœtum longiore
tempore, calidum verò uterum, accepto semine
melius elaborato, breviori tempore excludere;
medio modo uterus bene temperatus & disposi-
tus ad semen fœcundum se habebit. At, inquis,
cur eadem varietas in cæteris animantibus non
apparet, cùm easdem ob causas incidere possit?
Respondeo, cùm cætera animantia non solum in
cibo & potu magis sibi temperent, maxima verò
sit hominum intemperantia & luxuria; fieri po-
test, ut circa conceptum & gestationem hominis,
tales errores & varietates incidant, quas reliqua
animantia minimè patiuntur. Cum Galeno igitur
c. i. de form. fœt. concludo, homini certum pa-
riendi terminum non esse.

QUÆSTIO LXXXIX.

*An ossa pubis & ilium in partum dis-
trahantur? C. A.*

NON sine causa Medæa apud Euripidẽ dixit,
se malle in acie dimicare, quàm semel parere.

Aristoteles enim libr. 7. de hist. an. cap. 9. præter quotidianam experientiam solum hominem in partu omnium maximè laborare prodidit. Hisce pariendi laboribus & difficultatib. propter lapsum & transgressionē mandati divini, omnes omnino parturientes sunt subiectæ. Fabulosum igitur esse videtur quod Plutarchus in vita Ciceronis tradidit, ipsum nullis uteri angustiiis vel doloribus à matre in hanc lucem editum esse.

Inquiramus autem hoc loco, an ossa pubis vel ilii in partu diducantur vel aperiantur.

Huic diductioni reclamationem Cordæus com. 1. in Hipp. de morb. mul. eosq; falsè deridet, qui diductionem horum ossium in partu fieri statuunt. Sed hic ipse Cordæus mox sui oblitus in con. 4. fatetur, tantum parturientibus dolorē concitari, ut coxæ, strictioribus vinculis cum osse sacro connexæ ab invicem abducantur. Columbus quoq; illorum sententiā, qui dictorum ossium diductionem defendunt, risu potius quàm reprehensione dignam esse judicat: præter firmissimum n. istorum ossium coalitum ad diductionē ineptum, etiam rationem aliquam adducit forsan nō contemnendam. Observatione fidā cōstat, inquit Columbus, ossa prædicta, pelvim, ad excipiendum uterum & vesicam constituentia, tā ampla esse, ut sceletō aliquo viso statim dignoscatur, an foeminæ vel maris sceletum sit: Sine dubio eum in finē patentiora & ampliora ista ossa facta sunt, ut ad transmittendum foetum sine alia ulteriori diductione sufficiant, alioquin frustra ista ossium differentia facta esset in sexu foemineo.

Accedit

Accedit Laurentius, Mulierculæ, inquit, firmiter credunt, pubis & ilii ossa tempore partus divelli. Sed deliramenta sunt; ossa siquidem pubis per synchondrosin ita exquisitè uniuntur, ut nullâ vi, nulloq; impetu divelli possint. Quòd si divulsionem semel passa fuerint, quo medio copulabuntur, quo glutine unientur?

Contrarium sentit Hipp. in lib. de natura pueri: In partu, inquit, universum dolet corpus, maximè verò lumbi & coxendices, nam distrahuntur & diducuntur, (Cornarius vertit, *disparantur*.) Idem sentit Avicenna lib. 3. Fen. 21. text. 1. c. 2. Quando foetus separatur, tū aperitur matrix tali apertione, cujus similem efficere non valet in alia hora: Et necessarium est, ut separentur quædam juncturæ, & sustententur adjutorio Dei excelsi.

In hac controversia audiamus celeberrimi & sagacissimi Anatomici Bauhini, Basiliensis, quem honoris & amoris debiti ergò frequenter nomino, sententiam. Anno, inquit, 1579. in mulieris annos 24 natæ, quæ decima à partu die ob interfectū foetum, laqueo vitâ finivit, anatomia Lutetiæ habita, quæstio fuit mota; An in partu ossa pubis & ilii, hæc scilicet ab osse sacro, illa verò ab invicem distrahantur, nec ne. Dubium hoc pacto fuit solutum: cadaveris alterutrum femur sublevatum fuit, cute adhuc integrâ, ibi os pubis ejusdem lateris supra alterius lateris osse, medii pollicis latitudine eminebat: Altero quoq; femore elato, illud quod prius eminebat, inferius conspiciebatur, quod oculis & digitis verissimum omnium esse, deprehensum fuit. Idē observavimus Basileæ ante annos 12. cū nobilis matronæ Gallæ ventrem,

quæ ob secundinas retentas obierat, pluribus adstantibus aperiremus. Hæc Bauhinus. Neque omittendum hoc loco arbitror vetustissimi cuiusdam scriptoris iudiciū, de quo prænominatus Bauhinus sic refert. Ex commentariis Zoar, Rabi Simeonis, Ben(i.e.filii) Joachai in c.I. Exodi verba. Haud facilè quicquam aliud magis mirandum, in tota rerū natura reperias, quàm distractionem illam ossis pubis, quæ fit in parturientibus, magno iuvamento naturæ, seu potius providentiâ quadâ Dei, cui natura ministrat. Hæc Zoar, qui ante mille quingentos annos vixisse fertur. Hanc ipsam distractionis sententiam prolixè tuetur Pinæus in libello Anat. Nec certè aliter partus, si ad naturales istorum ossium angustias respiciamus, sine diductione in lucem prodire poterat. Rectè enim Aristot. lib. 4. de part. an. c. 9. omnes pueros, nanos vocat, eò quòd habeant caput, proportionē reliqui corporis, maximum, præsertim quamdiu in utero continentur. Cùm verò in naturali partu caput primum in lucem prodeat, apparet quàm sit impossibile, sine diductione ossium pubis & ilii in lucem nasci.

Neque Columbo patrocinator, quod dicit, sufficere ad partum, quòd ossa ista pelvim afformantia latiora & ampliora sint in sexu fœmineo. Id enim sine dubio factū, ut toto gestationis tempore, tam uterus fœtu extensus, quàm vesica & intestinum postremum, in eodem antro seu pelvi locata, commodè exciperentur. Deinde, ne in partu nimis magna ossium distensio requiratur.

Si enim

Qu.
Si enim
mittend
tercurr
nare?
cem d
possint
lem pat
illa nim
& unita
Mod
soli De
David
mez, ta
exilium
quod i
pore m
dem ist
exlatat
cipit, se
distima
ut null
cari po
exitura
memb
bycis it
miculi
tionis f
ratum
Sic fort
tionis
nexus
rare pe

Si enim sola ossiū amplitudo suffecisset ad transmittendum fœrum, ad quid opus erat ossa illa intercurrente cartilaginoso nexu utrinq; disternere? Nisi ut aliquando urgente partu ab invicem discedere, iterumque excluso partu coire possint. Hinc certè est, quòd multas post difficilem partum claudicare videmus, quibus vel ossa illa nimium fuerunt diducta, vel ritè non reducta & unita.

Modum distractionis quod attinet, quanquam soli Deo notissimus sit, de quo Propheta regius David inquit, Tu extraxisti me ex utero matris meæ, tamen quantum mente concipere possum, existimo, idem cartilaginoso isti nexui accidere, quod in mirando bombycis opere, non sine stupore multoties in Italia vidi. Vermiculus siquidem iste tempore vernali foliis mori nutritus & exsatiatus, relicto pabulo, telam sericam texere incipit, seque texturâ propriâ adeò involvit, & validissima membrana coriacea figuræ ovalis obvallat, ut nullâ digitorum vi diffringi, & vix ferro dissecari possit. Jurares bombycem nunquam inde exituram. At tamen post aliquot septimanas altera membranosi corii extremitas, saliva ex ore bombycis intrinsecus emollitur, & bombyx quæ vermiculi figurâ ingressa erat, alatae aviculæ vel papilionis formâ, per locum salivâ emollitum & relaxatum sine labore prodit, statimq; in coitum ruit. Sic forsan humiditas aliqua, quâ uterus toto gestationis tempore quasi obruitur, ossium conexum, divinâ gubernatione ita emollire & relaxare potest, ut fœtui egredienti minimè resistat.

QUÆSTIO XC.

An renes sint generationis organa? A.

PLerosq; S. literarum interpretes, renes generationis organa constituere, eaq; in re à Medicis diversum sentire video. Nam lib. Reg. c. 8. v. 19. ubi Salomon ex lumbis Davidis egressus dicitur, vulgatus interpres vertit, *ex renibus*, deinde Psalm. 7. vers. 10. & Jerem. c. 11. v. 20. & alibi Deus dicitur probare corda & renes; ibi per cor cogitationes, per renes verò affectus & cupiditatem generandi Theologi intelligunt. Sic Levit. cap. 3. ubi Deus mandat, ut renes & omnis pinguedo ipsi offeratur, & ne sacerdotes illa comedant; ibi interpretes annotant, sacerdotes ita curare debere suum corpus, ne lasciviant &c. quasi renes occultâ vi pruritum amoris excitent. At verò si structuram corporis humani & singularum partium usum & ministerium examinemus, tale quid renibus tribui vix poterit.

Primum siquidem clarum est & evidens, renes factos esse, ut sanguinem ab aquosâ & serosâ humiditate liberent, eamq; insitâ facultate per venas emulgentes ad se pertrahant, & postea per conspicuos ductus, quos ureteres vocant, ad vesicam urinariam deferant, & sic totius corporis nutrimentum, sanguinem scilicet paulò crassiores reddant. Sanguis enim ut ad alendum aptus reddatur, tres conditiones requirit. Prima est, ut sit dulcis. Omnia siquidem dulcia probè nutriunt, ut è contrario omnia amara ad nutritionem sunt

inepta.

inepta. Secunda, ut sit ab omni fece terrestri purus. Tertia, ut sit mediocriter crassus: Fluidus enim & aquosus parum nutrit. Ad consequendā primam conditionem, fabricata est vesicula bilis; quæ humorem amarum, bilem scil. flavam ad se allicit. Secundam conditionē perficit lien, humorem terrestrem & melancholicū ad se rapiens. Tertię conditioni serviunt renes, humorem aquosum ad se alliendo, & sanguinem paulò crassiores reddendo. Hinc clarissimè convincitur, renes ad seminis vel hominis generationē nihil conferre, eò quòd semen non ab aquoso sanguine à renib. attracto, sed ab optimo & pstantissimo deciditur. Ab hac igitur Medicorū sententia qui recedit, is medicinæ fundamēta evertere videtur. Huc referamus animalia pennata & squamata; quæ teste Arist. lib. 4. de part. an. c. 1. ipsaq; experiētiā astipulante, renibus destituuntur, & tamen sui similē speciem generāt. Præterea si renes essent organa generationis, tum notabilem aliquē consensum cum testibus, primariis generandi organis, haberent. Talis verò consensus vix dari potest. Dexter siquidē testis per dextram venam seminalē è dextro venæ cavę latere, sinister verò è sinistra vena emulgente; ille quidem sanguinem purum, hic verò paulò acriorem prurientem, & ad generandum exstimulantem materiam generationis acquirit.

Sed ut vera sunt ista omnia, pro Theologis tamē non sine ratione respondemus, renes, potissimū verò sinistrū, ad generationem plurimū conferre. Primū n. inæqualis venarum seminaliū exortus procul dubio frustra factus nō est, sed ideo potius,

ut seminalis vena dextra, venæ cavæ inserta, sanguinem purum, seminis scilicet materiam; seminalis verò sinistra, venæ emulgenti juxta renem sinistrum implantata, sanguinem multâ salsedine aquosâ dilutum, ad excitandum *ὀρμὴν* & generationis stimulum subministret. Sinistra igitur vena seminalis juxta renem sinistrum posita, à calore renis istius incallescit, unde generandi facultas exstimulatur, & in actum impellitur; Neque hoc loco rationem admittendam esse censeo, quam nonnulli Anatomici inæqualis venarum seminalium exortus comminiscuntur, quasi nimirum tutum non fuisset, si vena seminalis sinistra ex sinistro venæ cavæ latere prodiiisset; eò quòd ab arteria magna juxta sinistrum venæ cavæ latus, descendente, & indefinenter pulsante, periculum fuisset, ne vena seminalis arteriam transiens disrumperetur. Quis enim Anatomix peritus ignorat, ubique ferè per totum corpus venas longè teneriores juxta arterias sine ullo rupturæ periculo excurrere? Verior igitur inæqualis venarum seminalium exortus causa, in renem sinistrum conferenda, ut in tanta vicinia vim suam & facultatem venæ seminali imprimat. In hanc sententiam aliæ quoque, non parvi momenti rationes me impellunt. Experimur enim, quòd quis calidiores à naturâ renes habet, eò majorem esse generandi stimulum. Hinc subtilis ille Cardanus non sine causâ scripsit, equos, quòd magis defatigantur & incallescunt, eò ardentius coitum appetere. Huc pertinet quod Aristoteles scripsit, animalia propterea seminis profluvio non capi, quia supra dorsum non decumbunt, per talem

namque

Qu.
namque
accendu
nem exc
bet veie
lib. 6. co
seminis
quali fer
suum, re
Chron.
compru
adstring
ad imm
renes rel
nam ple
Qua
generat
ipsum re
tamen si
randi sti
epar ven
diatione

A
N
Apt
sum est.)
& Bodin
septentr
australes

namque decubitus, renes adeò inflammantur & accenduntur, ut involuntariam seminis profusionem excitent. Nec deniq; parum nos movere debet veterum Medicorum autoritas. Oribas. enim lib. 6. collect. cap. 38. ex suppressione & retentione seminis renes malè affectos fuisse, observavit, quasi semen retentum ad renes, quasi ad principium suum, restagnaverit. Aretæus quoq; lib. 2. morb. Chron. c. 7. tradens modum, quo seminis fluxus comprimatur, lumbos & renes refrigerandos & adstringendos esse docet. Sic Trallianus lib. 9. c. 9. ad imminuendam genituram, lactucam & alia quæ renes refrigerant, exhibet. Extrinsecus verò laminam plumbeam regioni renum admoveere jubet.

Quapropter etiam si renes non sint principalia generationis organa, neq; vena seminalis sinistra ipsam renis sinistri substantiam ingrediatur, ren tamen sinister in tanta vicinia vim suam & generandi stimulum, venæ seminali non minus, quàm epar venis mesaraicis vim sanguificandi per irradiationem imprimere potest.

QUÆSTIO XCI.

An Scythica gens sit sterilis? C. N.

AN Scythæ populi Asiatici & australes, vel septentrionales & boreales fuerint, controversum est. Justinus l. 2. ad septentrionales; Munsterus & Bodinus in meth. hist. ad australes referunt. Si septentrionales fuerunt, frigidam & siccam; si australes, calidam & humidam regionem inco-

luerunt. Quanquam autem responderi potest, ut
nam Scythiæ partem borealem, alteram australem
fuisse; illâ tamen quæstione omisâ, hanc duntaxat
discutiamus, an Scythæ steriles vel fœcundi
fuerint.

Hippocrates in lib. de Aëre, Aq. & Loc. non so-
lùm affirmat quòd steriles fuerint, sed causam etiâ
sterilitatis in regionem frigidâ, mulierum Scythi-
carum otium & præparum menstruorû fluxum
confert; unde mares postquam conjugalem con-
gressum irritum senserunt, semetipsos castrare
asserit.

Hæc verò Hippocratis sententia nō solùm no-
bilissimis historicis, sed physicorû quoq; rationib.
repugnat. Nam Gothorû, Germanorû & Scytharû
tanta est fœcunditas, ut nō solùm septentrionis
vastas solitudines & sylvas maximis urbib. decora-
verint, sed etiam in universam Europam colonias
traduxerint, ut non malè Methodi⁹ & Paulus Dia-
conus dixerint, ex Scythia exercitus quasi apum
examina erumpere. Unde etiâ Jornandes & Olaus
(ut refert magnus ille Zvvinger⁹ in Theat. orb.)
Scythiam hominû officinam appellarunt. Hinc n.
Gothi, Gepidæ, Heruli, Hunni, Alani, Cimbri,
Longobardi, Burgundi, Normanni, Picti, Suevi,
Slavi, Suiceri, Rugi, aliq; plures originē duxerunt.

Quapropter nō solùm à sententia Hippocratis
quoad ipsum effectû, sed etiâ quoad causâ effectui
assignatam, recedendû esse arbitror. Nā si maximè
p defensione Hippocratis dixeris, Scythas in plu-
rimas & diversas regiones distractos fuisse, adeoq;
plagam aliquâ Scythicam sterilē fuisse; tamen ratio
quam

quam Hippocrates sterilitati assignat, nullius valoris est. Frigidâ siquidem regionē quod attinet: ex ejusdem Hipp. aph. 14. lib. 1. aliisque locis plurimis probari potest, externum frigus internū calorem augere & multiplicare. At, inquis, Hippocratē ibi loqui de moderato frigore externo, immoderatū verò in Scythia uterum muliebrē ita inspissare, indurare, & ad concipiendū ineptum reddere, ut aphor. 62. l. 5. dixerit, talem uterū densum & frigidū nunquam concipere. Huic responsioni obstant Scytharū mores: omnes siquidē historici uno ore fatent, Scytharum gentem agilem, ferocē, omnib. fermē populis bellū intulisse; cū ipsis, teste Justino, nullum bellum unquam illatū fuerit. Præterea non solum viri, sed mulieres quoque, quotidianis venationibus ita se exercuerunt, ut impossibile sit, Scythas frigidissimæ naturæ fuisse; frigiditas enim extrema haud agiles, sed torpidos & ad motum ineptos reddit. Jam quod præparcum menstruum fluxum Hippocrates notat; quanquā Arist. quoq; lib. 4. de gen. an. autor sit, rarissimē conceptionem fieri; nisi scēmina ejus sit ætatis, ut menstruum fluxum prius fuerit passa: Guainerius tamen tract. de egritud. matricis c. 2. refert, se adolescentulam in cura habuisse p̄gnantem quæ nunquam menstrua habuerat; Et Forlivi⁹ autor est, plures partus ab iis editos fuisse, quæ nunquā menstrua passę fuerunt. Sic Fernel. l. 6. pathol. c. 16. refert, se mulierem vidisse quę nunquam menstrua vidit, & iana vixit in annum 60. Rondeletius quoq; cap. 24. cur. morb. dicit, se scēminam Montisbanam novisse, cui nunquam menstrua fluxerant, & tamen duodecies

pepererat. Idem testantur Nicolus ferm. 6. tract. 3. c. 4. Brassavol. com. ad aph. 36. lib. 5. Toletus in append. ad cap. 1. Bagellardi. Trincavella lib. 10. cap. 3. cur. morb. Jubertus l. 2. pop. Er. c. 1. Causam hujus conceptionis sine prægresso menstruorum fluxu, Mercurialis in lib. de morb. mulierum hanc affert, quia licet tantum sanguinis non adsit, ut præ nimiam redundantiam singulis mensibus effluat, tantum tamen superesse potest, quantum ad generationem seminis & conceptionem requiritur.

Otium quod attinet: ex modò dictis patet, Hippocratem Scythicis mulieribus maximam injuriam facere; usque adeò enim ab otio sunt alienæ, ut Alexander lib. 2. cap. 1. referat, Scythicas fœminas puerperas nullis partus doloribus moveri, nec in lecto quiescere, sed ridendam potiùs consuetudine viros pro se ad lectum deducere, eisque ita ministrare ac si ipsi peperissent. Idem testatur Val. Flac. lib. 5. Argon.

Ibi deside mitrâ

Fœta ligat, partuq; virum fovet ipsa soluto.

Sterilitatis igitur in illa Scythiæ parte, alia causa probabilior assignanda erit; quæ, nisi fallor, in promiscuum mulierum concubitus & frequentem equitationem conferri poterit. Cum enim Scythæ, autore Herodoto lib. 1. Strab. lib. 11. Sabell. l. 6. & Polyd. Virg. libr. 1. cap. 4. promiscuo concubitu usi sint, scortorum exemplo facile probatur, irritum fuisse Scytharum generandi conatum, quod ipsum etiam testatur Paræus de hom. gen. cap. 37. Accessit frequentissima fœminarum equitatio, quæ quantum fœcunditatem impediat,

præ-

præsertim si virorum more equitent, Anatomicis non est ignotum.

Quapropter in genere constare crediderim, Scythicâ gentem minimè sterilè, sed fecundissimam fuisse: Interim tamen, cum credibile non sit, Hippocratem virum integerrimum in re tam manifesta errasse: existimaverim illam Scythiæ partem, quæ equitationibus vagoque & promiscuo concubitu magis usa fuit, propter causas dictas sterilem fuisse.

QUÆSTIO XCII.

An bona memoria arte parari possit? C.A.

Nihil hodie tam in votis habet studiosa juvenus, quàm ut arte aliquâ talem sibi memoriam comparare possit, quâ semel audita, visa & lecta memorando referre, & in usum convertere possit. An verò hujusmodi voto, arte & industriâ humanâ satisfieri possit, in gratiam studiose juventutis inquiramus. Ante omnia verò sciendum, quid memoria sit, ubi locum habeat, quomodo offendatur vel imminuatur, in quantum & quomodo juvari possit.

Est autem memoria nihil aliud, quàm tertia animæ rationalis pars, cum judicio, quod sic vocant, & phantasiâ seu imaginatione, animam rationalem, cujus beneficio à brutis differimus, constituens.

Sedem hujus animæ rationalis quod attinet, maxima fuit veterum Medicorum & Philosopho-

rum de illa concertatio. Archigenes enim, Aristoteles & Posidonius (ut est videre apud Gal. l. 3. de loc. aff. cap. 3. 4. 5. item libr. 5. de plac. Hipp. & Plat. cap. 6. & libr. 6. cap. 2.) existimarunt, animam rationalem in corde collocatam esse. Verum Galenus lib. 6. de le. aff. cap. 4. hanc sententiam solidè ex ipsius etiam Archigenis verbis & operibus confutat. Cùm enim Archigenes remedia pro memoria ordinasset; ea non cordi, sed capiti adhibuit: quo factò semetipsum proprio quasi gladio jugulat.

Plato verò animæ rationalis sedem in cerebro posuit: quæ non solum Galenus, sed plerique omnes alii Medici & Philosophi sequuntur. Nec sanè commodiorem sedem habere poterat. Nam cùm anima circa ea versetur, quæ visu, auditu, gustu, tactu & olfactu offeruntur: horum verò sensuum exteriorum organa caput circumstant & quasi obvallent; sapientissimo utique rerum omnium creatori ipsam animam in horum externorum sensuum centro, cerebro nimirum collocare placuit. Cùm verò tanta sit cerebri humani capacitas, ut nulli animantium generi capacior sit; ulterius quæritur, an tres prædicti sensus interiores, imaginatio scilicet, iudicium & memoria, confusim totum cerebrum occupent, vel singuli singulas & ab invicem distinctas partes teneant. Hac in parte Galenus, si obiter inspicatur l. 2. de motu musc. & alibi, memoriam cum phantasia confundere videbitur: Expressè siquidem inquit, memoriam ibi locari, ubi & phantasia. Verum Galenus

lenus ibi non loquitur de identitate speciei, sed generis, quasi dicat, Memoria non est in corde, sed in cerebro, ubi etiam est phantasia. Actuarius verò expressè docet, singulas animæ rationalis facultates certis in cerebro sedibus ab invicem separatas habitare. Ab hac sententia Galenum non abhorruisse, vel maximè elucescit ex cap. 3. de sympt. diff. Nam Theophili casum enarrans, inquit, solam phantasiam illæso iudicio & memoriâ defecisse: putabat enim sibi astare musicos & tibicines, qui cantu & sonitu sibi dormiendi facultatem eriperent, volebat ergo ut domo pellerentur. Recordabatur etiam omnium eorum, quæ dicta aut facta erant, & sic memoria fuit illæsa. Sic idem Galenus exemplum læsi iudicii, illæsis reliquis duobus sensibus, proponit in eo qui vasa vitrea agnoscebat, & quæque suo nomine nominabat; illa tamen sine iudicio unâ cum filiolo sui domini, quem non minùs agnoscebat, per fenestram projiciebat. Denique exemplum læsæ memoriæ videre est apud Thucydidem, qui refert, quosdam in famosa illa Atheniensium peste literarum fuisse oblitos.

Cùm ergo appareat, singulos sensuum interiorum separatim lædi posse; certum & indubitatum evadit, sensus interiores quos principes vocant, certis sedibus disclusos esse. Sed hîc Altimarum magni nominis Medicum obstrepentem audio, qui sic infert: Si quatuor diversæ facultates, attractio scil. retentio, alteratio & expulsio uni & soli ventriculo per totū insunt; & tamen una facultas illæsis reliquis deficere solet; sequetur, idem in ce-

rebroy non minùs fieri poſſe. Sed prius eſt verum. Ergo. Ad hoc argumentum reſpondendum, falſam eſſe aſſumptionem, vix enim una ſine altera lædi poteſt. Deinde ſi maximè tale quid fieret; tamen verè dici non poteſt, diverſas iſtas ventriculi facultates in uno & eodem ventriculi loco perfici. Attractio enim circa os ventriculi perficitur, retentione verò & concoctio circa ejusdem ventriculi fundum. Præterea attractioni inſerviunt fibræ rectæ, retentioni fibræ obliquæ, expulſioni fibræ tranſverſæ.

Conſtat ergo, tres animæ rationalis facultates ſeu potentias non confuſim in toto cerebro, ſed ſeparatim in diverſis partibus ſedē habere. Nunc ergo inquiremus oportet, in quam cerebri parte memoria collocetur; ut auxilia, ſi quæ deperditæ vel infirmæ memoriæ adhiberi poſſunt, rectè applicentur. Hac in parte Actuarius lib. 3. meth. cap. 17. & in lib. de ſpir. an. nutr. c. ult. docet, imaginationem in anteriore cerebri parte, memoriam in poſteriore, iudicium verò in medio cerebro ſedem habere. Hanc ſententiam amplectitur Savonarola tract. 6. de ægr. cereb. cap. 1. rub. 1. Item Mercurialis de aff. cap. & Stegius cum multis aliis. Huius aſſertionis veritas hac quoq; ratione confirmatur. Nulli ignotum eſt, ætatem puerilem imaginatione, ſenilem memoriâ (niſi excrementicia humiditas impediât) in virili verò ætate conſtitutos, iudicio maximè valere. Præterea conſtat, puerorum cerebrum cum primis humidum, ſenum verò ſiccum, virorum neque nimis ſiccum, neque nimis humidum eſſe. Certum denique & hoc

hoc est, anteriorem cerebri partem humidissimam & proinde ad recipiendas rerum impressiones aptissimam: posteriorem siccam adeoque ad conservationem rerum impressarum idoneam: mediam, medio modo se habentem, ad dijudicandum maximè habilem esse. Nihil dicam, quòd imaginaturi synciput, recordaturi occiput confricare solemus, quasi vis imaginandi & memorandi inde eruatur.

Sed & hîc obijcitur: an non Galen. lib. de fac. nat. asserit, facultates animæ à temperamento sui organi dependere? Quòd si igitur istæ facultates sunt separatae, sequetur, cerebrum non unico, sed triplici temperamento præditum esse. Sed facilis est responsio; quia, licet totum cerebrum frigidum sit & humidum, humidius tamen est in parte anteriore & siccus in posteriore. Jam autem magis & minùs realiter differre non faciunt, ut in scholis loquuntur.

Memoriæ igitur locus est posterior cerebri pars, quam cerebellum vocant, moderatè frigidum & siccum.

Quotiescunque igitur hæc temperatura, vel in humidiores vel frigidiores, vel sicciores vel calidam delabatur, toties bona memoria deperditur.

Causæ igitur humidioris cerebri sunt, aër nimium humidus, continuæ pluviae, compotationes, helluationes, immoderatus lactis, piscium aliorumque alimentorum excessivè humidorum usus.

Frigidioris intemperiei causæ sunt, aëris ex-

cessivè frigidi vis, balnea excessivè frigida, melonum, cucumerum, fungorum & similium usus.

Siccioris intemperiei causæ sunt, curæ, studia intempestiva, venus immoderata, labores & corporis exercitia.

Calidam intemperiem inferunt, inflammationes multarum partium quæ cum cerebro consentiunt, ut sunt uterus, ventriculus, epar & diaphragma.

Signa læsæ memoriæ à nimia humiditate, sunt frequentiores & profundiores somni, stertor, plurima aurium & narium excrementa, sonitus & fluctuatio circa aures, &c.

Frigidioris intemperiei signa sunt stupor, offensio à frigore, caloris externi facilis tolerantia, &c.

Sicciores arguit, narium, aurium, fauciumq; siccitas. Calidam innuunt vigiliæ, solito crebriores & diuturniores, rerumq; frigidarum facilis tolerantia, &c.

Hinc patet, quanta sit quorundam temeritas, qui mediocri & naturali memoriâ donati, absque ullâ discretione, etiam cerebro probè temperato existente, ut miraculosam quasi memoriam sibi cõcilient, ad calidissima quæq; & siccissima remedia, nullâ urgente necessitate, confugiunt; cum tamen bona cerebri dispositio sit conservanda, intemperata verò non nisi pro ratione excedentis intemperaturæ, diversimodè tractanda.

Verùm omiſſis aliis cerebri intemperaturis, tanquam rarò contingentibus, ad frigidam & humidam corrigendam nos convertamus. Principiò
igi-

igitur, si cerebri temperatura à primo ortu nimis humida & frigida existat, vereor ut arte aliquâ corrigi possit: vitia enim naturalia vix unquam vel magna cum difficultate corriguntur. Sin casu aliquo introducta fuerit, artificiosè per contraria calida & sicca emendabitur. Danda tamen opera, ne excessivè cerebrum exsicceamus, sed in tantum, quantum naturalis & communis illius temperies requirit. Primùm igitur & ante omnia cerebrum purgetur per pilulas capitales, deinde residua humiditas excrementitia, per interna & externa medicamenta absumenda. Externa erunt suffitus, pileoli, inunctiones & similia. Suffitus fiant hunc in modum. & Coriandri, Rosarum Gum. Hederæ an. unciam semis. Nigellæ Rom. unciam unam. Mastice, Thuris an. duas drachmas. fiat pulvis ponendus supra carbones. Vel: & Thuris, cinam. Gariophyl. an. drachmam unam semis. cort. Mal. cit. drachmam unam. ligni Aloës scrupulos duos. Myrrhæ Mastice an. drachmam unam. Troc. Gallia Mosch. drachmas duas. Ladani drachmas duas semis. Excipiantur cum styrace liquida, fiant trochisci pro fumo. Pileoli quos cucufas vocant, parantur ex semine Nigellæ, Carui, Cumyn. Coriandri, Garioph. floribus lavendulæ, liliorum, rosarum & similibus.

Inunctio occipitii fiat ex oleo succini, vel fricetur occipitium cum pectine eburneo leviter madefacto cum spiritu vini.

Interna medicamenta quod attinet: illa potiùs commendantur, quæ in formâ solidâ conficiuntur,

non solum quia commodius circumferri possunt, sed etiam quod diutius in stomacho moram trahunt, & plus in cerebrum evaporant, suasque vires ei imprimunt, quam quæ in forma liquida præscribuntur. Laudatur igitur confectio Anacardina, item quæ recipit Sem. Coriandr. drachmas duas. Gariophyl. Macis an. drachmam unam. cubebæ drachmam unam semis. Flor. Stœch. Ar. drachmam unam: fiat pulvis grossus, qui excipiatur sach. dissoluto in Aq. majoranæ, formetur morfelli. Vel, &. Conf. Meliss. Anthos, Lavend. Majoran. an. unciam unam. condit. Zing. cal. Ar. an. unciam semis. pul. Rad. pyretri drachmā unam cum s. q. Syr. Borræg. fiat Elect. Plura alia passim occurrunt, quæ huc referre supervacaneum est, quæ si debito modo usurpentur, intemperiem cerebri frigidam & excessivè humidam emendabunt, & memoriam non parum juvabunt. Quicunque verò mediocri memoriâ haud contenti, ad occultas rerum quarundam proprietates, semina scilicet pæoniæ, ante solis exortum eruta, vel auro Ungarico collecta; dentem vel pedem sinistrum taxi brachio dextro alligandum, oculum upupæ comestum, vel collo appensum, cor talpæ, hirundinis, ciconiæ, & similium animalium, quæ in regiones longè disitas recedunt, & dum redeunt, mediante memoriâ, nidos priores repetunt, & similes nugas & superstitiones confugiunt, ut admirabilem & stupendam memoriam nullo vel exiguo cum labore consequantur, illi oleum & operam perdunt: omnia namque ista ad nihil magis conferunt quàm ut moderata cerebri temperies

peries destruat, & sumptus inutiliter collocen-
tur. At inquit, horum remediorum usu Cy-
rus suorum militum nomina memoriter tenebat;
Themistocles memorando & recordando omnes
superabat, ut oblivionis potius quàm memo-
riæ artem expeteret. Talem memoriam Porcio
Latroni tribuit Seneca, Apollonio Suidas, Lau-
rentio Bonincontro Cardanus, Francisco Car-
duo Leander Albertus, qui duas pluresque pagi-
nas ab alio prælectas, statim memoriæ mandavit.
Claudius Imp. omnia Homeri poëmata, Salustius
totum Demosthenem, Avicenna medicus Me-
taphysica Aristotelis, memoriter tenuisse dicun-
tur:

Quàm miranda canunt, sed non credenda, poëta!

Esto tamen, vera sint ista omnia, occultę tamen
ingenii bonitati, divinitus huic vel illi concessę
adscribenda putaverim; quę si quis arte aliquã hu-
manã imitari conetur, toto errabit cœlo. Quem-
admodum stupendę sunt, in quibusdam, etiam
parvę staturę hominibus, corporis vires: ut vel
ferreas equorum soleas manibus discerpere, vel
dentibus maxima pondera elevare, vel cursu e-
quum imitari possint, qualia exempla non rarò
occurrunt, quę homines longè robustiores, nul-
lis viribus præstare possunt. Sic inficias non ibi-
mus, occultas ingeniorum vires quibusdam
concessas esse, quas nullã arte imi-
tari liceat.

QUÆSTIO XCIII.

An animalia aliquam rationem habeant? C. A.

Bestias omni ratiocinandi facultate destitutas esse minùs verè affirmari existimo. Cælius quoque Rhod. lib. 6. Antiq. lect. cap. 1. de ratione animalium haud dubitans, illud potiùs inquiri, quænam animalia, majori prudentiâ & intellectu prædita sint. Et sanè in eam inclinât sententiam, animalia molliorem cutem habentia, majori intellectu & ingenio acutiori prædita esse: Quam sententiam ex Aristotele lib. 5. de Gen. An. c. 5. desumpsisse videtur, ubi cutis humana mollissima & tenuissima statuitur. Durior verò & densior cutis, ingenii tarditatem & stupiditatem arguere putatur. Hanc equidem assertionem, cutis asinina densior, plagas vix ullas sentiens, comprobât. Hinc & Plautinum illud:

*Mus herus elephantico corio circumtectus est:
Neq; plus habet sapientiæ quàm lapis.*

Verùm cum Cælius sibi objici posse intelligeret, pueros & mulieres molliorem cutem habere adultis & masculis, à quibus tamen ingenio & ratione plurimum superantur: Objectioni isti occurrens, inter mollitiem cutis, quæ à proba & iusta qualitatum commodatione & temperie, & illam quæ à pinguedine & humoris phlegmatici abundantia, provenit, distinctionem aliquam commentus est. Sed ne sic quidem assertionem suam

suam comprobaverit. Est enim res notissima, Plinii aliorumque scriptorum autoritate comprobata; elephants, quos Plautus manifesto errore stupidos credidit, omnium animalium cutem densissimam & durissimam habere, ingenio tamen & prudentiâ ita excellere, ut Plinius quidem duodecim prioribus capitulis l. 8. hist. nat. intellectum elephantorum mirificè commendaverit. Quod si Pliniana figmenta esse dixeris, unicum duntaxat testimonium accipe Christophori à Costa in lib. Aromatum, latinitate à Clusio donato. Rector elephantis, cum horâ ordinaria cibum illi non præberet, elephante, de morâ conquestus est. Rector verò id accidisse aiebat, quòd lebes, in quo cibum illi coquere solebat, pertusus esset, proinde eum ad cacabarium deferret resarciendum. Fert eum elephante: Cacabarius negligentius reparat. Rector Cacabarii negligentiam videns, elephantum objurgat, eumque contumeliosis verbis excipit, atq; ad cacabarium cum lebetem remittit, ut diligentius resarciat. is verò de industria lebetem reparare simulans, rimâ auget & elephantum reddit; qui promiscue lebetem corripiens, ad flumen defert & aquâ implet, quam dum effluere conspicit, magis pertusum esse lebetem intelligit, & ad ædes cacabarii defert, magno barritu intonans. Cacabarius blandis verbis ab elephante veniam petit, & lebetem probè reparat eiq; restituit: Ille verò fidē non habens, in omnium conspectu, ad flumen redit & aquâ haurit, quâ dum videt nō effluere, ad rectorem suum refert & sic cibū suum impetrat. Similia prudentiæ & ingenii specimina

Ciceroni haud incognita fuisse ex Epist. Fam. 1. lib. 7. apparet. Dubium igitur non est, animalia irrationalia dicta, aliquam rationem habere; illam verò minimè à cutis mollitie, sed sanguinis potiùs conditione & temperatura cerebri dependere.

QUÆSTIO XCIV.

An corporis exercitia cibum precedere debeant? A.

AD conservandam bonam valetudinem & robur corporis acquirendum, tantoperè confert exercitium corporis, ut Ægyptii teste Alex. ab Alex. l. 2. c. 25. puberibus filiis nihil ciborum dederint, nisi stadia aliquot cursu confecissent. Baleares quoque insulani, pueris cibum haud dare solebant, nisi fundâ illum peterent. Hinc Socrates ad vesperam usque deambulando, ut scribit Platina; & Carolus Magnus venando, equitando, & belligerando, teste Crantzio, nec non Cato Cens. ambulando & currendo, ut notat Plutarchus, firmam sibi corporis valetudinem compararunt.

Quæritur autem de tempore exercitiis instituendis idoneo. Si enim omne tempus exercitiis aptum esset, neque Silenus ex laboribus & exercitiis intempestivis, ut habet Hipp. l. 1. epid. sect. 3. in lethalem incidisset febrem, neque Balis filius in monte oberrans, in eum incidisset morbum, quo novem dierum spacio extinctus fuit, ut refert idem Hippoc. lib. 7. epid. tex. 18. Neque etiam Cn.

Plan-

Plancus in molestam incidisset febrem, ut refert Cic. in Epist.

Galenus igitur optimus corporis exercitator, in lib. de suc. bon. c. 2. scriptum reliquit, se exercitio ante cibum sumendum instituto, prosperam valetudinem in plurimos annos & sibi & aliis conservasse. Hunc conservandæ valetudinis modum lib. 5. san. conf. c. 2. Hippocrati acceptum refert. Idem tempus approbant Oribasius lib. 6. collect. c. 12. nec non lib. 1. synop. c. 2. Aegin. l. 1. c. 16. Aëtius lib. 1. ferm. l. c. 2. Celsus lib. 1. c. 2. aliq; tam veteres quàm recentiores ferè omnes, qui tum demum corpus exercendum esse volunt, quando tempus assumendi cibum instat, & prioris cibi concoctio tam in venis quàm in ventriculo est peracta. Si enim citiùs exercitium instituatur, tum cibus nondum concoctus vel sanguis adhuc crudus, ad penitiores viscerum meatus, vi quasi rapitur, unde obstructions plurimæ generantur.

Ab hac sententia non nihil recedit Actuarius lib. 3. meth. cap. 11. inquit, tempus exercitationi commodum est, quando corpus, neq; admodum inanitum, neq; admodum plenum existit. Rationem addit, quia prior exercitatio vires exolveret, posterior verò rupturam minaretur. Hinc Montanus in conf. 229. sufficere inquit, ut corporis exercitium instituatur, quando prima concoctio, quæ fit in ventriculo, peracta est. Nec sanè immeritò. Est enim Hippocratis sententia Aph. 16. l. 2. non esse laborandum vel corpus exercendum, ubi fames est: Jam verò eo tempore, quo cibus sumi solet, fames nos premit & vètricus vacuus mur-

murat. Ergo eo tempore exercitium nullum con-
 venit. Quanquam autem Hippocratis interpretes
 hunc aph. diversimodè exponāt: dum alii, in quo-
 rum numero est Hollerius, duplicem famē con-
 stituunt, coactam nimirum, in annonæ caritate
 & obsidione aliqua diuturna ingruentem, & vo-
 luntariam, in qua jejunando corpus extenuare
 conamur, atque Hippocratem de tali fame intel-
 ligendum esse volunt, in qua superfluum foret,
 si quis jejuniis adderet corporis exercitia: Alii,
 in quorum numero est Fischerus, hunc aph. de
 iis intelligi volunt, qui ex morbo aliquo conva-
 lescere incipiunt. Hisce enim, cū viribus sint
 exhausti, minimè laborandum vel exercitium
 subeundum, sed idoneo cibo & potu ad restau-
 randum & reficiendum corpus extenuatum, suc-
 currendum esse censent: Tamen neutrius partis
 interpretatio locum habere videtur. Si enim in-
 stitutum alicujus sit jejunando corpus extenuare,
 cur non labores & exercitia superadderet, ut ci-
 tius scopum propositum consequeretur, præfer-
 tim si corpus ab impuris humoribus prius sit re-
 purgatum? Quis etiam credat, Hippocratem eos
 à laboribus & exercitiis arcere, quos præsens cala-
 mitas, viriumque infirmitas laborare non permit-
 tit? Quapropter hunc aph. ad sanos restringen-
 dum existimo, eosque per horam unam atque al-
 teram ante consuetum ciborum sumendorum
 tempus exercitandos esse, ac proinde sufficere, si
 prima ciborum concoctio peracta, & vires adhuc
 validæ neque fame sint debilitatæ. Hujus quoque
 sententiæ plerosq; citatos autores fuisse constat,

et quod præcipiunt, inter finitum exercitium & tempus ciborum assumendorum, ad minimum horam unam interponendam esse. Quod si autem exercitium, cibum statim præcedere velis, moderatum omnino sit, necesse est, alioqui plus incommodi quàm commodi adferet.

QUÆSTIO XCV.

An corpora pasta, cibos, resecta, graviora sint jejunantibus & inanitis? C.N.

Quamvis delirantis esse videatur, corpora pasta leviora, nō pasta autem graviora pronunciare, siquidem cibus assumptus pondus aliquod corpori adjicere videtur: Attamen qui rerum naturalium causas & eventus observat & diligentius scrutatur, re ipsa experitur, cibum assumptum nihil pōderis, sed multum levitatis adferre. Viator enim jejuno & vacuo stomacho molestius & difficilius ponderosum sustinet corpus, cibo autem resectus, levior apparet, & minori molestiâ corpus circumfert. Hoc ipsum bestię agnoscere videntur: Equus enim sessorem jejunū difficilius, pastum verò alacrius ferre solet. Quinimo evidentissimum probationis exemplum habemus in emaciatīs, à cibo abhorrentibus, & diuturno morbo confectis hominibus, qui triplo sunt ponderosiores, quā prius erant, quando alacriter cibū assumebant. Inusitatū illud pondus animadvertēs ignara alioquin plebecula, ægrum in summo vitæ discrimine versari, intelligit. Hujus rei causam in

vitales & animales spiritus referendam esse existimo: nihil enim in universo corpore levitate spiritibus assimilari potest, quippe qui suâ naturâ non deorsum, sed sursum feruntur, & corpus ex sua natura quasi in sublime sustentant. E contrario autem corpora, quorum spiritus, vel inediis vel morborum injuriis imminuuntur & affliguntur, longè graviora, planè autem defuncta, propter spirituum omnimodam dissipationem, gravissima fieri constat. Cum igitur cibus intra corpus assumptus non solum spiritus recreet, sed regeneret etiam & adaugeat, meritò corpora pasta leviora, jejunantia & inanita graviora, mortua verò omnium gravissima sentiuntur. Sed contendis, corpora defunctorum esse levissima, bene valentia verò graviora; illa siquidem aquæ innatare, hæc submergi cernuntur. Ad hunc nodum solutu satis difficilem, respondetur, corpora viventia non simpliciter esse levia vel aërea, ut aquæ innatare suâ naturâ possint, sed respectu jejunantium, exinanitorum & defunctorum, in quibus propter spirituum passionem major apparet gravitas & pondus. Quod verò submersorum corpora aquæ innatant, id fit non subito, nec per se, sed post aliquot dies & ex accidenti. Primum enim oppressis spiritibus innatis, corpus labascit, planè autem deficientibus deorsum ruit & sui pondere mergitur, ibique ad tempus aliquod delitescit, donec in locum caloris & spiritus vitalis, putredinalis quidam calor emergat, qui humiditates in vapores & halitus resolvendo, corpus gravatum iterum levitate donat, erigit & enatare facit. Immota igitur

ver-

veritas est, corpora pasta ciboque resecta jejunis & inanitis leviora esse.

QUÆSTIO XCVI.

An somno à cibo sumpto, indulgendum? C. A.

A Cibo ad somnum transeamus, inquirendo, an post sumptum cibum somno indulgere liceat. Veterum nonnullis somnum à cibo sumpto familiarem & usitatum fuisse, ex versu colligere licet:

Ut lavit sumpsitq; cibum, dat membra sopori.

Or; basius quoq; l. 6. collect. 2. c. somnum post cibum non improbat. Imò Actuarius de spir. an. nut. cap. 11. talem somnum omnes corporis facultates exfuscitare, sensoria redintegrare, totumque corpus reficere, asserit.

Contrarium docet schola Salernitana in multis capitibus. Gal. l. 2. prog. Hipp. tex. 11. distinguit inter consuetudinem, somnumq; meridianum post cibum iis permittit, qui à cibo dormire consueverunt. Nos non minùs ventriculi conditionem quàm dormiendi consuetudinem respiciendam esse putamus: Quibuscunque enim os ventriculi post cibum accuratè non clauditur, iis somnus nocet, quibus verò clauditur probè, ut nihil in caput evaporare possit, iis confert.

QUÆSTIO XCVII.

An facilius sit vigilanti somnum conciliare, quàm dormientem excitare? C. N.

C Ardanus lib. 3. de cons. san. c. 91. inquit, facilius esse vigilanti somnum conciliare, quàm dormientem à somno excitare. Hanc forsan sententiam ex Gal. lib. 2. de alim. fac. c. ult. confirmare posset, ubi Galen. docet, solius lactucæ usu, sibi in extrema quoque ætate, quod difficilius esse solet, facilem somnum conciliatum esse. Idem patet ex lib. 1. de caus. puls. cap. 40. ubi sola corporis exercitia, ad somnum conciliandum sufficere ait. Verùm idem Galenus lib. 3. de causis puls. c. 10. contrarium docet, inquiens, non perinde in somnum incidimus ac ex somno evigilamus; hoc enim subito, illud minùs fieri potest. Nam si quis, inquit Gal. dormientem tangat, vel superstrepet, dormiens excitabitur. Sic si medicamenta consideremus, quorum ad conciliandum somnum usus invaluit, deprehendemus pleraq; omnia esse narcotica, quorum quàm difficilis usus sit, nemo vel leviter in medicina versatus, ignorat. Quapropter nisi Cardanus per somnum intellexerit soporem, qui teste Galeno l. 3. de puls. à somno plurimum differt, non sine causa ipsius sententia rejicienda. Fidissimum igitur Hippocratis interpretem Vallesium demiror, quòd in com. lib. 3. epid. sect. 1. Ægroto 3. inquit: Ecce quàm subtiliter Hippocrates inter soporem & somnum distinguat: Cùm ta-

men

men constet, magnoperè somnum & soporem differre. Sopor enim gravis est, somnus gratus. Soporati vividum colorem perdunt, dormiētes servant. Sopor laborem, somnus requiem facit. Dormientes facilè, soporati usque adeò difficulter excitantur, ut sæpè pilorum evulsionibus, variisque concussionibus frustra excitentur. Hoc ipsum non ignoravit Horatius, inquiens:

*Quondam lethargo grandi est oppressus, ut heres,
Jam circa loculos & claves letus ovansq;
Curreret, hunc medicus multum celer atq; fidelis
Excitat hoc pacto, mensas poni jubet atq;
Effundi saccos nummorum, accedere plures
Ad numerandū, hominē sic erigit, addit & illud,
Nī tua custodis, avidus jam hoc auferet heres.
Men' vivo? ut vivas igitur, vigila.*

QUÆSTIO XCVIII.

*An letitia plus ad conciliandum somnum
faciat quàm tristitia & metus? C. A.*

QUantum sit tormentū, vigiliis consumi, intellexerunt Carthaginenses, qui cū de acerbissimo mortis genere cogitarēt, quo Attiliū Regulum conficerent, abscissis illi palpebris, ut nonnulli tradiderunt, continuis vigiliis illum enecarunt. Non sine gravi ergo causā senes, noctes cum magno gravamine infomnes ducētes, Medicorū operā ad conciliandum sibi somnū frequēter requirunt. Quæritur ergo, quæ sit causā molestissimarum istarum vigiliarum? Quanquā autem du-

bium non sit, siccitatem cerebri, seu humidi naturalis privationem (excrementiciâ enim humiditate senes abundant) somnum impedire, videtur tamen & alia causâ extrinsecus accedere, quæ non minoris est efficaciz, curæ scilicet, metus animique anxietas, quibus affectibus senes maximè indulgent. Hoc cum intellexisset Paulus Æmilius cons. Romanus, excubitoribus suis, ut refert Plutarchus in vita illius, arma detraxit & inermes vigilare iussit. Incusso enim metu, & curis, pro fiducia, quam in armis ponebant, injectis majori cum studio vigilarunt. Sic Mecænas ille Romanus, ut tradit Seneca, toto triennio noctes ducebat insonnes: quia metuebat ne Augustus, qui deperibat uxorem illius, vim ei inferret. Hisce exemplis reclamare videtur, quòd discipuli Christi meticulosi toties etiam à Christo excitati & admoniti, ne unius quidem noctis vigilias sustinuerunt.

Sed respondetur, discipulos Christi verè meticulosos non fuisse, sed securos & confidentes; persuasum siquidem sibi habebant, Christum omne periculum evasurum. Securitatem verò, quæ cum gaudio semper est conjuncta, somnum promoveri, Davidis Prophetæ testimonio, Psal. 3. constat. Idem, nisi fallor, omnes experiuntur: Quicunque enim animo læto & securo, omni curâ & solitudine in Deo repositâ, cubitum se conferunt & in lætitia ista obdormiscunt, vigiliis minùs torquentur.

Hanc assertionem Sigismundus Imp. impugnare videtur, qui, ut refert Æneas Syl. cum ex
Unga-

Ungaria quadraginta millia aureorum allata ei
essent, eaque læto animo accepisset; crebrioribus
vigiliis ita fuit divexatus, ut convocatis consilia-
riis & domesticis diceret, Videte carnifices meos
(saccos aurum continentes demonstrans) qui mi-
hi somnum eripiunt, accipite & inter vos dividite,
ut tranquillè dormire possim: Verùm ex Cuspi-
niano respondetur, Imperatorem non tantum
fuisse lætatum, sed sollicitè quoque cogitasse, in
quem usum aurum converteret. Fuit ergo non
simplex, sed mixtus animi affectus, ex lætitiâ &
curis compositus. Simile exemplum reliquit Ci-
cero, Murenæ enim defensusurus, omni curâ & la-
bore doctam meditando orationem, multas no-
ctes, ut docet Plutarch. in vita Ciceronis insomnes
duxit. Non aliter fuit affectus Artaxerxes, capto
Themistocle: qui non tam præ gaudio quam
cogitatione, quoniam mortis genere hostem ca-
ptum tolleret, integras noctes insomnes duxit,
subinde clamitans, Captus est Themistocles. Non
aliter pueros affectos videmus in nocte divi Ni-
colai, dum partim donationis alicujus spe, partim
etiam admixto metu spei inanis, subinde expergi-
scuntur, omnesque ferè noctis horas numerant,
donec quid donatum sit, viderint.

Concludendum igitur, præter cerebri siccita-
tem, metum quoque & curas somnum impedire,
bonam verò conscientiam & fiduciam in
Deo, lætitiâ & suavem somnum
excitare.

QUÆSTIO XCIX.

An tempus vernale sit saluberrimum? C. N.

QUamvis Hippocrates vernalis temporis salubritatem nobis passim commendat: Experimur tamen, eo ipso anni tēpore varios morbos in homines cujuscunq; ætatis & sexus populariter grassari; ut non immeritò Hippocratis sententia in dubium vocari possit. At verò qui Hippocratem tuentur, respondere solent, Hippocratem nunquam in mentē venisse, quasi vernale tempus nullos omnino morbos, sed quòd periculosos & lethales non inferat. Verùm si ejusdē Hippocratis aphor. 20. sect. 3. consideremus: æquē graves & periculosi morbi vernali tēpore accidunt, ac aliis anni temporibus. Vere, inquit, fiunt insaniæ, melancholiæ, epilepsiæ, sanguinis p̄fusiones, anginæ, gravedines, raucitates, tussēs, lepræ, impetigines, vitiligines, pustulæ, tubercula, & arthritides. Huic morborū catalogo lib. 1. de nat. hum. dysenteriam quoq; annumerat. Et si autem huic quoque nodo solutio non inepta sit inventa, quasi nimirū causæ morborum vernali tempore contingentium, non ex veris, sed prægressæ hyemis naturâ existant, & subsequente vere in actum erumpant: attamen, si rem paulò attentius examinaverimus, luce meridiana clarius evadet, graves & periculosos morbos etiam ex naturâ ipsius veris plerunque generari. Ante omnia verò scire convenit, annum in quatuor æqualia tempora; Æstatem scil. Autumnum, Hyemem.

Hyemem & Ver divisum esse, ita, ut unicuique tempori tres menses lunares præsent: Cùmque mensis Majus æstatis sit initium, factâ computatione, Ver sub Februarium, Martium & Aprilem incidit. Jam verò si horum trium mensium propriam naturam consideremus, facile apparebit, Ver etiam ex se suaque naturâ varios & periculosos morbos generare. Primùm ex ipso constat Hippocrate lib. I. de nat. hum. text. 33. Ver calidum esse & humidum. Quàm verò hujusmodi aëris temperies perniciofa, & ad omnis generis putridos morbos gignendos idonea sit, nullâ eget probatione. Quin imò in libris Aphorismorum & Epidemiorum austrinam anni constitutionem, hoc est, calidam & humidam, plurimis & periculosis morbis occasionem præbere legimus. Deinde aphorism. 4. sect. 3. inquit: Quando eadem die aliàs calor, aliàs frigus fuerit, autumnales morbos expectare oportet. Cùm verò omnibus notum sit, mense Martio & Aprili modò calorem, modò frigus in unam eandemque diem incidere; consequens est, Ver salubre minimè esse. Addo, quòd Aprilis ab aperiendo dictus eo anni tempore, reclusis nimirum & apertis terræ meatibus, putridis & malignis exhalationibus liberum exitum faciat, unde corpora nostra gravissimè affici necesse est. Quapropter ut Hippocrates ab hujusmodi contradictionibus liberetur, sic statuendum esse arbitror: Hippocratem scilicet non Germaniæ, sed Græciæ tempestates descripsisse. Cùm verò in Græcia longè mitior sit hyems, quæ vix mensem unum

atque alterum, si ad nostros menses respiciamus, non
 perduret; fit ut ille caloris & frigoris vicissitudine
 nec non reclusio meatuum terræ, minimè in ve-
 nale tempus, sed in hyemem potius, si modò a
 quali dierum numero anni tempora utrobique
 metimur, necessariò incidant, ac proinde morbi
 quibus Martio & Aprili mensibus in nostris re-
 gionibus subiecti sumus, apud Græcos in fine
 hyemis cōtingunt. At verò, inquis, cum vel ipsius
 Hippocratis iudicio lib. 1. de nat. hum. ipsum Ver
 in genere calidum sit & humidum, huiusmodi ver
 temperies morborum feracissima statuatur; non
 dum video, quomodo nodus ille solutus sit. Ad
 hoc argumentum non solum Galenus in com-
 mento, sed etiam lib. 1. de temper. c. 4. responde-
 tempora anni non ex contrariâ oppositione, sed
 unumquodque ex propria sua natura dijudican-
 dum esse. Proinde si maximè aliquando ver hu-
 midum & calidum contingat, ex propriâ tamen
 naturâ temperatum esse solet, ut nec humiditas
 nec caliditas valde excedat. Sed restat adhuc ali-
 scrupulus. Cum enim Hippocrates Aphor. 1. se-
 sect. 3. Ver omnib. morbis minimè exitiosum esse
 dicat, contra verò lib. 3. Epid. sect. 3. doceat, Ver om-
 nibus ægris fuisse difficillimū, & plurimos abs-
 tulisse: constabit utiq; Veris insalubritas. Ad hanc
 objectionem respondeo, Hippocratem in Epid.
 tantum loqui de omnibus Phthisicis, quorum
 multos Ver abstulerit. Deinde notandum, Hip-
 pocrate eo in loco, non in genere de naturâ Veris
 sed in specie de illius anni peculiari constitutione
 agere. Quapropter, si Hippocratem de suæ re-
 gionis

gionis tempestate locutum intelligimus, nullius erroris insimulari potest. Si verò verba ipsius ad Germaniæ nostræ tempestatem referamus, arbitror nihil absurdius dici posse.

QUÆSTIO C.

An tempus vernale ad secandam venam sit aptissimum? C. A.

SI paulò pleniorẽ victus rationem in Germania usitatã confidero; non dubito, quin annua sanguinis detractio per venæ sectionẽ facta, æquẽ sanitati conferat, ac purgatio per medicamenta instituta, de qua nonnihil suprã in quæst. 45. Quamvis autem Erasistratus ab omni sectione venæ abstinuerit, nullam tamen istius facti rationem in medium attulit. Illas verò rationes, quas Apcæmantes & Strato attulerunt, Galenus c. 2. in lib. quem de sect. ven. contra Erasistratum edidit, tam ineptas esse demonstravit, ut etiam refutationem non meruerint. In quæstionem autem vocari potest, quonã anni tempore ad arcendos imminentes morborum intus delitescentium impetus, venæ sectio administrari debeat.

Hippocrates Aph. 4. 7. lib. 6. inquit, Quib. venæ sectio aut purgans medicamentum conducit, his vernali tempore venam incidere, aut purgans medicamentum exhibere oportet. Eandem sententiam repetit Aph. 53. lib. 7. Hanc quoq; sententiam amplectitur Galenus cùm alibi passim, tum maximè in libris de conf. san. & in lib. de cur. Rat. per

sang. miss. cap. 7. Idem docet Oribasius lib. 7. coll. c. 2. inquit, Qui consueta munia adhuc obeunt princeps verò aliqua pars aut totum corpus gravatur aut tenditur, iis sanguis est mittendus tempore vernali. Et paulò post inquit, Homines experientia edocti sunt, non à semetipsis, sed à jumentis utile esse, ut, priusquam æstas incipiat, tempore vernali sanguinem mittant. Idem sentiunt Aëtius lib. 1. ser. 3. cap. 10. & Actuarius lib. 3. meth. c. 1. Nec etiam obscurum est, cur tempus vernale ad secandam venam reliquis anni temporibus præferatur sanguis enim tunc temporis maximè abundat, neq; fixus nimium hæret, neq; multum funditur vel agitur, sed leviter diffundi incipit, ut ad extractionem minimè contumax aut rebellis esse possit. Idem id quod tempore hyemis fieri solet. Præterea vires corporis humani tempore vernali constant, & ad sustinendam sanguinis detractionem sufficiunt. E contrario vires tempore æstatis statim dissipantur & concidunt. Denique ipsa natura docet, hoc cum primis tempore sanguinem detrahendum & imminuendum esse, quia Hippocrates diuturnâ experientia didicit, varia sanguinis fluxiva tempore Veris à natura concitari. Nec sanè mirum; totâ siquidè hyeme homines non solum in otio vivunt, sed etiam propter externum frigus ad majorem ciborum appetitum & voracitatem impelluntur; ut sanguis inde accumuletur; qui nisi tempore vernali imminuatur, multis morbis occasionem præbet. Hinc illud Hippocratis Aph. 20. lib. 3. vernali tempore mania, epilepsia, sanguinis fluxus, angina, gravedines, tussis, raucedines, lepræ, tubercula & articulorum dolores fiunt.

Verum enimverò huic sententiæ non parū ad-
versari videtur Hippocrates Aph. 15. lib. 1. qui sic
habet; Ventres hyeme & vere naturā sunt calidif-
simi, & somni longissimi. His igitur temporibus
inquit Hipp. alimenta copiosiora sunt exhibenda,
quia innatus calor est major, unde nutrimentum
uberius requiritur.

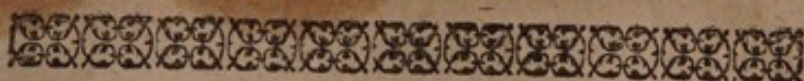
Ex hoc igitur Aph. sic infero: Quocunq; anni
tempore corpora multum alimenti requirunt, in
illo sanguis omnium partium alendarum proxi-
mum alimentum non est detrahendum. Jam verò
ex cit. aph. patet, tempore vernali multum ali-
menti requiri, ergo abstinendum à sanguinis mis-
sione.

Idē hic sensus ex aph. 1. l. 4. & aph. 29. l. 5. elicitur.
Gravidas, inquit text⁹, purgare, si materia turgeat,
à quarto ad septimum convenit, easq; minùs. Infra
quartum verò & post septimū mensem, abstinere
à purgationibus oportet. Per purgationē verò non
solum pharmaca purgantia, sed sanguinis quoque
detractio intelligitur, quæ eā potissimum ob cau-
sam prohibetur, quia fœtus ante mensem quar-
tum infirmus est, & debiliter utero adhæret: post
septimum verò mensem acquirit calorem majo-
rem; qui cū largius quoq; alimentum postulet,
fieri non potest, quin per sectionē venæ tum tem-
poris factā, fœtus alimento privetur, & periculum
abortionis sequatur. Hoc ipsū multò clarius docet
aph. 31. lib. 5. Mulieri in utero gerenti, si vena inci-
datur, abortit, idq; magis quò major fuerit fœtus.
Ratio hujus aphorismi eadem est, quia scil. fœtus
major majorem habet calorem, qui plus alimenti

requirit. Quapropter cum ex sententia Hippocratis tempore vernali intensior sit calor, qui alimentum uberius requirit, sequetur, tempore vernali à sectione venæ abstinendum esse.

Respondetur, Hippocratem aph. 15. lib. 1. non respicere alimentum illud venis inclusum, quod non rarò ita exsuperat, ut venę sanguine turgeant & venę sectionem requirant, ventriculi nihilominus ea interim est conditio, ut, nisi alimentum secibus ingeratur, homines, cholericis cum primis, & qui rariorem habent corporis structuram, in vertiginem & syncopen præcipitentur. Sic pueri & athletæ, quamvis sanguine abundant, nisi tamen frequenter cibis ingeratur, præter prædicta mala cardialgiæ & epilepsiam sæpè incurrunt. Firma igitur manet sententia Hippocratis lib. 6. aph. sectionem scil. venæ, tempore vernali factam, ad conservandam valetudinem, & avertendos morborum insultus, plurimum conducere.

F I N I S.

I N D E X

Præcipuarum rerum in hoc opello occurrentium.

A Bortus an promovendus.	258
Abortum procuravit Hipp.	ibid.
Absinthium an in 1. gradu calidum.	197
Absinthii succus an plus calefaciat quàm pars Absinthii crassior.	199
Acetum an calefaciat.	238
Adstringentia an in dysenteria sint usurpanda.	176
Aër vernalis temporis an temperatus.	302
Alimenta an concoquantur in ventriculo.	61
Allium non gignit vermes.	194
Allium flatus non gignit.	193
Althea calculum non frangit.	199
Alvi fluxus in peripneumonia an signum perniciosum.	181
Amara omnia sunt calida.	243
Amaroris tres proprietates.	243
Amor non conciliatur medicamentis.	118
Anatomicorum consensus de situ cordis.	33
Animalia veneno nutrita an nobis sint venenum.	127
Animalia habent aliquam rationem.	286
Animus hominis curatur.	196
Anni tempus quod saluberrimum.	298
Anodyna quæ sint.	246
Appetitus certorum ciborum unde.	184
Aqua frigidissima in febribus danda.	149
Aqua frigida in dysenteria usus.	177
Aqua quæ optima.	234
Armorum unguentum an efficax.	88
Arum nostrum an legitimum.	208
Arum an edi possit.	209
Arteria nullum periculum creant incumbentibus venis.	272
Arteria puri transitum non præbent.	38
Asininum lac quale.	56
Asini sunt melancholici.	55
B Erberis non est oxyacantha.	214
Bilis flavæ effecta.	228

INDEX.

Bilis furorem vinum non mitigat.	224
C æphalica medicamenta an dentur.	137
Calamus odoratus.	209
Calculus frangentia non sunt permiscenda cum purgantibus.	145
Calculus senibus familiaris.	228
Caloris fons duplex.	75
Cervicis percussio causa suffusionis.	84
Chirurgia hominibus imperitis demandatur.	88
Cibus noxius quandoq; concedendus.	11
Ciborum depravatus appetitus unde.	184
Cibum precedat exercitium corporis.	290
Cibus multiplex deducit ad tabem.	26
Cicer & pisum differunt.	216
Cichorium amarum quomodo refrigeret.	245
Cicuta non est calida.	201
Colum intestinum est supremum, si spectes situm.	68
Concoctio ubi fiat.	64
Consuetudinis vis.	11
Contactus inter agens & patiens est necessarius.	102
Cordis situs.	33
Cor à natura calidum.	19
Cor putredini transitum non prabet.	39
Corpora pasta sunt leviora jejunis.	291
Cotonea urinam non movent.	189
Crocus caput gravat.	212
Cura non sinunt pinguescere.	26
D epravatus ciborum appetitus unde.	184
Diarrhea pleuritidi superveniens an sit signum lethale.	181
Difficultas medicina.	4
Diuretica cum purgantibus non miscenda.	206
Diuretica in affectibus lienis.	40
Dormire post sumptum cibum an malum.	293
Dulcia non omnia vermes gignunt.	196
Duodenum intestinum non chylicat.	60
Dysenteria dolor an locum affectum monstret.	68
Dysenteria potissima causa.	169
Dysenteria causa non est pinguedinis concretio.	ibid.
Dysenteria diversa species.	171

INDEX.

E	Brii cur dolorem non sentiant.	247
	Elleborum melancholiam purgat.	139
	Elaterium aquam purgat.	141
	Empyema an per arterias solvatur.	39
	Epatica medicamenta an dentur.	137
	Epar hominis an supra diaphragma.	28
	Epar frustulatim excerni nequit.	29
	Epidermis non resolvitur in squamas.	185
	Esula leptophyllos Tabernamontano non satis cognita.	212
	Exercitium corporis tempestivum.	288
F	Acies animi index.	76
	Febricitantibus aqua frig. danda.	149
	Febris pestilens non admittit sectionem venae.	157
	Fiducia ægri quid operetur.	9
	Fœtor cordi adversissimus.	43
	Fœtum an excutere liceat.	258
	Fœtus quomodo in utero nutriatur.	43
	Fortuna qualis medico sit necessaria.	7
	Frons an animi index.	77
	Fructus horarii potissima dysenteria causa non sunt.	169
	Furfures unde proveniant.	185
G	Emelli in utero per membranas sunt ab invicem disclusi.	71
	Gibba epatis pars per urinam evacuat.	49
	Glauci oculi innuunt animum atrocem.	77
	Gracilia intestina sauciata coalescunt.	69
	Gravidarum appetitus unde.	184
	Gustus rerum qualitates docet.	252
H	Armonia musica dolorem quomodo leniat.	247
	Hermodyctyli ex longinquo trahunt.	141
	Homo non pinguescit ut bestia.	26
	Homo sine cibo & potu vivit.	24
	Hominis vita sine respiratione.	18
	Humores tenues & ferocientes sunt incrassandi.	207
I	Ecur Aristoteli supra diaphragma.	28
	Jecoris gibba pars per urinam, sima per alvum evacuat.	49
	Imaginatio quid possit.	253
	Imaginatio ubi sedem habeat.	281

INDEX.

<i>Imaginandi facultas quando potentior.</i>	257
<i>Indicationes vulnerum curandorum.</i>	93
<i>Incantationis vires.</i>	112
<i>Inedia aliquot annorum naturalis.</i>	25
<i>Inflammatio quomodo sistatur.</i>	94
<i>Ingenium artificiale.</i>	277
<i>Intestinorum differentia.</i>	61
<i>Intestinorum vulnera an coalescant.</i>	69
<i>Intestina an intus sint pinguedine obducta.</i>	66
<i>Iris aquatica non est calamus.</i>	210
L <i>Ac virgineum an detur.</i>	51
<i>Lac muliebre. ss. vaccinum.</i>	ibid.
<i>Lac asininum non est tenue, neq. calculum pellit.</i>	56
<i>Lactis materia est sanguis.</i>	51
<i>Lac an salubre.</i>	ibid.
<i>Lac nutricis non ingenerat mores.</i>	56
<i>Lac ex quot partibus constet.</i>	54
<i>Lactescentes plantae lac non multiplicant.</i>	250
<i>Lactuca vires.</i>	219
<i>Lactuca quale lac & quomodo praebeat.</i>	220
<i>Laxantia medicamenta.</i>	148
<i>Lentes an usurpanda in variolis.</i>	206
<i>Lien an frustra factus.</i>	45
<i>Lien an per vias urina purgetur.</i>	49
<i>Limaces in hyeme non respirant.</i>	20
M <i>Agia duplex.</i>	113
<i>Mamilla virginum sine lacte.</i>	51
<i>Matrix an oberret.</i>	73
<i>Matrix incisa coalescit.</i>	69
<i>Medica ars non est incerta.</i>	1
<i>Medicamenta an rectè dicantur epatica, splenetica, &c.</i>	136
<i>Medicamenta electivè purgantia.</i>	139
<i>Medicamenta cum cibo non sunt miscenda.</i>	ibid.
<i>Medicina praecepta non sunt rigidè semper observanda.</i>	10
<i>Medicina non est facilis.</i>	3
<i>Medicus an fortunâ peculiari indigeat.</i>	7
<i>Medicum quae impedian.</i>	12
<i>Medicus an sit in aliqua dignitate.</i>	14
<i>Mel an vermes gignat.</i>	195
	Mel

INDEX.

237	Mel à putredine defendit.	196
93	Melancholia an frequentes purg. admittat.	178
112	Melilotus non adstringit.	223
25	Memoria artificialis in quantum conciliari possit.	277
84	Menstrua unde.	44
177	Menstruum & alimentum fœtus per diversas vias feruntur.	
02	44	
69	Mespila calculum non frangunt.	205
66	Metus somnum non conciliat.	295
210	Mores nutricum an communicentur per lactationem.	56
31	Mores an per disciplinam emendentur.	59
101.	Morum indicia non sunt in facie.	77
56	Mustum an plus inebriet.	232
31	Mutatio repentina nocet.	156
101.	N Arcotica an sint calida.	245
56	Natura curat vulnera.	92
34	Nerium an in comp. Esdra sumendum.	204
150	Nerium est venenatum.	204
119	Nervi optici sunt cavi.	86
20	Nuclei mespilorum calculum non frangunt.	205
43	O Culi parvi sunt pravi.	77
66	Olfaçtus plantarum qualitates docet.	252
45	Ossa fracta beneficio naturæ coalescunt.	92
49	Otium facit pinguescere.	28
20	Oxyacantha non est Berberis.	214
13	P Apaver nocet capiti.	250
51	Pariendi tempus in homine est incertum.	260
73	Partum non licet ejicere.	258
59	Petroselinum est apium verum.	207
1	Peritoneum vulneratum quomodo sit consuendum.	70
6	Pestis non admittit sectionem venæ.	157
9	Philtrea quid præstent.	118
1.	Pica non est affectus solius ventriculi.	183
9	Pilulæ post cœnam non sumenda.	143
3	Pinguedo intus non obducit intestina.	66
7	Pinguedinis inepta concretio coleri.	ibid.
2	Pisum & cicer differunt.	217
4	Plantarum amaritudo potius in crassis quàm tenuibus plan-	
15	ta partibus consistit.	199

INDEX.

Plantarum partes tenuiores potius quam crassiores in vaporibus abeunt.	191	Spectrare
Polygonum minus urinam non movet.	211	Splen frust
Porriginis causa.	181	Squamula
Pregnantis appetitus unde.	184	Serilitas
Pubis ossa distrahuntur in partu.	261	Sudorifer
Pulmonis officium.	301	Sudor Al
Pulsuum doctrina est difficilis.	1	Suffusio p
Purgatio in Dysenteria.	172	Superstiti
Purgatio specificorum humorum non potest tribui medicamentis vomitoriis.	160	Sympathia
Pus Empyematis non transit cor & arterias.	38	T Acit
Qualitates plantarum oscitanter à neotericis investigantur.	192	Temp
Qualitas venenorum est occulta.	202	Terra cau
Qualitates plantarum non discuntur ab externis earum signaturis.	205	Terror pe
Qualitates diversa sapè insunt uni & eidem planta.	240	Terrere
Religiosi nonnulli potius superstitiosi.	192	Testes ad
Renes sunt generationis organa.	270	Timidit
Respirationis privatio viro homine.	18	Transp
Respirationis causa & necessitas.	19	Tristitia
Rhabarbarum solam bilem trahit.	139	va &
Ricini facultates.	221	Tussis pe
Sacharum vermes non gignit.	195	V Ena
Sacharum praeservat à putredine.	196	Vena
Salicis facultas.	222	Ventric
Sanguis quomodo abundet in virginibus.	53	Ventric
Sanguis quomodo ad mamillas feratur.	53	Venus g
Sanguinem qua sistant.	93	Venus r
Sanguis humanus telo alicui adharens non potest deducere pharmaci vim ad remota vulnera.	104	Verbor
Sanguisorba & pimpinella plurimum differunt.	215	Vernal
Sapore rerum qualitates investigantur.	252	Vermes
Sensus interiores sedibus sunt disclusi.	279	Vinosa
Signaturis plantarum nihil potest tribui.	248	Vina d
Simplicium singulorum vires non manent in composito.	100	Vinum
Simplicia vulneraria dicta.	109	Vivem
Somnus an post cibum conferat.	293	Ungue
		Spe-

INDEX.

138	<i>Spectra</i> repentinam corporis mutationem pariunt.	180
218	<i>Splen frustra</i> non factus.	46
185	<i>Squamula</i> in porrigine unde.	185
184	<i>Sterilitas</i> unde proveniat <i>Scythis</i> .	273
265	<i>Sudorifera</i> in corporibus impuris non usurpanda.	165
301	<i>Sudor Anglicus</i> .	162
61	<i>Suffusio</i> perfecta uno die facta.	85
172	<i>Superstitiosa</i> pharmaca.	12.192
medica-	<i>Sympathia</i> quousq; se extendat.	106
166	T <i>Aciturnitas</i> commendat medicum.	13
38	<i>Temperamentum</i> variat mores.	59
effigian-	<i>Terra</i> cur venena producat.	121
192	<i>Terror</i> pestis causa.	253
202	<i>Terrore</i> qui mortui.	83
um si-	<i>Testes</i> ad formandam vocem conferunt.	74
205	<i>Timiditatis</i> effecta.	10.296
240	<i>Transpiratio</i> ad conservandam vitam sæpè sufficit.	23
192	<i>Tristitia</i> an plus ad conciliandum somnum faciat quàm cu-	
270	ra & timor.	295
18	<i>Tussis</i> per attenuantia sæpè fit deterior.	207
19	V <i>Ena</i> mammaria cum subclavia coitus.	53
139	<i>Venena</i> statuto tempore non operantur.	130
221	<i>Venena</i> etiam correctæ sunt noxia.	205
195	<i>Venena</i> non omnia sunt frigida.	123
196	<i>Venenum</i> ex vulnere quomodo trahendum.	97
222	<i>Ventriculus</i> sauciatus coalescit.	70
33	<i>Ventriculus</i> an solus concoquat.	62
33	<i>Venus</i> quomodo excitetur.	57
93	<i>Venus</i> non sinit pinguescere.	26
verbo	<i>Verborum</i> nulla efficacia.	115
104	<i>Vernale</i> tempus an saluberrimum.	298
213	<i>Vermes</i> non generantur in animalibus venenatis.	128
252	<i>Vinum rubrum</i> non refrigerat.	231
279	<i>Vina dulcia</i> non inebriant.	ibi.
248	<i>Vinum</i> non mitigat bilem.	224
100	<i>Vinum</i> quale senibus conferat.	227
109	<i>Viuens</i> non semper respirat.	18
293	<i>Unguenti armorum</i> descriptio.	99
Spe-	<i>Vomitoria</i> electivè non purgant.	166

INDEX. 2700-10

<i>Voracitatis monstrosa exempla.</i>	6
<i>Urina unde nigrescat.</i>	5
<i>Uterus non habet cellulas.</i>	7
<i>Uterus non oberrat.</i>	7
<i>Vulnera non lethalia quomodo mortem inferant.</i>	7
<i>Vulnerum differentia.</i>	9
<i>Vulnera quanam sua sponte, & qua minus curentur.</i>	9
<i>Vulneraria potiones quid prosint.</i>	10

F I N I S.

ERRATA.

Pag. 47. lin. 23. pro mesenteriam legendum mesenterium.
194. lin. 25. pro hirundines legendum hiruines. Reliqua,
si qua obrepserunt, benevolus lector corrigat.

-10

65

59

77

73

78

90

93

108

crum.
pass.

